

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Duygu BÜYÜK

1970-2000 YILLARI ARASINDA YAZILMIŞ KIBRIS TÜRK PİYESLERİNİN TEMATİK
AÇIDAN İNCELENMESİ

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Duygu BÜYÜK

1970-2000 YILLARI ARASINDA YAZILMIŞ KIBRIS TÜRK PİYESLERİNİN TEMATİK
AÇIDAN İNCELENMESİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Tarana OKTAN

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2017

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Duygu BÜYÜK'ün bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Danışman) : Yrd. Doç. Dr. Tarana OKTAN (imza)

Üye : Doç. Dr. Bedia KOÇAKOĞLU (imza)

Üye : Doç. Dr. Muvaffak DURANLI (imza)

Tez Başlığı: 1970-2000 Yılları Arasında Yazılmış Kıbrıs Türk Piyeslerinin Tematik Açından
İncelenmesi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 05/10/2017

Mezuniyet Tarihi : 19/10/2017

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “1970-2000 Yılları Arasında Yazılmış Kıbrıs Türk Piyeslerinin Tematik Açıdan İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Duygu BÜYÜK

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Duygu BÜYÜK
Öğrenci Numarası	99740732258
Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Tarana OKTAN
Tez Başlığı	1970-2000 Yılları Arasında Yazılmış Kıbrıs Türk Piyeslerinin Tematik Açıdan İncelenmesi
Turnitin Ödev Numarası	858356649

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 163 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 06.10.2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 2

alıntılar dahil % 3

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(/) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim..

06 /10/2017

Yrd. Doç. Dr. Tarana OKTAN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS TÜRK TİYATROSU VE DÜZENLENEN YARIŞMALAR

1.1. Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun Kuruluşu ve Gelişimi	5
1.2. 1973 Yılında Düzenlenen Sahne Oyunları Yazma Yarışmaları.....	23
1.2.1. “Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları”	23
1.2.2. “Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları”	24
1.3. 1984 Yılında Düzenlenen Oyun Yazma Yarışması	26
1.3.1. “Oyunlar 84”	26

İKİNCİ BÖLÜM

1970-2000 YILLARINDA YAZILMIŞ KIBRIS TÜRK PİYESLERİNİN TEMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ

2.1. Tarihî Gerçeklere ve Ulusal Düşünceye Dayanan Piyeler.....	30
2.1.1. Kıbrıs'ın Fethini Yansıtan Piyes: Zafer ve Bağış.....	30
2.1.2. Türk Kurtuluş Savaşını Yansıtan Piyes: Önce Vatan	34
2.1.3. Çağdaş Kıbrıs Türk Tarihini Yansıtan Piyeler	38
2.1.3.1. EOKA'nın Kurulmasıyla Başlayan Olayları Yansıtan Piyes: Özgürlüğe Doğru -Kuzeyden Gelen Ses-	38
2.1.3.2. 1963 Olaylarının Yer Aldığı Piyeler.....	42
2.1.3.2.1. Hücredekiler	44
2.1.3.2.2. Kuzeyden Gelen Kartal	47
2.1.3.2.3. Her Şey Bu Vatan İçin	50
2.1.3.2.4. Bayrak Gibi	52

2.1.3.2.5. Baraj-Tepe	54
2.1.3.2.6. Üzgü	57
2.1.3.2.7. Dava Kavramı	59
2.1.3.2.8. Bu Destan Bizimdir	61
2.1.3.2.9. Onlar İçimizde Yaşadıkça	64
2.1.3.2.10. Fadimenin Kavgası	67
2.1.3.2.11. Melek Değilmiş Komşularımız	69
2.1.3.2.12. Ana	71
2.1.3.2.13. Emellerin Uğraşı	73
2.1.3.2.14. Fatma Çavuş	75
2.1.3.2.15. Tutsaklar	78
2.1.3.2.16. Şago	81
2.1.3.2.17. I.Manga	83
2.2. Toplumsal Piyesler	86
2.2.1. Geçim Sıkıntısını Anlatan Piyesler	86
2.2.1.1. Deli Hasan	86
2.2.1.2. Dedemin Paracıkları	88
2.2.1.3. İsten Pasadembo	91
2.2.2. Aile İçi İlişkiler Hakkında Piyes: Hasret	93
2.2.3. Kültürel Farklılıklar Hakkında Piyes: Okulda	95
2.2.4. Evlilik Problemi Hakkında Piyesler	98
2.2.4.1. Annem Niçin Miyavladı	98
2.2.4.2. Ağustos Böceklerini Unutma	101
2.2.4.3. Kim Bu Adam	104
2.2.4.4. Londralı	106
2.2.5. Sınıflar Arası Çatışma Hakkında Piyes: Ermişliğin Ezgisi	109
2.2.6. Toplumsal Adaletsizlik ve Yolsuzluk Hakkında Piyesler	112
2.2.6.1. Köşede Durmak	112
2.2.6.2. Beceristan	118

2.2.7. İşçi Grevi Hakkında Piyas: Grev.....	120
2.2.8. Kötü Huyların Eleştirisi Hakkında Piyas: Domuzun Kuyruğu.....	124
2.2.9. Eğitim Sorunları Hakkında Piyas: Ah Şu Sınavlar.....	127
2.3. Mitolojiye Dayanan Piyasler.....	129
2.3.1. Ölümsüzlük Acısı.....	129
2.3.2. Piramit Üçlüsü.....	133
SONUÇ	142
KAYNAKÇA	146
ÖZGEÇMİŞ.....	150

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
bk.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
ITI	Uluslararası Tiyatro Enstitüsü
K.T.	Kıbrıs Türk
K.T.A.M.S.	Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası
K.T.D. T.	Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTFD	Kıbrıs Türk Federe Devleti
MS	Milattan Sonra
s.	Sayfa
s.n.y.	Sayfa Numarası Yok
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
t.y.	Tarih Yok
vd.	Ve Diğerleri
y.e.y.	Yayınevi Yok
y.y.	Yıl Yok

ÖZET

Bu çalışmada 1970-2000 arası Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda tiyatro türünün gelişimi incelenmiştir. Çalışma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun gelişimi anlatılarak, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından "Sahne Oyunları Yazma Yarışması" ile 1984 yılında Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun düzenlediği "Oyunlar 84" yarışması hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde ise 1970-2000 yılları arasında kaleme alınan Kıbrıs Türk piyesleri tematik açıdan incelenmiştir. Bu incelemenin anlaşılır olabilmesi açısından tematik açıdan incelenen piyesler üç ana başlık altında toplanmıştır. Buna göre; *Tarihî Gerçeklere ve Ulusal Düşünceye Dayanan Piyeler*, *Toplumsal Piyeler* ve *Mitolojiye Dayanan Piyeler*'dir. Bu ana başlıklar da piyesler dikkate alınarak kendi arasında alt başlıklara bölünmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Kıbrıs Türk Tiyatrosu, Kıbrıs Türk Piyeleri, Kıbrıs Türk Yazarları.

SUMMARY
THE RESEARCH ABOUT TURKISH-CYPRriot STAGE PLAYS WHICH WERE
WRITTEN BETWEEN 1970 AND 2000 IN TERMS OF THEIR THEMA

In this research, the progress of the theatre in Turkish-Cypriot Literature between 1970 and 2000 is studied. This paper is divided into two parts. In the first part, the establishing of Turkish-Cypriot Theatre is mentioned and the progress of Turkish-Cypriot Theatre from 1970 to 2000 is demonstrated. Moreover, it is given information about the history of Turkish-Cypriot State Theatres, the history of Nicosia Municipal Theatre and the competitions of writing stage plays which were between 1973 and 1984.

In the second part, Turkish-Cypriot stage plays which were written between 1970 and 2000 are classified in terms of their topics and examined. These topics are; plays based on historical facts and national thoughts, plays about society, plays about domestic relations, plays about cultural diversity, plays about marriage problems, plays about interclass conflict, plays about social injustice and corruption, plays about stoppage of the labor, plays about criticism of the bad habits, plays about education and educational problems and plays based on mythology. In addition, it is given information about the plays which were performed between 1970 and 2000 without script.

Keywords: Theatre, Turkish-Cypriot Theatre, Turkish-Cypriot Plays, Turkish- Cypriot Authors.

ÖNSÖZ

Tiyatro, tarih boyunca insanın kendisine dışarıdan bakmasını sağlayan en etkili sanatlardan biri olmuştur. İnsan hayatının iyi kötü, acı tatlı birçok yönünün en etkileyici biçimde yansıtıldığı bir sanat dalı olan tiyatro, tüm toplumlarda olduğu gibi Kıbrıs Türk toplumunda da önemli bir yer tutmaktadır.

Yapılan bu tez çalışması iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kronolojik olarak Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun kuruluşu ve gelişimi hakkında tarihsel bilgiler verilmiştir. Daha sonra tiyatro metni yazmaya özendirme amacıyla Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının başında ve sonunda düzenlenen “Sahne Oyunları Yazma Yarışmaları”na katılıp ödül alan eserler ile 1984 yılında Lefkoşa Belediyesi tarafından sanatı ve sanatçıyı teşvik etmek amacıyla düzenlenen oyun yazma yarışması neticesinde ödüle layık bulunan eserler incelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümde ise Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nda 1970 ile 2000 yılları arasında yayımlanan piyesler tematik açıdan tasnif edilerek incelenmiştir. Bu tasnifte öncelikle “Tarihî Gerçeklere ve Ulusal Düşünceye Dayanan Piyesler” ana başlığı altında Kıbrıs'ın fethinden başlayarak çağdaş Kıbrıs Türk tarihine kadar yazılmış tarihî konulu piyesler çeşitli alt başlıklar hâlinde ayrılmıştır. Bu bölümde incelenen piyeslerin ortak özelliği ise ulusal konularda yazılmış olmalarıdır. Ardından ülke yaşamında değişen siyasi sürecin etkisiyle sanat hayatının da değiştiği ve piyeslerin konularının ulusal çizgideki tarihî konulardan uzaklaşarak yerlerini toplumsal konulara bıraktığı görülmüştür. Bu doğrultuda “Toplumsal Piyesler” adıyla ikinci ana başlık oluşturulmuş ve bu değişen konular çeşitli alt başlıklar hâlinde incelenmiştir. Üçüncü ana başlık altında ise “Mitolojiye Dayanan Piyesler” incelenmiştir.

Bu çalışmanın 1970-2000 yılları ile sınırlandırılması uygun görülmüştür. 1970 yılından başlatılmasında, bu tarihten itibaren Kıbrıslı Türklerin verdikleri var oluş mücadelesinin konu edildiği piyeslerin yazılmasını teşvik etmek amacıyla düzenlenen yarışmaların dikkate alınması etkili olmuştur. Yaptığımız bu çalışmayı sınırlandırmak açısından da 2000 yılında tamamlamayı uygun bulduk.

1970’li yıllarda yazılan piyesler ulusal bir çizgide kaleme alınırken, 1984’ten sonra yazılan piyeslerde toplumsal konulara kayıldığı görülmektedir. 2000’li yıllara gelindiğinde ise bu yılda kaleme alınan piyeslerin konusunun değiştiği ve mitolojik konuların işlendiği görülmektedir. Bu inceleme yapılırken piyeslerin yazıldığı dönemlerle ilgili tarihî, siyasi ve

sosyal bilgilerin de verilmesi uygun bulunmuştur. Piyeslerin yazarlarından ulaşılabildiklerimizle röportaj yapıp onlardan edindiğimiz bilgileri de çalışmamıza ekledik. Bunu yaparak hem çalışmamızı zenginleştirdik hem de bu kişileri çalışmamız vasıtası ile Kıbrıs Türk literatürüne kazandırmış olduk.

Bu çalışmada esnasında literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda; Kıbrıs'ta bulunan kütüphanelerde, Girne'deki Milli Arşiv'de ve Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan kitaplar ve süreli yayınlar taranmıştır; fakat Kıbrıs tiyatrosuyla ilgili yeterli kaynağa ulaşılamamıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Kıbrıs tiyatrosuyla ilgili fazlaca bir kaynağa ulaşılamamıştır. Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları arşivinin 1999 senesinde çıkan büyük yangının da yok etmesinden dolayı, bu arşivden faydalanmak da mümkün olmamıştır.

Kıbrıs Türk Tiyatrosu üzerine yazılmış tek yetkin eserin yazarı olan sanat yönetmeni Yaşar Ersoy ile birkaç kez görüşülmüştür. Kendisinden bilgiler elde etmenin yanı sıra onun tiyatro üzerine yazmış olduğu *Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi ve Bir Ülkenin Yaşamında Rol Almak* adlı eserleri bizlere kılavuz olmuştur. Ancak bu eserlerde sadece tiyatro ve tiyatro sanatçılarıyla ilgili sorunlar dile getirilmiş ve edebi açıdan herhangi bir eser incelemesi yapılmamıştır. Yaşar Ersoy'un yanı sıra Ahmet Tolgay, Bekir Kara, Fatma Sevem, Hilmi Özen, Özden Selenge, Ekman Zaifoğlu ve Oğuz M. Yorgancıoğlu gibi sanatçı, oyuncu ve yazarlarla da görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Onlardan da edinilen bilgiler çalışmamızda kullanılmıştır.

Bu çalışma, Kıbrıs Türk Tiyatrosu ile ilgili ilk ayrıntılı çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Bu durum araştırmamız için büyük bir zorluk olmakla beraber tezimizin en önemli çıktısını oluşturmuştur. Büyük bir emek sarf edilerek ortaya çıkan bu çalışmanın, gelecek nesillere katkı sağlayacağına inancımız tamdır.

Çalışmanın başından itibaren destek veren, tezin her aşamasında bana sabır gösterip çalışmama yön veren ve her konuda yardımcı olan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Tarana Oktan'a teşekkürü bir borç bilirim. Bunun yanı sıra çalışmamıza katkı sağlamak amacıyla yardımcı olan ve benimle röportaj yapan kişilere de teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışma sürecinde bana anlayış ve huzurdan oluşan bir ortam hazırlayan, benden desteğini esirgemeyen ve her daim yanımda olan biricik anneme sonsuz teşekkür ederim.

Duygu BÜYÜK

Antalya, 2017

GİRİŞ

Bir toplumun kültürünün yansıtılmasında ayna vazifesi gören tiyatro, Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda da aynı işlevi görmektedir. Düz yazıya dayalı türler arasında yer alan bu tür, Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda, Türk Edebiyatı'ndakine benzer bir gelişme göstererek önceleri geleneksel seyirlik oyunlarla icra edilirken yirminci yüzyıla gelindiğinde seyirlik oyunların yerini Batı tarzındaki tiyatroya bıraktığı bilinmektedir.

Akdeniz'in kuzeydoğusunda bulunan Kıbrıs, 1571'de Osmanlı devleti tarafından fethedildikten sonra buraya Türkler getirilip yerleştirilmiştir. Kıbrıs'a gelip yerleşen Türkler, ananelerini de buralara taşımışlardır. Taşındıkları arasında Geleneksel Seyirlik oyunları da mevcuttur. Bundan anlaşılacağı üzere Türk Tiyatrosu'nda olduğu gibi Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun da seyirlik oyunlarla başladığı ve daha sonra Batılı anlamdaki tiyatroya geçiş yaptığı bilinmektedir.

Türk Seyirlik Oyunları üzerine araştırmalar yapıp bu sanatın Kıbrıs'ta yaşatılması için çalışmalarını sürdüren Mehmet Ertuğ, “zaman akışı içinde bu oyunlar, yerel birtakım özellikler kazanmışlar; gerek konu, gerek biçim, gerekse şive yönünden Kıbrıs'a özgü bir kimliğe bürünmüşlerdir.” düşüncesini *Türk Seyirlik Oyunları* adlı kitabında dile getirmektedir.

Bir toplumda gazeteler vasıtası ile siyasal ve sosyal haberlerin yanı sıra sanatsal ve kültürel haberler de aktarılmaktadır. Kıbrıs'ta 1981 tarihinde *Zaman* adlı gazetenin yayın hayatına girmesiyle Kıbrıslı Türklerin matbaa makinesi sahibi olmalarını da beraberinde getirmiştir.¹ Gazeteler vasıtası ile diğer yazın türleri gibi tiyatro ile ilgili haberler de topluma aktarılmaya başlanmıştır. Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda yazılmış ilk piyes olarak Ahmet Tevfik Efendi'nin *Hicran-ı Ebedi* adlı dramı bilinir. Ancak araştırmacı yazar Harid Fedai, *Kıbrıs Türk Kültürü: Makaleler-1* adlı kitapta N. Şişmanyan tarafından kaleme alınan *Namus İntikamı Yahud Dilenci* piyesiyle ilgili “Matbaacı Akif'e göre bizde sahnelenen ilk oyun budur.” ifadesini kullanmaktadır. Bu dönemde yazılmış bir diğer piyes ise Kaytazzade Mehmet Nazım'a ait *Safa Yahud Netice-i İbtıla*'dır.² Kıbrıs'ta sahnelenen ilk piyesin 1908'de Namık Kemal'in *Vatan Yahut Silistre* olduğu bilinmektedir. Bunun ardından yine Namık

---

¹http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi31_pdf/2tarih_uluslararasıiliskiler_siyaset_sanattarihi_arkeoloji/gurpinar_pinar.pdf. (erişim tarihi: 12.07.2017).

² Fedai, 2005: 147, 343.

Kemal'in *Gülnehal* (1909) ile Tahsin Nahid'in *Jön Türk* (1909) adlı piyesleri seyirci ile buluşmuştur.³

1920-1922 yıllarında Anadolu'da çıkan Milli Mücadeleye destek vermek amacıyla "Muhacirini İslamiye'ye Yardım Cemiyeti", "Hürriyet ve Terakki Kulübü" ve birçok örgüt oyunları sahnelemiştir. Toplanan yardımlar da Anadolu'ya gönderilmiştir. Bunlar arasında Aka Gündüz'ün *Yarım Türkler* ile *Muhterem Katil*, Raif Necdet-M.Rauf'un *Tiraje*, Mehmet Sırrı'nın *Türk Kanı* ayrıca Lefkoşalı ve Baflı Gençler tarafından *Tiyatro*, Limasollu Gençler, Mağusalı Kadınlar ile Leymosunlu Kadınlar tarafından *Müsamere*, Peristorena Köyü Öğretmeni Latife Hanım'ın yazıp oynattığı piyes *Peristerona ve Çevre Köy Kadınları* sahnelenmiştir. Bunun yanı sıra Larnakalı ve Lefkeli Gençler tarafından da *Vatan Yahut Silistre* piyesinin de yeniden seyirciyle buluştuğu bilinmektedir.⁴

1930'lu yıllara gelindiğinde Darülbedayi'nin (İstanbul Şehir Tiyatrosu) Kıbrıs'a düzenlemiş olduğu turne neticesinde, Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'ne yeni bir soluk geldiği bilinmektedir.⁵ Fakat bu yeni solğun tiyatroya yansması çok uzun sürememiştir. 1931 yılında Rumlar, Yunanistan'a bağlanmak için adadaki İngiliz yönetimine karşı bir ayaklanma başlatmışlardır. Bunun neticesinde İngiliz yönetimi çok sıkı önlemler alarak isyanı bastırmıştır. Adada yaşanan bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan sıkıyönetimden Türkler de birçok farklı alanda etkilenmiştir. Türklerin etkilendiği alanlardan biri de tiyatro olmuş ve sahnelenmesi planlanan oyunlar üzerinde sansür uygulaması başlatılmıştır. Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'nin yaşadığı bu duraklamanın yaklaşık on yıl sürdüğü, 1940'lı yıllara gelindiğinde ise yeni bir tiyatro arayışına girildiği gözlemlenmektedir.⁶ Araştırmacı yazar Harid Fedai'nin deyiimiyle "Tiyatro, artık, para toplanmak için düzenlenen müsamerelerin bir parçası olmaktan çıkarılmak istenmektedir."⁷

1950'li yıllar, tarih sayfalarına Türkler ve Rumlar arasında yaşanan gerginliğin ve buna paralel olarak İngiliz yönetiminin her iki taraf ile yaşadığı çatışmaların kaydedildiği yıllardır. Siyasi alandaki bu gerginlikler Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'ni de etkilemiştir. Araştırmacı yazar Yaşar Ersoy bu dönemle ilgili olarak "Bu yıllarda okullarda sahnelenen oyunlar Kıbrıs Türk toplumunda olay olur ve büyük bir coşku uyandırır"⁸ ifadelerinde bulunmaktadır. Kıbrıslı Türkler tarafından düzenlenen bu tiyatro geceleri, bir yandan İngiliz

³ Ersoy, 1998: 8, 13.

⁴ Ersoy, 1998: 16,17.

⁵ Ersoy, 1998: 26.

⁶ Fedai, 2005: 150.

⁷ Fedai, 2005: 150.

⁸ Ersoy, 1998: 50.

yönetimine bir yandan da adayı Yunanistan'a bağlamayı düşünen Rumlara verilmeye çalışılan çok önemli bir mesaj içermektedir. Bu mesaj; adadaki Türklerin milli birlik ve bütünlük içerisinde hareket ettikleridir.

1960'lı yıllarda Ankara'da bulunan konservatuardan tiyatro eğitimi almak üzere Kıbrıs'tan Türkiye'ye giden öğrenciler olmuştur. Bu öğrencilerin mezun olup Kıbrıs'a dönmesinin de etkisiyle 1963 yılına kadar dernekler vasıtası ile yürütülen tiyatro çalışmaları, bu tarihten itibaren ilk özel tiyatro olan "İlk Sahne"nin kurulmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Ersoy bu özel tiyatronun "Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi'nin gelişmesine, yaygınlaşmasına çok önemli katkılar"⁹ sunduğunu ifade etmektedir. Kurulan bu özel tiyatro topluluğu 1965 yılında "Kıbrıs Türk Tiyatrosu" olarak adlandırılmış ve böylece Kıbrıs Türk toplumu da resmî bir kimliğe sahip ilk tiyatrosuna kavuşmuştur.

Kıbrıs Türk Tiyatrosu; başlangıçta belli bir düzen ve disiplin içinde çalışmalarını sürdürüp oyunlarını sahnelemişse de zaman içerisinde bu kuruma yapılan müdahaleler neticesinde çeşitli sıkıntıların baş gösterdiği görülmektedir. Yaşanan sıkıntıların akabinde tiyatrodan istifalar başlamıştır. Yaşadığı sıkıntıları ve sorunları aşmaya çalışan bu kurum, 1973 yılından itibaren bir müdürlük olarak değil Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'ne bağlı bir şube olarak çalışmalarını sürdürmüştür.¹⁰ Bu şubenin ilk icraatlarından biri ise tiyatro yazınıni teşvik etmek amacıyla yarışmalar düzenlemek olmuştur. Bu yarışmada dereceye giren eserler hem ödüle layık görülmüş hem de bu piyesler kitap hâlinde yayımlanarak Kıbrıs Türk Tiyatro Yazını'na önemli bir katkıda bulunulmuştur. Yine bu dönemde Kıbrıs'ta tiyatroyla uğraşan sanatçıların hem piyes yazdıkları hem de yazdıkları piyeslerin oyuncular arasında yer aldıkları, hatta piyeslerin yönetmenliğini dahi yaptıkları bilinmektedir.

Kıbrıs'taki tarihî sürece bakıldığında önceleri adada yaşayan Türkler ile Rumların bir arada ve iyi ilişkiler içerisinde yaşadıkları görülmektedir. Fakat siyasi süreç içerisinde izlenen politikalar adadaki toplumsal düzenin değişmesine neden olmuş, bunun sonucunda Türk halkı, Rumlara karşı bağımsızlık mücadelesi vermek durumunda kalmıştır. Verilen bu mücadele sırasında garantör devletlerden biri olan Türkiye'nin de müdahalesi ile muvaffakiyet sağlanmıştır. Mutlu Barış Harekâtı sonrasında özgürlüğüne kavuşan Kıbrıslı Türkler kuzeye göç etmiş, Rumlar ise güneyde toplanmışlardır. Böylece Kıbrıs'ta her iki toplum adına yeni bir sayfa açılmıştır. Yaşanan bu siyasi süreç, ülkenin sanat yaşamını da etkilemiştir. Bu zamana kadar milliyetçi çizgide yazılan piyeslerin konularının siyasi ve

---

⁹ Ersoy, 1998: 70.

¹⁰ Ersoy, 1998: 89.

sosyal yaşamdaki bu yeni gelişmelerle beraber, artık yerini toplumsal konulara bıraktığı görülmektedir.

Adada açılan bu yeni sayfayla, Kıbrıs Türk halkı siyasi bakımdan refaha kavuşmuş, kurulan bağımsız cumhuriyetin ışığı altında özgürce yaşayarak kendi kararlarını kendisi vermeye başlamıştır. Türkler, kurulan cumhuriyetin ardından bağımsız bir devlet olarak yaşama hakkı elde etmişlerdir. Fakat siyasal anlamdaki bu olumlu gelişmeler, sosyal hayattaki sıkıntıların aşılması için yeterli olmamıştır. Kıbrıs Türk Tiyatrosu çerçevesinde bakıldığında bu sıkıntıların aşılamadığının en önemli göstergesi Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nın içinde bulunduğu durumdur. Günümüze kadar getirilebilecek olan bu süreçte, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda yaşanan sıkıntıların aşılması için ne yönetsel olarak ne de sanatsal açıdan kalıcı bir çözüm yaratacak herhangi bir adım atılmamış, kurumun varlığı ancak devlet tiyatrosundaki sanatçıların gösterdiği özverili çalışmalarla sürdürülebilmiştir. Yaşanan sıkıntıları aşabilmek adına çeşitli zamanlarda Türkiye Devlet Tiyatroları'ndan yardım taleplerinde bulunulmuş ve Türkiye'den misafir sanatçılar getirilmiştir. Fakat geçici çözümler içeren bu çalışmalar, devlet tiyatrolarında yaşanan sıkıntılarının sadece kısa bir süre için üstünün örtülebilmesini sağlamış ve bu sorunların tamamen aşılması noktasında başarılı olunamamıştır.

Diğer yandan devlet tiyatroları içerisinde kuruluşundan bu yana var olan sorunlar, Kıbrıs Türk Tiyatro Tarihi açısından son derece önemli ve olumlu bir sonucun doğmasına vesile olmuştur. 1980 yılında Lefkoşa Belediyesi tarafından bir dizi kültür-sanat etkinliği düzenlenmiştir. Bu dönemde devlet tiyatrolarında görevli bulunan bazı sanatçılar, ülkedeki tiyatronun gelişimine katkı sağlamak amacıyla “amatör bir ruhla” bu şenliklere katılmak istemişlerdir. Ancak sanatçıların bu talepleri devlet tiyatroları tarafından reddedilmiş ve daha sonra da bu sanatçıların işlerine son verilmiştir. Bunun üzerine Lefkoşa Belediyesi, işlerinden atılan sanatçılara destek olmak amacıyla bir karar almış ve “Lefkoşa Belediye Tiyatrosu” kurulmuştur. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, kurulduğu günden itibaren engellere, eleştirilere hatta kendilerine ait bir bina olmaması sebebiyle oyunlarını sahneleme noktasında dahi yaşadığı pek çok sıkıntıya rağmen çalışmalarını aksatmadan devam ettirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS TÜRK TİYATROSU VE DÜZENLENEN YARIŞMALAR

1.1. Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun Kuruluşu ve Gelişimi

Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nda geleneksel Türk seyirlik oyunları; gölge oyunu (karagöz), orta oyunu ve meddah olmak üzere üç farklı türde karşımıza çıkmaktadır. Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nda Batılı anlamdaki tiyatro türü ancak XIX. yüzyılda görülmektedir. Kıbrıs'ta tiyatro ile ilgili faaliyetler, XX. yüzyıla kadar çeşitli kuruluşlar, spor kulüpleri ve topluluklar tarafından sürdürülmüştür. 1963 yılının Şubat ayında gelindiğinde ise ilk profesyonel özel tiyatro; "İlk Sahne" adıyla kurulmuştur.¹¹ Bu özel tiyatro, kurulduğu yılın aralık ayına kadar çalışmalarını sürdürmüş ve oyunlar sergilemiştir. 1963 yılının Aralık ayında adadaki Rumların, Türklere karşı başlattıkları saldırılar sebebiyle bu tür faaliyetlere ara verilmiş, bağımsızlık için mücadele yönünde hareket edilmiştir. 1965 yılında yaşanan saldırıların azalmasıyla tiyatro sanatının gelişmesi için Türk Cemaat Meclisi Müdürlüğü'ne bağlı, resmî hüviyeti haiz "Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun kurulduğu bir gazete haberi ile duyurulmuştur. Bu haberde ayrıca kurulan bu tiyatronun çalışma sisteminin Ankara Devlet Tiyatrosu'nun çalışma sistemiyle aynı olduğu ve kabiliyetli gençlerin eğitime çalışılacağı belirtilmiştir."¹²

Bu haberin ardından yine *Halkın Sesi* gazetesinde *Kıbrıs Türk Tiyatrosu Müdürlüğü'nden* başlığı ile başka bir haber daha yayımlanmıştır. Bu habere göre; yeni elemanlar almak ve yetiştirmek için Kıbrıs Türk Tiyatrosu tarafından gece çalışmalarının düzenleneceği bildirilmiş, başvurmak isteyenlerin başvurularını mektupla bildirmeleri istenmiştir.¹³

Kıbrıs Türk Tiyatrosu İlk Sahne, 1973 yılına kadar bir müdürlük olarak çalışmalarını idame ettirmiştir. 1973 yılından itibaren ise Cumhurbaşkanı Muavinliği ve Yürütme Kurulu Başkanlığı'na bağlı olan Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'ne bir şube olarak bağlanarak çalışmalarını sürdürmüştür.¹⁴ Bu daire 1973 yılında Rum saldırıları karşısında Türklerin göstermiş olduğu şanlı direnişi bir kez daha gözler önüne sermek ve halkın millî duygularını ortaya koymak amacıyla "Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması" ile "Ulusal Sahne Oyunları Yarışması" gibi etkinlikler düzenlemiştir. Yarışmada dereceye giren

¹¹ Ersoy, 1998: 70.

¹² "Kıbrıs Türk Tiyatrosu Kuruldu", *Halkın Sesi Gazetesi*, 16.10.1965.

¹³ "Kıbrıs Türk Tiyatrosu Müdürlüğünden", *Halkın Sesi Gazetesi*, 07.12.1965.

¹⁴ Ersoy, 1998: 89.

eserler kitap hâlinde basılmış, eserlerin sahiplerine ödülleri verilmiştir. Kazanan oyunlardan bazıları da Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları İlk Sahne tarafından sahnelenmiştir.

1974 yılına gelindiği zaman Kıbrıslı Türklerin yine Rumların saldırılarına maruz kaldıkları bilinmektedir. Bu saldırılar karşısında Türk halkı, bağımsızlığı için mücadele vermiştir. Verilen bu mücadele sırasında garantör devletlerden olan Türkiye'nin de müdahalesi ile muvaffakiyet sağlanmıştır. "Mutlu Barış Harekâtı" sonrasında özgürlüğüne kavuşan Kıbrıslı Türkler kuzeye göç etmiş, Rumlar ise güneyde toplanmışlardır. Böylece Kıbrıs'ta her iki toplum adına yeni bir sayfa açılmıştır.

Kıbrıslı Türklerin 20 Temmuz 1974 Mutlu Barış Harekâtı'ndan sonra yaşadıkları siyasal anlamdaki en değişiklik 13 Şubat 1975'te "Kıbrıs Türk Federe Devleti"nin ilan edilmiştir. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin ilanı ile Kıbrıs Türk Tiyatroları İlk Sahne'nin adı da değiştirilmiş ve "Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları" olmuştur.

1975'ten 1977 yılına kadar sürdürülen tiyatro alanındaki çalışmalar, yaşanan huzursuzluklar sebebiyle 1977 yılında çatışmaya dönüşmüştür. Konuyla ilgili olarak Ersoy, şöyle bir açıklama yapmıştır:

Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin ilanı ile İlk Sahne, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları olarak adlandırılmıştı. Ancak bu ad sadece tabelada kalır. Tiyatroda yönetsel ve sanatsal açıdan yeni bir planlamaya gidilmez. Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları, sanatçıların ve teknik elemanların özverili çalışmalarıyla etkinliklerini sürdürebilir. Yöneticilerin söz verdiği kadroların, ekonomik ve sanatsal iyileştirmenin hiçbirinin gerçekleşmemesi üzerine Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda huzursuzluk yeniden başlar. 1977'de başlayan bu huzursuzluk giderek gelişir ve Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda büyük çatışmalara neden olur.¹⁵

Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları sanatçıları, 1978-1979 döneminde yine sıkıntılı bir sürecin içinde bulunmaktadırlar. Bu sanatçılar arasında yer alan Yaşar Ersoy da 1978-1979 tiyatro döneminin sorunlar ve huzursuzluklarla başladığını, yöneticiler tarafından kendilerine verilen vaatlerin yerine getirilmediğini, sanatçıların ise her türlü güvenceden yoksun olduklarından harekete geçtiklerini dile getirmiştir.¹⁶ Sıkıntılarla mücadele eden tiyatro sanatçıları; yaşadıkları sorunları dile getirmek, ilgili birimlerin dikkatini çekmek amacıyla mecliste bulunan milletvekillerine bir muhtıra vermişlerdir. *Bozkurt Gazetesi* bu dilekçeyi *Muhtıra Verildi* başlığı ile yayımlar. Haberin içeriğinde; son dört yıl içerisinde devlet tiyatrosunun herhangi bir kazanım elde etmediği, yılda en fazla iki oyun oynanabildiği; bunun nedeninin ise sanatçıların içinde bulunduğu olumsuz koşullar olduğu dile getirilmiştir. Yine habere göre; sanatçıların çoğu işçi statüsünde, güvencesiz ve düşük ücretli çalıştırılmakta

¹⁵ Ersoy, 1998: 97.

¹⁶ Ersoy, 1998: 98.

buna rağmen sanatçılar büyük bir fedakârlık göstererek sahne tasarımı için gerekli olan materyallerden sahne kıyafetlerine kadar pek çok eksiği evlerinden getirerek tamamlamaya çalışmaktadır. Bu gibi sıkıntıların dile getirilmesinden sonra sanatçılar; KTFD-TC Kültür Anlaşması çerçevesinde bir milyon TL harcanıp sadece iki temsil vermek üzere Kıbrıs'a opera getirilirken KTFD Tiyatrolarının yasal işbirliği olmadığı için önemli maddi sorunlar yaşandığı ayrıca devlet tiyatrosunda keyfi uygulamalar söz konusu olduğu gerekçeleri ile yetkililere yönelik bir takım eleştirilerde bulunmuşlardır. Haber metninde son olarak devlet tiyatrosunun yönetim kurulu, edebi komite, rejisör gibi önemli kontrol mekanizmalarından yoksun olmasından yakınılmış ve tüm bu sorunlara rağmen sanatçıların halkla bütünleşme isteği vurgulanmıştır.¹⁷

Aynı haber *Halkın Sesi Gazetesi*'nde *Devlet Tiyatrosunda Çalışanların Milletvekillerine Verdiği Muhtıra* başlığı ile verilmiştir. *Halkın Sesi Gazetesi* bu haberinde sanatçıların taleplerini iletmekten farklı olarak sanat, sanatçı ve toplum ilişkisine; sanat dalları içerisinde tiyatronun yerine ayrıca vurgu yapmıştır. Habere göre sanat, sanatçının ellerinde tarih boyunca büyük bir kavga vermiştir. Bu kavgayı en başarılı ve en etkili biçimde sürdüren sanat dalı ise tiyatrodur. Çünkü tiyatro, diğer sanatlara göre daha somuttur, yaşamı en yakından ve en dolaysız izleyen sanattır. Ayrıca tiyatro sadece şahsî yaşama değil bütün bir toplumun yaşantısına iz düşüren bir etkiye sahiptir. Tiyatro, halkların dramları ve sevinçleri gibi tarihsel olaylara yönelik toplumsal duyuşu kazandıran en önemli araçtır. Bu nedenle bir ulusun yaşayabilmesi için tiyatro gereklidir ve tiyatrosunu desteklemeyen bir ulus henüz ölmemişse bile ölüm derecesinde hastadır demektir. Tüm bunların yanı sıra her kademedeki çalışanı ile birlikte tiyatro, yaygın bir eğitim için gerekli olan okul işlevini de görmektedir. Eğlendirirken öğretmeyi amaçlayan tiyatro, eğitim söz konusu olduğunda bir ülkenin en yararlı ve en etkin araçlarından biridir.¹⁸

Devlet tiyatrosundaki sanatçılar, meclise giderek milletvekillerine muhtıra vermelerine rağmen sorunlarına çözüm bulamamıştır. Bunun üzerine sanatçıların örgütlü oldukları "Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası", *Halkın Sesi Gazetesi*'ne bir röportaj vermiştir. *D. Tiyatro Personelinin Sorunları Hâlâ Askıda* başlığı altında yayımlanan röportajda sanatçıların midesinin boş olduğu, tiyatrodaki görev yapan on sanatçının altısının işçi statüsü ile her türlü sosyal güvenceden yoksun olarak çalıştırıldığını belirtilerek, yeniden ilgililerin dikkatini çekmeye çalışılmıştır.¹⁹

¹⁷ "Muhtıra Verildi", *Bozkurt Gazetesi*, 13.10.1978.

¹⁸ "Devlet Tiyatrosunda Çalışanların Milletvekillerine Verdiği Muhtıra", *Halkın Sesi Gazetesi*, 14.10.1978.

¹⁹ "D. Tiyatro Personelinin Sorunları Hâlâ Askıda", *Halkın Sesi Gazetesi*, 06.11.1987.

Konuyla ilgili olarak *Bozkurt Gazetesi*'nde ise *K.T.A.M.S. Tiyatro Personelinin Sorunlarına Çözüm Getirilmesini İstedi* başlıklı bir haber yayımlanmış ve tiyatro personelinin sorunlarına çözüm bulmak için yetkililer göreve çağırılmıştır. Haberde ayrıca “yılda iki oyundan fazla oyun oynamamakta ve halkımızın kültür savaşımında etkin olamamaktadırlar. Çünkü sanatçının midesi boş” ifadeleri kullanılmıştır.²⁰

Tüm bu çabalara rağmen sanatçıların var olan sorunları devam etmiştir. 27 Mart 1979 Dünya Tiyatrolar Günü dolayısıyla *Zaman Gazetesi*'nde Kıbrıs Türk Tiyatrolar Müdürü Hilmi Özen'in bir mesajı yayımlanmıştır. *Tiyatrolar Müdürü Özen Mesaj Yayınladı* başlıklı yazıda; tiyatrodaki personel gücünün yetersizliğinden, teknik kadro ve atölyelerin istenilen düzeye ulaşmadığından söz edilmektedir. Ayrıca kaliteli oyunların verilebilmesi için turnelerin yaygınlaştırılması ve bununla ilgili temaslarda bulunulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle Ankara Devlet Tiyatroları ile yardımlaşma yapılacağı, Türkiye Cumhuriyeti'nin her konuda olduğu gibi kültür konusunda da yardımlarını esirgemeyeceği ve daha mutlu tiyatro günlerinin kutlanacağı belirtilmiştir.²¹

27 Mart 1979'da Dünya Tiyatrolar Günü dolayısıyla, *Bozkurt Gazetesi*'nin *Güncel Açık* adlı köşesinde yazar adı verilmeden bir eleştiri haberi yayımlanmıştır. Devlet Tiyatroları'nın içine düştüğü durumu anlatmak ve perde açamayacak hâle geldiğini gözler önüne sermek amacıyla yayımlanan *Dünya Tiyatro Gününde Tiyatromuz* başlıklı haberde şu ifadeler yer almaktadır:

Tüm dünya bugün 18'nci Dünya Tiyatro Günü'nü kutlarken; dahası pek çok ülkenin sahne perdeleri bir hafta boyunca sürecek sanatsal şenliklere açılırken bizde, Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde ne yapıyor? Görkemli bir hiç! Toplumumuzda, sanatsal üretimin kısırlığı olanca ağırlığıyla tiyatromuza da çökmüş. Tiyatromuz, böylesine evrensel ve anlamlı bir günde bile varlığını belirtecek bir kıpırdanış göstermiyor. Çok yazık! Koskoca bir tiyatro sezonu boyunca halka topu topu bir tek oyun verebilen tiyatromuzun, hiç değilse Dünya Tiyatro Günü'nde varlığını göstermesini beklemek hakkımızdır.²²

Bu konuyla ilgili eleştiriler ve tepkiler devam ederken gazeteci Mahide Ergün de *Kurtuluş Gazetesi*'nde *Bizim de Bir Tiyatromuz Var* başlığı altında düşüncelerini ortaya koymuştur. Ergün yazısında, devlet tiyatrosunun toplumdaki işlevi ve işlevinin ne olması gerektiği konularına değinmiş, tiyatro müdürü ile çalışanlar arasında yaşanan sürtüşme yüzünden çalışılmaz duruma gelindiğinden söz etmiştir. Söz konusu sürtüşmenin sebebi olarak tiyatro müdürünün kendini yenileyememesini göstermiştir. Ergün ayrıca perde arkasında bir gerçeğin daha yattığına dikkat çekmiş ve bunun da iktidarının tutuculuğu

²⁰ “K.T.A.M.S. Tiyatro Personelinin Sorunlarına Çözüm Getirilmesini İstedi”, *Bozkurt Gazetesi*, 06.11.1978.

²¹ “Tiyatrolar Müdürü Özen Mesaj Yayınladı”, *Zaman Gazetesi*, 27.03.1979.

²² “Dünya Tiyatro Gününde Tiyatromuz”, *Bozkurt Gazetesi*, 27.03.1979.

olduğunu ileri sürmüştür. Tiyatrodaki çağdaş gelişmelerin çağın gerisinde kalmış kişileri korkuttuğunu, bu kişilerin devrimci bir tiyatronun oluşmasını engellemek için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını, sanatçıların ekonomik baskı altında tutuldukları hatta müdür vasıtası ile ekonomik baskılarla beraber duygusal baskıların da sanatçıları etkisiz hâle getirdiği gibi konular, Ergün'ün yazısının odak noktalarını oluşturmaktadır.²³

28 Mart 1979 tarihli *Söz Gazetesi*'nde de Ergün'ün yukarıda bahsedilen yazısına benzer bir eleştiri haberi yayımlanmıştır. *Dünya Tiyatrolar Günü K.T. Devlet Tiyatrosu'nda Sinema Günü Olarak Kutlandı* başlığı ile yayımlanan haberde; “böyle günde Tiyatro Müdürünün şahsının öncülüğünde halka kapalı bir biçimde kurulan sinema kulübü film gösterisi düzenliyor Devlet salonunda”²⁴ gibi eleştirilerde bulunulmuştur.

Yaşar Ersoy; *Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi* adlı kitabında Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun 1979 yılı itibarıyla yaşamaya başladığı yozlaşmanın 1990'lı yıllara kadar devam ettiğini ve hâlâ bir çözüme ulaşmadığını belirterek konuyla ilgili şu açıklamalarda bulunmaktadır:

Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu'nun sürekli bir yozlaşma sürecine girmesinin en önemli nedeni, kurumda memur anlayışının egemen olmasıydı. İkinci neden, siyasi otoritenin temsilciliğini yapan bir müdürle yönetilmesi idi. Üçüncü neden, hızla gelişen ve değişen dünyamızda, hızla gelişen ve değişen tiyatro sanatının gerisine düşen kurum yöneticileriydi. Bir başka önemli neden de planlı bir şekilde eğitilmiş sanatçı yetiştirilmesi yerine, partizanca ve kişisel ilişkiler çerçevesinde, Kıbrıs Türk Tiyatrosu'na ehliyetsiz, yeteneksiz ve eğitimsiz kişilerin alınmasıydı. Bu nedenlerden dolayı Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu 'sürekli bir yozlaşma sürecine girmiştir.' Ancak 1979 yılında yaşanan yozlaşma, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu'nun en acıklı boyutları değildi. Bu yozlaşma süreci, 1990'lı yıllara kadar sürmüştür. Ve halen de ortada bir çözüm görülmemektedir.²⁵

1979-1980 döneminde, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu'nun içinde bulunduğu durumla ilgili olarak *Söz Gazetesi*'nde yayımlanan bir yazıda belirtilen hususlar, dönemin devlet tiyatrosu hakkında çarpıcı tespitler içermektedir. *1979-80 Dönemi Sonunda Devlet Tiyatrosuna Genel Bakış* başlıklı bu yazıda öncelikle geri kalmış veya az gelişmiş bir ülkenin kendi kültürel değerlerini oluşturma zorunluluğu üzerinde durulmuş, bu değerlerin oluşmasında tiyatronun en etkin unsurlardan biri olduğu vurgulanmıştır. Buna göre toplumun gelişmesi, daha aydınlık günlere ulaşabilmesi adına tüm ilgililerin tiyatronun gelişimi konusunda düşünmeleri zorunlu tutulmuştur. Bu önemli tespitlerden sonra haber metni; her yıl olduğu gibi bu yıl da seyircisiyle alay edercesine plansız, programsız bir biçimde seyirci karşısına çıkan Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu'nu eleştirmeye başlamıştır. Bu eleştiriler; oynanan oyunların kötülüğü, özellikle oyun seçimindeki dikkatsizlik ve seçilen oyunların

²³ “Bizim de Bir Tiyatromuz Var”, *Kurtuluş Gazetesi*, 27.03.1979.

²⁴ “Dünya Tiyatrolar Günü K.T. Devlet Tiyatrosu'nda Sinema Günü Olarak Kutlandı”, *Söz Gazetesi*, 28.03.1979.

²⁵ Ersoy, 1998: 111.

halktan ne kadar kopuk olduğu gibi unsurlarla devam etmektedir. Haberin sonunda ise özellikle oyunların halktan kopukluğuna vurgu yapılarak devlet tiyatrosu oyun programında, bir oyun tanıtımında yer alan “bize oldukça yabancı” ifadesinden hareketle, bu durumun devlet tiyatrosu yetkililerince de çekinmeden söylendiği şeklinde şaka yollu bir tespit yapılmıştır.²⁶

Devlet tiyatrosu ile ilgili eleştirilerin arttığı bir ortamda Lefkoşa Belediye Meclisi, 8-14 Eylül 1980 tarihleri arasında, toplumun beklentilerine yanıt verecek bir kültür ve sanat şenliği düzenleme kararı almıştır. Böylesi bir etkinlikte tiyatronun da yer bulması gerektiği düşünülerek şenliğin tiyatro gösterisi ile başlamasına karar verilmiştir. Bu karar, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’na bildirilmiş fakat K.T. Devlet Tiyatroları’ndan olumsuz yanıt alınmıştır. Bunun üzerine başka çareler arayan Lefkoşa Belediye Meclisi çalışanları ve Çağdaş Sanatçılar Derneği, Milli Eğitim Bakanlığına başvurmayı uygun bulmuşlardır. Başvurdukları merciden, Çağdaş Sanatçılar Derneği ile Lefkoşa Belediyesi’nin ortak bir oyun hazırlama düşüncesinden söz ederek Devlet Tiyatroları kadrosunda bulunan üç sanatçı için izin istemiş, ancak bu fikir de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından reddedilmiştir. Fakat Devlet Tiyatroları sanatçıları, şenlik için ortak oyun hazırlama fikrine sıcak bakmışlar ve ret cevabına rağmen şenliğe katılmaya karar vermişler. Şenliğin hemen ardından ise Devlet Tiyatroları, bu organizasyona katılmış sanatçıların işine son vermiştir. Yaşanılan bu tatsız olaydan sonra Lefkoşa Belediyesi, işten çıkarılan sanatçıları desteklemeye karar vermiştir ve Belediye Meclisi’nin kararı ile 3 Kasım 1980 tarihinde “Lefkoşa Belediye Tiyatrosu” kurulmuştur.²⁷

Devlet tiyatrosunda, kuruluşundan bu yana var olan sorunların giderilememesi ve son yıllarda yaşanan sıkıntıların artarak devam etmesi gibi sebeplerle devlet tiyatrosu çalışanları, 1981 yılında bütünüyle istifa etmişlerdir. Bu olay basında *Yıllardır Verilen Vaidelerin Yerine Getirilmemesi Sonucu Devlet Tiyatrocuları Toptan İstifa Etti* başlığı ile yer bulmuştur. Bu haberin içeriğinde sanatçıların yıllardır kadroya alınmamaları, kendilerine verilen vaatlerin yerine getirilmemesi nedenleriyle istifa ettikleri vurgulanmıştır.²⁸

1981 yılında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları, perdelerini açarak halkla buluşamayacak duruma gelmiştir ve birçok eleştirinin hedefi olmuştur. Bu sebeple dönemin Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları Müdürü Hilmi Özen, 1981 yılında çeşitli temaslarda bulunmak üzere Ankara’ya gitmiştir. Bu olay, *Tiyatrolar Müdürü Hilmi Özen Ankara’ya Gitti* başlığı ile *Birlik Gazetesi* haberleri içerisinde yer almıştır. Bu haberde, Hilmi Özen’in Ankara ziyareti ile ilgili

²⁶ “1979-80 Dönemi Sonunda Devlet Tiyatrosuna Genel Bakış”, *Söz Gazetesi*, 23.07.1980.

²⁷ Ersoy, 1998: 134.

²⁸ “Yıllardır Verilen Vaidelerin Yerine Getirilmemesi Sonucu Devlet Tiyatrocuları Toptan İstifa Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19.10.1981.

olarak “Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrolarında istikrarlı etkinliklere olanak sağlayacak bayan sanatçı sorununun halli, teknik personel gereksinimi ve eser-malzeme gereksinimi gibi çeşitli konularda temaslar yapılacaktır” ifadeleri kullanılmıştır.²⁹

Kıbrıs Türk Tiyatrolar Müdürü Hilmi Özen, Ankara’daki temaslarını sürdürerek özellikle Dış İşleri ve Kültür Bakanlıkları’nda yetkililerle temaslarda bulunmuştur. Bu temaların sonucu ile ilgili olarak *Birlik Gazetesi*’nde yer alan haberde; Türkiye Devlet Tiyatroları Genel Müdürü Cüneyt Gökçer başkanlığında bir grup sanatçının Kıbrıs’a geleceği ve masraflarının Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından karşılanacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu misafir sanatçıların Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından sahneye konulacak olan bir oyunda rol alacakları vurgulanmıştır.³⁰

Atılan bu adımlar yaklaşık iki ay kadar sonra sonuç vermiş, bu sonuç; 1981 yılının 23 Aralık tarihinde *Birlik Gazetesi*’nde, *Devlet Tiyatrolarının Misafir Sanatçıları Geldi* başlığıyla yayımlanan haberle duyurulmuştur. Haberin içeriğinde; Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları ile Ankara Devlet Tiyatroları arasındaki işbirliğinin sanat çevrelerince büyük bir memnuniyetle karşılandığı belirtilmiş, daha sonra bu işbirliğine önyak olan Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları Müdürü Hilmi Özen’in konu ile ilgili yorumlarına yer verilmiştir. Bu yorumlarda Hilmi Özen; konuk sanatçıların gelişinden gecikmeli olsa dahi son derece memnun olduğunu, tiyatro sezonunun elde olmayan sebeplerle geç açılmasından doğan seyirci eleştirilerini haklı bulduğunu, ancak konuk sanatçıların çalışmalara başladığını ve aradaki boşluğun en kısa zamanda yeni ve kaliteli oyunlarla doldurulacağını belirtmiştir.³¹

Türkiye Devlet Tiyatroları’ndan yardım talebinde bulunulması ve ardından Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’na Türkiye’den misafir oyuncuların gelmesi yine tepkilerle karşılanmıştır. Konuyla ilgili olarak *Söz*, *Yenidüzen*, *Kurtuluş* ve *Halkın Sesi* gazeteleri gibi birçok basın organında çeşitli eleştiri yazıları yer almıştır. *Halkın Sesi* gazetesinde yayımlanan *Taşıma Su ile Değirmen Döner mi?* başlıklı yazısı ile Timur Öztürk, Türkiye Devlet Tiyatroları’ndan KTFD’ye gelen iki bayan oyuncunun geliş nedeninin personel yetersizliği olduğunu vurguladıktan sonra bu sanatçıları “takviye” olarak nitelendirmiş ve bu yardımcı kuvvetler ile Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’nın sorunlarına bir alternatif aradığını belirtmiştir. Ancak Öztürk’e göre bu bir alternatif olamaz aksi takdirde Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları oynayacağı her oyunda Türkiye tiyatrolarından oyuncu, dekoratör ve yönetmen getirmek zorunda kalır ve kendi personelini yetiştireceği yerde her sıkıştığında bir takviyeye muhtaç

²⁹ “Tiyatrolar Müdürü Hilmi Özen Ankara’ya Gitti”, *Birlik Gazetesi*, 03.10.1981.

³⁰ “K.T.D. Tiyatroları Müdürü Hilmi Özen Ankara’daki Temaslarını Sürdürüyor”, *Birlik Gazetesi*, 14.10.1981.

³¹ “Devlet Tiyatrolarının Misafir Sanatçıları Geldi”, *Birlik Gazetesi*, 23.12.1981.

olur. Öztürk son olarak durum böyle devam ederse Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları adının “Türkiye Kıbrıs Devlet Tiyatroları” olarak değiştirilmesi gerektiği konusunda istihza eder.³²

Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’na karşı yapılan bu tenkitler karşısında 12 Aralık 1982 tarihinde *Birlik Gazetesi*’nde bir haber yayımlanmıştır. Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’nın kendi personelini yetiştirmek yerine her sıkıştığında Türkiye’den oyuncu, dekoratör ve yönetmen getirtmek zorunda kalınması tenkit edilmiştir. *Birlik Gazetesi*’ndeki bu haber de tenkitlere cevap verme amacıyla yazılmış ve yayımlanmıştır. 12 Aralık 1982 tarihli *Birlik Gazetesi*’nden aktaran Ersoy, yazıda Devlet Tiyatrolarının aşırı solun elinde bir malzeme olduğunun dile getirildiğini belirterek, yapıcı ve hoşgörülü eleştirilere güvendiklerini; fakat yıkıcı saldırı ve hoşgörülü eleştiriler arasında olan farkı da görebildiklerinin vurgusunun yapıldığını dile getirmiştir.³³

1981-1982 yılları arasındaki tüm eleştiri ve karşı eleştiriler doğrultusunda 1983 yılına gelindiğinde Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’nda var olan sorunlar hâlâ devam ettiği için bu sorunlara alternatif olarak yine Türkiye Devlet Tiyatroları’yla temaslarda bulunmaya karar verilmiştir. *Birlik Gazetesi*’nin 09.10.1983 tarihli *Devlet Tiyatroları Yeni Sezon Hazırlıklarını Tamamladı* başlıklı haberinde; Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları ile Türkiye Devlet Tiyatroları arasında işbirliği ve yardımlaşma konusunda anlaşma sağlandığı belirtilmiştir. Bu çerçevede yasal mevzuatın verdiği olanakların saptandığı ve T.C. Devlet Tiyatrolarının Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’na yapabileceği her tür katkı için yöntem ve uygulamaların belirlendiği vurgulanmıştır.³⁴

Bu dönemde Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin, Kıbrıs Türk toplumunun artan sorunlarını çözme işinde başarısız olduğu herkesçe anlaşılmıştı. Bu sebeple bağımsız bir cumhuriyetin ilanının sorunlara çözüm getireceği düşünülerek 15 Kasım 1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti mecliste oy çokluğu ile ilan edildi. Bağımsız cumhuriyetin ilanının ardından ise Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’nın adının da bu tarihten itibaren “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Tiyatroları” olarak değiştiği kamuoyuna bildirilmiştir. Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları, ilan edilen cumhuriyetin ardından isim değişikliği ile yaşamaya devam etse de tiyatronun çözüm bekleyen sanatsal yöndeki sorunları ile yönetsel sorunları askıda kalmaya devam etmiştir.³⁵

Diğer yandan kurulduğu andan itibaren faaliyetlerini sürdürmeye çalışan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ise bu yıllarda bina sıkıntısıyla karşı karşıyadır. Lefkoşa Belediye

³² “Taşıma Su ile Değirmen Döner mi?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 24.12.1981.

³³ Ersoy, 1998: 148.

³⁴ “Devlet Tiyatroları Yeni Sezon Hazırlıklarını Tamamladı”, *Birlik Gazetesi*, 09.10.1983.

³⁵ Ersoy, 1998: 177.

Tiyatrosu'nun oyunlarını seyirci karşısında rahatça sergileyebileceği bir salonu yoktur. Bu konu, 1983 yılında *Kıbrıs Postası Gazetesi*'nde irdelenmiştir. Gazetenin köşe yazarlarından Özker Yaşın, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun sahnelediği bir oyun üzerine yorum yaparken bir yandan da toplumsal koşullar içerisinde tiyatro yapmanın kolay olmadığını, özellikle tiyatronun halka söyleyecek, anlatacak bir şeyleri varsa yaşamasının daha da güç olduğu söylenmektedir. Yaşın daha sonra ifadelerine şunları da eklemiştir:

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu bu güçlükleri seyirciyle birlikte yenerek dördüncü yılına geldi. Bu gün elbette ki sorunlarımız vardır. Fakat bunları da aşacağımıza inancımız tamdır. Karşımızdaki en önemli sorun salonsuzluktur... Lefkoşa Belediye Tiyatrosu tiyatro salonu diyebileceği kendi öz salonuna kavuşmadıkça bu sorunla daima karşılaşabileceğinin bilincindedir. Kuşkusuz hiçbir dönemde hiçbir sorunun kendiliğinden çözümü beklenmemiştir. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu da bu sorunun çözümlenmesi için uğraş verecektir, vermektedir.³⁶

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun yaşadığı bina sorununu ve belediye tiyatrosunun, devlet tiyatrosu oyuncularına ait salondan yararlanamamasını *Kıbrıs Postası Gazetesi* köşe yazarı Hikmet Afif Mapolar ise *Tiyatrosuz Tiyatrocular* başlıklı yazısında ele almıştır. Mapolar bu yazısında; Lefkoşa Belediyesi Tiyatro oyuncularının uzun zamandır yokluklar içerisinde oyun sahnelemeye çalıştıklarını belirtir. Daracık sahnelerde, küçücük salonlarda oynayacaklarını bile bile oyun seçiminde kaliteyi ön planda tutarak en iyisini yapmaya çalışan bu sanatçıların bir tiyatro salonundan bile yoksun olduklarını vurgulayarak hayıflanır. Mapolar'a göre; Lefkoşa Belediyesi Tiyatrosu, kuruluşundan bu yana sadece bir kez Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nın tiyatro salonundan yararlanabilmiştir. Devlet tiyatrolarının salonları devlete ve dolayısıyla halka aittir. Bu nedenle hem oyuncuların hem de seyircilerin kendi malları olan bir salondan yararlanamamaları eleştirilmiştir.³⁷

Bir yandan Kuzey Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda yaşanan sorunlar diğer yandan bu tiyatronun Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ile yaşadığı sürtüşmeler devam ederken 27 Mart 1984 yılında bu iki kuruluş, Dünya Tiyatrolar Günü'nü birlikte kutlama kararı almışlardır. Bu kararın arkasında yatan en önemli neden, Uluslararası Tiyatro Enstitüsü'nün 1984 yılını "Dünyada Barış, Dünyada Anlayış, Dünyada Tiyatro Yılı" olarak kabul ve ilan etmesidir.³⁸ Kararın ardından dönem basınında konuyla ilgili birçok haber yer bulmuştur. *Halkın Sesi Gazetesi*, *Tiyatrolar Günü Kutlanıyor* başlıklı haberinde; "Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları ile Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun Dünya Tiyatrolar Günü nedeni ile bir dizi etkinlikler

³⁶ "Başarılı Bir Oyun", *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 02.12.1983.

³⁷ "Tiyatrosuz Tiyatrocular", *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 09.02.1984.

³⁸ Ersoy, 1998: 180.

yapmaya başladığını”³⁹ duyurmuştur. *Yenidüzen Gazetesi*’nde ise *Tiyatro Konusundaki Açık Oturum Yapıldı* başlığı ile verilen haberde “Kıbrıs Türk Tiyatrosu’nun Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması” adıyla bir açık oturum düzenlendiği belirtilmiştir.⁴⁰

1984 yılı aynı zamanda Lefkoşa Belediyesi oyuncularının yaşadıkları ve uzun zamandır çözülmemeyen salon sıkıntısı konusunda da olumlu adımların atıldığı bir yıl olmuştur. “Lefkoşa Belediye Başkanı Mustafa Akıncı’nın kararlı tutumu, Belediye Tiyatrosu sanatçılarının inatçı ve ısrarlı talepleri, kamuoyu ve basının desteği ile İskân Bakanı Hakkı Atun’un iyi niyetli yaklaşımı sonucunda; 1984 yılının Mart ayında Bakanlar Kurulu kararıyla “Emek Sineması”, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’na tahsis edilmiştir”.⁴¹

Kararın hemen ardından Emek Sineması’nın tamir ve tadil çalışmalarına başlamak isteyen Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun karşısına bu kez de maddi olanaksızlıklar çıkmıştır. Bunun üzerine bir yardım kampanyası başlatmaya karar verilmiş ve kampanya aynı gün *Söz Gazetesi*’nde *Belediye Tiyatrosu Sanatçıları Bina Onarımı İçin Yardım Kampanyası Başlattı*⁴²; *Yenidüzen Gazetesi*’nde ise *Lefkoşa Belediye Tiyatrosu Salon Tamirata İçin Yardım Talep Ediyor* başlıklı haberlerle halka duyurulmuştur. *Yenidüzen Gazetesi*’ndeki haberin içeriğinde; Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun kendilerine tahsis edilen Emek Sineması’nın tiyatro salonuna dönüştürülmesi için büyük miktarda paraya gereksinim duyduğunu açıkladığı; bu nedenle halka, hükümete, bakanlara, iş adamlarına ve örgütlere yardım çağrısında bulunduğu bildirilmiştir.⁴³

Bir yandan kendilerine tahsis edilen binanın onarımı için uğraş veren Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sanatçıları, diğer yandan oyun sahnelemeye devam etmiştir. Ayrıca, 1984 yılında, Lefkoşa Belediyesi’nin düzenlediği kültür-sanat şenliklerine tiyatroya teşvik etme amacı ile oyun yazma yarışması da eklenmiştir. Bu yarışmada ilk üçe giren eserlere ödüller verilmiş; aynı zamanda bu oyunlar, *Oyunlar 84* adıyla Lefkoşa Belediye Yayınları tarafından kitap hâlinde basılmıştır.

KKTC için 1985 yılı; siyasi olarak iki farklı görüşe sahip partilerden oluşan bir koalisyon hükümetinin kurulduğu yıldır. Ömrü ancak bir yıl sürebilen bu hükümetin icraatlarından biri de kültür-sanat faaliyetlerinin Milli Eğitimi Bakanlığı’ndan alınıp Kültür Bakanlığı’na verilmesi olmuştur. Bu konuya dikkat çeken Ersoy; “Kültür-sanatla ilgili yasal düzenlemeler yapılarak; müdahaleden uzak, sanatın ve sanatçının desteklenmesi ve

³⁹ “Tiyatrolar Günü Kutlanıyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 27.03.1984.

⁴⁰ “Tiyatro Konusundaki Açık Oturum Yapıldı”, *Yenidüzen Gazetesi*, 27.03.1984.

⁴¹ Ersoy, 1998: 184.

⁴² “Belediye Tiyatrosu Sanatçıları Bina Onarımı İçin Yardım Kampanyası Başlattı”, *Söz Gazetesi*, 10.05.1984.

⁴³ “Lefkoşa Belediye Tiyatrosu Salon Tamirata İçin Yardım Talep Ediyor”, *Yenidüzen Gazetesi*, 10.05.1984.

özendirilmesi sağlanır”⁴⁴ ifadelerini kullanmıştır. Kültür ve sanat faaliyetleri için son derece olumlu olan bu gelişme, koalisyon hükümetinin bozulması ile son bulmuştur. Kültür-sanat alanında yine her şeyin eskisi gibi işlediği, Ersoy tarafından “Kültür Bakanlığı’yla başlayan kültür sanat alanındaki iyileştirme hareketi hükümetin bozulmasıyla sona ermiş; kültür-sanata bürokratik, müdahaleci, ilkel ve cahil anlayış ve yaklaşımlar yeniden egemen olmuştur”⁴⁵ ifadeleri ile belirtilmektedir.

1985 yılı, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu cephesinde olumlu gelişmelerin devam ettiği bir yıl olmuştur. Bununla ilgili olarak *Kıbrıs Postası Gazetesi* köşe yazarı Hikmet A. Mapolar, *Belediye Tiyatrosu ve Devlet* başlıklı yazısında; Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun büyük uğraşlar sonucunda küçük ama modern bir yapıya kavuşmayı başardığını dile getirmiştir. Mapolar ayrıca, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu bu uğraşlar içerisindeyken hükümetin Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’na karşı sergilediği davranışları anlatarak hükümeti eleştirmiştir. Ardından da sözü Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’na getirmiş ve şu hususları vurgulamıştır:

...Yalnız burada bir gerçeği vurgulamadan geçemeyeceğim. Yılda iki oyun hiç de yeterli değildir bu toplum için. İki oyunla doymuyor bu insanlar. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun oyuncularını halkımızı kaliteli ve başarılı oyunlara alıştırdıktan sonra bu adedi daha da çoğaltmak ve en azından yılda dört veya beş eser sahnelemek zorundadırlar sanırım.⁴⁶

1986 yılında Kuzey Kıbrıs Devlet Tiyatroları’nda yerli bir oyun olan Özden Selenge’nin *Kim Bu Adam* adlı oyunu oynanmış; fakat bu oyun kalite yönünden zayıf olduğu yönünde eleştirilere maruz kalmıştır. Diğer yandan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu oyuncuları da oyunlar sergilemeye devam etmiştir. Ancak bu yıl, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun yıkılacağına dair birtakım söylentiler ortaya atılmıştır. Bu söylentilere karşı hem belediye tiyatrosu sanatçıları, hem kültür ve sanat dernekleri hem de köşe yazarları harekete geçerek seslerini duyurmuşlardır. Konu ile ilgili olarak *Ortam Gazetesi* köşe yazarlarından Kemal Aktunç, *Tiyatro Yıkılmak* adlı bir yazı kaleme almış; yazısında Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun, Kıbrıs’ın kültür-sanat yaşamının bir parçası hâline geldiğini dile getirmiştir. Aktunç; “Lefkoşa Belediye Tiyatrosu artık halkın ortak malı olmuştur ve halkın malı hâline gelmiş bir tiyatroya uzanan eller kırılacaktır...”⁴⁷ ifadelerini kullanmıştır.

1986 yılının Şubat ayında 6. sayısı yayımlanan *Özgürlük Dergisi*’nin kültür-sanat sayfasında Muzaffer Ulaş’ın *Umut Eleştirmenlerimizde* başlıklı bir yazısı yayımlanmıştır. Ulaş bu yazısında, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun sergileyeceği *Umut İnsanda* adlı oyundan

⁴⁴ Ersoy, 1998: 193.

⁴⁵ Ersoy, 1998: 194.

⁴⁶ “Belediye Tiyatrosu ve Devlet”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 03.04. 1985.

⁴⁷ “Tiyatro Yıkılmak”, *Ortam Gazetesi*, 21.05.1986.

söz etmiş ve konuyu tiyatro eleştirmenlerine getirmiştir. Kıbrıs'ta oynanacak bir eseri görmeden önce veya gördükten sonra eser hakkında eleştiri yazılarının yazılmaya başlanmasının memnuniyet verici olduğunu belirterek “ülkemizde tiyatroya gönülden bağlı ancak üniversiteye gitmemiş gençliğin bu eksikliğini ortadan kaldırmanın bir yolu olmalı. Olmalı ama bir yılda ancak üç dört oyun sergilenen ülkemizde bu nasıl olacak”⁴⁸ sorusunu yöneltmiştir. Ulaş daha sonra kendi sorusuna yanıt olabilecek ifadelerde bulunarak hiç olmazsa eleştirmenlerin izledikleri oyunlar hakkında yapacakları eleştirilerin, gençliğin tiyatro birikimi elde etmesini sağlayabileceği önerisini getirmiştir.⁴⁹

1987 yılına geldiğinde *Bozkurt Gazetesi*'nin köşe yazarı olan Ahmet Tolgay, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ile KKTC Devlet Tiyatroları'nın durumu ile ilgili önemli tespitlerde bulunduğu *Konumuz Tiyatro* adlı yazısını kaleme almıştır. Tolgay yazısında, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun eski hızını ve dinamizmini yitirmiş olmasına rağmen geç de olsa bir oyun⁵⁰ çıkarabildiğini kaydettikten sonra oyunun kullanılan dil hariç olmak üzere genel olarak beğenildiğini belirtmiştir. Tolgay daha sonra devlet tiyatroları ile ilgili ise şu eleştirilerde bulunmuştur:

Sonbaharı, kışı geride bıraktık, handiyse İlbahara gireceğiz ama Devlet Tiyatrolarımızın kış uykusu hâlâ sürüyor. Devlet Tiyatrolarımız perdelerini ne zaman açacak acaba? Bu kış uykusunun kamuoyumuzun dikkatini çekmekte olduğunu ve rahatsızlık yarattığını bir kez daha belirtmek zorundayız. Devlet Tiyatrolarımız *Kaktüs Çiçeği*'ne hazırlanmış! Tiyatro izleyicilerimiz *Kaktüs Çiçeği*'nin tadına kaç kez bakacak; burası da ayrı bir konu. T.C. Devlet Tiyatroları'ndan izledik, televizyondan izledik, şimdi yeniden izleyeceğiz... Oyunların köküne kıran mı girdi?⁵¹

1987-1988 döneminde, KKTC Devlet Tiyatroları ile Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ortaklaşa bir oyun sahnelemeye karar vermiştir. Bu karar sonrasındaki süreci Ersoy şöyle anlatmaktadır:

Bu amaçla T.C. ile KKTC arasında imzalanan “Eğitim Kültür-Bilim İşbirliği Protokolü” çerçevesinde iki tiyatro kurumunun da benimsediği ve güvendiği yönetmen Yücel Erten, KKTC'ye konuk yönetmen olarak davet edilir. Türkiye ve Avrupa boyutlarında kendini kanıtlamış olan Yücel Erten'in yönetiminde çalışmaya konulan K.T. Devlet Tiyatrosu ve Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sanatçıları uyumsuzluk, çelişki ve anlayış farklılıklarını aşarak oyunun başarısı için emeklerini ortaya koyarlar. Ortaya çıkan pürüzler de sanatçıların ve yöneticilerin gösterdikleri esneklik çerçevesinde aşılır.⁵²

⁴⁸ Ulaş, M. (1986). “Umut Eleştirmenlerimizde”. *Özgürlük Dergisi*, 6: s. 16.

⁴⁹ Ersoy, 1986: 16.

⁵⁰ Bahsi geçen bu oyun, Aristofanes'in klasik eseri olan *Barış*'in modernize edilmiş biçimidir.

⁵¹ “Konumuz Tiyatro, *Bozkurt Gazetesi*, 10.02.1987.

⁵² Ersoy, 1998: 235.

1988-1989 döneminde gerek Lefkoşa Belediye Tiyatrosu gerekse KKTC Devlet Tiyatroları ayrı ayrı oyunlar sahnelemişlerdir. Ersoy, bu dönemde tiyatronun içine düşürüldüğü durumu şu cümlelerle ifade etmiştir:

KKTC ile TC arasında imzalanan “Eğitim, Bilim ve Kültür Alanında İşbirliği Protokolü” özellikle KKTC kültür ve sanatının dışa açılması, gelişmesi ve dünyaya sesini duyurması bağlamında önemli bir şans olduğu beklentisi doğurur. KKTC’de kültür ve sanat çevresi, protokolün katılımcılık, eşitçilik, çoğulculuk ve karşılıklı kültürel sanatsal kimliklere saygılı davranılması ilkeleri esas alınarak yürürlüğe konulmasını beklerken, KKTC yöneticilerinin yasakçı, entegrasyoncu ve plansız programsız tepkileri sonucunda, çağdışı, mücadelecı bir yapı kazanır.⁵³

1989-1990 dönemine geldiği zaman KKTC Devlet Tiyatroları’nda yaşanan sorunların devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde ayrıca, sanatın özüne ters düşen bir yasanın gündemde olduğu bilinmektedir. Konuyla ilgili olarak Ersoy, devlet tiyatrosunun durumunun her geçen gün daha da zorlaştığını, yetkililerin yaptıkları yasal düzenlemelerin ise durumu daha da olumsuz hâle getirdiğini belirtir. Ersoy bu süreçte, KKTC Devlet Tiyatroları’nın her geçen yıl işlevini biraz daha yitirirken yetkililerin çözüme yönelik rasyonel önlemler almamakla birlikte aksine sanatı bürokrasinin ve ehliyetsizlerin eline bırakacak yasal düzenlemeler önerdiklerini belirtmiştir. Ersoy; Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile KKTC Devlet Tiyatroları Müdürlüğü’nün ortaklaşa hazırlayarak KKTC Meclisi’ne gönderdikleri “Tiyatro Yasası”nın, tiyatro sanatçıların yıllardır talep ettikleri “özerk, bağımsız, demokratik ve okuldan-tiyatroya” ilkesi çerçevesinde yeniden yapılanma istekleri göz ardı edilerek oluşturulduğunu dile getirir. Yine Ersoy’a göre yasa, bu nedenlerin yanı sıra tiyatro sanatının evrensel değerlerine ve disiplinine ters düşen bir içeriğe sahip olduğu için sanatçılar tarafından da eleştirilmiştir.⁵⁴

1990’lı yıllarda devlet tiyatrolarındaki sorunların hâlâ aşılamamış olduğu bilinmektedir. Yaşar Ersoy’un bu konuyla ilgili açıklaması şöyledir:

Büyük sorunlarla boğuşan ve oyun sahnelemekte güçlük çeken KKTC Devlet Tiyatroları, kendi kaynağına yönelip sorunları çözmeye yerine “T.C.-KKTC Kültür Protokolü” çerçevesinde, Türkiye Devlet Tiyatroları’ndan yönetmen ve oyuncu getirme yoluna gider” vurgusunu yaptığı görülmektedir. Türkiye’den gelen sanatçılarla KKTC Devlet Tiyatroları sanatçıları ve personeli arasında da sürekli bir uyumsuzluk yaşandığını, bu uyumsuzluğun oyunların sahnelenmesine, oynanmasına da yansıtıldığını belirtmiştir. Buna sebep olarak da akademik, eğitilmiş oyuncularla hiçbir kurstan dahi geçirilmeden KKTC Devlet Tiyatroları’na oyuncu olarak alınanlar arasında bir uyumsuzluğun ya da akortsuzluğun

⁵³ Ersoy, 1998: 246.

⁵⁴ Ersoy, 1998: 252.

yaşanması doğaldı. Bu yüzden iyi niyetli bütün çabalara karşın, sahnelenen oyunlarda istenilen düzey yakalanamaz.⁵⁵

1990-1991 döneminde Lefkoşa Belediye Tiyatrosu var olan siyasi gerginliğe rağmen yoluna devam etmiş ve seyirci karşısına çıkmayı başarmıştır. Hatta tiyatro bu dönemde kültür-sanat adına “Okullararası Tiyatro Şenliği” yapılması yönünde taleplerde bulunmaya başlamıştır. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun bu son derece olumlu ve önemli talebi, 1991-1992 döneminde karşılık bulmuş, ilk iki Okullararası Tiyatro Şenliği art arda yapılmış ancak üçüncüsü gerçekleştirilememiştir. III. Okullararası Tiyatro Şenliği, aradan bir yıl geçtikten sonra yapılmış ancak Bakanlık yetkililerinin bu duruma sıcak bakmamaları nedeniyle böylesine güzel ve faydalı bir etkinlik son bulmuştur.

1991-1992 döneminde devlet tiyatrolarına, Türkiye ile yapılan kültür protokolü çerçevesinde yine Türkiye’den yönetmen ve oyuncu getirme yoluna gidilmiştir. Bu dönem içerisinde İstanbul’da yapılacak olan Türkiye Kültür Bakanlığı ile ITI Türkiye Millî Komitesi Uluslararası Tiyatro Enstitüsü’nün 24. Dünya Kongresi’ne Kıbrıs Türk Tiyatrosu Millî Merkezi de davet edilmiştir. Bu davete istinaden Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ile KKTC Devlet Tiyatroları’ndan seçilen bazı sanatçılar; kongreye gönderilmişse de burada bulunan Yunan ve Rum komitelerinin şikâyeti üzerine çalışmalara katılamamışlardır. Sanatçılara, Türkiye Komitesi içinde yer alarak kongreyi izleyebilecekleri bildirilmiştir. Bu olumsuz durum ile karşı karşıya kalan KKTC’li sanatçılar, olayı protesto etmek için bir basın toplantısı düzenlemiş ve Yaşar Ersoy imzasıyla bir bildiri dağıtmışlardır.⁵⁶

1991-1992 döneminde Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun oyunlar sahnelemeye devam ettiği ve sahnelediği oyunlarla geniş bir seyirci kitlesini etrafında topladığı bilinmektedir. Yine bu dönemde, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun davetlisi olarak Rum Devlet Tiyatrosu ve Satirigo Tiyatrosu yöneticileri ve sanatçıları Kuzey Kıbrıs’a gelmişlerdir.⁵⁷ Sergilenen oyun sonrasında, Rum misafirlerin duygu ve düşünceleri öğrenilmeye çalışılarak kendileriyle bir röportaj yapılmıştır. *Ortam Gazetesi*’nde yayımlanan bu röportajda Rum Devlet Tiyatrosu Müdürü Andy Bargely daveti aldıktan sonra büyük bir heyecan duyduğunu, oyunu izledikten sonra çok beğendiklerini ve sanat sayesinde iki ulus arasındaki dostluğun daha da pekiştiğini dile getirmiştir. Satirigo Tiyatrosu Yöneticisi Hristos Zanos ise izledikleri bu oyunun Kıbrıs’ta birlikte barış içerisinde yaşamak gerektiği dersini verdiğini vurgulamıştır. Konuyla ilgili olarak misafir sanatçılardan Kostas Kafkarides; “iki toplumun yakınlaşması” sloganının gerçekleşmesi için sanatseverlere çok iş düştüğünü, Stello Kafkarides; tüm Kıbrıs’ın sanatı ve

⁵⁵ Ersoy, 1998: 254, 256.

⁵⁶ Ersoy, 1998: 271-272.

⁵⁷ Ersoy, 1998: 279.

tiyatrosu için birlikte mücadele edilmesi, oyunlar sergilenmesi ve seminerler düzenlenmesi gerektiğini, Popı Avraam ise izledikleri bu oyunun son derece başarılı olduğunu ve birlikte oynamamak için hiçbir neden olmadığını belirtmişlerdir. Tüm bu iyi niyetli yorumlar karşılığında Türk sanat yönetmeni Yaşar Ersoy'un da tüm dileklerinin karşılıklı sevgi, saygı ve eşitliğe dayalı bir barış ortamında yaşamak olduğunu söyleyerek sanatın özellikle tiyatronun, bunu sağlamak için en önemli araç olduğunu vurguladığı görülmektedir.⁵⁸

1992-1993 döneminde KKTC Devlet Tiyatroları'na bir önceki dönemde olduğu gibi kültür protokolü çerçevesinde Türkiye'den Kıbrıs'a yönetmen ve oyuncu getirme yoluna gidilirken Lefkoşa Belediye Tiyatrosu cephesinde yeniliklerin ve ilklerin yaşandığı görülmektedir. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun bir ilki gerçekleştirdiği oyun ile ilgili olarak *Yenidüzen Gazetesi* köşe yazarı Fatma Azgın bir değerlendirme kaleme almıştır. Azgın köşesinde, farklı bir teknikle sergilenen oyunun evrenselleşmiş beş oyunun "kolaj" yapılması ile oluşturulduğunu belirtmiş, ayrıca "insanın başkaldırdığı ve bedel ödediği sürece insan olabileceğini" bu oyunla onaylatan Belediye Tiyatrosu'nu tebrik etmiştir.⁵⁹

1993-1994 döneminde KKTC Devlet Tiyatroları'na Türkiye'den yönetmen ve oyuncu gönderilmemiştir. Bu haber, *Ortam Gazetesi'nde* bir takım eleştirilerle birlikte *Devlet Tiyatrosu Kendi Adımını Attı* başlığı altında işlenmiştir. Haberde; KKTC Devlet Tiyatroları'nın sürekli Türkiye'den misafir sanatçı beklemesi, "taşınma su ile değirmen dönmez" atasözü ile eleştirilmiştir. Daha sonra toplumsal bir özeleştirme yapılarak toplumun kendi düşündüklerine önem vermeyip başkalarının söylemleriyle hareket ettiği dile getirilmiştir. Haberin devamında misafir yöneticiler ve sanatçılar tamamen tenzih edilerek konuklarının gelmemesinin KKTC Devlet Tiyatroları için bir yandan olumlu olduğu, bu sayede tiyatro elemanlarının işe koyulmak ve kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kaldıkları istihzalı bir dille belirtilmiştir.⁶⁰

1994-1995 dönemi Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, kuruluşunun 15. yılını kutlamanın sevincini yaşamaktadır. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, kuruluşunun üzerinden geçen 15 yılın sonunda her kesim tarafından kabul görmüş ve bu kesimlerin saygısını kazanmış bir kurum niteliğine kavuşmuştur. Bu sebeple *İsteyerek, Severek, İnatla 15 Yıl... Ve Perde* başlığı ile bir bildiri yayımlamıştır.⁶¹ Yine 1994-1995 döneminde Lefkoşa Belediye Tiyatrosu tarafından hem büyüklere hem gençlere hem de çocuklara yönelik ayrı ayrı oyunlar sahnelemiştir.⁶²

⁵⁸ *Ortam Gazetesi*, "Tiyatro Görkemli Bir Çatı Hepimizi Kucaklayacak Kadar Soylu", 23.04.1992.

⁵⁹ "İnsan Olan İnsan", *Yenidüzen Gazetesi*, 18.01.1993.

⁶⁰ "Devlet Tiyatrosu Kendi Adımını Attı", *Ortam Gazetesi*, 17.02.1994.

⁶¹ Ersoy, 1998: 295.

⁶² Ersoy, 1998: 299.

KKTC Devlet Tiyatroları'nda ise bu güne kadar var olan sıkıntıların bu dönemde de devam ettiği bilinmektedir.

1995-1996 dönemi, devlet tiyatroları cephesinde aynı sorunların devam ettiği bir dönemdir. *Ortam Gazetesi* yazarı Neriman Cahit, köşesinde *Bir Anarşistin Kaza Sonucu Ölümü* adlı oyununu değerlendirirken devlet tiyatrolarının yıllardır süregelen sorunlarını özetlemiş ve çözüme yönelik tespitlerini derlemiştir. Cahit yazısında öncelikle oyuncusundan dekorcusuna, yönetmeninden ışıkçısına kadar tüm tiyatro çalışanlarının görevlerini ifa etmek için uğraştıklarına emin olduğunu dile getirerek çalışanların haklarını teslim etmiş ancak tüm bu çabalara rağmen tiyatronun yıllardır süren sorunlarına kökten ve kalıcı bir çözüm getirilmediği müddetçe bir yere varılamayacağını belirtmiştir. Nitekim Cahit'e göre daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da sahnelenen oyun, bir yere varılmadığının en somut göstergesidir. Daha sonra kültürün ve sanatın bir toplum için hayati öneme haiz olduğunu vurgulayan Cahit, alınmak için geç bile kalındığını düşündüğü bir dizi önlem sıralamıştır. Bu önlemler; tiyatronun çağdaş, özerk ve demokratik bir yasaya kavuşması, bu yasa için sanatçıların yetkililerin kapılarını aşındırmak zorunda kalmasına bir an önce son verilmesinin sağlanması, bu yasanın ivedilikle meclisten geçmesi; tiyatronun esaslı bir revizyondan geçirilmesi gibi yasal ve hukuki unsurları kapsamaktadır.⁶³

Bu dönemde yeniden gündeme gelen Kıbrıs Türk Tiyatrosu ile ilgili bir yasa hazırlanması önerisi, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sanatçılarının ısrarla dile getirdikleri bir talep olmuştur. Konuyla ilgili olarak Ersoy, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sanatçılarının “Kıbrıs Türk Tiyatro hareketinin temel sorunlarına çözümler getirmek; bu çözümlerin, değişen politikalar ve hükümetlerle değişime uğratılmayacak kadar adil, demokratik, kalıcı ve köklü olması için uğraş⁶⁴ verdiklerini dile getirir. Bu sanatçıların “özerk, bağımsız, demokratik ve birim tiyatro esasına dayalı” olma ilkeleri ile oluşturulması gerektiğine inandıkları yasa taslağı; yoğun çabalar sonucunda KKTC’de tiyatro sanatının politikasını saptama ve bu doğrultuda yeniden yapılanma amaçları çerçevesinde Bakanlık tarafından “Kıbrıs Türk Tiyatro Yasa Taslağı”nın hazırlanması için bir komite oluşturulmuştur.⁶⁵ Hazırlanan yasa taslağı Milli Eğitim Bakanı’na sunulmuş ve dönem basınında yer almıştır. Ancak devamında herhangi bir adım atılmamıştır.

Yaşanan bu süreçte Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, KKTC’de tiyatronun sorunları ve çözüm politikaları ile ilgili çabalarını, tiyatral çalışmalarının içerisine yedirerek sürdürmeye

⁶³ “Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları ve Devletin Tiyatrosu Üzerine”, *Ortam Gazetesi*, 28.12.1995.

⁶⁴ Ersoy, 1998: 302.

⁶⁵ Ersoy, 1998: 302.

devam etmiştir. Bu amaçla Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, Aziz Nesin'in *Bir Şey Yap Met* oyununu 1995-96 döneminde Kıbrıs Türk toplumunun yaşadığı sorunları ortaya koyup sorgulamak ve bu sorunları sorgulatmak amacıyla sahnelemiştir.⁶⁶ Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, bu oyunla "Bişey Yap Kıbrıslı Türk" diye haykırmışlar ve oynadıkları bu oyunla seyircilerin yüzleşip, hesaplaşmasına da ayna tutmuşlardır".⁶⁷ Hatta kuzeyde yaşayan Kıbrıslı Türkler ile güneydeki Kıbrıslı Rumların ilişkilerini kaynaştırıp kültür alış verişinde bulunulması adına düzenlenen "Barış İçin Tiyatro Geceleri" adlı etkinlikte, *Bişey Yap Met* adlı oyun Güney Kıbrıs'ta Rum Satirigo Tiyatrosu salonunda sahnelenmiştir.⁶⁸

1996-1997 döneminde KKTC Devlet Tiyatroları içinde bulunduğu sorunlarla cebelleşmeye devam etmektedir. Nitekim *Kıbrıs Gazetesi* köşe yazarı Ahmet Tolgay *Müfettişler Müfettişi* adlı yazısında Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun gecikmeli de olsa sezonu açtığını fakat KKTC Devlet Tiyatroları'nın bu mevsim de eski günlerini aratmayı sürdüreceği benzediğini ifade etmiştir. Devlet tiyatrolarının sahnelediği *Müfettişler Müfettişi* adlı oyunun; iyi niyetli bir çalışmanın ürünü olmasına rağmen تنها bir salonda ve az sayıda izleyiciye sunulduğunu belirten Tolgay, yazısının devamında yetkililere seslenmiştir. Tolgay; kültür ve eğitimden sorumlu bakan Cünay Caymaz'a önemli bir görev hatırlatmak zorunda olduğunu dile getirerek başladığı uyarılarına 1990 ve 1993 yıllarında Türkiye Cumhuriyeti ile imzalanan ve hâlen yürürlükte olan kültür protokollerine işlerlik kazandırılması için derhal harekete geçilmesi gerektiği ile devam etmiştir. Tolgay'a göre KKTC tiyatrolarının güçlendirilmesi için Türkiye'den sanatçı ve ekipman desteği ile parasal destek yapılmasını öngören bu protokollerin dondurulmuş olması, öldürücü bir biçimde kan kaybeden tiyatro açısından "çok büyük bir günah"tır.⁶⁹

Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, 1998-1999 döneminde oyunları ile seyirci karşısına çıkarken KKTC Devlet Tiyatroları da yurt içi ve yurt dışı turnelerini sürdürmeye devam etmektedir. Ancak 1999 yılı, Devlet Tiyatroları için talihsiz bir olayın yaşandığı yıl olmuştur: Gerekli bakımı görmeyen KKTC Devlet Tiyatroları binası, 27 Şubat 1999 tarihinde, elektrik kontağından çıkan yangın sebebiyle kullanılamaz duruma gelmiştir. Yangının ardından devlet tiyatroları sanatçıları çalışmalarını sinema salonunda, üniversiteye ait kültür merkezinde, Lefkoşa'da bulunan Atatürk Kültür Merkezi'nde veya gittikleri ilçelerin kültür merkezi salonlarında sergilemek zorunda kalmışlardır.

⁶⁶ Ersoy, 2012: 282.

⁶⁷ Ersoy, 2012: 282.

⁶⁸ Ersoy, 1998: 309.

⁶⁹ "Müfettişler Müfettişi", *Kıbrıs Gazetesi*, 13.01.1997.

1999 tarihinde yaşanan yangının enkazı, ancak 2007 yılında temizlenebilmiştir. Binanın yeniden yapımına ise yangından on yıl sonra Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın ihaleye çıkması ile başlanabilmiş ve bu tarihten sonra da binanın sadece ön kısmı tamir edilerek idari işlerin buradan yürütülmesi sağlanmıştır. Sahne ve seyirci kısmını kapsayan ikinci etap ise aradan uzun süre geçmesine rağmen günümüzde dahi tamamlanamamış durumdadır.⁷⁰

1965 yılında kurulan Kıbrıs Türk Devlet Tiyatrosu; Kuzey Kıbrıs Federe Devleti'nin kurulmasının ardından 1983'ten günümüze kadar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Tiyatroları adı ile varlığını sürdürmektedir. Devlet tiyatrosu kuruluşunda; tiyatro ile ilgilenen gençler yetiştirileceğini, yetiştirilen gençlerin çeşitli sınavlara tabi tutularak eğitileceğini ve sonrasında da maaşlı sanatkârlar olarak kuruma tayin edileceklerini ilan etmiştir. Ancak bu olumlu beyanlar maalesef gerçekleşmemiştir. Gerek siyasi sebepler gerekse devlet yönetiminde bulunan kişilerin bu kuruma yaptığı müdahaleler her daim bir takım engeller yaratmıştır. KKTC Devlet Tiyatroları'na yönelik müdahaleler, kurum sanatçıları ve yöneticileri tarafından mücadele ile karşılanmış ancak bu mücadele her zaman başarılı sonuçlar vermemiştir. Örneğin, büyük bir özveri ile çalışan ve oyunlar sahneye koyan sanatçıların; ekonomik sıkıntılar, devlet yöneticileri tarafından kendilerine verilen sözlerin yerine getirilmemesi, kendilerine vadedilen kadroların açılmaması, müdahaleler veya başka sebeplerden ötürü kurumda yaşanan huzursuzluklar sebebiyle istifa ederek işlerini kaybettikleri bilinmektedir. Tüm bu olumsuz koşullar nedeniyle KKTC Devlet Tiyatroları'nın iyice zayıfladığı, bazı tiyatro sezonlarında perde açamaz hâle geldiği görülmektedir. Bunun sonucunda devlet tiyatrolarının toparlanabilmek ve güç kazanmak adına bazı adımlar atmaya çalıştığı da gözlemlenmektedir. Bu amaç çerçevesinde Türkiye ile protokoller gerçekleştirilmesi ve Türkiye'den konuk yönetmen ve sanatçı getirtilmesi söz konusu olmuştur. Bu uygulamanınsa Kıbrıs basınında, çeşitli gazeteci ve yazarlar tarafından farklı sebeplerle eleştirilere maruz kalması, Kıbrıs Türk Tiyatro tarihinin başka bir boyutudur.

Kıbrıs Türk Tiyatro tarihinin ikinci ayağını oluşturan unsur, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'dur. 3 Kasım 1980 tarihinde, kültürün korunmasına ve bu çerçevede sanatın yaşatılmasına olanak sağlamak üzere kurulan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, KKTC'deki tiyatro yaşamına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu tiyatrodaki görev alan sanatçılar; daha evvel Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda çalışan ama bir takım nedenlerle işlerine son verilen sanatçılardır. Bu sanatçılar arasında, sanat yönetmenliğinin yanı sıra Kıbrıs Türk Tiyatro tarihi ile ilgili

⁷⁰ Ekman Zaifoğlu ile Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları Tarihçesi üzerine söyleşi, 19.01.2017, KKTC Devlet Tiyatroları İdari Bina, Lefkoşa.

çalışmalarıyla da tanınan önemli bir isim olan Yaşar Ersoy da bulunmaktadır. Kurum kurulduğu tarihten itibaren özverili yaklaşımları ile hareket ederek faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Sürdürdükleri faaliyetlerini ambarlardan bozma yerlerde yapmaya çalışmışlar daha sonra ise bu sıkıntılarını yetkililere aktararak salon sorunlarına çözüm bulunmasını talep etmişlerdir. Bu talepleri neticesinde ise kendilerine Bakanlar Kurulu kararıyla kullanılabilir durumda olmayan bir bina verilmiştir. Verilen bu binanın onarımı için yardım kampanyası başlatan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu sanatçılarının elde edilen gelirle bu onarımı gerçekleştirdikleri ve bundan sonraki günlerde de refah bir ortamda seyircilerin karşısına çıktıkları bilinmektedir.

1.2. 1973 Yılında Düzenlenen Sahne Oyunları Yazma Yarışmaları

Kıbrıs'ta tiyatro üzerine eğitim alan ve tiyatro ile profesyonel olarak uğraşan sanatçı sayısı oldukça azdır. Bunun yanı sıra tiyatro ile amatör olarak ilgilenen fazlaca isim bulunmaktadır. Profesyonel sanatçıların piyes yazdıkları bilinmekle beraber Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nda genellikle Türkiyeli veya diğer ülkelerden yazarların piyeslerinin sahnelendiği de görülmektedir. Kıbrıs'taki bu durum bazı devlet organlarının da dikkatini çekmiş ve 1970'lerden itibaren Kıbrıslı yazarları piyes yazmaya özendirmek adına çeşitli yarışmalar düzenlenmeye başlanmıştır. Bu bağlamda da Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının başında "Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları" ile yine aynı yılın sonunda "Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları" adında yarışmalar yapılmıştır. Günümüzde dahi yeterli seviyeye ulaşmamış olan yerli piyes yazımında, bu yarışmalar sayesinde hiç değilse olumlu birkaç adım atılmasını sağlamıştır.

1.2.1. Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları

Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi; 1973 yılında "Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları" adında bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışma sonrasında yarışmaya katılarak derece alan eserler, Ergenekon Yayınları tarafından basılmıştır. Yarışmanın düzenlendiği tarih, Kıbrıs Türk halkının siyasi olarak çeşitli mücadeleler verdiği bir tarihtir. Bu nedenle bahsi geçen yarışma, siyasi mücadelenin sanat alanındaki yansıması olarak değerlendirilebilmektedir. Diğer bir ifade ile tiyatronun görsellik, işitsellik gibi ön planda olan unsurlarından faydalanabilmek, siyasi mücadelenin etki alanını genişletebilmek ve verilmek istenen mesajların daha hızlı yayılmasını sağlayabilmek gibi amaçlarla bir tür propaganda yapılması düşünülmüştür.

Bu doğrultuda yarışmaya katılan ve dereceye layık görülen eserlerdeki ortak yön, milliyetçilik esasını içermeleridir. Bilindiği üzere Rumların gerçekleştirmeye çalıştıkları Akritas Planı⁷¹ uyarınca adada beraber yaşadıkları Kıbrıslı Türklere 1963 yılında kanlı saldırılar başlatmışlardı. Rumlar, Türkleri yok etmeyi amaçladıklarından Akritas Planı gereği bunu yirmi dört saatte gerçekleştireceklerdi. Dolayısıyla Kuzey yarım küredeki en uzun gece olan 21 Aralık'ı seçmişlerdi. Türk halkı, kendisine yapılan bu haksız saldırılar karşısında bağımsızlık için hiç düşünmeden canını feda etmiş, Türk bayrağının gökyüzünde dalgalanması uğruna son nefesi verinceye dek mücadele etmiştir. Kıbrıs Türk halkını bu mücadele sırasında Anavatan Türkiye de hiç yalnız bırakmamış, hep destek olmuştur.

Düzenlenen oyun yazma yarışması, halkın geçirdiği o zor günleri bir kez daha gözler önüne sermek ve bu mücadelenin önemini kavranmasını sağlamak içindir. Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları yarışmasında Üner Ulutuğ, *Kuzeyden Gelen Kartal* ve *Her Şey Bu Vatan İçin* oyunları ile birincilik; Ahmet Tolgay, *Bayrak Gibi* adlı eseriyle ikincilik; Ali Nesim de *Baraj-Tepe* adlı eseriyle üçüncülük ödülüne layık bulunmuştur. Yarışmada ayrıca Bekir Kara, Üzgü ve Hilmi Özen de *Dava Kavramı* adlı eserleri ile mansiyon ödülü kazanmıştır. Bu eserler Ağustos 1973 yılında Ergenekon Yayınları tarafından bir kitapta toplanmıştır. Bu kitapta yarışmada ödül alan eserlerin yanı sıra Üner Ulutuğ tarafından yazılan *Bu Destan Bizimdir* ile *Onlar İçimizde Yaşadıkça* adlı oyunlar ve Ahmet Tolgay'ın *Fadime'nin Kavgası* adlı oyunu da yer almaktadır.

Bu eserlerden *Kuzeyden Gelen Kartal*, *Her Şey Bu Vatan İçin*, *Bayrak Gibi* ve *Üzgü* adlı piyesler; ulusal radyofonik tarzda yazılmış sahne oyunları niteliği taşımaktadır. *Bu Destan Bizimdir*, *Onlar İçimizde Yaşadıkça* ve *Fadime'nin Kavgası* adlı piyesler ise ulusal oyunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu piyeslerden *Fadime'nin Kavgası* (1972) ile *Her Şey Bu Vatan İçin* (1974-1975); Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından sahnelenmiştir. Hatta *Her Şey Bu Vatan İçin* adlı piyesin yazarı Üner Ulutuğ, oyuncu kimliği ile bu eserin sahnelenmesinde de yer almıştır.

1.2.2. Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları

Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından düzenlenen oyun yazma yarışmalarına, 1973 yılının sonunda bir yenisini daha eklemiştir. "Ulusal Sahne Oyunları" adıyla düzenlenmiş olan yarışmada beğenilen beş oyun, 1974 yılının Şubat ayında Ergenekon Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. Bu kitabın önsözünde, gerçekleştirilen

⁷¹ Akritas Planı, Enosis'e ulaşmak için hazırlanmış bir stratejidir ve Ada Türklerini 24 saat içinde yok etmeyi amaçlamaktadır.

yarışmanın “Türkiye Cumhuriyeti’nin ellinci yılı dolayısıyla açıldığı”⁷² belirtilmiştir. *Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları* adıyla basılan kitapta sırasıyla; Ahmet Tolgay’ın *Melek Değilmiş Komşularımız*, Üner Ulutuğ’un *Ana*, Bekir Kara’nın *Emellerin Uğraşı*, Özden Selenge’nin *Fatma Çavuş* ve yine Bekir Kara’nın *Tutsaklar* adlı eserleri yer almaktadır.

Ulusal içerik taşıyan, milliyetçi çizgide gösterilebilecek bu piyeslerde 1960’lı yıllarda Kıbrıs Türk halkının çektiği sıkıntılardan, Türklerin Rumlara karşı gösterdikleri direnişten söz edilmektedir. Oyunlarda, kendilerine yapılan her türlü eziyete rağmen ulusal kimliklerini korumaktan asla vazgeçmeyen Türk halkı anlatılmaktadır. Bunlar içerisinde yer alan Ahmet Tolgay tarafından yazılan *Melek Değilmiş Komşularımız* adlı piyes 1973 yılında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından sahnelenmiştir.

Ergenekon Yayınları tarafından basılan *Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları* ile *Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları* adlı antolojilerde yer alan oyunlarla ilgili olarak I. Genç Kıbrıslı Türk Aydınları Paneli’nde, konuşmacılardan biri olan Filiz Naldöven, şunları belirtmiştir:

Oyunlardaki ortak özellik, tümünde de şoven bir tarzda işlenmiş Rum düşmanlığı, 63 sonrası savaş öyküleri, Türkiye’ye bağlılık yeminleri ve kahramanlıklarıdır. Oyunların çoğunda, saldırgan Rum komutan karakterleri, fedakâr ve direnişçi Türk anaları, mücahitler, kocasını savaşta yitirmiş gencecik çocuklu kadınlar başı çekmektedir. Kuşkusuz bütün bunların çoğu yaşanmıştır ama bu acıları kullanıp yeni ve daha büyüklerini körüklemek ancak şoven bir ideolojinin temel eylemi olabilir.⁷³

Görüldüğü üzere Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının başında düzenlenen “Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları” yarışması Türk halkının geçirdiği zor günleri gözler önüne sermek ve Türklerin Rumlara karşı verdiği mücadelenin önemini kavranmasını gözler önüne sermek için yapıldığı bilinmektedir. 1973 yılının sonunda ise yine bu daire tarafından “Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları” yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmanın içeriğindeki piyeslerde de Türklerin Rumlara karşı verdiği direniş sırasında kendilerine yapılanlara rağmen ulusal kimliğini korumaktan vazgeçemedikleri anlatılmıştır.

Yapılan bu yarışmalara katılan ve ödül alan piyeslerin de iki ayrı antolojide basıldığı bilinmektedir. Bu antolojilerde yer alan piyesler, 1987 yılında Londra’da düzenlenen I. Genç Kıbrıslı Türk Aydınları Paneli’nde oyun yazarı Filiz Naldöven tarafından değerlendirildiği bilinmektedir.

⁷² Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: s.n.y.

⁷³ Kızılyürek vd., 1988: 113, 114.

1.3. 1984 Yılında Düzenlenen Oyun Yazma Yarışması

Lefkoşa Belediyesi'nin sanat ve sanatçıyı teşvik etme amacıyla "Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği" çerçevesinde birtakım etkinlikler düzenleme kararı aldığı bilinmektedir. Bu amaçla önce öykü, ardından oyun, ardından da roman yazma dallarında yarışmalar tertip edilmiştir. İşte oyun yazma yarışmasına katılan eserler, Lefkoşa Belediyesi tarafından "Oyunlar 84" adıyla kitap halinde basılmıştır.

1.3.1. Oyunlar 84

Kıbrıslı Türkler, adada birlikte yaşadıkları Rumların saldırılarına 1974 yılında yeniden maruz kalarak yine zorlu bir süreç geçirdikleri bilinmektedir. Çünkü Rumlar, tek amaçları olan Enosis'i⁷⁴ gerçekleştirmek istemektedirler. Bu sebeple 15 Temmuz 1974 tarihinde Rum Milli Muhafız Ordusu'na ait tankların başkanlık sarayına saldırıp, kritik yerleri işgal ettikleri bilinmektedir. Kıbrıslı Türklerin yaşadığı bu durum karşısında Türk halkının lideri Rauf Raif Denktaş ise Türkiye'nin adaya müdahale etmesi yönünde talepte bulunması üzerine Türkiye 20 Temmuz 1974 tarihinde Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri gücü ile Kıbrıs'a bir hareket başlatmıştır. Türkiye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından yapılan çağrı ile 22 Temmuz'da Kıbrıs'ta ateşkesi kararını kabul edip, uygulamaya başlamıştır. 25 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'ta kurulmasını sağlama adına Cenevre'de üçlü görüşmeler başlamış ve üç garantör ülkenin dışişleri bakanları görüşmelerde hazır bulunmuştur. Cenevre'de iki kez yapılan görüşmelerde başarı sağlanamadığı için Anavatan Türkiye; 14 Ağustos 1974 tarihinde yeniden harekâtına girişmiştir.⁷⁵ Bu harekât neticesinde başarı elde edilmiş ve Kıbrıs Türkleri bağımsızlıklarını kazanmıştır.

1974 Barış Harekâtı'nın ardından Türkler kuzeyde; Rumlar ise güneyde toplanmışlardır. Kuzey'de toplanan Türkler bağımsızlıklarına kavuşmuş olmakla birlikte bölgedeki siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlar devam etmiştir. Kuzey'de toplanan Türk toplumu, Rum yönetimine barış elini uzatsa da Rumlar sürekli barış masasından kaçtıkları için bir netice elde edilememiştir. Bunun üzerine Kıbrıs Federal Cumhuriyeti'ne geçişi kolaylaştırmak için 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur.⁷⁶ Diğer yandan Rum yönetimi Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme yönündeki çabalarını sürdürmüş, bu nedenle Kıbrıs Türk Halkı'nın ortaklık statüsünü reddetmiştir. 13 Mayıs 1983 tarihinde, BM Genel

⁷⁴ Enosis, Megali İdea (büyük ideal, büyük fikir) hedefi çerçevesinde Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını ifade etmektedir.

⁷⁵ <https://turkctarih.com/wp-content/uploads/2015/07/K%C4%B1br%C4%B1s-Bar%C4%B1%C5%9F-Harekat%C4%B1.pdf> (erişim tarihi: 11.07. 2017).

⁷⁶ Bahadır, t.y.: 104.

Kurulu'ndan Rumlar lehine çıkan kararlar doğrultusunda Türkler; bağımsız bir Türk cumhuriyeti ilan etmiş ancak Kıbrıs sorunu tam anlamıyla çözülememiştir.

Yaşanan bu sıkıntılı süreçte, sanatı ön plana çıkarıp kültürel değerleri ortaya koyma ve yaşatma büyük önem taşımıştır. Bu sebeplerle Lefkoşa Belediyesi de sanatı ve sanatçıyı teşvik etme amacıyla birtakım etkinlikler düzenleme kararı almış ve 1983 yılında öykü, 1984 yılında oyun ve 1985 yılında da de roman yazma dallarında yarışmalar düzenlemiştir. Dereceye giren öyküler, *Öyküler 83* adıyla, oyunlar da *Oyunlar 84* adıyla iki ayrı kitap şeklinde basılmıştır. Sadece roman dalındaki eserlerin yayını yapılmamıştır. *Oyunlar 84* adlı kitabın önsözünde “Oyunlar 84, Lefkoşa Belediyesi'nin kültür-sanat etkinlikleri çerçevesinde başlattığı yayınlarının ikincisini oluşturuyor. 5. Lefkoşa Kültür-Sanat Şenlikleri çerçevesinde oyun dalında düzenlenen yarışmada ilk üç dereceyi alan eserler bu kitapta bir arada sunuluyor” ifadeleri ile kitabın içeriği sunulmuştur.⁷⁷

Bahsi geçen yarışma, *Halkın Sesi Gazetesi*'nde 5. Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği Oyun Yazma Yarışması Katılım Koşulları Belirlendi başlığı ile kamuoyuna duyurulmuştur. Yazıda konu ile ilgili açıklama şöyledir:

KKTC yurttaşı herkese açık olduğu bildirilen yarışmaya herkes, ayrı ayrı rumuzlar altında, tek tek bir ya da birkaç yapıtıyla katılabilecektir. Konu, biçim ve türün serbest olduğu belirtilen yarışma koşulları arasında, birinci gelen yapıtın kitap olarak yayınlanacağı ve Lefkoşa Belediyesi'nce yapılan ilk basım-yayın-sahneleme haklarının belediyeye ait olacağı da yer almaktadır. İlk basım yapıp tükendikten sonra her türlü basım-yayın hakkı yazarına devredilecektir. Kazanan yapıtlara ödül ve plaket verileceği belirtilen yarışma koşullarına göre birinciye 50.000 TL, ikinciye 30.000 TL ve üçüncüye 20.000 TL para ödülü verilecek. Seçiciler Kurulu, düşün-sanat alanında kendini kanıtlamış 5 kişiden oluşacak. Seçiciler Kurulu, yarışma koşullarının açıklanmasından sonra en geç bir ay içinde açıklanacak ve bu kurul çalışmalarını “Yazın-Sanat Ödülü Yönetmenliği” çerçevesinde yürütecek.⁷⁸

Yarışma neticesinde birincilik ödülünü *Ermışliğin Ezgisi* adlı eserle Sami Alhun, ikincilik ödülünü *Köşede Durmak* adlı eserle Filiz Naldöven ve üçüncülük ödülünü *Grev* adlı eserle Sabahattin İsmail kazanmıştır. Bu yarışmada ilk üçe giren eserlere ödülleri verilirken aynı zamanda eserler, Lefkoşa Belediye Yayınları tarafından *Oyunlar 84* adıyla kitap hâlinde yayımlanmıştır. Kitabın satışa çıkarıldığı gün Lefkoşa Belediye Başkanı Mustafa Akıncı bir basın toplantısı düzenlemiştir. *Söz Gazetesi* bu toplantıyı haberleştirerek Akıncı'nın şu ifadelerini paylaşmıştır:

⁷⁷ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: s.n.y.

⁷⁸ “5. Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği Oyun Yazma Yarışması Katılım Koşulları Belirlendi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 09.03. 1984.

Akıncı; Sanatçıların desteklenmesine, özendirici önlemler alınmasına, gelecek nesillere bugünlerden bir şeyler aktarılması çabalarına, katkılarını sürdüreceklerini bildirdi. “Kültür ve Sanat alanında bu çabaları Kıbrıs Türk Halkının varlık mücadelesinin özü olarak görüyor ve değerlendiriyoruz” dedi.⁷⁹

Konuyla ilgili olarak *Halkın Sesi Gazetesi*'nde de “*Oyunlar 84*” Yayımlandı başlığı ile bir haber yer almış, haberde ilk üç dereceye giren yazarlar ve oyunlar açıklanmıştır. Ayrıca, ilk kez bir yarışma sonucunda yazınımıza üç yeni oyun ile iki yazarın kazandırıldığından söz edilmiştir. Bu iki isimden biri Sami Alhun ile diğeri ise özgün ve nitelikli şiirleri ile bilinen Filiz Naldöven'dir. *Halkın Sesi Gazetesi*, üçüncü isim olan Sabahattin İsmail'in okurların yabancı olduğu bir isim olduğunu belirterek şu önemli hususları vurgulamıştır:

Bilindiği gibi ülkemizde nitelikli oyun üretme geleneği çok yeni, yerli oyun alanı çok kısırdır. Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun çoğu kez ortaklaşa bazen Yaşar Ersoy'un kaleminden ürettikleri bazen de uyarılama yoluyla elde ettikleri ve sahneledikleri göstermecî tiyatro-ortaoyunu teknik ve geleneklerine yaslanan, toplumsal içerikli politik hiciv ağırlıklı ve hayli nitelikli, ajitasyon yüklü oyunları birkaç başka deneme dışında Kıbrıs Türk tiyatrosu için üretilen yerli oyunlar yıllarca bir müsamere değeri dışında anlam taşımıyordu. Gerek metin değeri gerekse sahnelenme açısından bu böyleydi.⁸⁰

1987 yılında düzenlenen I.Genç Kıbrıslı Türk Aydınlar Paneli'nde konuşan şair ve yazar ayrıca 5. *Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği Oyun Yazma Yarışması*'nın dereceye giren isimlerinden olan Filiz Naldöven, “Bu oyunların üçünün de toplumsal içerikli olduğunu ve nitelik olarak da kötü sayılmadığını belirtmiştir.”⁸¹

Bu bölümde Kıbrıs Türk Tiyatro tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Denilebilir ki Kıbrıs Türk Tiyatro tarihinin birinci ayağını oluşturan Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları, kurulduğu tarihten itibaren faaliyetlerini sürdürmeye çalışmıştır. İlk başta sorunsuz bir şekilde faaliyetlerini sürdüren bu kurum, ilerleyen zaman sürecinde yaşadıkları huzursuzluklar ve bu kuruma yapılan müdahaleler sebebiyle sıkıntılarla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Öyle ki bu sıkıntılar sebebiyle kurumun perdelerini açamayacak duruma düştüğü bilinmektedir. Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nın sorunlarına çözüm getirmek amacıyla zaman zaman Türkiye'den oyuncu, dekoratör ve yönetmen getirtme yoluna bile gidilmiştir. Fakat geçici çözümler bu kurumun yaşadıkları sorunları ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Zaten 1999 yılında da elektrik kontağından çıkan arıza neticesinde Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları binasının yanması yaşadıkları sıkıntıları daha da perçinlemiştir. Şu an bu kurumun, sıkıntılarının yanı sıra faaliyetlerini sürdürmeye çalıştığı bilinmektedir.

Kıbrıs Türk Tiyatro tarihinin ikinci ayağını oluşturan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu ise kültürün korunmasına ve bu çerçevede sanatın yaşatılmasına imkan sağlamak üzere

⁷⁹ “Lefkoşa Belediye Yayınlarından “Oyunlar 84” Adlı Eser Satışa Çıkarıldı”, *Söz Gazetesi*, 07.12.1984.

⁸⁰ “Oyunlar 84” Yayımlandı”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 17.12.1984.

⁸¹ Kızılyürek vd., 1988: 116.

kurulmuştur. Kurulduğu tarihten itibaren faaliyetlerini sürdürerek tiyatro yaşamına kattığı bu renk ışığında çalışmalarına devam ettiği bilinmektedir. Bizler bu çalışmada Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda yaşanan huzursuzlukları, bu huzursuzlukların ise zaman zaman çatışmaya dönüştüğünü; ayrıca Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'nun sürdürdüğü faaliyetleri Halkın Sesi, Bozkurt, Kurtuluş, Söz, Birlik, Yenidüzen, Ortam, Kıbrıs Postası adlı gazetelerden öğrendik. Öğrendiğimiz bu bilgileri yaptığımız çalışmada konumuza ışık tutması adına kullanmayı da uygun bulduk.

Bu bölümde ayrıca Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi ve Lefkoşa Belediyesi tarafından düzenlenen yarışmalar hakkında da bilgi verilmiştir. Buna göre Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından düzenlenen yarışmalardaki piyeslerde işlenen temalarının milliyetçi bir çizgide yazıldığı görülürken Kıbrıslı Türklerin de ulusal kimliklerini korumaktan vazgeçemedikleri anlatılmıştır. Siyasi yaşamın değişmesiyle beraber Kıbrıslı Türklerin bağımsız bir devlet olma yolunda adım attıkları bilinmektedir. Bunun sonrasında yine sanatı ön plana çıkarıp kültürel değerleri koruma ve yaşatma adına Lefkoşa Belediyesi tarafından oyun yazma yarışması düzenlenmiştir. Siyasi yaşamdaki refah neticesinde düzenlenen bu yarışmada ise toplumsal temaların işlendiği görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

1970-2000 YILLARI ARASINDA YAZILMIŞ KIBRIS TÜRK PİYESLERİNİN TEMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ

2.1. Tarihî Gerçeklere ve Ulusal Düşünceye Dayanan Piyeler

Tarihî Gerçeklere ve Ulusal Düşünceye Dayanan Piyeler başlığı altında Kıbrıs'ın Fethini Yansıtan Piyeler, Türk Kurtuluş Savaşını Yansıtan Piyeler ile Çağdaş Kıbrıs Türk Tarihini Yansıtan Piyeler alt başlıklarına ayrılarak piyeler tematik açıdan incelenmiştir.

2.1.1. Kıbrıs'ın Fethini Yansıtan Piyeler: Zafer ve Bağış

Asya ve Afrika kıtaları arasında bir köprü vazifesi gören Kıbrıs, Sicilya ve Sardinya'dan sonra gelen Akdeniz'deki üçüncü büyük adadır.⁸² Kıbrıs, "Anadolu Yarımadası'na yapışık bir bölge iken III. Jeolojik Dönem ortalarında ortaya çıkan çöküntüler sonunda Anadolu'dan kopmuş ve bir ada hâlini almıştır."⁸³ Tarihi sürece bakıldığı zaman Kıbrıs, jeopolitik konumu sebebiyle her daim Ortadoğu'daki güçlü devletlerin yönetimi altına girmiş ve yerli halk daima başkaları tarafından yönetilmiştir.⁸⁴ "Osmanlı Devleti, Mısır'ı topraklarına kattıktan sonra Akdeniz'de kurulmuş olan Türk egemenliğini siyasi ve askerî yönden tamamlaması için Girit ve Kıbrıs adalarının alınmasını zorunlu görmektedir."⁸⁵ Padişah II. Selim, Vezir Piyale Paşa ve Lala Mustafa Paşa ile Şeyhülislam Ebussuut Efendi, bu sefere olumlu bakarken Sadrazam Sokollu Mehmet Paşa olumsuz bakmıştır. Fakat II. Selim grubunun ağır baskısı üzerine Sokollu Mehmet Paşa da Kıbrıs Seferi'ne katılmıştır.⁸⁶ 1570 yılında başlayan Kıbrıs Seferi sırasında ordu, iki bölümden oluşan kara kuvvetleri ile üç gruba ayrılan deniz kuvvetleri olmak üzere hareket etmiştir.⁸⁷ 15,5 ay sürmüş olan Kıbrıs Harekâtı, 1571 tarihinde tamamlanmıştır. Bu tarihten sonra "50.000 Türk şehidinin kanı dökülerek alınan Kıbrıs toprakları, Türk tarihi ve Türk ulusu için kutsal bir anlam kazanmıştır."⁸⁸

Osmanlı devleti, 19. yüzyıla gelindiği zaman hızlı bir şekilde gerileme dönemi yaşamaya başlamıştır. Askeri alanda da başarısızlıkları sebebiyle 1877 yılında Osmanlı-Rus savaşında mağlup olmuştur. Mağlup olmanın neticesinde de 1878 yılında İngiltere ile yaptığı

⁸² Şişmir, 2014: 6.

⁸³ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1986: 1.

⁸⁴ Gazioğlu, 1986: 23.

⁸⁵ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1986: 13.

⁸⁶ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1986: 19.

⁸⁷ Gazioğlu, 2000: 36, 38.

⁸⁸ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, 1986: 80.

gizli savunma antlaşması ile adayı onlara geçici olarak kiralamıştı. İngiltere, bunun karşılığında Rusya tarafından yapılacak herhangi bir saldırı karşısında ise Osmanlı devletine her türlü desteği vermiş olacaktı. İngiltere, adaya geldiği zaman burada yaşayan Türkler bundan memnun olmazken; Rumların ise bu durumdan gayet memnun kaldıkları bilinmektedir. Zaten Türkler, İngiliz yönetimi yıllarında ekonomik, siyasal ve kültürel yönden ezilmişlik yaşarken; Rumlar ise İngiltere'nin hoş görüşü ile sürekli gelişmiştir. Rumların en büyük düşünceleri olan adanın Yunanistan'a ilhak çalışmalarını da artırdıkları bilinmektedir.⁸⁹

“1878 yılından 1925 yıllarına kadar Kıbrıs adası, geçici olarak İngilizlere kiralanmıştır.”⁹⁰ 1923 yılında Lozan Barışı Antlaşması ile Kıbrıs adası tamamıyla İngilizlere bırakılmıştır. Adanın geçici olarak kiralandığı dönemde Türklerle baskı yapan İngiliz idaresi, bu antlaşmayla adayı tamamen ele geçirmiştir. 1955 yılına kadar da adada bir İngiliz sömürge idaresi varlığını sürdürmüştür.⁹¹

Kıbrıs'ın Fethini Yansıtan başlık altında *Zafer ve Bağış* adlı piyes tematik açıdan ele alınıp incelenmiştir.

Özker Yaşın⁹² tarafından kaleme alınan *Zafer ve Bağış* adlı piyes, üç perdeden oluşmaktadır. Tarihî gerçeklerden esinlenilerek Kıbrıs'ın fethini anlatmak için yazılmış bir piyestir. Bu piyeste Osmanlı padişahı II. Selim döneminde yaşanan Kıbrıs'ın fethi genel sınırlar çerçevesinde anlatılmıştır. Yazar, piyeste o dönemde Osmanlı devletinin dış politikada yaşadıkları, siyasi yöndeki çekişmeleri hakkında da bilgi vermektedir. Yazar, eserin başında yer alan açıklama kısmında padişah II. Selim ve dönemi ilgili tarihsel bilgi vermiştir. Ardından da eserin konusuna değinmiştir. Bu bölümde yazar, II. Selim'in şehzadelik yıllarında yakın arkadaşı aynı zamanda karısı Nurbanu Sultan'ın eniştesi olan Yahudi sarraf Yasef Nasi'ye, Osmanlı Devleti'nin padişahı olduğu takdirde Kıbrıs'ı fethedip burayı kendisine hediye edeceğini dair söz verdiğini belirtmiştir. Yazarın bu konuya değinmesinin sebebi, kıssadan hisse çıkararak zaferle kazanılan bir yerin önceden söz verilse bile hiçbir şekilde bağışlanamayacağını vurgulamaktır.

Yaşın, eserin girişinde bu piyesi yazmadan önce epeyce bir hazırlık yaptığını şu sözlerle dile getirmektedir: “*Zafer ve Bağış*'ı yazmağa başlamadan önce İkinci Selim devrine, Yasef Nasi'ye, Kıbrıs'ın fethine dair ne buldumsa okudum. Özellikle Genel Kurmay

⁸⁹ <http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz-12-ozel/3-kamu/9-mugevatansever.pdf>. (erişim tarihi: 12.07.2017).

⁹⁰ Serdar, t.y.: 31.

⁹¹ Serdar, t.y.: 59.

⁹² Özker Yaşın, daha çok şair kimliği ile bilinmektedir. İlk şiirini 10 yaşında hece vezni ile yazan Yaşın, 17 yaşında olgunlaştığına inanmaktadır. O, Kıbrıs Türk şiirine; dili, şiir estetiği, kaynakları ve kullandığı üslupla gerçek bir yenilik getirmiştir. Şiirlerinin yanı sıra roman, taşlama ve piyes türünde eserleri de bulunmaktadır.

Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı tarafından hazırlanan *Kıbrıs'ın Fethi 1570-1571* adlı eserden, Naci Kökdemir'in *Dünkü ve Bugünkü Kıbrıs* kitabındaki İstanbul Başbakanlık Arşiv Genel Müdürlüğünden derlenen belgelerden, *Onuncu Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı* adlı kitaptaki Divan-ı Hümayun Defterlerinden yapılan seçmelerden yararlandım.”⁹³ Kendisi, derlemiş olduğu bilgileri zaman zaman bugünkü dili kullanarak ancak özünü bozmamaya dikkat ederek oyun kahramanlarının konuşmalarında kullandığını esere dair yorum yaptığı kısımda açıklamıştır. Görüldüğü gibi yazarın, bu eseri yazmadan önce sıkı bir şekilde hazırlanmasından dolayı başarılı bir eser ortaya koyduğunu söylememiz mümkündür.

Yazar, kan dökülüp zaferle kazanılan bu yerin daha önce söz dahi verilmiş olsa hiçbir şekilde bağışlanmayacağını kıssadan hisse şeklinde oyuncu kadrosunda yer alan padişah II. Selim'in ağzından şu sözlerle okuyuculara aktarmaktadır:

“Elli bin şehit pahasına
fethedilen bir ülkeyi
insan padişah dahi olsa
hiç kimseye bağışlayamaz!
Çünkü zaferin bağışı olmaz!
Zafer ve bağış
birbiriyle uyuşmaz
iki sözcüktür dilimizde...”⁹⁴

Eserin ana fikri de zaten bu çerçevede oluşmaktadır.

Yazar, piyesin sonunda da 1987 yılının Aralık ayında yazmaya başladığı bu piyesi 1988 yılının Haziran ayında tamamladığını belirtmektedir.

Eserin oyuncu kadrosu oldukça kalabalıktır. Bu kadroda; başta II. Selim olmak üzere Yahudi sarraf Yasef Nasi, Osmanlı Veziri Sokollu Mehmet Paşa, II. Selim'in gözdesi Nurbanu Sultan, Nurbanu Sultan'ın kızkardeşi, Yasef Nasi'nin eşi Sara, Tarihçi Ali, Şair Baki ve Nevi, Devlet Muhasibi Celal, Şeyhülislam Ebusuut Efendi, Mimar Sinan, Padişah Selim'in kızı Sokollu Mehmet Paşa'nın karısı İsmihan Sultan, henüz o günlerde cariye olan Safiye Sultan, Osmanlı devlet adamı aynı zamanda Kıbrıs fatihi olan Lala Mustafa Paşa, yine Osmanlı devlet adamı aynı zamanda denizci bir asker olan Piyale Paşa, Elçi Barbaros, Kıbrıs Valisi Dandolo, Kumandan Baglione, Lefkoşa komutanlığını üstlenen Martinengo, yeniçeriler, sipahiler, Venedikli askerler, şehirliler, köylüler bulunmaktadır.

⁹³ Yaşın, 1988: 12.

⁹⁴ Yaşın, 1988: 13.

Piyeste birinci derecede en önemli kişi şehzadelik yıllarında bacanağı Yasef Nasi'ye verdiği söz ile kendi halkı arasında kalarak ikilem yaşayan; fakat yine de sağduyusuna kulak vererek hareket eden II. Selim'dir. Yazar, eserin giriş kısmında II. Selim için kimi tarihçilerin “Sarhoş Selim” diye adını andıklarını belirtmektedir. Fakat yazar, bu fikre katılmadığını II. Selim'in ağzından şu sözlerle dile getirmektedir:

“...Atalarım bu güne gelinceye kadar;
kaç şehzadeyi, kaç veziri, kaç paşayı
söylentiler yüzünden teslim ettiler cellatlara.
Boş yere, hiç yoktan, nice suçsuz insanın
söylentiler yüzünden değiştirildi dünyası.
Bilesiniz ki benim saltanatımda
cellatlarla sorunlar çözülmeyecek,
insanlar harcanmayacak söylentilerle...”⁹⁵

Eserdeki ön planda olan bir diğer kişi II. Selim'in bacanağı Yahudi sarraf Yasef Nasi'dir. O, piyesin başından itibaren yazar tarafından olumsuz kişiliğiyle karşımıza çıkarılmaktadır. Çünkü O, II. Selim'i hem maddi olarak hem de manevi yönde sövmeye çalışan biridir. Aynı zamanda çıkarına düşkündür. En büyük isteği Kıbrıs kralı olmaktır. Piyeste yine ön planda aynı zamanda II. Selim'in damadı Sokollu Mehmet Paşa'dır. O, padişahını koruyan ve kötülük etmeye çalışanların karşısında durduğundan olumlu özellikleriyle yazar tarafından verilmektedir. Piyeste yer alan Nurbanu Sultan, II. Selim'in kızı İsmihan, II. Selim'in hocası Ataullah, Şair Baki, Tarihçi Ali gibi diğer kişiler kurgunun oluşmasında katkı sağlayan kişilerdir. Bunlar dışındaki diğer kişiler de genel yapının oluşmasını desteklemektedirler.

Piyeste, II. Selim'in Osmanlı tahtına geçtiği günden itibaren Kıbrıs'ın fethedildiği güne kadar geçen zaman dilimi anlatılmaktadır. Mekan olarak Topkapı Sarayı, Vali Dandolo'nun Lefkoşa'daki Sarayı, Kıbrıs'ta bulunan Tuzla koyundaki otağın olduğu yer ve İstanbul'daki bir meydandır. Piyesteki olaylar, Padişah II. Selim tarafından bacanağı Yasef Nasi'ye verilen “Kıbrıs Kralı” olma sözü ile gelişmektedir. Sokollu Mehmet Paşa, II. Selim'in veziri aynı zamanda da damadıdır, II. Selim'in kızı İsmihan Sultan ile evlidir. Paşa, padişah ile Yasef arasındaki yakınlığa hiç sıcak bakmamakta hatta II. Selim'i şaraba alıştıran kişi olarak da Yasef Nasi'yi görmektedir. Ayrıca, Kıbrıs'ın fethedilmesinde Yasef Nasi'nin ısrarı olduğunu bildiğinden, çözülmesi gereken daha önemli meseleler varken bu seferin zamanının doğru olmadığını düşünmektedir. Paşa, Papa 5. Pi'nin Kıbrıs Seferi'ni öne sürerek Haçlı

⁹⁵ Yaşın, 1998: 71.

Ordusu kurabileceğinden endişelenmektedir. Ancak esas endişesi, padişahın savaşla aldığı bir ülkeyi bir başkasına bağışlayacak olmasıdır.

II. Selim, devletin tek yetkilisi olsa da Kıbrıs'a sefere çıkmadan önce durumu Şeyhülislam Ebuusuut'a danışmış, ondan aldığı olumlu yöndeki cevapla Venediklilerle yapılan antlaşmayı bozarak Kıbrıs'ın fethedilmesi yönünde veziri Sokollu Mehmet Paşa'ya emir vermiştir. O, her ne kadar da II. Selim'in kararını onaylamasa da verilen emri yerine getirmek için harekete geçmiştir. İlk önce Larnaka'nın Tuzla koyuna çıkarma yapılmış ardından da Lefkoşa fethedilerek Girne ve Baf kaleleri alınmıştır. Son olarak da Mağusa kalesinin alınmasıyla Kıbrıs'ın fethi tamamlanmıştır. Kıbrıs'ın fethini anlatan bu eserde, teslim alınan bölgelerdeki insanlara hoşgörülü davranılarak yerel halkla bir sevgi bağı kurulmaya çalışılmıştır. Kıbrıs'ın alınmasından sonra Yasef Nasi, kendisine padişah tarafından verilen sözün yerine getirilmesini beklerken büyük bir hayal kırıklığı yaşayacaktır.

2.1.2. Türk-Kurtuluş Savaşını Yansıtan Piyes: Önce Vatan

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı sırasında yaşadığı büyük güçlükler ve ikmâl yetersizliğine karşın yine de cephelelerde direnç göstermeye devam etmiş olmasına rağmen İngilizler karşısında daha fazla tutunamayacağı için geri çekilmek zorunda kalmıştı. Osmanlı Devleti'nin savaştan geri çekilmesiyle beraber mütarekenin imzalanmasını da kaçınılmaz yapmıştı. Buna göre Osmanlı Devleti'nin Mondoros Mütareke namesini 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı bilinmektedir. İmzalanan mütareke antlaşması hükümlerine dayanan İtilaf Devletleri, Osmanlı Devleti'ne ait toprakları işgal etmeye başlamıştı. Ardından da İtilaf Devletleri'ne ait donanmanın 13 Kasım 1918 tarihinde İstanbul önlerine demirlemesiyle Osmanlı Devleti'nin başkenti fiilen işgal edilmişti.⁹⁶

"I. Dünya Savaşı sırasında yapılan gizli antlaşmalar neticesinde İtilaf Devletleri, Batı Karadeniz ve Ege sahillerini İtalya'ya bırakmışlardı. İtalya, buralara gelip yerleştiği takdirde İtilaf Devletleri'nden olan İngiltere'nin Doğu Akdeniz ve Boğazlardaki çıkarı tehlikeye düşecekti. Bu durumu ortadan kaldırmak için çaba gösteren İngiltere ise 18 Ocak 1919 tarihinde yapılan Paris Barış Konferansı'nda İzmir ile çevresinin Yunanistan'a verilmesini sağlamıştır."⁹⁷

Bunun ardından Yunanlıların İzmir'i işgal edeceği haberi tüm şehirde duyulmuştu. 15 Mayıs 1919 tarihide Valinin bildirisi okunurken, Yunan askeri de İzmir'e çıkarma yapmaya başlar. Şehirde bulunan yerli Rum halkı, yaşanan bu duruma olan memnuniyetlerini Yunan

⁹⁶ <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1267/14583.pdf>. (erişim tarihi: 21.07.2017)

⁹⁷ <http://www.sosyalbilgiler.gen.tr/izmirin-iskali15-mayis-1919/> (erişim tarihi: 22.07.2017).

askerlerini bayraklarla karşılayarak belirtmişlerdir. Yaşanan bu durum Türkiye’de bir galeyana sebep olmuştu. Çünkü Türk halkının taşıdığı milli heyecan, bu şehrin de işgal edilmesiyle bir anda taşmıştır. Buna bir son verme adına her yerde protesto mitingleri yapılmaya başlanmıştır.⁹⁸

Hüseyin Tilki⁹⁹ tarafından yazılan tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı *Önce Vatan* adlı piyes Türk-Kurtuluş savaşı yıllarında Manisa’da, bir ağanın çiftliğinde yaşanan olayları anlatmaktadır. İki perdeden oluşmaktadır.

Bu piyes yazarın *Özgürlüğe Doğru* adlı kitabında yer almaktadır. 1980 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti tarafından tiyatro yazarlığını özendirmek amacıyla düzenlenen yarışmaya katılan eserler arasından *Özgürlüğe Doğru* adlı bu kitap mansiyon ödülü kazanmıştır. Piyenin girişinde yer alan açıklamada; takvimlerin 1919 yılının Mayıs ayını gösterdiği tarihte Yunanlıların İzmir’i işgaliyle birlikte memleketin durumu, Atatürk’ün Samsun’a çıkışının ardından Anadolu’daki halkın başlattığı ulusal mücadele ve bu mücadele sırasında Yunan işgali altındaki Ege Bölgesi’nde Türk halkının yaşadıkları aktarılmıştır. Bu bölümde ayrıca, Yunanlılar tarafından çiftliği yakılarak şehit edilen babasının ve yeğenin haberini almasının üzerine tahsilini yarıda bırakıp köye dönen Yusuf’un milis kuvvetler arasına katılışı ve komşu ağanın kızına âşık oluşu verilmiştir.

Piyenin başında oyundaki kişilerin tanıtımı yapılmış, anlatan kısmında tarihî bilgiler ışığında eserde geçen olaylardan söz edilmiş ve dekor anlatılmıştır.

Piyes; ulusal mücadele sırasında Rumlarla vatan haini bir çiftlik ağasının haber vermesi üzerine Manisalı Halit Bey ile onun kumandasında olan bir takım milisin, Yunan kuvvetleri tarafından şehit edilmesiyle başlamaktadır. Şehit edilenler arasında babası ve yeğeni Halit Bey’in haberini alan Yusuf, tahsilini bırakıp köyüne dönmüş ve milis kuvvetlerine katılarak düşmana karşı mücadele etmiştir. İşlenen konu verilen bu mücadeleyi anlatmaktadır.

Yazara göre Yusuf, tam bir vatanperver biridir. Ulusal mücadele başlar başlamaz eğitimini yarıda kesip düşmanla mücadele için memleketine dönmüştür.

Yazar, köy ağası Mahmut’u olumsuz biri olarak karşımıza çıkarmaktadır. O, paraya olan düşkünlüğü sebebiyle kızını bir mal gibi satmak istemekte; aynı zamanda düşmanla işbirliği yapmanın neticesinde de çıkar sağlayacağını düşünmektedir. Yazar, Mahmut Ağa’nın

⁹⁸ Belen, 1983: 54, 57, 61.

⁹⁹ Hüseyin Tilki, 1963 yılında Kıbrıs’ta çıkan savaşta mücahit olarak görev yapmıştır. 1967 yılında terhis olduktan sonra yüksek tahsil için Türkiye’ye gitmiş ve döndükten sonra da Fen Bilgisi öğretmeni olarak çalışmıştır. Hakkında ayrıntılı bilgi bulunamamıştır.

tezat bir durumu anlattığını vurgulamaktadır. Cahil biridir ama buna bakmaksızın kendini büyük biri gibi görmektedir. Fakat bu tezatlığın da farkında değildir.

Yanında çalışan kahyası Rıza'nın ise tek derdi ağanın kızı ile evlenmek ve çiftliğin sahibi olmaktır. Yazar, bu konuyla ilgili Rıza'nın, ağanın dediklerini yapıp ona akıl vererek bu düşüncesini gerçekleştireceğini düşünmektedir.

Yazara göre Keziban, mert bir kızdır. Çünkü babasının alıkoyup düşmana teslim edeceği Yusuf adlı sevdiği kişinin kaçmasına yardım etmiştir. Mahmut Ağa, kızının böyle bir davranışta bulunması karşısında büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır.

Yazar tarafından düşman güçlerin bir Türk karşısında korkup kaçtıkları, mücadele ruhundan yoksun oldukları belirtilmektedir. Ayrıca yine bu güçlerin, insanın yüzüne gülme gibi bir yönlerinin olduğu; fakat çıkarları neticesinde bundan fayda sağlayamamışlarsa da ipleri kopardıkları dile getirilmektedir.

Yazar, Yusuf'un annesi Elif'i de cesurluğu ve vatan aşkı dolu oluşu sebebiyle karşımıza çıkarmıştır. Yazara göre Elif, tam bir anadır. Oğlunu korumak için düşman subayını kendi canını da bu uğurda kaybedeceğini bilerek öldürmüştür.

Piyeste verilen mesaj; bir Türk için her şeyden önce vatanın bağımsızlığının geldiğidir.

Ana karakter olan Yusuf, vatanını seven Kuva-yı Milliyeci tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yusuf, yaşadığı toprakların Yunan işgali altında olduğunu öğrendiği an, öğrenimini yarıda bırakıp memleketine dönmüş ve bağımsızlık için mücadele etmiştir.

Köyün ağası olan Mahmut, okuma-yazması olmayan cahil biridir. Piyeste, paraya düşkünlüğü ile ön plandadır. Hatta kızı Keziban'ı da sevdiğine vermeyerek bir malmış gibi başlık parasına satmak istemektedir. Vatan sevgisi taşımayan, hain bir tip olan Mahmut Ağa; paraya olan tutkusu sebebiyle düşmanla iş birliği yapıp topraklarına toprak katma ve kazanç sağlama peşindedir. Çiftlik kâhyası Rıza; okuma ve yazma bilen, ağanın yanından hiç ayrılmayan ve ona yapacağı işlerde akıl veren biridir. Ağanın kızı Keziban'la evlenmeyi ve çiftliğin sahibi olmayı amaçlamaktadır.

Yusuf'un annesi Elif Kadın, cesareti ve vatanseverliği ile karşımıza çıkmaktadır. Elif Kadın, düşman kuvvetleri tarafından kaçırıldığında oğlu Yusuf'u korumak için düşman subayını vurmuş ama kendisi de canından olmuştur. Mahmut Ağa'nın kızı Keziban ise babasının düşmana yataklık etmesini doğru bulmamakta, vatanın bağımsızlığı için düşmana karşı duran soydaşlarının doğru yolda olduklarını savunmaktadır. Keziban, babasının alıkoyduğu ve düşmana teslim etmek istediği Yusuf'un kaçmasına yardımcı olmuştur. Piyesin diğer karakterleri Yüzbaşı Mavros, Teğmen Aris gibi Yunan subaylarıdır.

Mekan olarak bir köy ağasının evini görmekteyiz. Yazarın dili sade ve anlaşılır ifadeler kullanarak yazmıştır. Düşman güçlerin düzgün bir Türkçe ile konuşturulması onun bu konudaki başarısızlığı olarak değerlendirilebilir.

Yusuf köyüne döndükten sonra gönlünü Mahmut Ağa'nın kızına kaptırmış ve Keziban'ı babasından istemiştir. Fakat Mahmut Ağa parayı sevginin üstünde tutan bir tip olduğu için Yusuf'tan başlık parası istemiştir. Daha sonra da Yusuf'tan bölgede bulunan ve Yunan kuvvetlerini geri püskürtmeye çalışan Yörük Ali Efe'nin yerini bulup bildirmesini istemiş, bunu başardığı takdirde kızını ona vereceğini belirtmiştir. Bir vatansever olan Yusuf ise Keziban'ı ne kadar sevse de vatan sevgisi daha ağır bastığı için bu teklifi kabul etmemiş ve şunları dile getirmiştir: “Önce Vatan, Mahmut Ağam. Vatanı düşmandan temizlemek gerek. Babamın yarım bıraktığı işi ben sürdüreceğim. Ta ki bu topraklarda tek düşman kalmasın”¹⁰⁰

Çiftliğin kâhyası Rıza, ağanın kızı Keziban'la evlenip çiftliğin sahibi olmayı amaçlamaktadır. Mahmut Ağa'nın yaptığı teklifi kabul etmeyen Yusuf'u bir an önce düşmana teslim etmeyi ve ondan kurtulmayı düşünmektedir. Mahmut Ağa, düşmana karşı koymaya çalışan ve bu sebeple başkaldıran Türkleri, eşkıya olarak görmektedir. Başkaldıran Türkleri Teğmen Aris ve Yüzbaşı Mavros adlı Yunan subaylara bildirerek bu durumdan çıkar sağlama peşindedir. Keziban ise babasının düşmana yataklık etmesini doğru bulmamakta, vatanın bağımsızlığı için düşmana karşı duran soydaşlarının doğru yolda olduklarını savunmaktadır. Keziban, sevdiği ve düşüncelerini desteklediği Yusuf'la beraber kaçmıştır. Bunu öğrenen Mahmut Ağa, kızının böyle bir şey yapabileceğine inanmamaktadır. Ayrıca Mahmut Ağa'nın iş birliği içerisinde olduğu Yunan subayları da bir ağa kızının bu davranışından ötürü rahatsızlık duymuşlardır. Bunun üzerine Rıza Kâhya, Keziban'ı bulmak için görevlendirilmiş ancak başarılı olamamıştır. Keziban'ın yerine Yusuf'un annesi Elif Kadını yakalayıp getirmiştir. Bunun üzerine Yusuf, annesinin kaçırılıp getirildiği Mahmut Ağa'nın çiftliğini kuşatmış, Yunan subayları da korkarak kaçmaya çalışmışlardır. Mahmut Ağa, Yunan subaylarının korkup kaçmaya çalıştıklarını görünce hemen silahına sarılmış ancak geç kalmıştır ve subaylar tarafından vurulmuştur. Yunan subayları kaçmaya çalıştıkları sırada Yusuf'u da öldürmek istemişlerdir fakat bu kez Elif Kadın önce davranıp subaylardan birini vurmaya başarmıştır. Hayatta kalan diğer subay ise Elif kadını öldürmüştür.

Bu mücadelenin sonunda Yusuf ve diğer efeler içeriye girmeyi başarmıştır. Yusuf, annesinin vatanı uğruna canını feda ettiğini görünce, kahramanlığı karşısında bir kez daha

---

¹⁰⁰ Tilki, t.y.: 82.

gurur duyarak vatan toprakları üzerinde tek bir düşman askeri kalmayana dek vuruşacağına diğerleriyle birlikte and içmiştir.

2.1.3. Çağdaş Kıbrıs Türk Tarihini Yansıtan Piyesler

Çağdaş Kıbrıs Türk Tarihini Yansıtan Piyesler başlığı altındaki piyesler üç alt başlığa bölünerek incelenmiştir. Her başlık altında piyeslere ışık tutması açısından Kıbrıs'ın tarihiyle ilgili bilgiler verilmiştir.

2.1.3.1. EOKA'nın Kurulmasıyla Başlayan Olayları Yansıtan Piyes: Özgürlüğe Doğru - Kuzeyden Gelen Ses-

Kıbrıs'ta 1960 yılına kadar sürecek olan İngiliz sömürge idaresine karşı 1955 yılı Nisan ayında EOKA¹⁰¹ ile başlayan mücadele, adada yaşayan gerek Rumların gerekse Türklerin hayatında önemli değişikliklere neden olmuştur.¹⁰²

Bu örgüt, Enosis (bağlanma) için öncelikle İngilizlere karşı isyan başlatmışlardı. Girişimde bulunulan bu ayaklanmanın neticesinde Kıbrıs halkı için olumsuz gelişmelere neden olduğu da bilinmektedir.¹⁰³ Bu terör örgütü daha sonra Yunanistan'a bağlanmak istemeyen Türkler üzerine saldırmışlardır. Rumlar, Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamaya çalışırken Kıbrıslı Türkler ise bu bağlanmaya karşı çıkmış ve Rumlarla mücadele etmiştir. Rumlar, 1956 yılında savunmasız Kıbrıs Türk halkına karşı bir soykırım başlatmış, 1958 yılına kadar 200 Kıbrıslı Türk'ü öldürmüş, 33 Türk köyünü de yakmıştır. Rumların aynı yıllarda 100 İngiliz'i ve 400 Rum'u katlettikleri de bilinmektedir.¹⁰⁴ EOKA'nın saldırılarını sürdürdüğü bu dönemde adaya İngiliz valisi Foot, son vali olarak atanmıştı. Kendisi adada yaşanan gergin durumun yatışmasını sağlamak ve EOKA tethişinin durması yönünde girişimlerde bulunmuştur. Foot, adada bulunduğu görev süresince Kıbrıs sorununa "özerk yönetim" çerçevesinde çözüme ulaşılacağı, EOKA'nın saldırılarının sona ereceği düşüncesini yaratmıştı.¹⁰⁵

İngiltere'nin adadaki hakimiyetini sürdürme isteği doğrultusunda göstermiş olduğu çaba, ne Türklerin isteklerini ne de Rumların Enosis düşüncelerini cevaplamadığı için başarı sağlayamamıştır. Kıbrıs Rum halkı, self-determinasyon (kendi geleceğini belirleme) hakkı

¹⁰¹ Ethniki Orgonozis Kibrion Aĝoniston: Kıbrıs Mücadelecileri Milli Teşkilatı

¹⁰² Serdar, t.y.: 83.

¹⁰³ Şimşir, 2014: 17.

¹⁰⁴ Bahadır, t.y.: 18, 27.

¹⁰⁵ Gazioğlu, 1986: 47, 48, 49.

için Birleşmiş Milletlere baş vururken; Türkler de Enosis'e karşı "Taksim Tezini"¹⁰⁶ ortaya koymuşlardı.

Adada yaşanan olaylar nedeniyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da Kıbrıs'ta adil, barışçı, ve demokratik bir çözüme ulaşılması adına her iki tarafın da sürekli olarak çaba göstermelerini önermiştir. Bu bağlamda Kıbrıs meselesinin Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında görüşülerek antlaşmaya varılması konusunda hemfikir olunmuştur. Bunun için Rumlar Enosis'ten, Türkler de Taksim'den vazgeçmiştir.¹⁰⁷ "1959 yılında başlayan çalışmalar neticesinde, Zürih ve Londra Antlaşmaları ile iki toplumun ortaklığına dayanan Kıbrıs Cumhuriyeti, 16 Ağustos 1960 yılında kuruldu."¹⁰⁸

Hüseyin Tilki'nin *Özgürlüğe Doğru* adlı kitabında yer alan *Kuzeyden Gelen Ses* adlı tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyes, çağdaş Kıbrıs Türk tarihini yansıtmaktadır. Piyes, üç perdeden ibarettir. Yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Yazar; piyesin başında karakterler hakkında bilgi vermiş, dekordan söz etmiş ve "Anlatan" başlıklı bölümde olayın geçtiği yıl ile Kıbrıs Türk toplumunun bu yıllarda verdiği varoluş mücadelesini kısaca anlatmıştır. İkinci perdenin başında yine "Anlatan" bölümünde; oyunun bir hayal ürünü olmadığı, Türk toplumunun ulusal direnişinin gerçek bir tablosu olduğu belirtilmiş; piyesin, düşmanın Türk'ü ezmek ve yok etmek için giriştiği planlı harekâta karşı Kıbrıs Türklerinin kahramanca mücadelesinin hikâyesi olduğu anlatılmıştır.

Kıbrıs'taki Rumların silahlı saldırısına maruz kalan Kıbrıslı Türklerin, düşmana karşı verdiği varoluş mücadelesi anlatılmış, neticede de kahraman Kıbrıs Türklerinin kanlarını dökerek bağımsızlığa ulaştıkları belirtilmiştir.

Yazara göre Hatice, cesur bir Türk kadınıdır. O, canı pahasına düşmanla mücadele etmekten çekinmemiştir. Yazar, onu Kuzeyden gelen bir ses olarak anlatmaktadır. "Kuzey" derken Türkiye kastedilmektedir. Hatice, tıp tahsil için buraya gitmiş ve Kıbrıs'ta olayların çıkmasıyla tahsilini yarıda kesip memleketine geri dönmüştür. Yazar, bu vatansever kişinin tahsilini yarıda kesip geri dönmesinin; sevdikleriyle beraber düşmana karşı çarpışmak mı, şehit düşen babasının intikamını almak mı yoksa burada bırakıp gittiği sevdiğine kavuşmak mı olduğunu ortaya koymuş fakat bunlardan sebebin hangisi olduğunu okuyucunun yorumuna bırakmıştır. Bize göre her üçü de onun memleketine dönme sebebi olarak düşünülebilir.

¹⁰⁶ Kıbrıs'ın kuzeyinin bir il olarak Türkiye'ye bağlanmasını hedefleyen düşünce.

¹⁰⁷ <http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Hamza-ERO%C4%9ELU-Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetini-Yaratan-Tarihi-S%C3%BCre%C3%A7-ve-Son-Geli%C5%9Fmeler.pdf>. (erişim tarihi: 25.07.2017).

¹⁰⁸ Bahadır, t.y.: 37.

Yazar, Murat Öğretmeni hem aydın bir kişi hem de vatansever bir genç olarak karşımıza çıkarmıştır. O, evi düşman tarafından yakılıp yıkılmasına rağmen mücadele etmekten bir an olsun vazgeçmemiştir.

Düşman güçlerden olan köylü Karayanni, Rum terör örgütü yanlısıdır. Türklere karşı mücadelesini sürdürmüş, orduya katılıp albaylığa kadar terfi etmiştir. Buna rağmen Türklerin gösterdikleri cesaret karşısında mağlup olmuştur. Yazar, Kosta Mihail ve Hristo adındaki subayların da cesurluklarının Türkleri görene kadar olduğunu vurgulamaktadır. Bu kişiler piyeste olumsuz karakterler olarak yazar tarafından karşımıza çıkarılmışlardır.

Milletin bağımsızlığı söz konusu olduğu zaman Türk erkeği gibi Türk kadınının da düşmana karşı canını hiçe sayıp mücadeleden çekinmeyeceği mesajı verilmektedir.

Piyesteki kişi kadrosuna bakıldığında ana karakterin Hatice olduğu görülmektedir. Hatice, düşman saldırısı karşısında büyük bir direnç göstererek yaşadığı toprakları ne pahasına olursa olsun terk etmemiştir. Hatice, hep özlemini duyduğu ana vatanda tıp tahsili görmüştür. Aynı zamanda milletin bağımsızlığı için düşmana karşı gelen cesur bir Türk kadınıdır. Hatice, aklına koyduğunu başaran, inatçı bir tiptir. Piyesin adı, ana karakter olan Hatice'den esinlenilerek verilmiştir. "Kuzeyden gelen ses", ana vatandan gelen Hatice'yi temsil etmektedir.

Piyesteki diğer önemli karakterler; düşman tarafından evi yakılıp yıkılan buna rağmen mücadeleden hiç vazgeçmeyen köy öğretmeni Murat; düşman tarafından uğradığı her türlü saldırıya karşı dik bir duruş gösteren, mert bir tip olan Hatice'nin babası Şerif Ali; Şerif Ali karakterinin tam tersi bir biçimde düşman saldırısı karşısında korkan ve bir an önce kaçmak isteyen Hatice'nin annesi Fazilet Hanım'dır. Piyesin yan karakterleri; vatansever köylüler Osman Çavuş ve Hacı Hasan; Rum terör örgütü yanlısı olduğu için albaylığa terfi ettirilen Rum köylü Karayanni; Türk cesareti karşısında korktuğu bilinen Rum subay Kosta Mihail; Rum subay Hristo gibi kişilerdir.

Mekan olarak bir köy evi ile bir Türk karargahını görmekteyiz. Yazarın dili sade ve akıcıdır. Türk karakterlerin yanı sıra düşman güçler de düzgün bir Türkçe ile konuşturulmuştur. Bu durumun bir tezat oluşturmaktadır. Bundan yola çıkarak yazarın bu konudaki başarısızlığı olarak düşünülebilir.

Piyesin başında Hatice; henüz lise eğitimini tamamlamamış, üniversite sınavlarına hazırlanan bir öğrencidir. Hatice'nin en büyük isteği ana vatana gidip eğitimine devam etmektir fakat anne ve babasını köyde bırakıp gideceği için de üzüntü duymaktadır. Hatice'nin babası Şerif Ali; kızı liseyi bitirir bitirmez köy öğretmeni Murat'la nişanlama sözü vermiştir.

Aradan geçen zaman içerisinde köydeki ilişkiler değişmeye başlamıştır. Dostluk ilişkisi içerisinde olan Türkler ve Rumların komşuluk ilişkileri bozulmaya başlamıştır. Rumlar, Türkleri köyden uzaklaştırarak onların evlerine, tarlalarına, bağlarına sahip olmak için saldırıya geçmişlerdir. Şerif Ali de bu saldırılardan nasibini alır. Fazilet Hanım, yaşanan bu kötü olaylar karşısında kaçıp gitmek istese de ne kocasını ne de kızını buna razı edememiştir.

Diğer yandan Yorgo ve Dimitri adındaki Rumlar, Türk halkının mallarına zarar vermeye çalışmaktadır ve bu nedenle kendileri ile çatışan Murat Öğretmen tarafından öldürülürler. Bu olay üzerine Murat, Osman Çavuş'un isteğiyle bir müddet şehre gitmeyi kabul eder ancak her yerde aranmaya başlamıştır. Bu aramalar esnasında köyde silah sesleri duyulmaya başlar. Şerif Ali, Hacı Hasan'a emanet edilen silahları alarak bu duruma karşılık vermek için harekete geçer. Bu sırada Rum köylü Karayanni, polisle beraber Murat'ı aramak için Şerif Ali'nin evini de basmış; ancak hiçbir yerde onu bulamamıştır. Yaşanan bu olaylar karşısında Hatice köyü terk etmemek için direnirken, Şerif Ali bu kez Fazilet Hanım'la aynı düşünceyi paylaşır ve kızına şu sözlerle karşılık verir: "Başka çaremiz yok kızım. Murat'ın evini yaktılar. İmamla dayısının evlerini de talan ettiler. Karar verdik, Dereliköy'e göçeceğiz. Mücadelemizi orada sürdüreceğiz. Bu Ata yadigârı toprakları elbette gâvura bırakmayacağız. Savaş yeni başlamıştır bizim için"¹⁰⁹

Köydeki Türk nüfusu, Dereliköy'e göç etmek zorunda kalmıştır. Dereliköy'e göç edenlerden biri olan Şerif Ali, Rumlara karşı mücadele verirken şehit düşmüş, Fazilet Hanım ise kocasının ölümünden sonra hastalanmış ve çok geçmeden ölmüştür. Hatice de tıp tahsili için Ankara'ya gitmiştir. Hatice, Ankara'da iken 1963 yılında Kıbrıs'ta başlayan Rum çatışmalarını haber alır. Bunun üzerine tüm vatanseverliğiyle tahsilini bırakır ve Kızılay Sağlık Ekibi'yle birlikte Dereliköy'e gelir.

Diğer yandan Murat Öğretmen de tedavi görmek için Türkiye'dedir. O da Kıbrıs'ta çıkan olaylar sebebiyle 1963 yılında gizlice adaya gelmiş ve Dereliköy'e gitmiştir. Amacı köylülerle beraber düşmana karşı güçlü bir savunma gerçekleştirmektir. Bu arada Murat Öğretmen'in eski hasmı, Rum terör örgütü yanlısı Karayanni; Kıbrıs ordusuna kabul edilerek albaylığa terfi olmuştur. Karayanni, Murat'ın Dereliköy'de olduğunu öğrenmiş ve köyü kuşatmıştır. Köydeki Türklere teslim olma çağrısı yapan Karayanni'yi işiten Murat, kendisiyle birlikte savaşan köylülere şu sözlerle direnmeyi öğütlemiştir: "... Gâvur ne isterse istesin. Son ferdimize kadar çarpışacak, ama teslim olmayacağız..."¹¹⁰

¹⁰⁹ Tilki, t.y.: 45.

¹¹⁰ Tilki, t.y.: 47.

Murat; civar köylerde yaşayan halkı Dereliköy’de toplayıp güçlü bir savunma oluşturmayı planlamış, bu şekilde hareket edilirse düşman karşısında galibiyetin sağlanabileceğini düşünmüştür. Bunun için de Osman Çavuş’u görevlendirmiştir. Murat karargâhta Hacı Hasan ile beraberken iki mücahit tarafından yaralı hâlde bulunan bir kız getirilmiştir. Bu yaralı kız Hatice’dir. Murat’la Hatice birbirlerini yıllar sonra gördükleri için çok sevinir.

Murat, diğer köylüleri Dereliköy’de toplamayı başarmıştır. Ancak Rum saldırıları devam etmektedir. Bu esnada Murat, ana vatandan bir telgraf alır. Telgrafta, ana vatandan gönderilen jet uçaklarının Rum saldırılarına müdahale ettikleri yazılıdır. Bu haber karşısında Hacı Hasan sevincini şu cümlelerle dile getirmiştir: “Yaşasın... Jetlerimiz artık bizimle beraberdir... Yaşasın Mehmetçik... Yaşasın Türkiye...”¹¹¹

Diğer yandan Karayanni, Kosta Mihail ve Hristo adlı Rum subaylar; karargahta toplanmış ve Türkleri mağlup ettikleri düşüncesiyle zaferlerini kutlamaya başlamışlardır. Fakat bu mutlulukları kısa sürer çünkü bu esnada silah sesleri duymaya başlar. Silah seslerinin aleyhlerine olduğunu anlayan Rum subaylar korkup kaçmaya çalışır. Nitekim onları yakalamaya gelen Murat, karargâhta kimseyi bulamaz. Murat bu durum karşısında büyük bir hüsrana içerisindeyken Osman Çavuş gelerek, kaçmaya çalışan Karayanni’nin karargâha gizlice gelen Hatice tarafından öldürüldüğünü bildirir. Murat, duyduklarına inanamazken yaptıklarından ötürü Hatice ile hem gurur duymuş hem de Hatice’nin hayatta olmasına sevinmiştir. Murat’ın bu mutluluğu, bir mücahidin getirdiği haberle daha da artmıştır. Rumlara ait mevzilerin ele geçirildiğini ve Rum askerlerin de esirlerin alındığını duyan Murat şu sözleri dile getirmiştir: “Zaferimiz kutlu olsun arkadaşlar. Ne mutlu sizler gibi vatan evlatlarına”¹¹²

Olaylar, Türklerin bağımsızlık uğruna giriştikleri mücadele kazanılan zaferle son bulmuştur.

2.1.3.2. 1963 Olaylarının Yer Aldığı Piyesler

Zürih ve Londra’da yapılan konferanslar neticesinde Kıbrıs’ta geçici olarak bir hükümet kurulmuştur. Yapılan bu konferanslarda alınan kararlar doğrultusunda da bu yönde çalışmalar yapılarak Kıbrıs Anayasası hazırlanmıştır. Anayasanın hazırlanmasının ardından da

¹¹¹ Tilki, t.y.: 54.

¹¹² Tilki, t.y.: 65.

16 Ağustos 1960 tarihinde de Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilmiştir.¹¹³ Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanından sonra Rum Başpiskopos Makarios ile EOKA'cılar; Türkler üzerindeki baskılarını arttırarak Kıbrıs'ta bir soğuk savaş havası estirmeye çalışmışlardır.¹¹⁴

Rum liderliği, devletin esas halkının Rumların oluşturduğunu, Türklerin ise azınlık halk durumunda bulunduğu görüşünden hareketle 1960 anayasasında kabul edilen iki toplumlu devlet karakterini değiştirme girişiminde bulunmuşlardır.¹¹⁵ Bu girişimlerden biri Cumhurbaşkanı Makarios'un adada bulunan Türkleri azınlık durumuna düşüren anayasa değişiklik talebi olmuştur. Makarios, bu talebini ilgili devletlere bildirmiştir. Fakat Türkiye, Kıbrıs'taki Türkleri azınlık durumuna düşüren bu talebi reddetmesi karşısında Rumlar, 21 Aralık 1963 tarihinde Lefkoşa şehrine kanlı saldırılar başlatmışlardır.¹¹⁶

Kıbrıs'ta yaşanan bu durum karşısında garantör üç devlet olan Türkiye, Yunanistan ve İngiltere birlikte hareket etme girişiminde bulunsalar da bu girişimden herhangi bir netice alınamamıştır. Bunun üzerine Türk Hava Kuvvetlerine ait jet uçakları ihtar uçuşları yapmak durumunda kalmıştır. Daha sonra Kıbrıs'ta garantör olan üç devletin beraber hareket edip aşayışın ve güvenliğin sağlanması konusundaki sorumluluğu almaları gerekmiştir. 1964 yılında bu mesele ile ilgili toplanan Londra Konferansı'nda da bir çözüme varılamamıştır. Karşılıklı görüşmelerle herhangi bir netice alınamayacağı anlaşılmıştır. Kıbrıslı Rumlar, rahat durmayarak saldırıya geçmişlerdir. Kıbrıs'ta bulunan barış gücü, yapılan saldırıları önlemek için girişimde bulunmamasıyla Türk jetleri Rum mevzilerini bombalamak zorunda kalmıştır. Biraz dinen olaylar, 1967 yılında saldırıların başlamasıyla yeniden başlamıştır. Kıbrıs'ta yaşananların ardından barışçı çözümler getirilmesi için 1968 yılından itibaren toplumlararası görüşmeler yapılmıştır. Toplumlararası görüşmelerde Rum tarafı hep Türk halkını hep azınlık statüsü içinde değerlendirdiğinden bir neticeye varılamamıştır. Bunun üzerine Rum Milli Muhafızları, Yunan subaylarının emri üzerine cumhurbaşkanı Makarios'u devirmişler ve darbe girişiminde bulunmuşlardır. Bununla da adayı işgale yeltenmişlerdir.¹¹⁷

Kıbrıs'ta yaşanan bu olaylar karşısında Türkiye; buradaki Türkleri korumak ve onlara bir zarar gelmemesi için sorunu evvela barışçı yollarla çözümlenmeye çalışmıştır. Bunun için

¹¹³ <http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Hamza-ERO%C4%9ELU-Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetini-Yaratan-Tarihi-S%C3%BCre%C3%A7-ve-Son-Geli%C5%9Fmeler.pdf>. (erişim tarihi: 25.07.2017).

¹¹⁴ Bahadır, t.y.: 53.

¹¹⁵ Gazioğlu, 1986: 67.

¹¹⁶ Armaoğlu, 2000: 786.

¹¹⁷ <http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Hamza-ERO%C4%9ELU-Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetini-Yaratan-Tarihi-S%C3%BCre%C3%A7-ve-Son-Geli%C5%9Fmeler.pdf>. (erişim tarihi: 26.07.2017).

garantör devlet olan İngiltere'ye ortak müdahale etmelerini teklif etmiştir. Fakat bir netice alamadığı için 20 Temmuz 1974 günü, haklarını kullanarak Kıbrıs'a çıkarma yapmıştır.¹¹⁸

Yaşanan bu durum Güvenlik Konseyini harekete geçirmiş ve üç garantör devletin Cenevre'de toplanmasına karar verilmiştir. Cenevre'de iki kez yapılan toplantıdan bir karar alınamamış, Kıbrıs'ta ise Türklere yönelik saldırılar devam etmiştir. Bunun üzerine Türkiye, 14-16 Ağustos 1974 tarihinde Barış Harekatı'nın ikincisini gerçekleştirmek durumunda kalmıştır.¹¹⁹

Barış Harekatı'nın ardında Kıbrıslı Türkler, adanın Kuzeyi'nde toplandıkları bilinmektedir. Anavatan Türkiye'nin destek ve yardımları ile bağımsızlık mücadelesini mutlu bir neticeye vardiyan Kıbrıslı Türklere, Rum yönetimi barış elini hiçbir zaman uzatmamıştır. Bu sebeple Kıbrıs Federal Cumhuriyeti'ne geçişi kolaylaştırma adına 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur.¹²⁰

Federe Devleti, Kıbrıslı Türkler tarafından onların sosyal, ekonomik, politik ve idari ihtiyaçlarını karşılamak ve Rum kesimi ile bir çözüm anlayışına zemin hazırlamak üzere kurulmuştu. Federe Devleti'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulana kadar sekiz yıl yaşadığı bilinmektedir.¹²¹

Kıbrıs Türk toplumun, sekiz yıl geçen sürenin ardından yeni bir tarihi kararla 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanını yaptığı bilinmektedir.

2.1.3.2.1. Hücredekiler

Numan Ali Levent'in¹²² yazdığı tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyes Kıbrıs'ta 1963 yılında yaşanan olayları anlatmaktadır. Şubat 1973 yılında Halkın Sesi Basımevi'nde basılmıştır. Piyes, iki bölüm ve bir tablodan oluşmaktadır.

Piyesin başında kişiler hakkında bilgi verilmiştir. Yazar, her bölümün başında da sahne ile ilgili anlatım yapmıştır. Türk karakterlerin yanı sıra Rum karakterler de bulunmaktadır.

¹¹⁸ Bahadır, t.y.: 98.

¹¹⁹ Kamel, 2009: 24, 27.

¹²⁰ Bahadır, t.y.: 104.

¹²¹ http://www.asosjournal.com/Makaleler/516195768_813%20Hande%20EROL.pdf. (erişim tarihi: 26.07.2017).

¹²² Numan Ali Levent, lise eğitiminden sonra yükseköğrenim için Ankara'ya gitmiş ve mezun olup döndükten sonra öğretmenlik yapmıştır. O, orta öğretime bağlı okullardaki öğretmenlerin üyesi olduğu Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası'nda başkanlık görevinde bulunmuştur. Öykü ve roman yazarlığı yanında piyes türünde eserler de kaleme almıştır. Levent'in 'Ferit Gören' takma adını kullandığı bilinmektedir. O, edebiyattan uzaklaştıktan sonra gazeteciliğe yoğunlaşmıştır. Numan Ali Levent adına, Kıbrıs Türk Öğretmenler Yardımlaşma Kooperatifi tarafından ortaokul öğrencilerine yönelik bir öykü yarışması düzenlenmiştir.

Piyesin konusunu, 1964 yılında Kıbrıs'taki direnişler sırasında yaşanan olaylar oluşturmaktadır.

Yazar, piyeste Hüseyin adlı çocuğu büyük bir insanın düşüncesine sahip olarak karşımıza çıkarmıştır. Yazar, bu çocuğu büyük bir insan gibi değerlendirmiş ve ona içinde buldukları durumla ilgili şu yorumu söyletmiştir: “Ve Kemal eniştemle evleneceğini düşünüyorsun değil mi? Öyle değil mi ablacığım? Boş düşünceler bunlar. Sen buradan sağ salim kurtulanı gördün mü?”¹²³

Yazara göre bu çocuk, çok akıllı olmakla beraber etrafında yaşananları algıladığından buldukları yerden kurtulmalarının da mümkün olmadığını düşünmektedir. Ayşe, yaşadığı topraklarda güzel günler görebilme ve bağımsızlık uğruna kardeşi Hüseyin'in hücrede birlikte oldukları arkadaşı tarafından boğularak, öldürülmesine bile razı gelmiştir. Ayşe, Kemal ve Ali gibi cesur ve başarılı karakterlerin karşına tezat oluşturacak şekilde yerleştirilen Marko; yazarın, bir Türk'ün kahramanlığının Rumlarda görülemeyeceğini vurgulamak üzere kurgulayarak karşımıza çıkarmıştır. Yazara göre Marko'nun korkaklığı şu ifadelerinde en somut biçimde kendini göstermektedir: “Bana sorarsan bir mevzide olup da göğsüme saplanacak Türk kurşununu bekleyeceğime, böylesi daha iyi. Kişi karşındakini dilediği gibi konuşuruyor. Ama orada sen bir kurşun sıkarsın, karşındakiler on sıkar...”¹²⁴

Türk halkına dair yapılan davranışlar karşısında yazar, Rumların “dünyanın en rezil” insanları olduklarını ve onların kötülükleri üzerine söylenen her şeyin de yalan olmadığını düşünmektedir.

Yazar, Ayşe'yi etrafında bulunan arkadaşlarına destek olarak güzel günlerin geleceğine dair büyük bir inanç taşıyan biri olarak çıkarmıştır. Ama Rum polis eri tarafından sorguya çekildiği zaman konuşmamak için kendi kendini bıçaklayıp ölümü tercih etmiştir.

Piyesin ana fikrini; Türk gençlerinin vatan sevgisi ve ne pahasına olursa olsun ser verip asla sır vermeyeceğidir.

Piyesteki karakterlerinden bir olan Ayşe; cesur bir Türk kızı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayşe'nin nişanlısı olan Kemal karakteri, cesur bir Türk erkeğidir. Düşmana sır vermek yerine ser vermeyi tercih etmiştir. İçinde buldukları ulusal davada, bölge başkanlığı görevini üstlenmiştir. Ali de Ayşe ve Kemal gibi cesur bir karakter olup, konuyla ilgili malumat sahibi olmamasına karşın milletin bağımsızlığı için harekete geçmekten çekinmemiştir.

¹²³ Levent, 1973: 8.

¹²⁴ Levent, 1973: 22.

Diğer karakterlerden biri olan Ahmet, vatanseverliğine rağmen içinde bulunduğu durum karşısında hemen pes etmeyi düşünen ve yaşamak yerine ölümü tercih ederek kurtulmaktan yana olan biridir. Zayıf ve gösterişsiz bir çocuk olan Hüseyin ise hep korku içinde yaşamaktadır. Zira bu masum çocuk, yaşına rağmen oldukça akıllıdır ve her şeyin farkındadır.

Rum polis eri olarak piyeste yer bulan Marko karakteri, başarısızlığı ile dikkat çekmektedir. Nitekim sorguya çektiği hiçbir Türk'ü konuşturamamış, onlardan işine yarayacak tek bir malumat alamamıştır. Piyeste isimi verilmemiş Rum Polis Çavuşu olarak anılan kişi, midesini doyurmayı düşünmekten başka hiçbir gayesi olmayan biridir. Ona verilen görev esir alınıp getirilen Türkleri konuşturmak ve elde ettiği bilgileri rapor etmektir. Andrea adındaki bir diğer Rum polis eri ise kadınlara düşkün ve yemek yemekten hoşlanan biridir. Rum Polis Çavuşu'nun kendisine verdiği emirleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Piyestin sonunda *tablo* başlıklı bir bölüm mevcuttur. Bu bölümde, Türk Bayrakları ile yapılmıştır. Daha sonra öğrencilerin ellerinde karanfillerle anıtı ziyaretlerinden, saygı duruşunda bulduklarından ve *Kırmızı-Beyaz Karanfiller* ile *Dalgalansın Artık* şiirlerini okuduklarından söz edilmiştir. Bu bölümün, piyestin sahnelenmesi sırasında perde kapanmadan önceki son bölüm olarak yer aldığı ve canlandırıldığı bilinmektedir.

Piyeste olayların geçtiği mekan olarak Rum yönetiminde bulunan esirlerin tutuklu olduğu hapishanelerden birindeki hücreden ve hapishanedeki bir sorgu odasından söz edilmektedir. Yazar, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Türk olmayan karakterlerin de Türkçe konuştukları görülmektedir. Sadece görevli iki Rum polisi Rum şivesi ile konuşturulmuştur. Türk olmayan karakterlerden iki kişinin Rum şivesi ile diğerlerinin de Türkçe konuşturulması dil üzerine büyük bir tezat yaratmıştır. Bunu yazarın başarısızlığı olarak değerlendirilmekteyiz.

Kıbrıs'ta 1963 yılında Türk-Rum çarpışmalarının başladığı bilinmektedir. Bu sebeple bazı Türk mücahitler, Rumlara karşı direniş gösterirken ellerindeki silah ve cephaneyi diğer direnişçilere ulaştırabilmek için yola çıkmışlardır. Bu yolculuk sonucunda hem soydaşlarına yardım edecek hem de Rumlara ait bir su deposunu havaya uçurarak onların susuz kalmalarını sağlayacaklardır. Bu girişim sırasında Ahmet, Ali, Ayşe, Kemal ve yanlarında bulunan Ayşe'nin küçük yaştaki kardeşi Hüseyin tutuklanmış, piyeste isimlerinden söz edilmeyen diğerleri ise kaçmayı başarmıştır. Tutuklanıp hücreye atılan bu dört yetişkin ve bir çocuk esir tutuldukları hücrede bundan sonraki akıbetlerinin nasıl olacağına dair beklemektedirler. Ayşe, güzel günlerin yaşanacağına olan inancını korumaktadır. Yanında bulunan nişanlısı Kemal ile evleneceği günleri düşlemektedir. Ayşe'nin kardeşi Hüseyin, ablasının düşlediği bu hayalin

hiçbir zaman gerçek olmayacağına inancını dile getirdiği zaman Ahmet, belki bir kurtulan olacağı karşılığını verir. Fakat kurtulanların da iyi bir durumda olmayacağını belirtip, bunları yaşamaktansa bir an evvel şahadet şerbetini içmenin en iyisi olduğunu belirtir.

Hücrede tutulan bu kişiler sadece yüksek seste bir müzik sesi işitmektedirler. Müziğin ardından gelen sessizlikle de çılgınlık herkesin kulaklarında adeta çınlamaktadır. Hüseyin, bütün bunları gördük sonra ablasına dayanamayıp sorguya çektikleri zaman konuşacağını söylemiştir. Ahmet, bağımsızlık uğruna sürdürülen davaya baş koyduklarından konuşmaması için Hüseyin'i öldürmüştür. Ayşe, vatanın güzel günlere kavuşması için kardeşinin ölümüne razı gelmiştir. Hücrede tutulan bu kişiler, havaya uçurmaya çalıştıkları su deposunun bu davaya baş koymuş soydaşları tarafından yerine getirildiğini duydukları zaman çok mesut olmuşlardır. Artık ölümün bile kendilerine tatlı geleceğini düşünmüşlerdir. İçlerinden Ayşe, sorguya çekilmiş; fakat konuşmamak için kendi kendisini bıçaklayıp öldürmüştür. Ayşe'den herhangi bir malumat öğrenemediklerinden geri kalan Türklerin öldürülmesine karar vermiştir. Andrea, bunu özellikle sorguya çektiği hiçbir Türk'ü konuşturamayan Marko'yu kazanma adına düşünmüştür. Bu karar üzerine Marko, aldığı görevi yerine getirip hücrede tutulan geri kalanları infaz etmiştir.

2.1.3.2.2. Kuzeyden Gelen Kartal

Üner Ulutuğ'un¹²⁵ tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyesi, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'nin düzenlediği Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma yarışmasında birinciliğe layık görülmüştür. Yazarı tarafından ulusal radyofonik bir piyes olarak adlandırıldığını görmekteyiz. Tek perdeden oluşmaktadır.

Piyeste, Kıbrıs Türk Halkı'nın vatan uğruna verdiği varoluş mücadelesi ve bu mücadelenin ana vatan Türkiye'den gelen destek ile zafere ulaşması anlatılmıştır. Piyesin adından da anlaşılacağı üzere, bu mücadelenin ancak "Kuzeyden gelecek olan Kartal" yani ana vatan Türkiye'den gelecek destekle kazanılabileceği vurgulanmak istenmiştir.

¹²⁵Üner Ulutuğ; Türkiye'de tiyatro eğitimi almış ilk Kıbrıslı kişidir. Ulutuğ, ekonomik sıkıntılarla dolu bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Liseden sonra tiyatro eğitimi için yurt dışına giden Ulutuğ, 1962 yılında adaya dönmüş ve Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu'nda programcı olarak görev almıştır. Ulutuğ, 1963 yılında arkadaşlarıyla birlikte, daha sonraki yıllarda Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları adını alacak olan, özel tiyatro "İlk Sahne"yi kurmuştur. Daha sonra Devlet Tiyatroları'da rejisörlük ve aktörlük yapan Ulutuğ, aynı zamanda yazdığı oyunlarla da Kıbrıs Türk Tiyatrosu'na büyük katkılar sunmuştur. 2012 yılında, Turizm Çevre ve Kültür Bakanlığı'na bağlı Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından, genç yaşta yitirilen bu tiyatro tutkunu için "1. Üner Ulutuğ Oyun Yazma Yarışması 2012" adıyla bir yarışma düzenlenmiştir. Üç yıl sonra, 2015 yılında ise bu yarışmanın ikincisi düzenlenmiştir. Aynı yıl adına öykü yazma yarışması da düzenlenmiştir.

Yazara göre Kıbrıslı Türklerin özgürlüğe kavuşması, ana vatan Türkiye’den gelecek olan destekle mümkündür. Piyeste yazarla aynı düşüncede olan Ali adlı kişidir. Fakat Ali’de bir yönü daha görmekteyiz. O, ana vatan topraklarına yüz sürmenin hayali ile doludur. Bunu Ali’nin ağzından şöyle işitmekteyiz: “Şu uzaktaki başı dumanlı dağlara çıkabilseydim. Hür ana vatanımın mutluluk dolu havasını derin derin koklayabilseydim. Kavalımla hep hürriyet türküleri çalabilseydim.”¹²⁶

Yazar, Tuğrul adlı genci de vatansever bir genç olarak karşımıza çıkarmaktadır. Tuğrul, tahsilini yarıda kesip memleketine dönmeyi ve halkının verdiği bağımsızlık mücadelesine katkı sağlamak istemiştir. Tuğrul, vatansever bir genç olması yönüyle yazar tarafından takdir edilirken; ana vatandan gelecek yardım konusunda bir an ümitsizliğe kapıldığını Ali’ye şu sözlerle dile getirmiştir: “Hiçbir ümit kalmadı enişte. Son kurşunlarımızı harcıyoruz.”¹²⁷ Tuğrul’un bu düşüncesinden ötürü olumsuz bir duruş sergilediği görülmektedir. Piyeste, anavatandan gelmesi beklenen destek askeri yönün yanı sıra sivil halkın da canla başla katılmak istediği şeklindedir. Piyeste ismi verilmeyen bir ihtiyarın yavru vatana gelip Kıbrıslı Türk soydaşlarının yanında mücadele etmek istemesi, bu topraklarda şehit olmak istemesi ana vatanda yaşayan Türklerin, Kıbrıslı Türklere gönülden ne kadar çok değer verdiklerini göstermektedir.

Yazar, piyesteki Ayşe’yi cesur biri olarak değil, silik bir karakter olarak karşımıza çıkarmıştır. Vatanını seven bir kızdır; ama nişanlısı Ali’yi de sevdiğinden onun bu mücadele sırasında bir zarar görmesine dayanamayacağını dile getirmektedir. Aynı şekilde kardeşi Tuğrul’un da tahsilini yarıda bırakıp mücadele için geldiğinden ötürü kardeşinin başına bir şey geleceği korkusu duymakta, onun okulunu bırakıp gelmemesi gerektiğine inanmaktadır.

Piyeste verilmek istenen mesaj; ana vatan Türkiye’nin her daim Kıbrıs’ın yanında olduğudur.

Piyesin başında kişiler kadrosu verilmiştir. Piyesin ana karakteri, Ali’dir. Ali; vatanını çok seven bir yetimdir. Ali’nin en büyük tutkusu, vatan toprağında özgürce yaşamaktır. Ali aynı zamanda, tahsili için gitmek istediği ancak yetim kaldıktan sonra almak zorunda olduğu sorumluluklar nedeniyle gitmesinin mümkün olmadığı ana vatana karşı büyük bir özlem duymaktadır. Ali, piyesin diğer karakteri olan Ayşe’yi çok sevse de onun ana vatana duyduğu sevgi bambaşkadır. Bunu da sevgilisi Ayşe’ye şu cümlelerle anlatmaktadır: “...Seni bir kadın olarak seviyorum... İleride olacak çocuklarımızın anası olarak seviyorum. Ama şu ufuktaki

¹²⁶ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 3.

¹²⁷ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 13.

mor hareli, başı dumanlı dağların, toprakların sevgisi başka... Benim idealim o. Benim özlemim o. Yavrunun anaya duyduğu özlem...”¹²⁸

Ali piyes içerisinde, milletin kurtuluşu için mücadele verirken hiçbir şekilde kurtuluş ümidini yitirmeyen tek karakterdir. Nitekim piyeste, ana vatandan gelecek olan yardım konusunda ümidini yitirmiş arkadaşlarına şu sözlerle ümit verecektir: “...Leyla Mecnunsuz; Mecnun Leylasız yaşayabildi mi? Biz de böyle işte. Kıbrıs Türkü Anavatansız, Türkiyesiz yaşayamaz... Ama gelecekler...”¹²⁹

Piyenin diğer karakterleri içerisinde yer alan Ayşe, köyünün dışındaki hayat hakkında en ufak bir bilgisi olmayan bir köylü kızıdır. Ayşe'nin bütün dünyası sevdiği erkek olan Ali; tüm korkusu ise Ali'ye bir zara gelmesidir.

Ayşe'nin kardeşi Tuğrul, Türkiye'de tahsil yaptığı sırada memleketinde yaşanan olaylar nedeniyle Kıbrıs'a dönmüş, buradaki kardeşlerine yardım etmek için mücadeleye katılmıştır. Vatanın bağımsızlığı için canla başla mücadele etmesine rağmen zaman zaman ümidini kaybedenlerden biridir. Piyesteki karakterlerden bir diğeri Hasan'dır. Hasan, Tuğrul karakteri ile benzer özellikler taşımaktadır.

Piyeste isminden söz edilmeyen ve “ihtiyar” olarak geçen bir karakter daha vardır. Bu karakter, Kıbrıs'taki mücadeleye katılmak istemiş hatta gönüllü olmuş ancak yaşından ötürü bu isteğini gerçekleştirememiştir. İhtiyar, bu mücadelede aktif bir biçimde yer alamasa da mücadele eden soydaşlarına gönülden destek vermiştir.

Piyesteki olaylar isminden söz edilmeyen bir köyde geçmektedir. Yazarın, sade ve anlaşılır bir dille karakterleri konuşturduğu görülmektedir.

Köy çobanı Ali, her an başlayacak olan düşman saldırısı karşısında gözlerini yıllarca hayalini kurup gitmek istediği ana vatan Türkiye'nin görünen dağlarına çevirmiştir. Nişanlısı Ayşe, bir yandan her an başlayacak saldırılardan korkmakta iken bir yandan da Ali'nin başına bir şey gelmesinden endişe duymaktadır. Oysa Ali, bir anaya benzettiği vatanının her şeyden ve herkesten kutsal olduğunu, gelecek nesillerin hürriyeti için böyle düşündüğünü bu nedenle de vatan sevgisinin insan sevgisi karşısında ağır bastığını dile getirmektedir. Ali'nin yüreği bir yönden daha rahat atmaktadır. O da, herhangi bir düşman saldırısı karşısında ana vatanın kendilerini yalnız bırakmayacağıdır. Zaten Ali, bir “kartal” olarak düşündüğünden her an bu kartalın kendilerine destek çıkacağına da inanmaktadır.

Köydeki düşman saldırısının başladığını duyan Ayşe'nin kardeşi Tuğrul, tahsilini yarım bırakıp mücadeleye katılmak için çıkıp gelmiştir. Gelirken de yolda bir ihtiyarla

¹²⁸ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 2, 3.

¹²⁹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 14.

karşılaşmış Kıbrıs'a gidip mücadeleye katılacağını söylediği zaman ihtiyar da kendisini de beraberinde getirmesini istemiştir. Fakat Tuğrul, bu ihtiyara yaşı sebebiyle aktif olarak bu mücadelede yer alamayacağını dile getirmiştir. Bunun üzerine ihtiyar da gönülden bu mücadeleye destek verdiğini, özgürlüğün mutlaka yaşanacağını dile getirmiştir.

Mücadele sırasında Tuğrul gibi arkadaşları Hasan da kendi kendilerine yetmenin mümkün olmayacağını, herhangi bir yardımın da gelmeyeceğini düşünüp karamsarlığa kapıldıkları anda Ali, cesareti ve taşıdığı ümitle ana vatanın kendilerini bırakmayacağına inancını dile getirmiştir. Ali'nin taşıdığı ümit gerçek olmuş ve ana vatan Türkiye gönderdiği hava kuvvetleri yardımıyla tıpkı bir kartal gibi gökyüzünde belirip buradaki soydaşlarını kurtarmıştır. Bu durum karşısında herkes büyük bir mutluluk yaşarken Ali de hislerinde yanılmadığını belirterek, bir oğlu olacağını ve bu çocuğun adını "kartal" koyacağını; bu çocuğun kuzeyden kendilerini kurtarmaya gelen "kartalların" sembolü olacağını da belirtmiştir.

2.1.3.2.3. Her Şey Bu Vatan İçin

Üner Ulutuğ tarafından kaleme alınan tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyes, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'nin düzenlediği Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması'nda birincilik alan diğer eserdir. Yazarı tarafından ulusal radyofonik bir piyes olarak nitelendirilen bu oyun, tek perdeden oluşmaktadır. Yazar hakkında bir önceki piyeste bilgi verilmiştir. *Her Şey Bu Vatan İçin*, 1974-1975 yıllarında, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları'nda sahnelenmiş ve piyeste eserin yazarı da rol almıştır.

Piyeste; Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin, Rumlara karşı verdiği varoluş mücadelesi anlatılmıştır.

Türk kadını ile Türk erkeğinin yanı sıra bu piyeste yazar, bir Türk çocuğunun da kahraman olabileceğini gözler önüne sermiştir. Yazara göre bu çocuk hem bir kahraman hem de cesaretli biridir. Aynı zamanda da çok akıllıdır. Çünkü tutuklanıp hücreye atıldıkları zaman babasının arkadaşı Mustafa'nın düşman tarafından işkence yapıp öldürüldüğü zaman başından akan kanları gören Murat, onun şehit olduğunu anlamış ve babasına dile getirmiştir. Ayrıca sekiz yaşında bir çocuk olmasına rağmen babası tarafından cebine konulan bombayı hiç sesini çıkarmadan taşıması, yine babasının tarifıyla bombayı patlatması akıllı bir çocuk olduğunu yazar ortaya koymaktadır.

Piyesteki karakterlerin tamamında vatan sevgisi mevcut olup bağımsızlığa son derece de düşkündürler. Bu nedenle tüm karakterlerin büyük bir cesaret taşımaları karşısında; düşmanların ise korkaklıklarıyla yazar tarafından ön planda olduklarını görmekteyiz.

Piyeste, cesur Türklere tezat oluşturan bu korkak düşmanlarla ilgili pek çok diyalog bulunmaktadır. Örneğin düşman subayı ile Mustafa arasında geçen bir diyalog şu şekildedir:

“Mustafa- Neden beğenmedin adımlı sorabilir miyim?

D.Subayı- Önemli değil. Bir başka isim hatırlattı bana.

Mustafa- Mustafa Kemal’i değil mi? Hâlâ titriyorsunuz adımı duydukça.

D.Subayı- O kadar da değil canım... Çok yıllar önceydi o.

Mustafa- Ama hâlâ korkusu yüreğinizde. Sonra unutmayın ki bugün otuzbeş milyon Mustafa Kemal var Türkiye’de...¹³⁰

Mehmet’in oğlu Murat’a bir zarar gelmesinden dolayı üzgün olduğunu görmekteyiz. Çünkü oğlu Murat’a son derece bağlılığı olan bir babadır. Hayatta ondan başka tutunacak bir dalı yoktur.

Piyesin ana fikri ise adından da anlaşılacağı üzere vatanın her şeyden önce geldiğidir.

Ulutuğ, piyesin başında karakterleri sıralamıştır. Buna göre piyesin ana karakteri sekiz yaşındaki Murat’tır. Diğer karakterler; Murat’ın babası Mehmet’in arkadaşları Hasan ve Mustafa yer almaktadır. Düşman askerileri ve düşman subayı da piyesteki olumsuz diğer karakterlerdir.

Mekan olarak önce piyeste geçen Türklerin buldukları ev ile daha sonra düşman tarafından tutuklu kaldıkları hücredir. Yazar, sade bir dille piyesi kaleme almıştır.

Mehmet, Hasan ve Mustafa ve Mehmet’in sekiz yaşındaki oğlu Murat, düşmanla olan mücadele sırasında evin kapısı kırılarak esir alınmışlardır. Tutuklu buldukları hücrede sorguya çekilmeyi beklemektedirler. Hiç birinin düşmanla paylaşacak bir sözlere yoktur. Fakat konuldukları bu hücreden de kurtuluş ümitleri gün geçtik sonra tükenmektedir. Mehmet, canından çok sevdiği Murat’a herhangi bir zarar gelmesinden endişe duymaktadır. Zaten Mehmet, oğlu acıktığı zaman bile onun karnını doyuramadığından dolayı yeterince kahrolmaktadır. Düşmanlar kendilerine sadece biraz su ve kuru bir parça ekmek vermektedir. Mehmet, bu yerde iken kendi ekolu sesini duymaya başlamıştır. Bu ses ona oğlunun cebine saklayıp buraya kadar getirdiği bombayı patlatmasını söylemektedir. Mehmet, ilk başta kendi sesine bunun mümkün olmayacağını, kendi elleriyle oğlunu öldüremeyeceğini düşünmektedir. Fakat arkadaşlarından Mustafa’nın öldürülmesi karşısında harekete geçmek istemesine rağmen yine oğlu Murat’ı düşünmüştür. Yaşamı tanımamış bu çocuğu nasıl kendi elleriyle

¹³⁰ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 10.

öldürebilecekti. Bu duygular içerisinde iken yine kendi ekolu sesini duymuştur. Bu ses ona şunları haykırmaktadır: “Bugün Kıbrıs’ta onbinlerce masum Türk var inleyen. Onları düşünüyor musun? Neden yalnız Murat? Neden Ahmetler, Ömerler, Salihler, Kerimler değil de sadece Murat?”¹³¹

Mehmet, harekete geçip oğlunun cebine saklayıp buralara kadar getirdiği bombayı babasının tarifiyle patlatmıştır.

2.1.3.2.4. Bayrak Gibi

Ahmet Tolgay¹³² tarafından kaleme alınan, tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyes, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından düzenlenen Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması’nda ikinciliğe layık görülmüştür. Ulusal radyofonik türde olan bu piyes tek perdeden ibarettir.

Bayrak Gibi piyesi, fonda trampet eşliğinde bir müzik ile Kıbrıslı Türklerin varoluşları için verdikleri mücadeleler ve çektikleri sıkıntıların bir takdimci tarafından aktarıldığı bir girişle başlamaktadır. Piyeste, karakter adlarının yer aldığı bir bölüm bulunmamaktadır.

Piyeste; Kıbrıs’ta, 1964 yılında, Erenköy çarpışmalarında vatanın bağımsızlığını, milletin namusunu ve şerefini korumak için canını vererek kanıyla vatan topraklarını sulayıp şehitlik mertebesine ulaşan gençlerden sadece biri olan şehit Ali’nin destanı oluşturmaktadır. Yazarın, Ali ile bayrak arasında bir yakınlık kurduğunu görmekteyiz. Vatanını, milletini her şeyden üstün tutan Ali, Yunan askerleri tarafından esir alındığı zaman Düşman subayı, Ali’nin canını bağışlamak için şöyle bir teklifte bulunur:

“...Bayrağımı indirip yerine Yunan bayrağını çekmek şerefini sana veriyorum. O zaman belki acır da kuş canını bağışlarım. Bu sana vereceğim son şans... Bu şerefli görevi yaparken resmini çektirip bütün dünya

¹³¹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 11.

¹³² Ahmet Tolgay, EOKA dönemine, 1963 saldırılarına ve yokluk yıllarına gazeteci olarak tanıklık etmiş bir kişidir. O, daha ortaokul yıllarında iken yazılar yazmaya başlamıştır. Muhabirliğinin yanı sıra şair ve yazarlığı ile de bilinmektedir. İlk profesyonel gazetecik tecrübesi; 50’li yılların sonunda, henüz bir lise öğrencisiyken *Hüröz Gazetesi*’ndeki mahkeme muhabirliği olmuştur. Tolgay aynı zamanda, 1974 olaylarının tanığı olan bir gazetecidir. Çeşitli gazete ve yayın organlarındaki görevlerinin yanı sıra Tolgay, resmî görevlerde de bulunmuştur: Önce Başbakanlık Basın Danışmanlığı’na, 1985 yılı itibarıyla da Cumhuriyet Meclisi Başkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü’ne getirilmiştir. 2004 yılında emekliye ayrılan Tolgay, bu tarihten sonra kendisini tamamen yazarlığa vermiştir. Tolgay halen *Kıbrıs Gazetesi*’nde köşe yazarlığı yapmaktadır. Tarafımızdan Tolgay ile Kıbrıs Gazetesi binasında, 1 Aralık 2016 tarihinde bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Bu söyleşide Tolgay; Kıbrıs’ta, 1960’lı ve 70’li yıllarda yazılan eserlerin, bu yıllarda Türk halkının verdiği millî mücadelenin ruhunu yansıtan eserler olduğunu dile getirmiştir. Tolgay, aynı yıllarda düzenlenen yarışmalardaki esas amacın, Kıbrıslı yazarları yazmaya teşvik etmek olduğunu sözlerine eklemiştir. Tolgay bu söyleşide; günümüzde tiyatro derneklerinin kendi oyunlarını yazarak sahnelediklerini ve başka yazarları teşvik etme amacıyla yarışmalar düzenlenmediğini belirterek bu durumundan duyduğu üzüntüyü paylaşmıştır. Tolgay, kendisinin de o yıllarda açılan yarışmalara katılmak amacıyla oyun türünde eserler kaleme aldığı ve kurgusal kahramanlar oluşturarak eserlerini ortaya koyduğunu belirtmiştir. Tolgay, o dönemde düzenlenen yarışmalara çok sayıda katılım olduğunu; fakat bu eserlerin kayıt altına alınmadığı için bugün maalesef elimizde bulunmadığını sözlerine eklemiştir.

gazetelerine dağıttıracağım. Bütün dünya bir Türk Mücahidinin şerefli Yunan ordusuna siperini nasıl kendi elleri ile teslim ettiğini ibretle görecektir...»¹³³

Fakat Ali, yapılan teklifi kesinlikle reddetmiş ve bayrak yerine kendisi göndere çekilmiştir. Yazara göre Ali, bu davranışıyla bir destan yazmıştır.

Yazar, Ayla'yı mutsuz oluşu yönüyle anlatmaktadır. Yazara göre Ayla'nın mutsuzluğu onun kaderinin bir parçasıdır. Bu kadın, önce anne ve babasını mücadele uğruna şehit vermiş, ardından da kocası Ali şehit düşmüştür. Fakat Ali, şehit olurken yaptıklarıyla bir destan yazmıştır. Yazar, Ali'nin yazmış olduğu bu destanın gelecek nesiller için de ibret verici olduğunu düşünmektedir. Çünkü Ali, Türk milletinin ve tarihin malıdır. Bu düşüncesini yazar, Ayla'nın ağzından şöyle aktarmaktadır: “Eskiden yalnız bana ve çocuğuma aitti. Şimdi Türk milletine ve tarihe mal oldu. Şimdi o bir destandır ki, bütün bir Türk ulusunun hakkı vardır üzerinde”¹³⁴

Verilmek istenen mesaj; vatan sevgisinin her şeyin üstünde olduğudur.

Piyestin ana karakteri olan Ali, İstanbul'da eğitim görmüş stajyer bir doktordur. Piyesteki diğer önemli karakter, Ali'nin eşi Ayla'dır. Piyeste “hâlâ” olarak geçen diğer bir karakter, Ayla'yı büyüten, ona sahip çıkan yeğenidir. Bu yeğen, Ayla'nın zor günlerinde metanetini koruyup ona umut ve inanç aşılama çalışmaktadır. Bir diğer karakter; Ali'nin tıbbiyeden arkadaşı olan Kemal'dir. Piyesteki yardımcı karakterler ise Süleyman ve Salahi'dir. Piyeste Süleyman şair kimliği, Salahi ise şakacı tavırları ile ön plandadır. Bu karakterler aynı zamanda, Erenköy çarpışmaları sırasında milletin bağımsızlığı için savaşan mücahitlerdir. Olumsuz karakterler ise düşman Subayı ve düşman askeridir.

Mekan olarak Ayla'nın evi ile Erenköy'deki Cenktepe alanıdır. Yazar, dil anlaşılır olmasına rağmen uzun uzun cümleler kurmuştur. Arada Kıbrıs ağzına özgü kullanımları görmemiz mümkündür.

Ali, İstanbul'da stajyer bir doktor olarak görev yapmaktadır. Karısı Ayla'ya duyduğu büyük bir sevginin yanı sıra vatanını da çok sevmektedir. Ayla'nın anne ve babası kendisi küçük yaşta iken Kıbrıslı Rumlar tarafından şehit edilmiş; Ayla hem öksüz hem de yetim kalarak mutsuz bir çocukluk geçirmiştir. Fakat Ayla'nın kaderi Ali'yi bulduğu zaman değişmiştir. Bu çift bir bebekleri olacağı için çok heyecan duymaktadırlar. Bu arada Kıbrıs'ta çarpışmalar başlamıştır. Vatanını büyük bir aşkla seven Ali, Kıbrıs'taki Türk mücahitlerinin arasına katılmak için Ayla'yı hâlâsına emanet edip Kıbrıs'a gelmiştir. Erenköy'e çıkarma yapan grubun içerisinde Ali'nin tıbbiyeden arkadaşı Kemal de vardır. Kemal, tıpkı diğerleri

¹³³ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 22.

¹³⁴ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 24.

gibi burada yaşayan Türkleri düşmana karşı savunmak için mücadele etmek için buraya gelmiştir. Salahi ve Süleyman adındaki gençler de bu mücahitler arasında bulunmaktadır.

Ali, Erenköy’de Cenktepe’nin savunması sırasında düşmana karşı mücadele ederken yaralanır ve cephanesi de tükenir. Buna rağmen sığınaktaki soydaşlarını kurtarabilmek için düşmanla tek başına mücadele etmeyi göze alarak arkadaşı Kemal’i sığınaktakilere yardım etmesi için gönderir. Kemal, onu tek başına bırakıp gitmek istemese de sığınakta bekleyenleri kurtarmak için gitmek zorunda kalır. Düşman subayı ve askeri ile tek başına mücadele eden Ali, onlara esir düşmüştür. Olumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkan düşman subayı, Ali’ye bir teklifte bulunmuştur. Buna göre Ali, buldukları bölgedeki Türk bayrağını gönderden indirirse düşman tarafınca serbest kalacaktır.

Ali, ulusunu küçük düşürmeyi hedefleyen bu teklifi hemen reddeder. Canını Türk bayrağının uğruna feda ederek kendisi de bayrak gibi gökyüzünde dalgalanmayı tercih eder.

Ayla mutluluğa Ali ile kavuşmuş ancak Ayla’nın içindeki bu mutluluğun sona ereceği korkusu ne yazık ki gerçek olmuştur. Ali de şehit edilmiştir. O, şehit olmadan evvel arkadaşı Kemal’e karısı Ayla’ya verilmek üzere bir mektup bırakmıştı. Ali, şehitlik şerbetini içtiği zaman kendisine emanet edilen mektubu Ayla’ya teslim ederek görevini tamamlar. Ayla, çok üzgün olmasına rağmen Ali’nin kendisine gönderdiği mektubu okuduktan sonra bir o kadar öyle yüreği vatan sevgisiyle dolu bir kocası olduğu için mutlu olmuştur. Ali’nin düşmana karşı cesurca mücadelesinden dolayı gurur duyan Ayla, duygularını şu şekilde ifade etmiştir: “Bayrak Oldu. Bayrak gibi sonsuzluğa çekildi. Tarihimizin en şanlı sayfalarında, sonsuza dek, mağrur ve yere inmez bir bayrak gibi dalgalanacak.”¹³⁵

Ayla bundan sonra hayat mücadelesini bebeği ile birlikte verecektir.

2.1.3.2.5. Baraj-Tepe

Ali Nesim¹³⁶ tarafından kaleme alınan tarihi gerçeklere ve ulusal düşünceye dayanan piyes, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi’nin düzenlemiş olduğu Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması’nda üçüncülüğü kazanmıştır. Tek perdelik bir oluşmaktadır.

¹³⁵ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 24.

¹³⁶ Ali Nesim’in, gerek edebî konular, gerekse toplumsal konularda araştırmalar ve incelemeler yaptığı bilinmektedir. Bunların yanı sıra edebiyat dünyasındaki adını yazdığı öykülerle de duyurmuştur. 2014 yılında yitirilen bu değerli yazarın düşüncelerini, eserlerini korumak ve Nesim’in Kıbrıs Türk Kültürü için göstermiş olduğu çabaları yaşatmak adına 2016 yılında, Kıbrıs Türk Yazarlar Birliği tarafından Ali Nesim Edebiyat Ödülleri verilmeye başlanmıştır.

Piyesin başında karakter listesi yazar tarafından verilmemiştir. Yazar, perdelerin başında herhangi bir dekor anlatımı da yapmadığı görülmektedir. Piyeste hiçbir düşman gücüne ait kimseye rastlanmamaktadır.

Piyesteki olaylar Ali adındaki komutanın Rum saldırılarına karşı verilen mücadele sırasında yaşadıkları ve bu kahraman komutanın vatani uğruna şahadet şerbetini içişi anlatılmıştır.

Yazara göre Ali, bir kahramandır. Çünkü o, vatani, milleti uğruna canını ortaya koyarak mücadele etmiştir. Neticede ise vatani, milleti hürriyete kavuşmuş, kendisi de bu uğurda şehit olmuştur. Ali, yaptıkları ile adeta destan yazmıştır. Yazar, piyeste Baraj-Tepe denilen yerde bulunan “karanlık-ağaç” (zeytin ağacı) motif olarak kullanılmıştır. Bu asırlık ağaç, anlatılan ailenin hayatındaki her şey demektir.

Ali'nin annesi Fatma'ya göre bu ağacın ayrı bir önemi bulunmaktadır. Çünkü o, bu ağacın altında doğmuş, bu ağaçtan elde edilen gelire büyümüş, kendisi de oğlunu bu ağaçtan kazandığı ile büyütüştür. Ali, bu ağacın altında düşman güçleri tarafından şehit edildiği zaman Fatma, oğlunu kaybetmenin acısını yaşarken aynı zamanda böyle cesur, mert bir oğlu olduğu için de gurur duymuştur.

Yazar, Fatma Kadın bu ağacın bulunduğu yerdeki toprağı için onun vazgeçilmezi olduğunu belirtmektedir. Zira Fatma Kadın, suların bulunduğu köydeki bu yere baraj yapılırken hükümet tarafından bu ağaç kesilmek istenmişti. Fakat o, buna asla müsaade etmemiştir. Yazara göre bu kadın, toprağına, malına sahip çıkmıştır. Canını ortaya koyacak kadar mert oluşuyla ön plandadır.

İnsanın, hayatta kendisi için önemli olan değerlerden canı pahasına da olsa vazgeçemeyeceği mesajı verilmektedir.

Piyesin ana karakteri Ali adlı genç bir komutandır. Ali, vatani için canını seve seve fada etmekten çekinmeyen cesur bir asker; İnci, en büyük mutluluğu hayattaki tek varlığı Ali olan fedakâr eş; Fatma ise oğlundan vatan uğruna yaptıkları karşısında büyük bir gurur duyan millî duyguları güçlü bir anne olarak piyeste yer almaktadır.

Piyesteki olaylar Ali'nin evinde, bir de Baraj-Tepe denilen yerde bulunan “karanlık-ağacın” altında geçmektedir. Yazar, sade bir dille piyesini kaleme almıştır.

Komutan Ali'nin en büyük hayali, Baraj-Tepe'de bulunan tarlalarına bir çiftlik ve yeşillikler içinde beyaz bir ev yaptırıp doğacak olan yavrularıyla birlikte huzurlu bir yaşam sürmektir. Ali'nin Baraj-Tepe'deki bahçesinde “karanlık-ağaç” (zeytin ağacı) denilen asırlık bir ağaç vardır. Fatma'ya göre bu ağaç, sıradan bir ağaç değildir: “... Ben onun altında doğdum, büyüdüm. Biz yedi gardaştık. Bubam bizi bu ağaçtan geçindirirdi. Ben de sizi bu

ağaçtan büyüttüm. O ikinci ananızdır. Sizin kanınızda benden sonra o vardır”¹³⁷ Yüz kusur senelik bu ağacı, baraj yapılırken sökmek istemişlerse de Fatma, kıyametleri kopartmış ve İngiliz hükümetinin kendisine verdiği kâğıdı göstererek asırlık bu ağacı kesilmekten kurtarmıştır. Ancak yine de kurulacak olan barajın suyu, yakınlardaki Rum köyüne aktarılacağı için ağaç tehlikededir.

Bu bölgeye Rumların saldırması üzerine Ali, annesi Fatma’yı yanında aldırır. Ancak Ali, Baraj-Tepe’deki evini, evinin bahçesinde bulunan “karanlık-ağacı” çok özlemekte ve bir an önce çarpışmaların durmasını ve evine gitmeyi istemektedir. Ancak çatışmalar durmaz ve düşman kuvvetleri hücumu geçer. Bunun üzerine Türk mücahitleri de Baraj-Tepe’ye konuşlanarak buradan savunma yapar. Bu muharebe sırasında Anavatan Türkiye, Türk mücahitlerine yiyecek ve cephane yardımı göndermiştir.

Baraj-Tepe’deki mücadeleler esnasında Komutan Ali’nin tek hedefi; “mermilerle Baraj-Tepe’ye ateşten bir duvar örmek ve bu hat sayesinde düşmana, Türk vatanının ne olduğunu, ona çarpanların nasıl eridiğini öğretmek”¹³⁸ olmuştur. Nitekim Ali bu hedefine ulaşmış, Türk mücahitleri Baraj-Tepe’nin geçilmez olduğunu düşman askerlerine göstermiş ve mücadeleyi kazanmıştır. Ancak ne yazık ki bu mücadele sırasında Komutan Ali de vurulmuştur. Ali, ölmeden önce kendisini ulu ağacın altına götürmelerini istemiş ve buradan son bir kez Baraj’a bakmak istemiştir. Ardından da yanında bulunan çavuşa şunları söylemiştir: “... Evet... Sapasağlam... Dim dik! Beni de görebiliyor musunuz çocuklar?... Orada!.. İşte... İşte... Bir damla... Barajdaki sulara!...”¹³⁹

Piyesin finalinde diğer askerler, vatani için canını seve seve feda eden bu kahraman mücahidin karşısında selam verirler. Ali’nin annesi ve eşi perişan hâldedir. Anne bu konudaki duygularını; “senin için yaşadık ağacım, senin için öldük biz”¹⁴⁰ diyerek İnci ise “bana Baraj-Tepe’deki bahçelerin en güzelini yaptın kanınla sulayarak”¹⁴¹ sözlerini dile getirerek belirtir. Ayrıca anne, gelinine “bir can kaybettik ama gelin, koca bir vatan kazandık”¹⁴² diyerek şehit oğlu ile duyduğu gururu dile getirmiştir. Ayrıca barajdan akan sulara bakan anne, bu suların çağlayıp akması sebebiyle etraftaki ekili fidanlara hayat verdiğini dile getirmiştir. Bu fidanların her biri akan bu suyla beslenip büyüyeceğini, ağaç olacağını belirten anne, bu ağaçların aynı zamanda evlatların yetişmesine katkı yağacağını, şehit olanlara gölge olacağını sözlerine eklemiştir.

¹³⁷ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 5.

¹³⁸ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 12.

¹³⁹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 12.

¹⁴⁰ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 13.

¹⁴¹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 13.

¹⁴² Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 14.

2.1.3.2.6. Üzgü

Bekir Kara'nın¹⁴³ yazdığı *Üzgü* adlı piyes, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'nin düzenlemiş olduğu Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması'nda mansiyon ödülü kazanmıştır. Tek perdeden ibarettir.

Piyes yazar tarafından eserin başında, ulusal radyofonik bir oyun olarak nitelendirilmiş daha sonra oyundaki şahıs kadrosu sıralanmıştır. Şahıs kadrosunun hemen altında yer alan “anlatan” başlıklı bölümde, piyesle ilgili bilgiler okuyucularla paylaşılmıştır.

Vatanı canından daha kıymetli olan Demir'in bu husustaki yaşadıkları anlatılmıştır.

Yazara göre dinleri ayrı olsa da bir Türk'ün bir Rum'a âşik olabilmesinin mümkün olduğunu vurgulamak istemektedir.

Piyeste Hristo, olumsuz bir karakter olarak yazar tarafından verilmiştir. Hristo ilk önce bağ komşusu Ali ile candan dostken, devletleri tarafından izlenen politika neticesinde değişmiştir. Hristo, Ali'nin bağına da sahip çıkmak için elinden geleni yapmıştır. Ali'yi gözünü kırpmadan öldürmüş, Ali'nin oğlu Demir'i de uzaklaştırmak istemiştir.

Yazara gör Hristo'nun kızı Maria, bir Rum olmasına rağmen Türk dostu biridir. Maria, Demir'e zarar gelmesin diye ondan vazgeçecek kadar Demir'i çok sevmektedir. Maria, bu konudaki duygularını şöyle ifade etmektedir: “Ne olurdu sen Türk ben Elen olmasak. Sana iyi günler Demir. Seni yaşantım boyunca unutmayacağım”¹⁴⁴

Maria'nın annesi Eleni de olumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkarılmıştır. O da kocası Hristo gibi Türk dostu iken devlet politikası sebebiyle onlara olan düşünce ve davranışları değişmiştir. Demir'in elinden bağı alıp kazançlarını artırmak istemektedir. Ayrıca köydeki Murat öğretmenle de Maria'yı evlendirmeyi düşünmektedir. Bu tezat bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir Rum'un kızını bir Türk'le evlendirmeye çalışmasıdır.

Vatan, candan daha kıymetlidir ve vatanı müdafaa için çekilen sıkıntıların hiçbiri boşuna değildir mesajı verilmeye çalışılmıştır.

¹⁴³ Bekir Kara, öykü ve romanlarının yanı sıra adını daha çok tiyatro eserleriyle duyurmuştur. Tarafımızdan kendisi ve en yakın çalışma arkadaşı Fatma Sevem ile 23 Mart 2016 tarihinde Güzelyurt ilçesinde bir söyleşi gerçekleştirilmiş ve Bekir Kara arkadaşından dinlenmiştir. Kara, 12 yaşında köyünden göç etmiş ve bu durum kendisini derinden etkilemiştir. Kara, köyüne duyduğu özlem doğrultusunda kaleme aldığı *Toprak Kokusu* adlı eseriyle sanat yaşamına ilk adımını atmıştır. Bu eser, yazar ve arkadaşı Fatma Sevem tarafından 1965 yılında sahneye koyulmuştur. Fatma Sevem, Kara'nın en büyük ideolojisinin “Kıbrıs Türk kültür, gelenek, görenek ve yaşam biçimini ileriye taşımak” olduğunu vurgulamaktadır. Sevem ayrıca Kara'nın yazdığı tiyatro, öykü ve romanlarda “Kıbrıs'ı; Kıbrıs insanının yaşamını, çektiği sıkıntıları, aşkları, acıları ele alıp işlediğini; onun eserlerini büyükten küçüğe her yaş grubunun severek okuyabileceğini ve gerekli mesajı alabileceğini” dile getirmiştir. Sevem'in Kara hakkında önemle üzerinde durduğu bir diğer nokta, Kara'nın bağlamasını elinden hiç bırakmadığı, onun en büyük destekçisinin de bağlaması olduğudur.

¹⁴⁴ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 9.

Piyetin şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır. Oyunun ana karakteri olan Demir, genç bir ziraat mühendisidir. Köyünün (Dereköy) gurur kaynağıdır. Demir'in babası olan Ali, köyün muhtarıdır. Demir'in annesi Hatice ise oğluna düşkün bir annedir. Diğer yandan oyunda Demir'le ilişkili olarak Rum bir aile vardır. Bu ailenin reisi Hristo, önceleri Türk komşularını seven, onlarla iyi geçinen bir karakterken soydaşlarının Türklere saldırmasının ardından düşünceleri değişmiş, Türklere düşman olmuştur. Hristo'nun eşinin adı Eleni, kızının adı ise Maria'dır. Maria aynı zamanda Demir'e karşı büyük bir sevgi beslemektedir ve ona bir zarar gelmesinden korkmaktadır. Bu nedenle de Demir'i sürekli uyarmış hatta onu korumak için sevdısından vazgeçmiştir. Piyeste yer alan bir diğer isim ise Dereköy'de öğretmenlik yapan Murat'tır. Murat, ulusal mücadeleye baş koymuş, mücahit bir tiptir.

Piyes yazarın da en başta belirttiği gibi Dereköyü'nde; köyde bulunan bağlarda olaylar geçmektedir. Dil, anlaşılır şekilde yazar tarafından verilmiştir. Yalnızca dil konusunda da yazarın yaptığı en büyük tezat, Rum halkın da düzgün bir Türkçe ile konuşturulmuş olmasıdır. Bu da yazarın başarısızlığı olarak değerlendirilebilir.

Piyesteki olayla şu şekilde gelişmektedir: Yüksek tahsilini tamamlayıp köyüne dönen Demir, herhangi bir devlet dairesinde çalışmak yerine babasına ait bağda işe başlama kararı vermiştir. Demir ve ailesinin komşuları Hristo ile iyi bir dostlukları bulunmaktadır. Bu dostluk ortamında Hristo'nun kızı Maria ile Demir arasında bir yakınlaşma başlamıştır. Fakat Rumların Türklere karşı başlattıkları saldırılar neticesinde, bu dostluk Hristo tarafından bir anda bozulur. Maria da Demir'i sevmesine rağmen ona bir şey yapmalarından korktuğu için ondan uzaklaşmayı tercih eder.

Türklere karşı olan düşünce ve davranışları değişen Hristo, Ali'nin bağına sahip olmaya karar verir. Bağını satmamak için direnen Ali, Hristo tarafından öldürülür. Buna rağmen bağa sahip olamayan Hristo, Rum ve Türk ortaklığına dayalı olarak kurulan cumhuriyeti fırsat bilip Demir'in burslu olarak Kanada'ya gitmesini sağlar. Hristo bu davranışıyla, Kanada'ya gidecek olan Demir'in, bağı kendisine kiralayacağını ve bu şekilde bağa sahip olabileceğini planlamaktadır. Bu plan, Kanada'ya giden Demir'in iki yıl sonra köyünü ziyarete gelmesi ve bu sırada Rumlar ile Türkler arasında başlayan çarpışmaları görerek Kanada'ya dönmekten vazgeçmesi ile bozulur.

Ortaklığın düşman tarafından bozulması ile düşman kuvvetler, Türklere yönelik saldırılara başlar. Bu saldırılardan Dereköy de nasibini alır ve köy kuşatılır. Köyde yaşayan Türk halkı, savunma yapabilecek cephaneye sahip değildir ve ne yapacağını bilemez hâldedir. Bu sırada Türk halkının emin olduğu tek düşünce, Anavatan Türkiye'nin kendilerini yalnız bırakmayacağı, mutlaka yardım göndereceği düşüncesidir. Ancak köylüler, yardım gelene

kadar direnebilecek durumda değildir. Bunun üzerine tek çare olarak mevcut cephaneleri ile bir savunma grubu oluşturabilmek adına başka bir köye göç etme kararı alırlar. Bu karara uymayarak köyünü terk etmeyen tek kişi Demir olacaktır. Demir, kendi evinde, elinde tüfeği ile düşmanla karşı karşıya gelmeyi beklemektedir.

Piyenin finalinde, elinde tüfeği ile düşmanı bekleyen Demir, Hristo ile karşı karşıya gelir ve babasının, Hristo tarafından katledildiğini öğrenir. Bunun üzerine, Demir ve Hristo arasında başlayan arbedede Hristo vurulup ölür. Ancak Demir de orada bulunan bir Rum'un elinden kurtulamayı başaramaz ve şehitlik mertebesine ulaşır. Demir'in son sözleri ise şunlar olur: "... Canım, vatanıma helal olsun. Elbet öcümü alacaklar"¹⁴⁵

Rum, bir Türk'ün ölümüne çok sevinmiştir. Bu haberi koşup yetkililere haber vermek ve onların da harekete geçip köyü yakıp yıkmalarını ve bundan gayri buraya bir Türk'ün dahi adım atmayacağını haykırmıştır.

2.1.3.2.7. Dava Kavramı

Hilmi Özen¹⁴⁶ tarafından kaleme alınan tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyes, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'nin düzenlediği Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması'nda *Üzgülü* adlı piyesle birlikte mansiyon ödülü alan ikinci eserdir. Piyes, tek perdeden oluşmaktadır.

Piyenin başında, şahıs kadrosu verilmiştir. Burada dikkati çeken ilk özellik, karakterlerin isimlerinin olmamasıdır. Piyeste sadece, ana karakter olan çocuğun adı (Metin) verilmiş, diğer karakterler özellikleri ya da meslekleri ile yer bulmuştur. Kişiler sıralandıktan

¹⁴⁵ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 15, 16.

¹⁴⁶ Hilmi Özen ile tarafımızdan, 12 Mayıs 2016 tarihinde bir söyleşi gerçekleştirilmiş, bu söyleşide hem kendisi hem de Kıbrıs Türk Tiyatrosu üzerine konuşulmuştur. Özen bu sohbette; kendisi gibi konservatuar mezunu olan Ayla Haşmet ile birlikte tiyatro üzerine akademik çalışmalar yaptıklarını belirtmiş, 1970'li yıllarda ise ihtiyaçtan dolayı, düzenlenen yerel oyun yazma yarışmalarına katıldığını ve diğer oyuncu arkadaşları gibi yazarlığa soyunduğunu vurgulamıştır. 1967-1990 yılları arasında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları müdürlüğü yapan Özen, 1992-2005 yılları arasında Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş'ın Halkla İlişkiler ve Sanat Danışmanı olarak görev yapmıştır.

Kıbrıs Türk Tiyatrosu'nun tarihi hakkında malumatlar veren Özen; 1970'li yıllara kadar Kıbrıs'ta tiyatronun, çadır tiyatrolarındaki dansöz gösterileri, ölçsüz şaklabanlıklar ve uyduruk tuluatlardan ibaret olduğunu belirtmiştir. Özen bu yıllarda; "güvenmediğimiz, inanmadığımız, soytarılık yapan bir kişiye kullandığımız en güzel kızma şekli 'Git be işine tiyatrocü' cümlesi olurdu. Hatta bu söylem, bizim yaş grubumuz arasında hâlâ yaygındır" ifadelerini kullanmıştır.

sonra radyo anonslarının yapıldığı, es'ten sonra ağlayan bir bebek sesinin zaman zaman fonda verildiği belirtilmiştir. Piyesin sonunda da radyodan jetlerin seslerinin verildiği belirtilerek ardından spiker tarafından “ana vatan Türkiye'nin Kıbrıs Türklerine yardımlarının devam ettiği” söylenmiştir.

Piyeste; Türk halkının Rumlara karşı verdiği mücadele ve bu mücadele sırasında genç, yaşlı, çocuk demeden üstüne düşen ne varsa elinden geldiğince yapan Türk halkı, özellikle de yaşına rağmen büyük bir cesaret örneği sergileyen Metin'in hikâyesi anlatılmıştır.

Yazara göre Metin, yaşına rağmen çok cesaretli bir çocuktur. Aynı zamanda da çok akıllıdır. Çünkü esir tutulanları kurtarmak için kaçmayı başarmıştır. Yazar, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinde ana vatanın desteğini esirgemediğini dile getirip, bu durum karşısındaki memnuniyetini belirtmektedir. Yazara göre “dava kavramı” herkesin içinde olmalıdır. Bu kavramın sadece mevzide veya politika sahasında çözüm bulamayacağına inanmaktadır. Yazar için yürütülen bu davada en büyük katkıyı koyan Metin adlı çocuk gibi, ayakkabıcı da tellal da aynı derecede önem taşımaktadır.

Piyesin ana fikri bu ifadelerde kendini göstermektedir. Buna göre verilmek istenen mesaj; vatani için mücadele eden her insanın içinde dava kavramının bulunduğu ve bu kavrama herkesin gücü ölçüsünde katkı verdiği, bu davaya baş koyan herkesin aynı ölçüde önemli olduğudur.

Piyesin başkahramanı, 9-10 yaşlarındaki Metin'dir. Kıbrıs Türk halkının varoluş davasına katkı sağlayan bir diğer karakter ayakkabıcıdır. Bir diğer karakter ise esir alınanlar arasında bulunan ve 7-8 yaşlarında olan bir kız çocuğudur. Ayrıca bu kız çocuğunun annesi, isminden söz edilmeyen dört adam, tellal, anons yapan spikerler ve bir askerdir.

Piyes, bir radyo anonsu olarak verilmektedir. Dolayısıyla olayların geçtiği mekan da sivil halkın düşman tarafından esir olarak tutuluşu, mücahitlerin mevzideki çarpışması, askerlerin şehitlerin başında durması yazar tarafından parantez içi yazılarla belirtilmiştir. Sade bir dille yazılan piyeste cümleler çok kısadır.

Kıbrıs Türk halkının varoluş mücadelesi sırasında, düşman tarafından tutuklu bulunduğu yerden kaçıp mevzide çarpışan soydaşlarının yanına gitmeyi başaran Metin, cesareti ile takdir edilecek bir çocuktur. Metin ayrıca, soğuğa ve açlığa terk edilmiş kadın ve çocukların bulunduğu yeri mücahitlere bildirerek onları ölümden kurtarmış ve davaya kendisi de büyük bir katkı sağlamıştır.

Ayakkabıcı, sakatlığı nedeniyle mevziye gidip savaşamaz ancak mevzide çarpışan mücahitlere ayakkabı yaparak mücadeleye destek verir. Aynı şekilde piyeste, açık artırma ile eşya satan tellal da elinden geldiğince davaya destek vermektedir. Nitekim yirmi yıldır bu

mesleği icra eden tellal, mevzide bağımsızlık için vuruşan soydaşlarına yardım etmek amacıyla dedesinden kalma manevi değeri çok yüksek olan tespihi, açık artırma yolu ile satıp parayı mücahitlere göndermek istemektedir.

Bu çocuk da diğerleri gibi düşman tarafından esir alınmıştır. Küçük kız, neler olduğunu çözemediği için büyük bir korku duymaktadır ve annesi tarafından korkmaması için telkin edilmektedir. Bunlar dışında mücadeleye gönüllü olarak katılan ve direnişte rol oynayan dört adam daha vardır. Bu adamlar mevzide düşmana karşı kadınlarının, çocuklarının bağımsızlığı için mücadele vermektedirler. Bu sırada Metin adındaki çocuk, mücahitler arasında bulunan babasına kadın ve çocukların bulunduğu yeri bildirerek onları ölümden kurtarmıştır. Fakat kendisi de yaralanmıştır. Ne yazık ki Metin de bu mücahitler de çarpıştıkları mevzide şehit olmuşlardır. Bu şehitlerin başında bir asker de nöbet tutmaktadır.

Piyes, adından da anlaşılacağı üzere “dava kavramı” üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu kavram hakkında yazarın görüşleri ise oyunda eko olarak verilen sesle, şu şekilde vücut bulmaktadır:

Kasabın eti, manavın sebzesi, fırıncının ekmeği olmasaydı, esnafsız yaşayabilir miydi bu toplum. Herkesin herkese göre katkısı olmasaydı, doğar mıydı Mücahit Ordusu. Yaşar mıydı bu toplum? Dava yalnız mevzide, yalnız politika sahasında değil. Bizdedir. İçimizdedir. Hepimizdedir.¹⁴⁷

Spikerler, Türk milletinin sürdürdükleri bağımsızlık davasında ana vatan Türkiye’den destek geldiği bildirilir. Havadan ve karadan gelen yardımlar neticesinde Türk ulusunun bağımsızlığına kavuştuğu belirtilmiştir. Kuzey’de devlet kuran Türk halkının kalkınma yönünde adım attığı, halkın ve yazarların davaya katkısının araştırıldığı zikredilmiştir. Ayrıca destekle beraber milli mücadelesine devam ederken Kıbrıs Türk Devleti’nin de temellerinin atıldığı söylenmiştir.

2.1.3.2.8. Bu Destan Bizimdir

Üner Ulutuğ’un tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyesi, Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından düzenlenen yarışmaya katılanlar arasındadır. Yarışmada dereceye giremeyen bu piyes, 1973 yılında Ergenekon Yayınları tarafından basılan kitapta ise yer almıştır. Piyes, üç perdeden oluşan millî bir oyundur. Piyesin yazarı hakkında, daha önceki bölümlerde bilgi verilmiştir. Piyesin başlangıcında karakterler sıralamış ve her perdenin başında, bölümün dekoruyla ilgili bilgi vermiştir.

Piyeste, Türk halkının Rumlara esir olmamak için verdiği mücadele ve mücadele esnasında yaşanan olaylar; vatan sevgisi, bayrak aşkı ve bağımsızlık uğruna âşık olduğu Rum

¹⁴⁷ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 6.

kızından ve mutluluğundan vazgeçmeyi göze alan Ümit'in hayatı merkeze alınarak işlenmiştir.

Yazara göre aşkın ne dili ne de milliyeti vardır. Bu düşüncesini vatansever bir Türk erkeğinin bir Rum kızına âşık oluşuyla anlatmaya çalışmıştır. Bu sebeple Ümit ile Maria'yı karşımıza çıkarmıştır. Ümit'i, vatansever olduğu gibi çok da cesur bir karakter olarak görmekteyiz. Fakat o, vatan için aşkından vazgeçmiştir. Maria, yalvarıp yakarmış ama o, bu işin imkansızlığını şu sözlerle dile getirmiştir: "Senin babanı Türkler, benim babamı da Rumlar öldürdü. Biz birbirimizi sevsek bile, sen Müslüman olsan bile, bunları ömrümüz boyunca unutamayız. Mutlu olmamıza imkan var mı?"¹⁴⁸

Yazar, Rum toplumu içinde de kendisine yapılan iyiliği unutmayan, bu iyiliğin karşılığını canı pahasına ortaya koyan kişilerin de olduğunu piyesteki Andrea isimli karakter ile göstermektedir. Rum milletinden biri olmasına rağmen Andrea, Türklerin dostu olarak karşımızdadır. Ümit'in canını kendi canını hiçe sayarak Türkleri esaretten kurtaran biridir. Buna rağmen Hristaki ve Rum çavuş, esir aldıkları Türkleri konuşturmak için eziyet yapan, Türkleri sevmeyen olumsuz karakterler olarak yazar tarafından karşımıza çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra Maria adlı Rum kız, bir Türk'e âşık olmuştur. Her şeyi göze alacak kadar onu sevdiği için dinini bile değiştirmeyi göze almıştır. Türk esirlerin kurtulmasına yardım etmektedir. Maria'yı bu yönleriyle karşımıza çıkaran yazar, bu kızın cesurluğunu ortaya koymaya çalıştığını görmekteyiz.

Yazara göre Türkler, iyi niyet taşıyan ve bu iyi niyetini davranışlarıyla da gösteren bir millettir. Yazar bu düşüncesini Türklere esir düşmüş bir Rum olan Andrea'nın ağzından şu sözlerle anlatmıştır:

Ağlamıştım Türklere esir olduğum zaman. Hem de hıçkıra hıçkıra ağlamıştım... Sarhoş olup da o tarafa yanlışlıkla geçtim. Silahlı iki Türk bana 'dur' dedikleri ve ayaklarımın dibine de iki kurşun sıktıkları zaman, dünyanın başıma yıkıldığını zannettim... Türkler bana öyle insanca muamele ettiler ki. Anormal durumlarda bulunup da Türkleri yakından tanımayan insanlar, onlar hakkında nasıl fikir yürütebiliyorlar?¹⁴⁹

Piyeste anlatılanlardan yola çıkarak verilmeye çalışılan mesaj; bir Türk için vatan sözü konusu olduğunda ne sevgili, ne nam ne de canın kıymetinin olmadığıdır.

Şahıs kadrosu hayli kalabalık olan piyesin başkişisi Ümit'tir. Ümit; vatanını seven, milletinin bağımsızlığı için ölümü göze alan cesur bir karakterdir. Canını hiçe sayarak kendisine verilen görev dolayısıyla, papaz kılığına girerek Rum bölgesine geçip bilgi

¹⁴⁸ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 8.

¹⁴⁹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 22.

toplamayı göze almıştır. Ümit, Maria adındaki bir Rum kızına âşık olmuştur. Maria da Ümit'e kavuşabilmek için dinini değiştirip Müslüman olmayı kabul edecek kadar kendisine âşıktır.

Piyetin diğer kahramanları; Ümit'in kız kardeşi Çiğdem, Çiğdem'e âşık olan ve bağımsızlık mücadelesinde Demir'le aynı safta yer alan Demir'in genç arkadaşı Ümit, yine Demir ve Ümit gibi vatan aşkı ile dolu olan ve bağımsızlık için mücadele eden Ahmet ile Mehmet, henüz çocuk yaşta olan öksüz ve yetim Ali'dir. Piyeste, bağımsızlık mücadelesinde başı çeken isim ise Komutan'dır.

Diğer taraftan bu piyeste olumlu bir tip olarak yansıtılan Andrea isimli bir Rum da yer almaktadır. Andrea, başlangıçta Türkleri tanımadığı için sevmemektedir. Fakat bir gün yanlışlıkla geçtiği bir Türk bölgesinde, onları yakından tanıma fırsatı yakalamıştır. Bu vesile ile Türkler hakkındaki olumsuz düşüncelerinden kurtulmuştur. Türklerin kendisine yapmış olduğu iyiliği unutmaz ve bu iyiliğe canı pahasına da olsa iyilikle karşılık vermeye karar verir. Andrea karakterinin yanı sıra piyeste kötülükleri ile dikkat çeken Çavuş ve Hristaki isimli iki Rum karakter daha vardır. Çavuş, ele geçirilen Türklere eziyet edilmesinden zevk alan ve bilgi edinmek için Türklere işkence eden bir tiptir. Hristaki ise çavuşunun verdiği emirlere harfiyen uyan bir Rum askeridir.

Mekan olarak bir evin odası ve daha sonra esirlerin tutulduğu bodrum katında geçmektedir. Yazar, sade ve anlaşılır bir dil kullanarak piyesi kaleme almıştır. Yalnızca Rum karakterlerin Türkçeye konuşurken yazının başarısızlığı şeklinde değerlendirilebilir.

Piyetin, bir Türk erkeği ile bir Rum kızının birbirlerine duyduğu aşkla başlamaktadır. Rum kızı Maria, Türk erkeği Ümit'i o kadar çok sevmektedir ki dinini değiştirip Müslüman olmayı bile kabul etmiştir. Fakat, Ümit, kavuşmalarının imkansız olduğunun farkındadır. Nitekim Ümit'in Maria'dan vazgeçişini anlatan sahne, bu durumun en açık şekli ile ifade edildiği sahnedir:

Dilimiz, dinimiz gibi düşüncelerimiz de farklı Maria. Seni çok sevmiştim. Şimdi de en az eskisi kadar seviyorum. Aşkın çocuk oyuncuğu olmadığını biliyorum. Ne var ki biz Türklere aşktan çok daha üstün olan şeyler var. Vatan sevgisi, bayrak sevgisi, hürriyet... Bunlar aşktan çok daha üstün duygular Maria... Kutsal mücadele devam ettiği müddetçe bunun çok misallerini göreceksin ve anlayacaksın. Anlayacaksın ki Türk'e her şey yapılabilir ama esir edilemez. Vatan bahis konusu olduğu zaman her şeyin değeri sıfıra iner. Can ve mal düşünülmez.¹⁵⁰

Bağımsızlık uğruna başlayan mücadelede mücahit olan Ümit'e komutan tarafından gizli bir görev verilmiştir. Ümit, komutan tarafından kendisine verilen gizli görevi canı pahasına yapmayı kabul etmiştir. Buna göre; bilgi toplamak için papaz kılığına girerek Rum

¹⁵⁰ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 9.

tarafına geçmesi gerekmektedir. Başlangıçta görevini başarı ile ifa eden Ümit'ten bir süre sonra şüphelenilmeye başlanır ve sonunda da Ümit yakalanarak esir alınır. Sorgu sırasında Ümit'i konuşurmak için gösterilen tüm çabalar başarısız olur ve Ümit konuşmaz. Bu sırada sorguya Andrea da katılır. Andrea bir süre önce yanlışlıkla Türk tarafına geçmiş, Ümit ve arkadaşları tarafından yakalanmıştır. Fakat Ümit ve arkadaşları, Andrea'ya karşı iyi bir muamelede bulunmuş ve onu serbest bırakmıştır. Andrea, Ümit'i görür görmez tanır ve yaşadıklarını düşünerek Ümit'e bir can borcu olduğuna inanır. Andrea, Ümit'i kaçırdığı takdirde bedelini canıyla ödeyeceğini bilmektedir. Andrea, Türkleri seven bir tanıdığı aracılığıyla Ümit'i kaçıracaktır. Andrea'nın tanıdığı bu kişi Maria'dır. Maria, Ümit'e değil, esir bir Türk'e yardım için gelmiştir. Ümit ve Maria karşılaştıkları zaman ikisi de bu tesadüfe inanmakta zorlanmıştır. Ümit, ikisinin kavuşamaması olayının kaderin bir parçası olduğunu söylerken; Maria kendilerini ayıran kaderin yeniden birleştirdiğini belirtir. Ümit, iki toplum arasında yaşananlar neticesinde bu halde olduklarını belirtir ve gerisinde de duygularını şöyle ifade eder: “Şunu bilmeni isterim ki başka türlü hareket etmek elimde değil. Fikirlerimi değiştirmek için önce kafamı, kalbimi, en küçük, en ince damarlarımdaki kanımı değiştirmek lazım. Ama o zaman da başka bir Ümit olurum ben. Kimsenin işine yaramam. Vatan aşkı, millet aşkı, bayrak aşkı, hürriyet aşkı nedir bilir misin sen?”¹⁵¹

Maria, ne kadar da üzülüp ağlasa, Ümit'i bulmuşken yeniden kaybetmek istemese de durumu kabullenmek zorunda kalmıştır. Bir Türk kadını olamasa da o yüreğe sahip gibi Ümit'i uğurlamıştır.

Ümit, düşman bölgesinden kaçmayı başarır ancak bu esnada ağır bir biçimde yaralanır. Tüm bu olaylar esnasında Ümit'in gizli görevinden kimsenin haberi olmamış, Çiğdem dahi Ümit'in Maria uğruna kaçarak Rum tarafına gittiğini sanmıştır. Ümit'in dönüşü ile Komutan, durumu izah etmiş ve gerçek bu şekilde anlaşılmıştır. Ancak bu sırada Ümit, şahadet şerbetini içmiştir. Ümit'in ölümü üzerine Çiğdem çok perişan olurken; Ümit'in vatan uğruna yaptıklarından dolayı gurur duyarak onun ölümsüzlüğe eriştiğini vurgulamıştır.

2.1.3.2.9. Onlar İçimizde Yaşadıkça

Üner Ulutuğ'un tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyesi, 1973 yılında Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi'nin düzenlediği Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları Yazma Yarışması'na gönderilen ve aynı yıl, Ergenekon Yayınları tarafından basılan kitapta yer almıştır. Piyes, tek perde ve iki tablodan oluşmaktadır. Yazarı hakkında, daha önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

¹⁵¹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 35.

Yazar, olayları anlatmaya başlamadan önce şahıs kadrosu sıralayarak, dekorun tasvirini yapmıştır. Piyeste; Kıbrıslı Türklerin düşmana karşı verdikleri bağımsızlık mücadelesine millî duygularının yüceliği ile destek veren Oğuz'un, her şeye rağmen kardeşlikten ve barıştan yana olan Cengiz ile yaşadığı fikir çatışmaları ve bu çatışmaların üzerinden dönemin panoramasının yapılması anlatılmıştır.

Piyeste yazar, düşünce yapıları birbirine karşıt ikiz kardeşi karşımıza çıkarmaktadır. İkizlerden biri olan Oğuz, yaşadıkları karşısında sürekli kavga halindedir. Bunu şu sözlerle dile getirmektedir: “Her gün birçok kardeşimizi öldürüyorlar. Hem de kalleşçe öldürüyorlar. Hep sırtlarından vurarak.”¹⁵²

Cengiz ise barışı ve kardeşliği savunmaktadır. Bunu şu sözlerle ifade etmektedir: “İnsanlar bence mukaddestir...Aralarında vahşet değil, kardeşlik gerek”¹⁵³

Yazara göre bu iki kardeşten biri olan Cengiz, vatansever bir genç değil de duyarsız, korkak biri gibi durmaktadır. Piyestin devamında küçük kardeşinin öldürülmesiyle bu korkak insanın, milletin bağımsızlığı için canını ortaya atarak harekete geçeceği görülmektedir. Yazar, bu kişi hakkındaki fikrinde yanılmıştır. Çünkü Türk milleti vatanını seven, onun uğruna canını vermekten kaçınmayan kişidir.

Yazara göre, barış ve kardeşliğin yaşanması için Türk milletin, adada yaşayan Rumlardan ayrılması gerektiğini düşünmektedir. Bu birliktelik söz konusu olduğu müddetçe de barışın sağlanamayacağına inanmaktadır.

Anlatılanlar doğrultusunda yazarın vermeye çalıştığı mesaj; Rum halkı içimizde yaşadıkça barış ve kardeşliğin yaşanması mümkün değildir.

Piyestin ana karakteri Cengiz'dir. Cengiz; şiddete karşı olan, yıkıcılığı sevmeyen, bütün dinî ve millî farklılıklara rağmen tüm insanların kardeş olduklarını savunan, şair yönü kuvvetli, aklıselim bir karakterdir. Piyeste en az Cengiz kadar önemli olan bir diğer karakter, Cengiz'in ikiz kardeşi olan Oğuz'dur. Oğuz ile Cengiz ikiz kardeş olmalarına rağmen bakış açıları birbirinden tamamen farklıdır. Bu iki kardeş oyunda iki zıt karakter olarak yer almaktadır ve sürekli kavga hâindedir. Oğuz, millî duyguları ön planda olan, korkusuz ve mert bir gençtir; vatanın, milletin bağımsızlığı için düşmana karşı canla başla mücadele etmek gerektiğine inanmaktadır.

Piyeste yer alan diğer karakterler; düşman saldırısı sırasında şehit edilen, Cengiz ve Oğuz'un küçük kardeşi Çetin; Oğuz gibi millî davaya bağlı olan ve mücadeleye baş koyan Oğuz'un yakın arkadaşları Ekrem ve Haluk; vatan ve millet uğruna mücadele ederken şehit

¹⁵² Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 1.

¹⁵³ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 2.

düşen Mustafa, Kubilay ve Ulus gibi isimlerdir. Piyeste önemli bir yeri olan bir diğer karakter ise Oğuz, Cengiz ve Çetin'in annesi Zeynep'tir. Zeynep, düşman saldırısı sırasında kocasını kaybetmiş, üç evladı ile yalnız kalmış, çileli bir annedir.

Piyeste olaylar, orta halli bir ailenin evinde geçmektedir. Yazarın, anlaşılır bir Türkçe ile yazdığı görülmektedir.

Oğuz ile Cengiz, görüş farklılıkları sebebiyle sürekli kavga halindedirler. Oğuz, milli davaya baş koyan biri iken, ikizi Cengiz, insanların katledilmesine karşıdır. Hep barış ve kardeşliği savunmaktadır. Anneleri Zeynep kocasından sonra, düşman saldırısı sırasında küçük oğlu Çetin'in, daha sonra da vatanın bağımsızlığı uğruna mücadeleye eden büyük oğlu Cengiz'in şahadet şerbetini içtiklerini görecektir. Kardeşler arasındaki bu çatışma elim bir olayla son bulacaktır. Kıbrıslı Türklere yönelik düşman saldırısı devam ettiği için sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Bu yasaklardan sıkılan Cengiz ve Oğuz'un küçük kardeşi Çetin, halasını ziyaret etmeye karar verir ve eve döneceği sırada düşman tarafından katledilir. O güne kadar hep kardeşliği savunan Cengiz, hiçbir suçu yokken düşman tarafından şehit edilen Çetin'in sesini kulaklarında duyacaktır. Çetin, ağabeyi Cengiz'e şu cümlelerle seslenir:

Biraz önce vurdular ağabey... Oysaki sabahleyin sağdım, hayat doluydum... Örfi idareden sıkılmıştım... Halama gittim... Mutluydum... Yaşıyordum... Eve gelmek için halamdan çıktım. Huduttan geçmem gerekiyordu. Ansızın bir silah sesi duydum. Sonra arkamda, ciğerlerimde bir acı başladı. Daha sonrasını hatırlamıyorum... Göğe doğru yükseliyordum. Burada başka ağabeyler buldum. Mustafa ağabey... Ulus ağabey... Kubilay ağabeyler... İsmail ağabeyler... Sonra Onu da gördüm... Mustafa Kemal'i. Mavi mavi gözleri, sarı sarı saçları var. Ama o maviyle o sarıyı siz bilemezsiniz. Dünyada yok böylesi. Sevdik beni Atatürk, yanaklarımı okşadı. O burada da başımız. Allah Baba baş seçti onu bize¹⁵⁴

Kardeşi Çetin'le birlikte; şehit olan Mustafa, Kubilay ve Ulus'un da seslerini işiten Cengiz için bu olay bir kırılma noktası olur. O güne kadar savunduğu kardeşliği ve barışı bir kenara bırakıp bu dava için elinden gelen her şeyi yapmaya yemin eder. Bu sırada mücadelenin her zaman içinde olan Oğuz'a gizli bir görev verilir. Bu gizli görevi öğrenen Cengiz, kimliğini belli etmeden harekete geçer ve canı pahasına hem milletini hem de kardeşini korumaya çalışır. Cengiz, giriştiği görevi başarıyla tamamlar ancak görev sırasında düşman kuvvetleri tarafından ağır bir şekilde yaralanır.

Oğuz'un korkaklıkla suçladığı ve işe yaramaz olarak baktığı Cengiz, göstermiş olduğu kahramanlıkla milletin kurtuluşu için büyük bir görevi başarmış ve canını da seve seve feda etmiştir. Oğuz, bir yandan kardeşinin ölümü karşısında çok büyük bir üzüntü duymuş ve

¹⁵⁴ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 5, 6.

Cengiz hakkındaki olumsuz düşünceleri için kahrolmuş diğer yandan ise görevini başarıyla tamamlayan ve kahramanca savaşan Cengiz’le gurur duymuştur.

2.1.3.2.10. Fadime’nin Kavgası

Ahmet Tolgay’ın yazdığı tarihî gerçeklere ve ulusal düşünceye dayalı bu piyes, Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi’nin açtığı yarışmaya gönderilen eserler arasında olup 1972 yılında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından oynanmış ve 1973 yılında Ergenekon Yayınları tarafından basılan *Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları* adlı kitapta yer almıştır. *Fadime’nin Kavgası*, iki perdelik bir oluşmaktadır. Piyenin yazarı hakkında, daha önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Yazar, piyesin başlangıcında kişiler hakkında bilgi vererek her perdenin girişinde, dekoru ayrıntılı bir biçimde anlatmıştır.

Piyeste, Fadime’nin yaşadıkları merkeze alınarak Rumların Türklere karşı saldırıları ve Türklerin bu saldırılar karşısındaki mücadeleleri işlenmiştir.

Yazara göre Fadime, toprağına sıkı sıkıya bağlı bir köylü kızıdır. Bu kız, mert ve cesur biridir. Para, onun gözünde hiçbir değer taşımamaktadır. Fadime, toprak konusundaki düşüncelerini şöyle vurgulamaktadır: “Benim kocam, anam, babam, her şeyim bu topraktır. Benim için yaşamların en güzeli bu toprak üzerindedir...”¹⁵⁵

Yazar, Fadime’nin babası ile Fadime arasında cesareti ve mücadelecisi bir ruha sahip olması arasında bağ kurmuş; toprağını vermemek için baba, Rumlar tarafından katledilirken, kızı Fadime de yine toprağını vermeme uğruna canına kıymıştır.

Yazarın, gencinden yaşlısına kadar her Türk kadınının güçlü bir karakter yapısına sahip olduğunu sert mizaçlı, cesur bir yapıya sahip Kezban Ana’yı Fadime ile bir arada vermesinden anlamaktayız. Kezban Ana, Fadime’nin toprak uğruna canını feda edişi karşısında onun davasını üstlenerek devam ettirecektir. O, bu davanın bireysel değil toplumsal olduğunu düşünmektedir.

Piyeste, Türk halkının yanı sıra köyün Rum papazı oluşundan Türk ve Rumların beraber yaşadıklarını anlıyoruz. Yazara göre Rumlar, Türklere iyi niyet taşımamaktadırlar. Zira Rum papaz, bu öksüz ve yetim kızın toprağını elinden almak için çok diller dökmüştür. En sonunda da Fadime’nin intihar etmesine sebep olmuştur. Çünkü Fadime, toprağından vazgeçmeme adına böyle bir davranışta bulunmuştur.

¹⁵⁵ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 4.

Okuyucuya verilmek istenen mesaj; toprağına bağılı bir insanın asla toprağından vazgeçemeyeceğıdir.

Piyetin başkahramanı, aynı zamanda piyete adını da veren Fadime'dir. Fadime, öksüz ve yetim bir köylü kızıdır. Fadime'nin babası; toprağına bağılı, korkusuz biridir. Nitekim Rumların tüm baskısına rağmen onlardan korkmamış ve toprağını Rumlara satmayı reddetmiştir. Fakat maalesef bu direnişinin bedelini canıyla ödemiş, Rumlar tarafından katledilmiştir. Fadime, babasının cesaretini ve mücadelecı duruşunu devralmıştır. Fadime; köydeki Rum kilisesinin papazının toprağını satmasına yönelik tüm zorlamalarına, sert bir duruşla ve büyük bir cesaretle karşı koymuş; ne olursa olsun toprağından vazgeçmemek için direnmiştir.

Kurşunoğlu Murat piyetin diğeri önemli karakteridir. Murat, yüreğı vatan ve millet sevgisi ile dolu, şehrili bir ziraat mühendisidir. Murat, milletin bağımsızlığı için mücadele etmekte iken kendisine verilen bir görev neticesinde, Rum yanlısı bir İngiliz subayı öldürür. Bunun üzerine her yerde aranmaya başlar ve saklanmak için Fadime'nin köyüne gelir. Burada Fadime'nin Rum papaza karşı cesaretle direndiğıne şahit olan Murat, Fadime'nin davasına inanıp destek verirken bir yandan da ikilinin arasında bir yakınlaşma başlar.

Piyesteki diğeri karakterler; sert mizaçlı, cesur bir Türk köylüsü olan Kezban Ana; geçirdiğı deniz kazasında teknesini kaybederek sakatlanan ve denizciliğı bırakmak zorunda kalan Topal Emmi; köy ağası Kırçıl Rıza ve kötü niyetli köy papazı Dimitrios'tur. Bu karakterlerden Topal Emmi, tek başına hayat mücadelesi verirken bir yandan da Fadime'ye can yoldaşlığı yapmaya ve onu korumaya çalışan yardımcı bir karakterken Papaz Dimitrios, sürekli Fadime'nin karşısında duran ve nihayet onun intihar etmesine neden olan kötü karakterdir.

Mekana baktığımız zaman olaylar yazar tarafından da belirtildiğı üzere isminden söz edilmeyen bir köyde geçmektedir. Köydeki mekan da Fadime'nin evi ve tarlasıdır. Bir de tarlanın olduğı yerdeki su kuyusudur. Piyet, anlaşılır, sade bir Türkçe ile yazılmıştır. Yazar tarafından uzun cümleler kurulmuştur. Rum papaz, Rum şivesi yerine Türkçe kelimelerle konuşturulduğundan bu durum piyeste bir tezat yaratmıştır. Bu da yazarın dil konusundaki başarısızlığıdır denilebilir.

Piyeste; inançlarına ve aynı zamanda toprağına sıkı sıkıya bağılı olan Fadime, köyde bulunan Rum papazı Dimitros'a karşı toprağını satmamak üzerine büyük bir mücadele vermektedir. Bu mücadele sırasında köye, Kurşunoğlu Murat adında bir genç çıkagelir. Türk mücahitlerinden olan ve aslında köye saklanmak için gelen Murat, sert bir mizaca sahip olan Fadime'nin Dimitios'la yaşadığı tartışmaya şahit olur. Fadime'nin bu cesur duruşundan

etkilenen Murat, bir yandan Fadime'nin toprağını satmamak için sürdürdüğü davasına destek olur diğer yandan da Fadime'ye âşık olur. Fadime'yle evlenip yuva kurmak isteyen Murat'ın bu teklifine Fadime olumlu yanıt verse de ne yazık ki mutlulukları kısa sürer. Çünkü Dimitrios Fadime'yi, toprağını kendi elleriyle gelip teslim etmediği takdirde sevgilisi Murat'ın hayatının son bulacağı şeklinde tehdit eder. Toprağına duyduğu aşkı, hayatının aşkı ile bir tutan Fadime, her ikisinden de vazgeçemeyeceği için intihar etmeyi tercih eder.

Fadime'nin ölümü, onu seven herkesi büyük bir üzüntüye boğmuş, Murat ise bu ani ölüm karşısında yıkılmıştır. Fadime'nin ölümü üzerine Kezban Ana duyguları şöyle ifade etmiştir: “Bir avuç toprağa gerekirse bin baş feda edeceğiz... Sevgili toprağının ana kuağı gibi sıcak sinesinde, sen çimlenmeye bırakılmış tohumlar gibi rahat uyu yiğit Fadimem! Tanrı ve bayrak önünde and içerim ki kavgan kavgamızdır gayrı...”¹⁵⁶

Murat, Fadime'nin kendini atıp inihar ettiği su kuyusunun üzerine Türk bayrağını itina ile koymasının ardından Kezban Ana da Fadime'nin verdiği toprak kavgasını devam ettireceklerine dair and içtikten sonra gidip Türk bayrağını öper ve bayrağın üzerine kapanır.

2.1.3.2.11. Melek Değilmiş Komşularımız

Ahmet Tolgay tarafından yazılan bu piyes; Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının sonunda ikinci kez düzenlenen Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları Yarışması'na katıldığı bilinmektedir. Bu piyes, 1973 yılında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından sahneye konmuştur. İki bölümden oluşan ulusal içerikli bir oyundur. Piyenin yazarı hakkında, önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Piyenin başında, yazar tarafından kişiler sıralanmıştır. Şahıs kadrosunun hemen ardında “olay, 1963 Aralığı ile 1964'ün ilk haftasında geçmektedir”¹⁵⁷ ifadesi yer almaktadır. Piyes, spikerler tarafından okunan haberlerle başlamaktadır. Bu haberlerde önce; Türk ve Rum ortaklığına dayalı bir cumhuriyet kurulduktan sonra üç yıl geçtiği belirtilmiş, daha sonra ise Türk ve Rum ortaklığına dayalı olarak kurulan bu cumhuriyeti Rumların bertaraf ettikleri ve Rumların Türkleri yok etmek için harekete geçtikleri anlatılmaktadır.

Yazar, piyesin başlığında olumsuzluk bildiren “değil” kelimesini kullanmayı, bir de devrik bir cümle ile yazmayı uygun bulmuştur. Devrik cümle ile yazmak istemesini dikkat çekme adına yaptığını düşünmekteyiz. “Melek” kelimesiyle başlayan satırın gerisinde olumlu bir durum beklerken “değil” kelimesini kullanarak olumlu kısmı olumsuzluğa çevirip vermek istemiştir. Komşu, insanın en yakını demektir. İnsanın yakını olabilmesi için bir kan bağının

¹⁵⁶ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1973: 34.

¹⁵⁷ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 1.

olmasına gerek yoktur. Yazar da komşu olarak sözünü ettiği kişiler Türklerle birlikte yan yana yaşayan Rum halkıdır. Yazar, piyesin başkişisi olan Selim'in babasının Rum komşu oğlunu ölümden kurtardığını, fakat bu kişinin büyüdüğü zaman ne yazık ki bu iyiliği unutmayı tercih ettiğini belirterek, iyilik gördüğü adamı öldürdüğünü belirtmiştir. Bundan yola çıkan yazar, dost olarak bildikleri Rumların iyi niyet düşünmedikleri yargısına varmıştır.

Yazara göre kocası Rumlar tarafından öldürülen Hatice ise sert bir mizaca bürünerek yaşadığı bu acıyı dindirmeye çalışmıştır. Hatice'nin yaşadıklarından sonra bu kadının onlara karşı olan duygularını yazar Hatice'nin ağzından şöyle ifade etmektedir: “Kinim ölmeyecek! Kinim yaşayacak! Kinim yaşayacak...”¹⁵⁸

Yazara göre Türk milleti çok cesurdur. Vatanını her şeyden üstün tutmaktadır. En değer verdiği insanları bile vatanın bağımsızlığı için feda etmekten çekinmez. Piyesin başkişisi Selim, en değerli varlığı olan annesini bile feda etme uğruna görev icabı Rum yanlısı görünmeyi kabul etmiştir. Fakat yazar, Rum halkında zerre kadar cesaret sahibi olmadıklarını vurgulamaktadır. Bir Türk'ün ölüsünden bile korku duyduklarını Andrea adındaki Rum milis bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Korkuyorum! Bu gece burada bir şeyler olacak. Öldürecekler bizi...”¹⁵⁹

Yazarın anlattıklarından yola çıkarak piyeste verilen mesaj; dost bilinen Rum komşuların gerçekte öyle olmadıklarıdır.

Piyesin başkişisi, cesur ve mert bir Türk mücahidi olan Selim'dir. Selim vatanını kurtarmak uğruna mücadeleye katılmış, sonunda da üstlendiği tehlikeli görevi yerine getirirken şehit olmuştur. Selim'in kardeşi Cahit de tıpkı ağabeyi gibi milletin varoluş mücadelesinde mücahit olarak görev yapmaktadır. Selim ve Cahit'in annesi olan Hatice; vatan, millet ve bayrak sevgisiyle dolu bir öğretmendir. Hatice, kocası Rumlar tarafından şehit edildikten sonra aksi ve sert bir mizaca bürünmüştür.

Piyeste yer alan diğer iyi karakterler ve özellikleri şu şekilde tasvir edilebilmektedir: Selim'in nişanlısı olan Ayşe, hemşire olarak görev yapmaktadır. Ayşe, Selim'e büyük bir aşk ve güven ile bağlıdır; Selim'in, ailesi tarafından vatan haini olarak suçlandığı günlerde bile onun suçsuz olduğuna sonuna kadar inanır. Komutan, ulusal davanın kazanılmasında ve Türk milletin bağımsızlığa kavuşmasında önemli görevler üstlenen üst düzey bir askerdir. Yıldırım Bey, komutanı ile aynı ideallere sahip, görevine bağlı bir komutan yardımcısıdır.

Piyeste yer alan diğer kötü karakterler ve özellikleri ise şu şekilde özetlenebilmektedir: Hristo bir Rum çetecisidir. Leb demeden leblebiyi anlayacak kapasitededir. Devam eden

¹⁵⁸ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 39.

¹⁵⁹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 40.

mücadelede kendi milletlerinin haklı olduğuna inanmakta ve Türklerin karşısında savaş vermektedir. Eserde “çam yarması” olarak tasvir edilen Rum Komutan, Türklere karşı savaşmaktadır. Andrea adındaki Rum milis ise çocukken komşuları olan Selim’in babası tarafından ölümden kurtarılmasına rağmen bu iyiliği unutmayı tercih etmiş ve mücadele günlerinde kendisini kurtaran bu Türk komşusunun eşini, gözünü bile kırpmadan öldürmüştür.

Yazar, mekan olarak Lefkoşa ilçesinde bulunan “Şehitler Sokağı” tabelasının olduğu sokaktaki eski bir evde geçtiğini belirtmektedir. Dil, sade olup piyesteki Rum milisler de düzgün bir Türkçe ile konuşturulmuştur. Bu durumun piyeste bir tezat oluşturduğunu görmekteyiz. Bu da yazarın dil konusundaki başarısızlığı olarak düşünülebilir.

Piyeste; milliyetçi bir genç olan Selim, aynı zamanda bağımsızlık mücadelesinin verildiği günlerde mücahit olarak görev yapmaktadır. Ulusal davanın kazanılması sırasında Komutan ve Yıldırım Bey tarafından kendisine uygun görülen istihbarat görevini kabul eder. Bu görevi yerine getirmek için yapılan plana göre; Selim’in milletine ihanet eden bir hain gibi davranması gerekmektedir. Selim bu planı uygulayarak etrafındaki kişileri hain olduğuna inandırıp Rum tarafına sığırır. Bu durum karşısında, başlangıçta oğlunun bir hain olduğuna inanmayan Hatice, Selim’in Rum Komutan’a söylediği şu sözler karşısında onun bir hain olduğuna inanır: “Can pazarı bu. Korkusundan karşı koymuştur. Yoksa annem Rumları sever. Yıllarca Rumlarla komşuluk yapmış kadındır”¹⁶⁰

Selim, milletin bağımsızlığı için üstlendiği görevi yerine getirirken annesinin gözleri önünde öldürülmesine razı gelmek zorunda kalır. Selim’in annesi vuran ise yıllar evvel komşuluk yaptıkları ve iyi ilişkiler içerisinde olduklarını düşündükleri Andrea’dır. Oyunun sonunda Selim’in bir vatan haini olmadığı, üstlendiği görev dolayısıyla böyle davrandığı ortaya çıkar. En başından itibaren Selim’in suçsuzluğuna inanan nişanlısı Ayşe, bu duruma çok mutlu olurken Selim’in kardeşi Cahit ilk başta bu anlatılanlara inanmakta zorlansa da Yıldırım Bey’in açıklamasından sonra, böyle kahraman bir kardeşi olduğu için gurur duyar.

2.1.3.2.12. Ana

Üner Ulutuğ’un bu piyesiyle; Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının sonunda ikinci kez düzenlenen Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları Yarışması’na katıldığı bilinmektedir. Piyesin yazarı hakkında, önceki bölümlerde bilgi verilmiştir. Yazarı tarafından ulusal içerikli olduğu belirtilmiştir. İki perdeden oluşmaktadır. Piyesin başlangıcında şahıs kadrosu verilmemiş, sadece her bölümün başında dekor hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

¹⁶⁰ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 35.

Piyeste, vatan sevgisini her şeyin üstünde tutan Hatçe Ana'nın ser verip sır vermemek adına evlatlarını feda edişinin öyküsü anlatılmıştır.

Yazar, piyesin konusunda mert, cesur bir Türk kadını aynı zamanda bir anayı anlattığından başlığa da “ana” adını vermiştir. Yazar, bir Türk erkeği gibi bir Türk kadınının da vatan söz konusu olduğu zaman ailesini bu uğurda feda edebileceğinin kaçınılmaz olduğunu anlatmaktadır. Bu ananın yüreği ne kadar da evlat sevgisiyle dolu olsa da. Piyeste vatan sevgisini de her şeyden üstün tutan bu ana, evlatlarını bu uğurda mertçe feda etmekten geri durmamıştır. Hatçe Ana, evlat sevgisi ile vatan sevgisini şöyle dile getirmektedir: “Sadece vatan sevgisi doldurmalı yüreğini. Geçici olmayan tek sevgi, vatan sevgisidir.”¹⁶¹

Yazar, düşman subayı olarak adından bu şekilde söz ettiği kişinin ahlak sahibi olmayışından söz etmektedir. Çünkü bu kişi Hatçe Ana'yı konuşurma adına genç kızların ırzına geçtiğinden onların intihar etmelerine sebep olmuştur. Yazar, kızlara yapılan bu durumu hiç de etik bulmamaktadır. Hatçe Ana'nın oğlu Kerim, vatansever bir genç olmasına rağmen yazara göre çok zayıf bir yapısı vardır. Çünkü düşman askerinin, anasına bir kötülük yapmasını engelleme adına bildiklerini onlarla paylaşmayı istemiştir. Hatçe Ana, buna müsaade etmemiş ve oğlunu kendi elleriyle vurmuştur. Yazar, Hatçe Ana'nın bu davranışıyla onu insanların gözünde bir kez daha yücelttiğini anlıyoruz.

Okuyucuya verilen mesaj, bir Türk kadınının vatani için evlatlarını bile feda etmekten çekinmeyeceğidir.

Piyesin ana karakteri, esere adını veren Hatçe Ana'dır. Hatçe Ana; herkes tarafından sevilen mert ve cesur bir köylü kadınıdır. Milletinin bağımsızlığı uğruna evlatlarını seve seve feda etmiştir. Piyesteki diğer karakterler; Hatçe Ana'nın aile bireyleridir. Hatçe Ana'nın kocası Halil Efendi, aynı zamanda köyün muhtarıdır. Hatçe Ana'nın oğlu Kerim, vatansever bir gençtir. Hatçe Ana'nın kızları Kezban ile Zeynep ise köyde çatışmaların başlamasıyla korkuya kapılarak buradan kaçmak istemektedirler. Piyeste Hatçe ananın ailesi dışında bir diğer önemli karakter ise Özkan Bey'dir. Şehirden gelen Özkan Bey, teşkilatta görevlidir.

Piyesteki olaylar, bir köyde bulunan Hatçe Ana'nın evinde geçmektedir. Dile baktığımız zaman yazar, sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Düşman askeri ile düşman subayını da düzgün bir Türkçe ile konuştuğunu görmekteyiz. Bu durumun piyeste bir tezat oluşturduğunu görmekteyiz. Bu da yazarın dil konusundaki başarısızlığı olarak düşünülebilir.

Köyün en güçlü kadını olan Hatçe Ana, teşkilat tarafından gönderilen silah ve cephaneyi evlerinde saklama ve düşmanın saldırması durumunda, cephaneyi köylüye dağıtma

¹⁶¹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 78.

görevini üstlenmiştir. Bu olayı kendisi dışında bir tek oğlu Kerim ve kocası Halil bilmektedir. Hatçe Ana, ne pahasına olursa olsun üstlendiği bu görevi yerine getirmeye and içmiştir. Kezban ile Zeynep, başlayan Rum saldırıları sebebiyle korkuya kapılıp kaçmak istediklerinde Hatçe Kadın kızlarına şu sözlerle karşılık verir:

Ben size emek verdim, sizinle birlikte ağladım, sizinle güldüm... Sizin iyi olmanız benim de iyi olmam demektir... Doğru olmanıza, mert bir şekilde yetişmenize çalıştım... Daha mutlu günler görmeyi istedim... Hepimiz bugün büyük bir tehlike içindeyiz... Karar verme zamanıdır. Ya canını düşünen kurtulmak için kaçacak, ya da mertçe, kahramanca, bir Türk'e yakışır şekilde düşmana karşı koyacaktır.¹⁶²

Düşman askeri, köyün içine kadar sızar. Hatçe Ana'nın evinde silah ve cephane bulundurması şüphesiyle, evdekiler esir alınır. Hatçe Ana, kendisini konuşturmaya çalışan düşman askeri karşısında ser verip sır vermez. Hatçe Ana'nın konuşmayacağını anlayan düşman askerleri Kezban ve Zeynep'i şehit eder. Bu sırada askerler Kerim'e, sorgu sırasında bilgi almamaya devam ettikleri takdirde Hatçe Ana'nın namusuna leke süreceklerini söyler. Buna dayanamayan Kerim, silahları göstermek için harekete geçtiğinde Hatçe Ana, milletin malına hanel gelmemesi için bu evladını da feda etmeyi göze alır; Kerim'in konuşmasını engellemek için onu kendi elleriyle gözünü bile kırpmadan öldürür.

2.1.3.2.13. Emellerin Uğraşı

Bekir Kara'nın bu piyesinin, Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının sonunda ikinci kez düzenlenen Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları Yarışması'na katıldığı bilinmektedir. Piyes, bölümler şeklinde kaleme alınmıştır; beş bölümden oluşmaktadır. Piyesin yazarı hakkında, önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Piyesin başında yer alan şahıs kadrosundan hareketle, piyesteki karakterler, yaşları ve kim oldukları verilmiştir.

Rumların Türklere karşı her daim kötü emeller taşıdıkları ve bu emellerini gerçekleştirmek için her türlü yola başvurdıkları anlatılmaktadır.

Yazarın, piyesin başlığında yer alan "emel" kelimesiyle iki şey ifade ettiğini düşünmekteyiz. İlk olarak piyesin başkışisi Tarık'ın karısının adı da Emel'dir. Bu kadının kocasını doğru adımlar atmaya ikna etmekteki uğraşını kapsamaktadır. İkinci olarak da Tarık'ın dükkan komşusu Rum makinistin onu başka memlekete göndermek için yaptığı uğraş anlamındadır. Yazar, dürüst, içinde hiçbir art niyet taşımayan Tarık'ın karşısında; art niyetle dolu, onun ekmeğine göz diken ve onu uzaklaştırıp kendisi para kazanmak isteyen Sofi'yi

¹⁶² Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 70.

koymuştur. Yazara göre Türk milleti ne kadar dürüst ve iyi niyetli yaklaşırsa, diğer tarafın iyi niyet taşımadığını vurgulamaya çalışmaktadır. Yine yazara göre bir Rum, çıkarı varsa, kazanç elde edecekse bir Türk'e yaklaşır.

Piyeste, Türk'ün Türk'ten başka dostu olamayacağı mesajı verilmektedir.

Piyestin ana başkışisi Tarık'tır. Evli ve bir çocuk babası olan Tarık, başarılı bir makinisttir. Tarık, piyestin ilerleyen bölümlerinde daha fazla para kazanmak için yurt dışına gidip çalışmayı düşünecektir. Tarık'ın karısı Emel, kocasına bağlı bir ev hanımıdır. Emel, vatan sevgisi ile dolu bir karakterdir. Murat, Tarık ve Emel'in oğludur.

Murat'ın yakın çevresini oluşturan diğer karakterler Fatma Nine ve Köse'dir. Tarık'ın ninesi olan Fatma Nine, yalnız yaşayan bir kadındır. Fatma Nine; evlatlarını tek başına büyütmiş, bu sebeple çok çile çekmiştir. Fatma Nine karakterinde de Emel gibi vatan sevgisi ön plandadır. Köse ise Tarık'ın çırağıdır. Piyeste Tarık'ın karşıt karşısında yer alan olumsuz karakter, Sofi adlı bir Rum makinisttir. Sofi, Tarık'ın dükkân komşusudur. İşinde başarılı olmayan Sofi, Tarık'ı rakip olarak görür. Bu nedenle Tarık'ın yurt dışına gitmesi için elinden gelen her kötülüğü yapar.

Piyestin başında yazar, olayların Limasol Kentinde geçtiği belirtilmiştir. Olayların geçtiği mekan bu kentte bulunan Tarık'ın evidir. Dil sade, cümleler ise kısadır. Rum makinist de diğerleri gibi düzgün bir Türkçe ile konuşturulmuştur. Bu durumun piyeste bir tezat oluşturduğunu görmekteyiz. Bu da yazarın dil konusundaki başarısızlığı olarak düşünülebilir.

Başarılı bir makinist olan Tarık, evinde de karısı ve çocuğu ile mutlu bir hayat sürmektedir. Bu mutluluk, Tarık'ın başarısını çekemeyen dükkân komşusu Sofi'nin hain planlarıyla bozulacaktır. Sofi başlangıçta Tarık'ı iyi bir dost olduğuna inandırmaya çalışır. Daha sonra ise Tarık'ı memleketinden uzaklaştırmak için onu etkilemeye başlar. Sofi, Tarık'ı her gece pavyonlara götürerek, içki içmesini sağlamış bu sıra da çeşitli diller dökmüştür. Bu durumdan etkilenen Tarık, daha fazla para kazanmak için beş yıllığına Avustralya'ya işçi olarak gitme kararı alır. Bu karar ne karısı ne de ninesi tarafından kabul edilir.

Avustralya'ya gitmekte ısrarcı olan Tarık'ı vazgeçirmeye çalışan Fatma Nine; her ne kadar vatan için çok kanlar döküldüğünü, şehitler verildiğini, birçok hatıranın burada olduğunu, insanın gittiği yere hatıralarını götüremeyeceğini söylese de başarılı olamaz. Emel ise Tarık'ın bu şekilde aklının karışmasında Sofi'nin bir parmağı olduğunu hissetmektedir. Emel, bir Rum'un asla bir Türk'ün iyiliğini istemeyeceğini aksine Türklerin bu topraklardan yavaş yavaş gitmelerini sağlamak için ellerinden gelen her şeyi yapacaklarını düşünmektedir.

Tarık, yaşadığı baskılar karşısında tam olarak karar veremezken bir gece kâbusunda şehit olan yeğeninin serzenişlerini duyar: "... Ben şehit Ali, kardeşinin oğlu. Parçalanmış

cesedimi gördüğün günü düşün. O gün içinden geçenleri erken unuttun. Sen, ulussever amcam. Biz senden çok şey bekliyoruz. Göreviniz büyük bizimkinden”¹⁶³ Bunun üzerine gitme fikrini erteleyen Tarık’ın peşini aksilikler bırakmaz. Sofi, Tarık’ın gidişini hızlandırmak için onun dükkânını yaktırır. İşini kaybeden Tarık’ın gitmekten başka çaresi kalmaz. Ancak Tarık, ailesinin ve rüyasında gördüğü yeğenin sözlerinden çok etkilenmiştir ve bir türlü kesin bir karar verememektedir. Bunun üzerine sabrı iyice taşan Sofi, en sonunda Tarık’ı öldürmeye karar verir. Nihayet Sofi’nin gerçek niyetini anlayan Tarık, ondan uzaklaşmaya ve eski vatansever hâline dönmeye başlar. Böylece Sofi’nin Tarık’tan kurtulma planları da suya düşer. Tarık’ın özüne dönmesine en çok sevinen isim, başından beri her şeyin farkında olan Emel’dir. Piyesin finalinde Emel, yaşadıklarını şu ifadelerle dile getirir:

Bir Sofi’nin kötülüğünden kurtulduk. Bundan sonra bize kötülük edecek olan Sofiler çıkacak. Onlardan kaçmayacağız. Uğraşımız devam edecek. Ve şunu da unutmayacağız: Bir gâvur ancak bir çıkarı varsa bize yaklaşır. İşte örneği. Bizi işinde mi çalıştırır. İki misli kazancı olmazsa çalıştırmaz. Bize bir kahve ısmarlasa iki bekliyordur. Ve bu biz Türk onlar gâvur oldukça böyle sürecek.”¹⁶⁴

Tarık, Emel’in sayesinde gerçeği anladığı ve yanlış yapmaktan kurtulduğu için çok mutludur. Böyle bir karısı olduğundan da gurur duymaktadır.

2.1.3.2.14. Fatma Çavuş

Özden Selenge¹⁶⁵ tarafından kaleme alınan ve Çağdaş Kıbrıs Türk Tarihi’ni anlatan ulusal içerikli bu piyes ; Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının sonunda ikinci kez düzenlenen Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları Yarışması’na katıldığı bilinmektedir. *Fatma Çavuş*, iki perdeden oluşmaktadır.

Tarafımızdan, 31 Mart 2016 tarihinde, Özden Selenge ile gerçekleştirilen söyleşide hem yazar hem de piyes hakkında ayrıntılı bilgiler edinilmiştir.

Selenge, kendisi ile yapılan söyleşide *Fatma Çavuş* piyesi ile ilgili olarak şu yorumlarda bulunmuştur:

Kıbrıs’ta, bu barış süreci içerisinde, insan kemikleri hâlâ bulunuyorsa; maddi ve manevi çaresizlik yaşıyorsa; kaybetmekten bıktıysak; ama buna rağmen çocuklarımıza aydın günler yaşatmak istiyorsak;

¹⁶³ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 115.

¹⁶⁴ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 142.

¹⁶⁵ Özden Selenge, beş dil bilen, ressamlığının yanı sıra yazar kimliği ile tanınan biridir. Selenge; şiir, öykü, roman ve tiyatro türlerinde eserler vermiş, birçok ödüle layık görülmüştür. Doğa hayranı olduğunu belirten Selenge, hiçbir zaman güzel ve çirkin diye bir ayırım yapmamıştır. Selenge şiirsel bir dille kendisini tanımlarken hep göklere doğru yükselmek, uçmak istediği için kını, nefreti, kıskançlığı, düşmanlığı yerin dibine gömdüğünü; kavgasının hep kendi kendisiyle olduğunu; bir hayal olsa da hep sanatta ve yaşamda nirengi noktasına erişmek için çabaladığını; düşlerinde, belleğinde, rüyalarında en güzel, en erişilmez eserleri görüp en çarpıcı sözleri sıraladığını; fakat ertesi gün hepsinin uçup gittiğini; kendisinin de bütün bunları yakalayabilmek için peşlerine düştüğünü dile getirmiştir.

ayrıca en güzel, en yüksek ve en mavi gökyüzü bizim ülkemizdeyse; denizdeki dalgaların sesini dinlemek istiyorsak bu tür eserleri rafa kaldırmak gerekir. Geçmişini incelemek için bu eserlerin meraklısı çıkar da bunları bulur ve okursa buna saygı duyarım; ama ben bu söylediklerimden başka bir yorum yapmam.¹⁶⁶

Piyese; karakterlerin isimleri ve özelliklerinin yer aldığı bir liste ve kısa bir dekor anlatımı ile başlamaktadır.

Yazar, piyese de adını veren Fatma Kadın'ın iki oğlunu da vatanın bağımsızlığı uğruna şehit verişini anlatılmaktadır.

Yazarın kendisi de bir kadın olduğundan bu piyeste de cesur ve mert olan bir Türk kadınına işlemek istemiştir. Yazar, bu kadına ve onun vatanı uğruna yaptıklarına hayran olduğundan piyese onun adıyla anılmasını uygun bulmuştur. Yazarın, piyeste Türk karakterler yanında Rum karakterleri de kullandığını görmekteyiz. Bizce bunu özellikle kullanmak istemiştir. Çünkü Türk ve Rumların bir arada yaşadıkları yıllarda komşuluk ilişkilerinin var olduğu bilinmektedir. Yazar, Rumlar hakkında olumsuz bir tablo çizerek, yıllardır bir arada yaşamalarına rağmen onların Türklere karşı iyi niyet beslemedikleri, ne kadın, ne çocuk demeyip silah çektikleri, bin bir rezaleti yaptıklarını düşündüğünü bizlerle paylaştığını görmekteyiz.

Piyeste de Rumların bu iyi görünüşlerinin altında niyetlerinin hiç de iyi olmadığını bizlere göstermek isteyen yazar, Maritsa adındaki kadını da olumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkarmaktadır. Yazar, bu düşüncesini desteklemek için Maritsa, şu sözleri söylemiştir:

“Oylun gece eve geliriken oldurecekleridi...Oldurmezlerse o bir gece. Öğretmeni da yarın...”¹⁶⁷

Fatma Kadın, cesur olduğu kadar metanet sahibi bir anne tablosuyla yazar tarafından gösterilmektedir. Yazar, bu kadına henüz biri lise öğrencisi diğeri komutan olan evlatlarının şehit edilmesini yaşatması karşısında o, bütün metanetini korumuş ve dimdik ayakta kalmıştır. Çünkü söz konusu vatanın ve milletin bağımsızlığıdır. Yazar, bu kadının evlatları da tıpkı kendisi gibi cesaretli ve vatan aşkıyla dolu birer gençtir.

Piyese, bir Türk kadınının her türlü zorluğa göğüs gererek vatanı için her şeyi feda edeceği mesajını içermektedir.

¹⁶⁶ Özden Selenge ile bir söyleşi, 31.03.2016, Özden Selenge'nin evi, Lefkoşa.

¹⁶⁷ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 155.

Piyesin ana karakteri piyese adını veren Fatma Kadın'dır. Fatma Kadın, mert ve korkusuz bir köylü kadındır. Ali ile Taner adlı iki oğlu vardır. Fatma Kadın'ın bu iki oğlu da kendisi gibi cesaretleri ve vatanseverlikleri ile ön plandadır. Aynı zamanda köyün komutanı olan Ali, Gülten ile evlidir ve bir bebek beklemektedir. Fatma Kadın'ın küçük oğlu Taner ise henüz bir lise öğrencisidir. Piyeste yer alan diğer kişiler; milliyetçi bir tip olup Rumlara karşı düşmanlık besleyen Muhtar; yine vatansever bir tip olan ve aynı zamanda komutan yardımcılığı yapan genç Köy Öğretmen'i, yiğit bir mücahit olan Hasan Çavuş ve şehir ile köy arasındaki iletişimi sağlayan Mehmetemin'dir. Piyesin olumsuz karakteri ise Fatma Kadın'ın komşusu Maritsa'dır. Maritsa, Türkler'e karşı düşmanca duygular beslemektedir. Ancak tatlı dili ile Türklere dost görünmeye çalışmaktadır.

Piyesteki olayların tek bir mekan olan Türk ve Rumlara bir arada yaşadığı Fatma Kadın'a ait evde geçtiğini görmekteyiz. Piyesin en dikkat çeken özelliğinin ise kahramanların Kıbrıs ağzı ile konuşurlarınıdır. Piyeste bir tek Rum komşu olan Maritsa da Rum şivesi ile konuşmaları verilmektedir.

Piyeste isminden söz edilmeyen köyde, Türkler ile Rumlara bir arada yaşamaktadırlar. Bu iki millet, o zamana kadar iyi bir komşuluk ilişkisi içerisinde olmasına rağmen olayın geçtiği günlerde Türklerin Rumlara tarafından yolları kesilmeye; Türkler, bir suçları olmadığı hâlde tutuklanarak ortadan kaybolmaya başlamışlardır. Ortalığın bu şekilde karıştığı günlerde köylüler telaşa kapılarak savunmaya geçmeye karar vermişler ve şehirden kendilerine silah yardımı yapılabileceğini öğrenmişlerdir. Bunun üzerine Muhtar, Öğretmen, Komutan Ali ve Mehmetemin; şehre gidip bundan sonraki günlerde nasıl hareket edeceklerini konuşmak üzere bir araya gelirler. Bu konuşmalara kulak misafiri olan Fatma Kadın, orada bulunanlara şöyle der: “Gonuşmalarınızı duydum, ne sen gidecen, ne obiri. Ben gidecem. Ben gadınım, ilişmezler başa. Gamalı'yı bulup, sorup soruşturup gelecem.”¹⁶⁸ Orada bulunanlar, Fatma Kadın'ın bu teklifini kabul ederler. Hatta Muhtar, Fatma'nın üstlendiği bu görevi yerine getirmesi durumunda kendisine şu vaatlerde bulunur: “...Tüfekler gelsin en eyisinden bir tane da sağa verecem. Bir da mücahit urubası. Çavuş edecem seni...”¹⁶⁹

Diğer yandan Türk komşularına iyi niyetli ve şirin görünmeye çalışan Maritsa, Fatma Kadın'ın evine girip çıkarak sorular sormakta ve neler olup bittiğini öğrenmeye çalışmaktadır. Maritsa'nın bu merakından rahatsız olan Taner, Maritsa hakkında bilgi toplamaya çalışır ve acı bir gerçekle yüzleşir. Çünkü Maritsa'nın esas amacı, Komutan Ali ve Öğretmen hakkında bilgi toplayarak Rumlara iletmektir. Maritsa böylece, köylüyü Rum saldırılarına karşı

¹⁶⁸ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 150.

¹⁶⁹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 150.

organize etmeye çalışan Komutan Ali ve Öğretmen'in ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Nitekim Maritsa amacına ulaşır ve çıkan çatışmada Komutan Ali ile Taner şehit edilir. Fatma Kadın, şehit edilen evlatlarının üzerine kapanıp acısını şu sözlerle dile getirecektir: "... İki aslan gibi oğlumu al gana boyanmış görmek, görüp de dayanmak zor ama güzel Gıbrız'ıma feda olsun oğullarım. Madem aslan gibi dövüştüler, madem bir sürü gâvur itini mafeddiler helal olsun emdirdiğim süt. Yaddıkları yer nur olsun."¹⁷⁰

Ali, şehit edildiği zaman karısı Gülten de doğum yapmış ve ikiz bebekleri olmuştur. Piyesin devamında Fatma Kadın'ın tek tesellisi bu iki bebek olacaktır. Fatma Kadın, bu bebekleri büyütecek, onlara türküler söyleyecek; şehit oğulları için destan yazacaktır. Böylece herkes Fatma Kadın'ın oğullarının kahramanlığını duyacak ve öğrenecektir. Ayrıca köy muhtarı Fatma'ya mücahit kıyafetleri giydirmiş ve eline bir de silah vermiştir. Göstermiş olduğu kahramanlıktan ötürü onu "Fatma Çavuş" olarak ilan etmiştir. Piyesin ana karakteri olan Fatma kadın, cesareti ve metaneti ile Türk kadınıni temsil etmektedir.

2.1.3.2.15. Tutsaklar

Bekir Kara'nın Çağdaş Kıbrıs Türk Tarihi'ni anlatan ulusal içerikli bu piyesi; Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi tarafından 1973 yılının sonunda ikinci kez düzenlenen Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları Yarışması'na katıldığı bilinmektedir. *Tutsaklar* adlı oyun, iki perde ve bir tablodan oluşmaktadır. Piyesin yazarı hakkında, önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Piyesin başında yazar tarafından karakterler sıralanarak, bir orman tasviri yapılmıştır. Piyes, adından da anlaşılacağı üzere tutsak düşen dört Türk gencinin başından geçenleri anlatmaktadır. Yazar, konunun içeriğini birebir yansıtan bu başlığı piyese uygun bulmuş ve koymuştur. Yazara göre Çetin, bu dört tutsak genç içinden adı gibi en cesur olanıdır. Tutsak oldukları bu yerden kaçtıklarını, kendilerini bir ormanda bulduklarını, yıllardan sonra güneşin sıcaklığını hissettiklerini düşünde gören Çetin, Binbaşı Kosta'nın karısı, adını Meri olarak düşler, Kemal tarafından vurulmuş ve böylece kurtuluş ümitlerinin hepsi de suya düşmüş olacaktır. Bu düşün ardından yazar ise tutsaklığın karşıtı olan özgürlük kavramının önemini bir kez daha dile getirmek isteyip tutsaklardan diğer genç olan Kemal'e şunları söylediği görülmektedir: "Düş nasıl olsa. Fakat gene de güzel şey. Özgürlük düşte bile tatlı."¹⁷¹

Yazarın kendisi tutsak olan hiçbir Türk gencinin sağ kalacağını düşünmez. Bunu düşünmediği içindir ki Çetin'e kurtulduklarına dair bir düş gösterir. Yine bu düşte Yunan Binbaşı'nın karısı

¹⁷⁰ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 160.

¹⁷¹ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 187.

tarafından kurtulmalarına dair söz aldıkları görülmektedir. Yazar, düşlediği Binbaşı'nın karısının bu tutsak gençlerin kurtulmasına yardım etmeyeceğini düşünmektedir. Tutsak gençlerden biri olan Turan, yazarın bu düşüncesini bizlerle paylaştığı görülmektedir. Tutsak edilen bu dört genç, yazara göre çok şerefli ve haysiyetli kişilerdir. Öyle ki düşman kuvvetleri bu tutsak gençlere tek bir koşulda özgür olmalarını teklif etse de onlar, canları pahasına böyle bir teklifi kabul etmemişleridir. Bu teklifi yapan Binbaşı Kosta, bu dört gence şunları dile getirmiştir: "Sizi öldürmekten vazgeçtim. Bundan sonra istediğiniz şekilde yaşayacaksınız. Ama bir koşulum var. Unutacaksınız kimliğiniz. Bizden olacaksınız."¹⁷²

Anlatılanlar ışığında Türk gençlerin, sonunda ölüm olsa dahi ulusal kimliklerinden asla vazgeçmeyecekleridir.

Karakterlerin eşit derecede önem arz ettiği piyeste olaylar daha çok Çetin ön plandadır. Çünkü olaylar Çetin'in gözünden anlatılmaktadır. Çetin, cesur bir Türk gencidir. Piyesin ilerleyen bölümlerinde tutsakken özgür olduklarını rüyasında gören kişidir. Diğer tutsak Kemal de cesur, milletin özgür yaşaması için canını feda etmekten çekinmeyen bir Türk gencidir. Tutsaklardan bir diğeri olan Yaşar, arkadaşlarına göre daha duygusal ve zayıftır; ailesini bir daha göremeyeceğini düşünmektedir. Piyeste yer alan son tutsak Türk genci ise Turan'dır. Turan, arkadaşlarına göre kurtuluş ümidi en yüksek olan kişidir.

Piyesteki karşıt karakterler Kosta, Meri ve Gardiyan'dır. Kosta, Yunan bir binbaşısıdır; tutsak Türk gençlere her türlü eziyet ve işkencede bulunmaktan kaçınmamaktadır. Piyesin sonunda tutsak gençleri vurmaya çalışırken kendisi de vurulup ölecektir. Kosta'nın karısı olan Meri ise Rum'dur. Kaçmayı başaran dört tutsak genci bularak ele veren kişidir. Gardiyan, bu dört tutsak gencin başındaki görevlidir.

Piyeste, düşte görülen bir orman ile yer altında bulunan bir tutuk evi kullanılan mekanlardır. Anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Yabancı karakterler de düzgün bir Türkçe ile konuşmaktadır. Bu da okuduğumuz piyeslerde karşılaştığımız farklı bir durumdur. Yazarın bunu bilinçli bir şekilde yaptığını düşünmekteyiz. Rum şivesini piyeste kullanmak istemediğinden olduğunu düşünmekteyiz.

Piyeste, tek suçları Türk olmak olan Çetin, Turan, Kemal ve Yaşar adındaki gençlerin tutsak edilişleri ve çektikleri eziyetler anlatılmaktadır. Bu gençler; yıllarca aç ve susuz bırakılmış, dayak yemiş, mahkûmiyetleri sırasında güneş yüzü görmemişlerdir. Gençler bir gün tutsak oldukları yerden kurtulmak için bir tünel kazmaya karar verirler. Gençlerin tek umudu, tünelden sağ salım çıkıp özgürlüklerine kavuşmaktır. Bu tüneli kazarken Çetin, bir

¹⁷² Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 189.

düş görmüştür. Bu düste; tutsak olduklarından bu yana ne kadar süre geçtiğini dahi bilmeyen bu gençler, tünelden çıkıp özgürlüklerine kavuşmuşlar ve kendilerini bir ormanda bulmuşlardır. Özgür oldukları bu ormanda güneş üzerlerine doğmuş ve o sıcaklığı hissetmişlerdir. Açlıklarını ve susuzluklarını gideren gençlerin hâli Kemal'in ağzından şu ifadelerle anlatılmıştır:

“Bir kuşu düşünün... Yuvasından çıkmış, akşama yavrularına yem getirecektir. O kuşu biri yakalar da bir kafese koyarsa, yavrularının hali neye varır? Kim bakar o yavrulara? Kim ısıtır? Kim korur onları? Ne olur o yavruların hâli? Ölmek zorunda değiller mi?”¹⁷³

Kaçmayı başaran gençler, tünelin sonunda kendilerini bir ormanda bulmuşlardır. Ormanda karşlarına köpeğini gezdiren bir kız çıkmıştır. Gençler, kızı yakalamışlar ve onun kim olduğunu öğrenmeye çalışmışlardır. Kimliğini gizleyen Meri, gençlere yardım edebileceğini söylemiştir. Gençler de Meri'ye güvenip inanmışlardır. Meri'ye güvenen tek kişi Çetin'dir. Nitekim Meri onlara ihanet etmiş ve gençler yeniden tutsak olmuştur.

Çetin'in gördüğü güzel bir düştür. Karşlarına çıkan kadın da düşün bir parçasıdır. Hatta kadının adının da bu isim olabileceğini kendileri düşünmüştür. Bu tutsak dört genç her şeye rağmen yıllardır çektikleri çile, gördükleri eziyetler karşısında yine de ayakta kalmışlar ve gizli gizli kazmakta oldukları tüneli bitirip, özgürlüklerine kavuşma umutlarını yitirmemişlerdir. Binbaşı Kosta esir olarak aldıkları bu dört gençle bir anlaşma yaparak onları öldürmekten vazgeçtiğini söylemiş ve şart olarak da Türk olduklarını unutup bundan sonraki hayatlarında onlardan biriymiş gibi olmalarını teklif etmiştir. Yapılan bu teklif karşısında hiçbiri canları pahasına olsa da gerçek kimliklerini bırakıp başka bir kimliğe bürünmeyi kabul etmemiştir. Yaşar'ın bu teklif karşısındaki sert sözleri, Türklerin ulusal bilincinin ne kadar kuvvetli olduğunu gösterir niteliktedir:

Siz Türkleri iyi tanıyamamışsın Binbaşı Kosta. Dedelerine sorup öğrenmek de mi aklına gelmedi? Biz ölürüz ama böyle bir alçaklığı yapmayız. Ne kadar basit düşünüyorsunuz? Ne kadar aciz durumdasınız? Bu söylediklerine sen de inanmıyorsun elbette... Bir Türk'ün böyle bir şeyi yapacağına sen de inanmıyorsun ama...¹⁷⁴

Tutsaklar, kazdıkları tüneli bitirmeyi başarır fakat özgürlüklerine kavuşmadan, çıkan çatışma sonucu katledilirler. Ölmek üzere olan Kemal, vatan ve millet sevgisini şu sözlerle haykırır:

Her zaman güller dikin mezarıma... Mezarım her yerde benim... Nereye bassan birimizin kanı var orda. Kırmızı, beyaz renklerle süslensin mezarım. Aydınlık olsun. Bayrağıma sarın beni... Hiç solmasın

¹⁷³ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 180.

¹⁷⁴ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 190.

bayrağım. Hiç inmesin başımdan. Gölgesinde uyuyayım rahatça. Çocuklarımız nöbet tutsun gelecekte...
Kanım helal olsun vatanıma... Helal...¹⁷⁵

Piyesin sonundaki tabloda, final sahnesinin tasviri yer almaktadır. Buna göre; Turan, Çetin ve Kemal yerde uzanmış hâldedir. Elleri birbirinin üzerinde olan gençlerin üzerine, tavanda asılı duran Türk bayrağı indirilir; akabinde de şiir okunur.

2.1.3.2.16. Şago

Kutlu Adalı¹⁷⁶ tarafından kaleme alınan ve dört perdeden oluşan *Şago* adlı eser, 1963 olaylarını yansıtan piyesler grubunda yer almaktadır. Piyes, önsözün ardından verilen karakter listesi ile başlamaktadır. Ayrıca yazar, piyeste her perdenin başında konuya yön vermesi adına açıklamalar yapmayı uygun bulmuştur.

Piyeste Kıbrıs Türk halkının canını, malını, namusunu ve şerefini kurtarmak; bağımsızlığını simgeleyen bayrağın gökyüzünde özgürce dalgalanışını sağlayabilmek adına Rumlara karşı verdiği çetin mücadeleler işlenmektedir.

Yazar, Rumlara karşı verilen bu çetin mücadeleler sırasında şehit düşen Münir Hilmi Şago'nun öyküsünü anlattığı bu piyese böyle şanlı bir kahramanın adını vermeyi uygun bulmuştur.

Kutlu Adalı, bu piyesinin önsözünde Kıbrıs Türkü'nün kendisini yok etmek isteyenlere karşı yaptığı savunmayla ilgili şunları dile getirmiştir:

Onların bu şanlı öyküsü; düşmanın Türk toplumunu ezmek ve yok etmek için giriştiği, kanlı saldırılara kahramanca göğüs germiş ve boyun eğmemiş olan Kıbrıs Türkünün, ada çapında yaptığı savunmadan yalnız bir tablodur. Şago, ne bir destandır, ne de bir hâyâl ürünü. O, ulusal direnişimizden sadece bir tablodur. Bu tablolar, bir gün birleştirildiğinde, Kıbrıs Türkünün gerçek destanı ortaya çıkacaktır.¹⁷⁷

Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda Sosyal Konular adlı eserinde Nesim; oyun yazarlığının ulusçu sanatımızda önemli bir yeri olduğundan söz etmiş ve Adalı'nın bu dalda yapıt verenlerden biri olduğunu dile getirmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁵ Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi, 1974: 196.

¹⁷⁶ Kutlu Adalı, 1960'lı yıllarda beğenilen köy ve mizah edebiyatının etkisi altında kalmıştır. Bu sebeple kendisi de bu tarzda öyküler, oyunlar, gezi notları, denemeler, manzum şiirler, taşlamalar ve şiirsel mizah öyküleri kaleme almıştır. O, Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda şiirlerinden çok düzyazılarıyla bilinmektedir.

Adalı, yazarlık yönü dışında gazeteci kimliği ile de bilinmektedir. Kendisi, okul yıllarında başladığı edebî faaliyetlerine daha sonra hız vermiş ve millî bilincin gelişmesine çaba harcamıştır. Adalı başlangıçta, eserlerinde sosyal ve siyasal konuları işlerken 1974'ten sonra Türk toplumunda görülen yozlaşma; onun millî çizgiden uzaklaşıp, Kıbrıslılık ve Akdeniz uygarlığı düşüncesine yönelmesini sağlamıştır. Adalı, *Yenidüzen Gazetesi*'nde köşe yazarlığı yaptığı sırada yazdığı *Sopa ve Sipa* adlı makalesi ile bir soygunu deşifre ederek, soyguncuların üzerine gitmiştir. Bunun üzerine 1996 yılında, Lefkoşa'da evinin önünde olduğu bir sırada öldürülmüştür.

¹⁷⁷ Adalı, 2007: 6

¹⁷⁸ Nesim, 1986: 101.

Şago adlı piyeste ulusal direniş canlandırılmış, Limasol savunmasında bir mevzide can veren şehitlerin, kahramanca karşı koyuşlarının son günü oyunlaştırılmıştır. Nesim, Şago ve dört arkadaşının Limasol Batı mevzisine gidişlerini ve şehit olana kadar kendilerine yapılan tüm saldırılara ve teslim ol çağrılarına karşı kahramanca direnişlerini şöyle anlatmaktadır:

Gideceğimiz mevzi, düşmanın tam göbeğinde. O mevziye gider gitmez, bayrağımızı çekmek istiyorum. Düşman bağında, bayrağımız güneş gibi doğsun. Düşmanı deli edercesine dalgalansın istiyorum... Düşmana bizim de bir bayrağımız olduğunu göstereceğim... Bizim de bayrağımız altında insan gibi hür yaşama hakkımız ispat edeceğim.¹⁷⁹

Yazar, piyeste kahramanlığı ile bilinen Türk milletinin vatani uğruna canını ortaya koyduğu ve bunu yapmaktan da çekinmediği mesajını piyesin başkahramanı Münir Hilmi Şago'nun üzerinden verdiği görülmektedir. Kıbrıs'ta bütün bölgelerde olduğu gibi 1964 yılında Limasol'da da Rumların saldırılarına karşılık Türk askerlerinin yanında sivil mücahitler de mücadele etmiştir. Bu mücahitler arasında ellili yaşlarda ve bir zamanlar mevzi kumandanı olan Çavuş Şago da bulunmaktadır. En yaşlı ve en eski mücahit olan Şago; doğruluğu ve dürüstlüğü ile tanınan, her zaman haksızlığa karşı direnen bir kahramandır. Bu gönüllü mücahidin kahramanlıklarını Kumandan şu sözlerle dile getirmiştir:

... 1958'lerde düşman silahsız ve savunmadan yoksun Türk köylerine saldırdığında köylüler perişan ve çaresiz kalmış. Köylerin tahliyesi gerekmiş. Hiçbir şoför bu köylere gitmeye cesaret edememiş. Şago, tek başına ben giderim demiş ve kamyonu atlayarak gitmiş. Hayatları tehlikede olan köylüleri güvenilir Türk bölgelerine taşımış.¹⁸⁰

Piyestin ana karakteri, aynı zamanda esere adını veren, Şago'dur. Şago; ellili yaşlarda, mertliğiyle bilinen bir Türk mücahididir. Onun tek arzusu Türkiye'de yükseköğrenim yapmakta olan oğlu Yücel'in bir an önce adaya dönüp düşmana karşı birlikte savaşmalarıdır. Fakat Şago ne yazık ki bu arzusu gerçekleşmeden şehit olmuştur.

Piyesteki Şago dışındaki diğer karakterler Şago'nun karısı Emine ve oğlu Yücel'dir. Ayrıca Türkiye'de tahsil gören bir de kızları vardır. Bu kızın kimliği ile ilgili herhangi bir bilgiye piyeste rastlamamaktayız. Yalnız Emine'nin evlatlarından ötürü çektiği hasreti dile getirdiği sırada bir de kızlarının olduğunu sözlerinden anlıyoruz. Emine, kocasını çok seven bir ev kadınıdır. Mevziye giden kocasına elinden gelen her türlü desteği vermek için sürekli olarak yün çorap ve kazak örmektedir. Bu piyeste de Türk kadınının her durumda elinden geldiğince kocasına yardım etmeye çalıştığı, ona manevi yönden destek çıktığı verilmektedir. Yücel; tahsiline Türkiye'de devam eden, vatansever bir delikanlıdır. Yücel, babasının son arzusu olan düşmana karşı birlikte mücadeleyi gerçekleştiremediği için üzgündür. Bu nedenle

¹⁷⁹ Nesim, 1986: 101.

¹⁸⁰ Adalı, 1970: 15.

mücadeleye, babasının bıraktığı yerden devam etmek için ant içmiştir. Piyeste Şago ile aynı mevzide mücadele eden ve yine birlikte şehit düşen diğer dört mücahit; Kemal, Mustafa, Faik ve Ayhan'dır. Bu mücahitler, vatanın ve millet sevgisi ile dolu mert ve cesur karakterlerdir. Piyeste ayrıca ismi verilmeyen Kumandan ve mücahitler de bulunmaktadır. Kumandan, Şago'nun şehit haberini Emine'ye bildirmiş ve kendisine kocası tarafından bırakılan mektubu vermiştir. Piyesteki karakterler arasında düşman kuvvetlerine ait herhangi bir isme rastlanılmamaktadır. Düşmanla saldırıları karşısında Şago ile diğer mücahitlerin şehit oluşu yazar tarafından piyeste içerisinde okuyucuya hissettirilmiştir. Yazarın düşman Piyeste yazar tarafından Türk halkının cesurluğu, vatanını her şeyden üstün tuttuğu fikri Kumandanın ağzından şu şekilde dile getirilecektir:

...Her cepheden saldırdılar. Fakat kahramanca dayattık ve bir adım bile gerilemedik. Öldük fakat teslim olmadık...O ruhla dövüştük ve düşmanı dizegetirdik.¹⁸¹

Gazeteci kimliği ile bildiğimiz yazarın, bu piyesi anlaşılır bir dil kullanarak yazdığını görmekteyiz. Yazarın piyeste sade bir dil kullandığı, süslü cümlelere yer vermediği ortadadır. Ayrıca piyesin dilinde Kıbrıs ağızıyla ilgili bir kullanımı da görmemiz mümkün değildir.

Piyesteki olaylar; Limasol kentindeki Türk karargahı, başkahraman Şago'nun evi ve Limasol kentindeki düşmanla karşı karşıya kaldıkları Batı Yolu Mevzisi'nde geçmektedir. Mücadelenin verildiği önemli yıllardan biri olan 1964 yılında Kıbrıs'ın Limasol kentinde Türkler, Rum saldırılarına karşı büyük bir direniş göstermiştir. Bu direniş sırasında milletin bağımsızlığı için canını seve seve ortaya atmaktan çekinmeyen ve düşmana esir düşmemek adına elindeki son bombayı göğsüne bastırıp şehit olan Türk kahraman Şago ve aynı mevzide şehit düşen beş mücahidin destansı öyküsü anlatılmıştır. Gerçek bir olaydan esinlenerek kaleme alınan piyeste, Şago ve arkadaşlarının Kıbrıs Türk halkı tarafından unutulmayacağı gösterilmiştir.

2.1.3.2.17. I.Manga

Oğuz M. Yorgancıoğlu¹⁸² tarafından kaleme alınan bu piyes, üç perdeden oluşmaktadır. Bu esere Kıbrıs kütüphanelerinde ulaşılammıştır. Bu nedenle piyes, yazarından daktilo yazması hâlinde temin edilmiştir.

¹⁸¹ Adalı, 1970: 56.

¹⁸² Oğuz M. Yorgancıoğlu, Kıbrıs Türk Halk Bilimi üzerine yaptığı araştırmalar ile tanınmaktadır. Kendisi Kıbrıs Türk kültür varlığını tespit edebilmek adına manilerle ilgili derleme yapmıştır. Masal ve çocuk oyunlarının yanı sıra Kıbrıs folkloruyla ilgili de çalışmaları bulunan Yorgancıoğlu'nun tiyatro üzerine iki de piyesi bulunmaktadır.

I. Manga adlı bu piyes de 1963 olaylarının yer aldığı piyesler grubunda bulunmaktadır. Piyeste, Türkiye'deki tahsilini yarıda bırakıp Kıbrıs'ta başlayan çarpışmalar üzerine Erenköy'e çıkarma yapan ve burada mücadele verenler arasına katılan bir grup Türk gencinin öyküsü anlatılmaktadır.

Yazara göre “vatan” ana demektir. Kendisi o günleri yaşayan biri olarak bu konudaki duygularını piyeste şu sözlerle aktarmaktadır:

“...Vatan, senin de, benim de, bütün soydaşlarımızın da anasıdır. Bizim varlığımız, onun varlığı ile mümkündür.”¹⁸³

Yazar, piyesin kadrosunda olan Yarbay tarafından şehitlerin ardından geride kalan gençlere şu mesajı vermiştir: “...Bilmenizi isterim ki şehitlerimizin buradaki mezarları, Türk varlığının adaya saldırdığı yeni köklerdir! İcabında ölmesini bilenler milletçe yaşamaya hak kazanırlar. Bu toplum, bu yurt parçası uğrunda ölecek gençler birinci mangalar buldukça ebediyete kadar yaşayacaktır!”¹⁸⁴ Yarbay'ın bu sözleri ile piyes tamamlanmıştır. Böylece yazarın vatan, uğrunda ölenler sayesinde ayakta olduğu ana fikrini de bunlardan yola çıkarak oluşturduğu görülmektedir.

Piyes; şahıs kadrosu, ardından kısa bir dekor anlatımı ile başlamaktadır. Piyesin ana karakteri Alper'dir. Alper, yükseköğrenim için Ankara'da bulunmaktadır. Kıbrıs'ta çıkan çatışmalar üzerine arkadaşları ile birlikte Kıbrıs'a dönmüş ve Erenköy çıkarmasında I. Manga olarak görev yapmıştır. Alper; cesur, aynı zamanda soğukkanlı, hitabet yeteneği kuvvetli, sözüne güvenilir, atılgan bir gençtir. Etrafindakileri etkileme konusunda çok başarılı olan Alper, arkadaşlarını sürekli motive etmektedir. Piyeste yer alan bir diğer isim olan Sevgi ise Alper'in nişanlısıdır. Sevgi, hastabakıcı bir kızdır. Nişanlısı Alper'i milletin bağımsızlığı uğruna kaybetmesi karşısında yazar tarafından metanetini koruyan biri olarak işlenmiştir. Her Türk kadını gibi Sevgi de kahraman birini sevdiği için mutluluğu tadarken; toplumun mutluluğu için onu kaybetmenin üzüntüsünü yaşamaktadır. Yazar, Sevgi'nin hissettiği bu duyguları şu şekilde ifade etmektedir:

Yorgancıoğlu ile tarafımızdan 12 Temmuz 2016 tarihinde bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Bu söyleşide yazarın piyesleri hakkında konuşulmuş, yazar bu piyeslerin kendi başından geçen gerçek olaydan hareketle kaleme alındığını belirtmiştir. Yazarın kendisi ve arkadaşları Ankara'da tahsil görürken Kıbrıs'ta çıkan olaylara destek vermek amacıyla Kıbrıs'a çıkarma yapmışlar ve bu mücadele sırasında, çıkarma yapanların bazıları şehit olmuş bazıları ise hayatta kalmıştır. O, hayatta kalanlar arasındadır ve yaşadıklarını bir piyes şeklinde yazıya dökmüştür. Oğuz Yorgancıoğlu, daha sonra tahsilini tamamlamak üzere Türkiye'ye dönmüş, tahsilini tamamladıktan sonra da Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü'nde çalışmıştır. Yazar, Kıbrıs'a döneceği sırada Rum lideri Makarios tarafından Erenköy'e çıkarma yapan isimlerin adaya dönmelerinin yasaklandığı haberini almıştır. Bunun üzerine adaya dönemeyen Yorgancıoğlu, öğretmenlik yapmak için Tarsus'a gitmiştir. Yazarın Tarsus'ta geçirdiği öğretmenlik yılları ile ilgili *Okulda* adlı bir eseri mevcuttur.

¹⁸³ Yorgancıoğlu, 1972: 34.

¹⁸⁴ Yorgancıoğlu, 1972: 35.

“Toplumun mutlu olabilmesi için, Alper’in ölmesi, benim bedbaht olmam gerekirdi.”¹⁸⁵

Ahmet ile birlikte Ankara’da öğrenci olan ve Kıbrıs’taki Erenköy çıkarmasına I.Manga olarak katılan diğer isimler; Ahmet, Salahi, Cingöz, Erol, Sezai ve Aydın’dır. Bu isimlerden Ahmet; arkadaşları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını düşünen Kıbrıs’ta başlayan çarpışmalara katılarak ailesinin yanında olmak isteyen olumlu bir karakterdir. Salahi; barış yanlısı, insanların öldürülmesine karşı biridir. Cingöz ise içinde vatan sevgisi taşımasına rağmen Kıbrıs’a çıkarma yaptıkları takdirde üniversitenin uzayacağından korkmakta, iş bulamama kaygısı taşımaktadır. Bu nedenle piyeste olumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Ama yazar tarafından ilk başta olumsuz olarak gösterilen bu karakter, mücadele sırasında görevini harfiyen uyguladığı, vatani için canını ortaya koyduğu şeklinde verilmektedir. Piyeste yer alan diğer bir karakter ise Yarbay’dır. Görevi gereği çarpışmada şehit düşenleri anarken üzüntülü olmasına rağmen kendine hâkim olan biridir. Piyesin şahıs kadrosunda düşman kuvvetlerine dair hiçbir karakter geçmemektedir.

Piyeste; mekan olarak ilk önce Ankara’daki geniş bir okul kantininde yaşananlar, daha sonra Erenköy’de bulunan savunma mevzisi, ardından da şehit olan bu gençlerin türbelerinin bulunduğu yerdir.

Yazar, piyeste sade bir dil kullanmıştır. Cümleleri kısa ve anlaşılırdır. Yer yer Kıbrıs ağzına özgü kelimeleri de görmemiz mümkündür. Ayrıca devrik cümle kullanımına da rastlamaktayız. Piyesin yazarı, bizzat bu olayları yaşadığı ve Kıbrıslı olduğu için o günlere ait duygularını yöresel ağızla daha etkili anlatabileceğini düşünmüştür. Yazarın yazdığı ikinci ve son piyestir. Dil konusunda Türkiye Türkçesi’nin yanı sıra yöresel ağız tercih etmesi onun piyeste yazma konusunda pek de başarılı olduğunu göstermez.

Erenköy’de yaşanan çarpışmalar sırasında Alper, Ahmet, Salahi, Cingöz ve Erol adındaki üniversite öğrencileri I. Manga olarak Erenköy’e çıkarma yapmışlardır. Kıbrıs’taki çarpışmalarda Erenköy’de verilen mücadelenin ayrı bir önemi bulunmaktadır. Erenköy, bir sahil şeridi şeklinde olduğu için Türkiye ile Kıbrıs arasındaki bağlantıyı sağlayan bir konumdadır. Bu nedenle Erenköy’ün çok iyi savunulması gerekmektedir.

I. Manga’nın komutanı Ahmet, nişancısı ise Alper’dir. Fakat Ahmet, komutan olmasına rağmen Alper’in sözünün daha çok dinlediğinden şikâyet etmektedir. Bu sebeple Alper’e komutanlık görevini kendisinin alması teklif edilmiştir. Alper, kendisine yapılan bu teklifi görev taksimi konusunda itiraz etmemeleri kaydıyla üstleneceğini belirtmiş ve

¹⁸⁵ Yorgancıoğlu, 1972: 35.

arkadaşlarından bu konu üzerine onay alarak kabul etmiştir. Çatışmalar sırasında Alper, düşmana karşı giriştikleri bu savunmada az kişi oldukları için takviye bir manga daha ister. Fakat onlarla beraber mücadele eden köylülerden biri, takviye kuvvet konusunda umutlanmamak gerektiğini dile getirir. Kendilerine takviye kuvvet gönderilmesinin imkânı olmayacağını anlayan Alper, bu durum karşısında soğukkanlılığını yitirmemiştir. Yazar, Alper'in bu soğukkanlılığını yine onun ağzından anlatmış ve korkmadan yola devam edeceklerini, hiçbir şekilde dönmenin söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Alper, savundukları bölgeyi kurtarmak için kendince bir plan kurar ve bu plan uyarınca arkadaşları arasında bir görev paylaşımı yapar. Alper'in kurduğu plan başarı ile işler ve verilen mücadele neticesinde bölge, düşmanın elinden kurtulur. Ancak vatanın bağımsızlığı için verilen bu mücadele sırasında Erol, Salahi ve Sezai dışındakiler şehit olmuşlardır.

2.2. Toplumsal Piyesler

2.2.1. Geçim Sıkıntısını Anlatan Piyesler

2.2.1.1. Deli Hasan

Bekir Kara tarafından yazılmış olan *Deli Hasan*, geçim sıkıntısını anlatan toplumsal konulu iki perdelik bir piyestir. Piyesin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir. Yazar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmadan evvel de piyesler yazdığı bilinmektedir. Hatta biz bu piyesleri yukarıdaki bölümde inceledik. Bu inceleme neticesinde de yazarın toplumsal konulu piyeslerinde konuyu işleyiş yönüyle daha başarılı bulduk. Belki de önceden yazdığı piyeslerde edindiği tecrübeden dolayı zaman içerisinde kendini geliştirdiğinden bu konudaki başarıyı da yakalama fırsatı bulmuştur. Piyes, şahıs kadrosu ve oyunun dekoru hakkında genişçe bir bilgi ile başlamaktadır. Piyese konu olan olayların “1940-1948 yılları arasında geçtiği”¹⁸⁶ bilgisi de oyunun başlangıcında yer almaktadır.

Piyesin ana konusunu, 1940-1948 yılları arasında II. Dünya savaşı nedeniyle Kıbrıs adasındaki Türklerin çektikleri ekonomik sıkıntılar oluşturmaktadır. Piyeste, yazar tarafından çekilen bu ekonomik sıkıntılar şahıs kadrosunda bulunan bohçacı Aliye'nin ağzından verilmektedir. Aliye, var olan bu durumu hem köydekiler hem de şehirdekiler açısından şu şekilde dile getirmiştir: “... Para yok. Ekmek bile galmadı bazı yerlerde. Savaş fena geldi. İngiliz savaşa daldı. Milleti unuttu. Köylünün maksılı olmasa açlıktan geberecekti. Gasabalı insanı daha berbat... Memlekette genç galmadı...”¹⁸⁷ Aliye'nin bu sözleri aynı zamanda

¹⁸⁶ Kara, 1994: 7.

¹⁸⁷ Kara, 1994: 14.

yazarın, parasızlıktan dolayı çekilen sıkıntılar hakkında vermek istediği toplumsal bir mesajı oluşturmaktadır.

Piyenin başkişisi aynı zamanda oyuna adına veren Hasan'dır. Cahil bir karakter olan Hasan, olayların geçtiği yıllarda İngiliz idaresinde bulunan adada, İngilizler hakkında ileri geri konuşmaktadır. İngilizlere karşı olan Hasan, korkusuzca duygularını ifade ettiği için etrafındakiler tarafından "deli" sıfatıyla çağırılmaktadır. Hasan aynı zamanda bir dönem köyde muhtarlık yapmıştır. Hasan'ın ailesi, karısı Zalihe ve kızı Emete'den oluşmaktadır. Zalihe; sürekli ev işleriyle uğraşan, kocasının İngilizler hakkındaki eleştirilerinden dolayı başına bir iş gelmesinden endişe duyan kendi hâlinde bir ev hanımıdır. Emete ise yeni yeni serpilmeye başlayan genç ve güzel bir kızdır. Emete, anne ve babasının sözünden çıkmayan bir karakterdir. Nitekim babası onun kız olduğu için köyden dışarı çıkıp eğitimine devam etmesine izin vermemiş, Emete de bu nedenle ilkokuldan sonra tahsiline devam etmemiştir.

Piyenin bir diğer karakteri olan Murat, köy muhtarının oğludur. Murat ile Emete birbirlerini sevmektedir. Salih, zihinsel engelli bir gençtir. Salih, Deli Hasan'ın peşini hiç bırakmamakta, onun evinden çıkmamakta; bir taraftan da Emete'ye ilgi duymaktadır. Yazar, bu kişinin yaptığı hareketler ve konuşma tarzı ile ekonomik sıkıntı gibi insanın içini daraltan bir konuyu renklendirme ve gülme ögesi yapma adına seçtiğini düşünmekteyiz. Piyeste Aliye adındaki bohçacı kadın, köy köy dolaşarak bu işi yapmaktadır. Bohçacılık yaptığı için herkesi tanımaktadır. Ayrıca gittiği evlerdeki genç kızlara koca bulup evlendiren bir karakterdir. Piyesteki diğer karakterler Fahri ve Giryago'dur. Fahri köyün aydın fikirli bir muallimdir. Giryago ise Rum bir tüccardır. Türkçeyi de iyi derecede konuşan Giryago'nun ekonomik durumu gayet iyidir. Rum olmasına karşın yaptığı ticarete İngilizlere de mal satmaktadır. Yazar, ezelden beri aynı adayı paylaşan Türk ve Rumların ekonomik yönden hiçbir zaman denk olmadıklarını da bu piyes yolu ile eleştirmektedir. Adada yaşayan Rumlar, her daim ekonomik yönden refahta iken; Türk halkı bu konuda hep sıkıntılar, zorluklar yaşamıştır.

Piyeste tek bir mekan olan köy evinde geçmektedir. Piyeste Kıbrıs ağzını görmekteyiz. Ama muallim, okumuş, aydın bir kişi olduğundan onun sözlerinde yöresel ağzı görmek mümkün değildir. Yazar, bu konuda başarı sağlarken; yöresel ağzı edebi bir metinde kullanmasının da ne derece uygun düştüğü sorgulanabilmektedir.

Bohçacılığın yanı sıra çöpçatanlık da yapan Aliye, yeni yeni serpilmeye başlayan Emete'nin bekar olduğunu duymuştur. Bunun üzerine Zalihe'ye ailelerin genç kızlarını para sıkıntısı sebebiyle Arap uşaklarına verdiklerini ve Arap uşaklarının aldıkları bu kızları paraya boğduklarını söyler. Zalihe'nin Aliye'ye cevabı ise kızının zinhar böyle bir evlilik yapmasına müsaade etmeyeceği olur. Bu yolla bir çözüm bulamayacağını anlayan Aliye bu kez de Hasan

ile Rum tüccar Giryago'yu tanıştıır. Hasan, elindeki kömürü paraya çevirmek ayrıca elindeki eşıği de bu tüccara satmak istemektedir. Hasan, İngiliz hükümetine karşı olduğu için maddi sıkıntıları olmayan Rumlarla alış veriş yapmakta bir sakınca görmez. Ancak Giryago'nun İngilizlerle çalıştığını duyunca rahatsız olur ve satıştan vazgeçer. Hasan'ın bu kararı uzun sürmez. Büyük bir maddi sıkıntı içinde olan Hasan, sonunda bu ticareti yapmak zorunda kalacaktır.

Zalihe, bir yandan parasızlıkla mücadele etmekte diğer yandan kızını iyi birileriyle baş göz etmek istemektedir. Zalihe; köyün görmüş geçirmiş, aydın muallimini kızına uygun bulmaktadır. Emete'nin gönlü ise Murat'tadır. Ancak Murat'ın babasıyla Hasan arasında bir husumet olduğu için Hasan kızını Murat'a vermek istememektedir. Bu konuda çok sert olan Hasan, Emete'yi Murat'la görüştüğu takdirde Arap fellahlarına satacağını söyleyerek tehdit eder. Diğer yandan Fahri öğretmen de Emete'ye karşı hisler beslemektedir ve bu hislerini açıkça bildirir. Piyenin sonunda Emete, Murat'ı sevmesine rağmen Fahri öğretmenle evlenmeye karar verir. Yazar, piyenin sonunda Emete'ye böyle bir karar verdirmesindeki en önemli sebep, ekonomik sıkıntıları atlatmaktır. Bunun yanı sıra bir kız evladın baba sözünden dışarı çıkmamasıdır. Tabii ki bu da bir evladın atasına duyduğu saygıdan kaynaklanmaktadır. Bir diğer noktaya bakılacak olursa da bir muallimin cahil bir kız ile evlenmek istemesi günümüz şartlarında pek tercih edilmezken, o dönemde kızların eğitimden yoksun bırakılması sebebiyle yapılan evlilikler bu yönde seyretmekteydi.

2.2.1.2. Dedemin Paracıkları

Bekir Kara tarafından yazılan toplumsal konulu *Dedemin Paracıkları* adlı piyes, yazarın *Toplu Oyunlar II* adlı kitabında üçüncü sırada yer almaktadır. Piyes, üç perdeden ibarettir. Piyenin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Piyenin başında yazar; eserinin dram türünde olduğunu belirtmiş, daha sonra karakter listesini vermiş ve dekordan söz etmiştir. Piyeste yine toplumsal bir konu olan ekonomik sıkıntı işlenmektedir. Yazarın bu kitaptaki en başarılı oyunu olduğunu söylememiz mümkündür. Yazar, olgunluk döneminde bu piyesi kaleme aldığı için daha önceki deneyimlerini de kullandığından başarı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca bu piyes, *Toplu Oyunlar II* kitabındaki en kapsamlı olması yönü ile de dikkat çekmektedir. Piyeste, maddi sıkıntılarla boğuşan bir ailenin başından geçenler işlenmiştir.

Yazar, başkahraman olan dedenin adını Mülayim olarak seçmesinin tesadüf olduğu düşünülemez. Mülayim kelimesi “yumuşak huylu” anlamı taşıdığından yazar da bu karakterin adını gösterdiği davranışlardan dolayı kullandığını düşünmekteyiz. Piyeste de huysuz ve

geçimsiz bir ihtiyar olmayan Mülayim, ailesinin yanında yaşamasına rağmen yazar, onun çok yalnız olduğunu vurgulamaktadır. İlgiden yoksun bırakılan bu ihtiyar, piyeste gülme unsurunu da oluşturmaktadır. Yazar, bu unsuru oluştururken ihtiyarın kullandığı cümlelerle karşımıza çıkarmaktadır. O cümlelerden biri de şu şekildedir:

“...E, başka n’apacayık? Deliganlı değilik ya da, başka bişey da yapacayık.”¹⁸⁸

Yazar, geçim sıkıntısını işlediği bu piyeste, Mülayim dedenin ilgiden yoksun bırakılması ve bu yalnızlık neticesinde ailesi tarafından ölüsünün odasına gittikleri zaman fark edilmesiyle okuyucuya, geçim sıkıntısı içerisinde olan ailelerin bazen birbiriyle ilgilenemeyecek kadar uzak düşebilecekleri, bu sıkıntılar son bulduğunda ise artık çok geç olabileceği mesajdır.

Kalabalık bir şahıs kadrosu olan piyesin başkahramanı Mülayim’dır. Mülayim çocuk ve torun sahibi yaşlı bir adamdır. Mülayim sürekli yalnızlıktan şikayet edip evlenmek istemektedir. Ayrıca bankada parası bulunmaktadır. Cemal, Mülayim’in oğludur. Ailesine bağlı bir karakter olan Cemal, para sıkıntısı çekmekte; bu sıkıntı canına tak ettiği için de kredi alarak bir iş kurmayı istemektedir. Ancak Cemal enflasyon sebebiyle bu teşebbüsünde başarısız olur. Cemal’in en büyük destekçisi, karısı Aliye’dir. Aliye parasızlık nedeniyle evlere temizliğe gitmektedir.

Cemal ve Aliye’nin çocukları, Mülayim’ın torunları olan Eylül ve Mehmet oyundaki diğer önemli karakterlerdir. Eylül dedesini çok seven, saf, temiz ve duygusal bir kızıdır. Veli adındaki genci sevmektedir. Ancak Veli tarafından ihanete uğramıştır. Mehmet, Eylül’ün abisidir. Yurt dışında eğitimini tamamlayıp Kıbrıs’a dönen Mehmet, işsiz ve parasızdır. Piyenin diğer karakterleri; Veli, Hakan ve Melisa’dır. Veli, Eylül’ün flört ettiği çocuktur. Zengin bir ailenin oğlu olan Veli, Eylül’ü sadece eğleneceği bir kız olarak görmektedir. Veli, paraya verdiği önemle dikkat çeker. Psikiyatrist olan Hakan, Mehmet’in arkadaşıdır. Hakan, Eylül’ü tanıdıktan sonra ona âşık olacak ve onunla evlenmek isteyecektir. Melisa ise Mehmet’in sevdiği kızıdır. Melisa, İngiltere’de öğrenim görmüştür; ailesinin hâli vakti yerindedir.

Piyeste yazar tarafından tek bir yer olan bu ailenin yaşadığı evde geçmektedir. Bu evin de yatak odası, oturma odası, mutfak gibi bölümleri dikkat çekmektedir. Sade bir dille yazılan piyeste karakterlerin Kıbrıs ağzı ile konuştuklarını görmemiz mümkündür.

Cemal, çalışmasına rağmen evin ihtiyaçlarına yetişememekte, sürekli bir geçim derdi yaşamaktadır. Cemal, bankadan kredi alıp iş kurmayı denese de enflasyon nedeniyle başarılı olamamıştır. Cemal’in karısı Aliye, evlere temizliğe gitmekte ve aldığı üç beş kuruşla eve

¹⁸⁸ Kara, t.y.: 120.

katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Kendileri ile aynı evde yaşayan Mülayım Dede ise sürekli yalnız olduğundan, herkesin işine gücüne dalıp kendisini ihmal ettiğinden yakınmaktadır. Mülayım Dede, kendisine yoldaş olacak birini bulup evlenmek istemekte, bunun için sürekli oğlunun başının etini yemektedir. Mülayım Dede'nin isteğini elde etmek için önemli bir de kuzu vardır: "...Hepiniz dinleyin! Eğer bu işimi yaparsanız, sizi paraya boğacağım"¹⁸⁹

Ev halkı Mülayım Dede'nin bankada parasının olduğuna inanmamakta, ona gülüp geçmektedir. Hepsisi Dede'nin bu konuda hayal kurduğunu düşünmektedir. Piyesin ilerleyen bölümlerinde bir tek Psikiyatrist Hakan Mülayım Dede'ye inanacaktır. Mesleği icabı dedenin hayal kurduğunu düşünmeyen Hakan, bu konuda yanılmayacaktır. Buna rağmen parasızlık içinde kıvranan bu ailenin, Dede'nin söylemlerine karşı düşünceleri Eylül'ün ağzından şu sözlerle aktarmıştır: "... Biz sürünürük, o para sayıklar. Keşke dediği gibi çok parası olsa"¹⁹⁰ Mülayım Dede piyes boyunca aile fertlerini parasının olduğu konusunda ikna etmeye çalışır, kendisini evlendirmedikleri takdirde ise parasını torunu Eylül'e bırakacağını dile getirir.

Evin oğlu Mehmet, yurt dışından tahsilini tamamlayarak dönmüş ve askere gitmiştir. Askerliğini bitirdikten sonra da diploması olmasına rağmen iş bulamamıştır. Evin kızı Eylül ise eğitimine devam etmemiş, Veli adında zengin bir gençle görüşmeye başlamıştır. Veli, bir yandan Eylül'le arkadaşlık ederken diğer yandan ailesine ve zenginliklerine yakışacağını düşündüğü başka bir ailenin kızıyla nişanlanmıştır. Bu durumu öğrenen Eylül, büyük bir hayal kırıklığı yaşamış, dünyası başına yıkılmıştır. Eylül'ü bu yıkımdan, Mehmet'in arkadaşı Hakan kurtaracaktır. Hakan, manevi olarak Eylül'e büyük bir destek olacak ve onu tanıdıkça bu masum kızla evlenmek isteyecektir. Eylül'e ise bu teklifi düşünmek için zaman isteyecektir.

Mehmet, uzun süre işsiz kaldıktan sonra bir inşaatta, geçici bir süre için işe başlamıştır. Çalıştığı yerin sahibi olan Melisa ile burada tanışan Mehmet, onunla evlenmeye karar verir. Evlendikten sonra Melisa, Mehmet'i alıp bir süreliğine Londra'ya gidecektir. Mehmet bu kararı ailesi ile paylaşır. Eylül, abisinden ayrılacağı için üzgün ancak onun mutlu olacağına inandığı için de sevinçlidir. Bu aile toplantısında Mehmet'in ardından Hakan da Eylül'le evlenmek istediğini açıklayınca Eylül'ün anne ve babası şaşırıp kalacaktır. Eylül, bu sürpriz gelişmeleri dedesine bildirmek üzere onun odasına gittiğinde, acı bir gerçekle yüzleşir: Mülayım Dede vefat etmiştir. Eylül dedesinin yanında, kendisine kalan bir banka defteri ile bir mektup bulacaktır. Dedesinin bu davranışı onu daha da duygulandıracak ve üzüntüsü daha da pekişecektir.

¹⁸⁹ Kara, t.y.: 157.

¹⁹⁰ Kara, t.y.: 165.

2.2.1.3. İsten Pasadembo

Bekir Kara tarafından kaleme alınan *İsten Pasadembo* toplumsal bir piyes olup iki perdeden oluşmaktadır. Eserin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Yazarın piyesin başında, oyundaki kişilerin yaşlarını verip kısa bir dekor anlatımı yaptığı görülmektedir. Piyeste, bir anne ve babanın; yanlarında yaşayan bir tanecik kızları ve yıllarca Londra’da yaşayan hasret kaldıkları oğulları ve komşuları ile yaşadıkları olaylar, bu süreçte ailenin yaşadığı geçim sıkıntısı ele alınmıştır. Yazar piyeste paranın önemini, Devrişe’nin ağzından şöyle anlatılmıştır: “...Paran olmadığında, kim sever sayar seni? Paran varsa adam yerine gollar insanı... Zaman para zamanıdır. Para...”¹⁹¹

Piyeste ayrıca devlet kademelerinde iş ararken karşılaşılan bir sorun olan torpil, kadının ev içindeki baskın konumu, hayatın vazgeçilmez bir parçası olan aşk gibi konuların yanı sıra bir entrika unsuru olarak uyuşturucu ticareti işlenmiştir. Yazarın 1974 sonrasında yazdığı piyesleri, toplumsal konular üzerinedir. Bunun en büyük sebebi ise Kuzey’de toplanıp bağımsız bir devlet çatısı altında yaşamaya başlayan Kıbrıslı Türkler, sosyo-ekonomik problemlerle karşı karşıya kaldıklarında yazarın da piyes yoluyla birtakım yerlere mesajlar vermek istediği düşünülmektedir. Yazar, bu konuyu işleyip ilgili yerlere gerekli mesajı verirken araya komedi unsurlarını da katmıştır. Bunu insanları güldürürken aynı zamanda da onları düşünmeye bırakmak olduğunu söylememiz mümkündür. Yine yazar tarafından piyesin bir komedi olduğunu göstermek için “pasadembo” kelimesini kullanmıştır. Aynı zamanda eserin adında da yer alan bu kelime “kabak çekirdeği” anlamına gelmektedir. Başkahraman Mestan, oynadığı saf rolünü bütünlemek için eser boyunca pasadembo çitlemekte ve etrafında bulunanlara da ikram etmektedir. Mestan, bu ikramı yaparken yazar kendisine şu ifadeyi kullandırmaktadır:

“İsten basadembo vereyim sa?”¹⁹²

Piyeste, bir ailenin işsizlik ve parasızlık sebebiyle yaşadıkları olaylar ve bu olaylar karşısında ailenin oğullarının içine düştüğü çaresiz durum irdelenmiştir. Bunlardan yola çıkarak piyeste, yazar tarafından bizlere verilmek istenen mesaj ise parasızlıktan doğan dertlerin insanı perişan durumlara düşürdüğüdür.

Piyesin şahıs kadrosu kalabalık değildir. Piyeste Mestan isimli başkarakter, gizli bir polistir. Mestan, üstlendiği görev icabı deli rolü yapmakta, bunu yaparken de dikkatleri farklı yönlere çekmeye çalışmaktadır. Mestan’ın esas hedefi uyuşturucu çetesini çökertmektir.

¹⁹¹ Kara, 1994: 71.

¹⁹² Kara, 1994: 83.

Piyesteki diğerk kişi Dervişe'dir. Aile yönetiminde baskın bir rolü olan bu kadın, kocasının kendisine rahat bir yaşam sağlayamadığından şikâyet etmektedir. Dervişe, insanlara para sayesinde değer verildiğini düşünmektedir. Dervişe'nin kocası Veli, işsiz güçsüz bir karakterdir. Veli, kumara olan tutkusu ile bilinmektedir. Sürekli karısının baskısı altında yaşamaktadır. Dervişe ile Veli'nin kızları Selma, parasızlık nedeniyle eğitimini tamamlayamamış, torpilleri olmadığı için bir işe de girememiştir. Selma, deli rolü yapan Mestan'ın, akıllıca konuştuğuna şahit olduğu zamanlarda onun düzgün biri olduğunu görüp gizliden gizliye onu beğenmekte; fakat belli etmemektedir. Zira onun deli olduğunu düşünmektedir.

Diğerk karakterler Dervişe ve Veli'nin oğlu Ahmet ve Mestan'ın babası Halil'dir. Ahmet, henüz küçük bir çocukken anne ve babası tarafından parasızlık sebebiyle Londra'daki dayısına evlatlık olarak verilmiştir. Kadınsı hareketleri ve konuşma tarzı ile dikkat çeken Ahmet, eroinen yakalanarak hapse düşmüştür. Halil ise bakanlıkta şoför olarak çalışmaktadır. İş nedeniyle kendisini üstün görüp etrafındakilerin kendisine muhtaç olduğunu düşünmektedir. Şanslı bir karakter olan Halil, hükümet kadrosunda yapılan değişikliklerden de etkilenmemiş ve işini kaybetmemiştir.

Bu şahıs kadrosuna baktığımız zaman yazar için en önemli karakter olarak Mestan'dır. O, piyesin başında yaptığı deli rolü ile karşımızdadır. Bu karakterin kişiliğiyle ilgili gerçeği daha sonra yazar tarafından öğrenmekteyiz. Yazar, yine Veli ve Halil adlı iki farklı karakteri bir arada göstermeyi işlediği konuyu destekleme açısından seçtiği düşünülmektedir. Böylece var olan gerçekleri gözler önüne sermeye çalışmıştır.

Piyeste mekan olarak bir köy evinin kullanıldığı görülmektedir. Kara'nın toplumsal konulu piyeslerinde genelde ev veya köy evini kullandığını görmekteyiz. Buna sebep onun piyeslerinin çoğunun sahnelenmiş olmasıdır. Bu basit dekorun hazırlanmasının kolay oluşundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Yazar, diğerk pek çok piyesinde olduğu gibi buradaki karakterleri de Kıbrıs ağzı ile konuşturmaktadır. Tabii ki bir ağzın yazı diline taşınmasının ne derece doğru olduğu da tartışılabilir.

Mestan, adlı kişi Selma'yı sevmektedir. Fakat yaptığı davranışlar normal değildir. Bu sebeple kendisi çevre tarafından deli olarak görülmektedir. Selma ise parasızlık sebebiyle tahsilini tamamlayamamış, torpili olmadığı için de bir işe girememiştir. Selma'nın Dervişe ile Veli onun ailesidir. Bir de Ahmet adında yurt dışında yaşayan kardeşi vardır. Dervişe, ev içinde ağırlığı olan bir ev hanımıdır. Paranın onun için her şey olmasına rağmen yaşadığı ekonomik sıkıntı canına tak etmiştir. Kocası Veli ise işsizliği, parasızlığı bir yana Dervişe'nin baskısı altında da ezilmektedir. Bir gün eve gelen telefon ile evlatlık verdikleri oğulları

Ahmet, kendilerini ziyaret etmek için Londra'dan geleceğini bildirmektedir. Aile bu duruma çok mesut olmuşlardır. Çünkü yıllardır hasretini çektikleri evlatlarına kavuşacaklardır. Ahmet, ailesine kavuşmuştur. Fakat diğer erkeklere göre gerek konuşma tarzı gerekse hareketleri ile farklıdır. Dervişe, oğlunun bu hallerini de kabul etmek istememektedir. Ahmet, yaşadığı yer olan Londra'ya döneceği vakit eroinden yakalanmıştır. Bu haberi komşuları Halil, kendilerine bildirmektedir. Halil, onu yakalatanın da oğlu Mestan olduğunu ilave ettiği zaman herkes duydukları üzüntü bir yana Mestan'ın da gerçek kimliğinde polis oluşu ve bu iş üzere deli kılığına girişi karşısında hayretler içinde kalmışlardır. Oğullarının bu durumuna kahrolan aile, Mestan'ın kızları Selma'yla evlenmek istemesi karşısında duydukları üzüntü yanında mutluluğu da aynı anda yaşatacaktır.

2.2.2. Aile İçi İlişkiler Hakkında Piyes: Hasret

Bekir Kara'nın bu piyesi, *Toplu Oyunlar II* adlı kitabında ilk sırada yer almaktadır. *Hasret*, iki perdeden oluşan ve melodram tarzında yazılan bir piyestir. Piyesin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Piyesin başında yazar tarafından karakterler sıralanmış ve dekorla ilgili bilgi verilmiştir.

Piyeste bir ailenin evladına, evladın da aileye duyduğu hasret konusu işlenmektedir. Bu konu aynı zamanda piyese de ismini vermiştir.

Yazar, çok çilekeş bir baba tablosu önümüze koymuştur. Bu baba, bir taraftan eşinin rahatsızlığı ve ekonomik sıkıntı sebebiyle oğlunu başka bir memlekete evlatlık vermek zorunda kalmıştır. Diğer taraftan kendisi dikkatsizlik neticesinde trafik kazası geçirmiş ve kendisine bir tedavi süreci başlatılmıştır. Bir yandan da eşinin vefatıyla beraber kızlarının sorumluluğunu tek başına üstlenmiştir.

Aile hasretinden dolayı uyuşturucu illetine tutulan bir evlat ailesine ulaştığı zaman onların karşısına çıkmaktan utandığı için yazar tarafından çözüm bulunacak ve bu kişi başka bir kimlik kullanacaktır. Yazar, piyeste hasretlik çeken bir evladın uyuşturucu illetine yakalanması konusuna sebep olarak şunları dile getirmiştir: “Yalnızlık. Sevgisizlik. Kendini toplum içinde yararsız bir kişi olduğu duygusu”¹⁹³

Piyeste anlatılanlardan yola çıkılarak, bir insanın yaşamında ailenin ne kadar önemli olduğu, insanın ne yaşarsa yaşasın ailesine sığınmak istediği mesajı verilmiştir.

¹⁹³ Kara, t.y: 58.

Piyeste yer alan karakterler; Emin Bey, Derya, Seçil, Hale, Kenan (Metin) ve Taşkın Bey'dir. Piyesin başkahramanı olan Emin Bey; kızları Seçil ve Derya ile yaşayan kendi hâlinde biridir. Emin Bey'in en büyük derdi, evlatlık verdiği ve Londra'da bulunan oğlunun hasretidir. Derya evin bütün sorumluluğunu üstlenmiş, büyük kızıdır. Kardeşinin manken olma fikrine karşıdır. Evin küçük kızı Seçil ise bir fabrikada muhasebeci olarak çalışmaktadır. En büyük hayali manken olmaktadır. Hale, Emin Bey'in evinde misafir olarak kalan bir üniversite öğrencisidir. Kenan, Emin Bey'in Londra'da bulunan oğludur. Uyuşturucu bağımlısı olan Kenan, aile hasreti çekmektedir. Taşkın Bey ise bir mankenlik ajansı sahibidir. Taşkın Bey, Derya'yı tanıdıktan sonra onunla evlenmek istemektir. Taşkın Bey ayrıca Emin Bey'e, Kenan diye bildiği uyuşturucu bağımlısının oğlu Metin olduğunu söyleyecektir.

Emin Bey, eşinin rahatsızlığı sebebiyle bakıma muhtaç durumda olan küçük oğlunu, Londra'da bulunan kardeşine evlatlık olarak vermiş; bir daha da oğlundan haber alamamıştır. Karısı vefat etmeden önce Emin Bey'e, içi evladının hasretiyle yanan bir ana olarak şu vasiyette bulunmuştur: "Oğlumu bulup Kıbrıs'a, evimize getirmeden, kemiklerim mezarımda rahat etmeyecek"¹⁹⁴ Karısının vefatından sonra Emin Bey, kızları ile hayatını idame ettirmeye çalışmıştır. Derya, çalışmasına rağmen evi çekip çevirmekle meşgul olmuş; Seçil ise bir fabrikada iş bulmuştur ancak en büyük isteği manken olmaktır.

Piyeste tek bir mekandan söz edilmiştir. O da piyesin başkahramanı Emin Bey'in evidir. Sade bir dil kullanılmıştır. Karakterler, Kıbrıs ağzı ile konuşmaktadır.

Bir gün Emin Bey'in evine bir telefon gelir; arayan, Londra'da bulunan oğlu Metin'dir. Metin telefonda, arkadaşı Kenan'ın Kıbrıs'a geleceğini ve onu misafir etmelerini istediğini belirtmiştir. Derya, hiç tanımadıkları birini misafir etmeye karşı çıksa da Emin Bey oğlunun bu ricasını kabul etmiştir. Bu sırada eski bir tanıdıklarının kızı olan ve üniversite tahsili için Kıbrıs'ta bulunan Hale de evde misafirdir. Diğer yandan Seçil'in yeni tanıştığı mankenlik ajansı sahibi Taşkın Bey sürekli bu eve gidip gelmeye başlamıştır. Derya, Seçil'in manken olmasına şiddetle karşıdır. Aynı şekilde Emin Bey de Seçil'e bu konuda izin vermezken Taşkın Bey'in kendilerine gelmelerini de yasaklamıştır.

Derya, bir sabah Kenan'ı krize girmiş hâlde bulur. Kenan'ın kolundaki izleri gören Derya, bu durumun sebebinin uyuşturucu olduğunu anlar ve durumu kardeşi Seçil'le de paylaşır. Bu olaylar yaşanırken Taşkın Bey çıkagelir, durumu öğrenir ve Kenan'ı hastaneye götürür. Taşkın Bey, hastanede tedavi olduğu günlerde Kenan'ı hiç yalnız bırakmaz, Kenan'la sürekli ilgilenir. Bu sırada da Kenan ile ilgili gerçeği öğrenir. Bu gerçek, Kenan'ın aslında

---

¹⁹⁴ Kara, 2008: 14.

küçük yaşta evlatlık verilen Emin Bey'in oğlu Metin olduğudur. Taşkın Bey, öğrendiği bu gerçeği Derya ile paylaşır ve Metin'in durumunu şu sözlerle ifade eder: "O şimdi, insanlara yararlı işler yapabilecek duruma geldi. Benim arayıp da bulamadığım bir eleman. Ama o, 'ailemle olabilirsem Kıbrıs'ta kalırım' diyor, başka bir şey demiyor"¹⁹⁵

Diğer yandan Emin Bey, uyuşturucu krizine giren bu meçhul misafirin yüzünü dahi görmek istememektedir. Taşkın Bey'in ise Emin Bey'e hiç ummadığı bir haberi vardır. Taşkın Bey, Emin Bey'e de Kenan'ın gerçek kimliğini söyler. Bunun üzerine evlat hasretiyle yanan Emin Bey, oğlunu bağrına basıp ondan af diler. Baba ile oğul birbirlerine sarılırken, Derya ile Seçil de bu durum karşısında çok duygulandıklarından bu tablo karşısında hıçkırma hıçkırma ağlarlar.

2.2.3. Kültürel Farklılıklar Hakkında Piyes: Okulda

Oğuz Yorgancıoğlu'nun yazdığı toplumsal bir piyes olan *Okulda*; kültürel farklılıklar konusunu işlemektedir. Piyes, iki perdeden oluşmamaktadır. Perdelerin başında, bu perdelerde yer yalan meclislerle ilgili açıklamalar bulunmaktadır. Önceki bölümlerde hakkında bilgi verilen eserin yazarı ile 12 Temmuz 2016 tarihinde tarafımızdan bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Şu an baskısı olmayan ve hiçbir yerde bulunamayan bu piyes, bizzat kendisinden temin edilmiştir.

Piyeste anlatılan olaylar, piyesin adından da anlaşılacağı üzere bir okulda geçmektedir. Piyeste, ortaöğretim kurumuna bağlı bir okula yeni atanan bir öğretmenle okuldaki öğrenciler ve diğer öğretmenler arasındaki kültürel farklılıklar, duru bir dil kullanılarak anlatılmıştır. Yorgancıoğlu kendisi ile gerçekleştirdiğimiz söyleşide, kendisi yaşadıklarından hareketle bu piyesi kaleme aldığını; eserinde öğrencilerle olan ilişkiler, aile-öğrenci yapısı, dinî inanç veya inançsızlık gibi konulara değindiğini belirtmiştir.¹⁹⁶

Yazar, kısa bir kesit de olsa bu okulda yaşadıkları sayesinde eğitim-öğretim hayatına dair tecrübeler edindiğini kendisiyle yaptığımız söyleşide öğrenmiştik. Piyesi bu bilgiler ışığında okuduğumuz zaman da cümleler içerisine serpiştirilen ifadelerde daha iyi anlamış olduk. Ayrıca yazarın okulda karşılaştığı olumsuz davranışlar, öğrencilerden evvel okul kadrosunda bulunan bir öğretmen arkadaşının ağır eleştirisi ile yaşandığını görmekteyiz. Yazara kişisel bir eleştiri yaparak şunları dile getirmiştir:

¹⁹⁵ Kara, 2008; 59.

¹⁹⁶ Oğuz Yorgancıoğlu ile piyesleri üzerine söyleşi, 12.07.2016, Deniz Plaza, Gazi Mağusa.

“Hayatımda sizin gibi böyle bir köşeye çekilip, hiç konuşmayan edebiyat hocası görmedim.”¹⁹⁷

Bizce yazar bu durumda haksızlığa uğramıştır. Çünkü insan yeni girdiği üstelik kendi memleketinin dışında tanımadığı bir ortamda bu şekilde sessiz kalması gayet doğaldır. Fakat kültür farklılığı sebebiyle bazı kişiler bu doğallığı farklı algılamaktadırlar. Yazar, daha ilk adımda ve sonrasında öğrencilerle yaşadıkları karşısında mesleğini icra etmek istemediğini vurgulamıştır. Yazarın, kolayca kaçarak ilk anda pes etmek istemesini pek doğru bulmasak da gösterdiği bu davranışı yaşının küçük oluşuna bağlayabileceğimize karar verdik. Piyeste bu mesleği başlamadan bitirmeyi düşünen yazar, okulda bulunan ve kendinden yaşça büyük bir meslektaşının sözlerinden sonra etkilenmiş ve mücadele vermeye karar vermiştir. O, verdiği bu mücadele sayesinde de muvaffak olmuştur. Bundan yola çıkarak yazarın mücadelecisi bir özelliği olduğunu söylememiz söz konusudur. Üstelik yazarı piyesteki adını “Kaya” koymasının rast gele koyduğunu düşünmüyoruz. Kaya sertliği gibi öğrencileri karşısında tavrını koymuş, mücadelesini farklı kültüre sahip öğrenciler karşısında da göstererek başarı sağlamıştır.

Bunlardan yola çıkılarak piyesin, öğretmenlik mesleğini seçen bir insanın, öğrencilerine faydalı olduğu derecede başarılı olabileceği mesajını içermektedir.

Piyes, karakter listesi ile başlamaktadır. Piyesin ana karakteri, aslında yazarın kendisi olan Kaya Öğretmen’dir. Kaya Bey, öğretmenlik mesleğine yeni başlamış, idealist bir karakterdir. Göreve yeni başladığı okulda çekingenliği ile dikkat çeken Kaya Öğretmen, şahit olduğu olumsuz davranışlar sebebiyle görevinden istifa etmeyi düşünmüştür ancak ideallerinden kolayca vazgeçemeyeceğine inanarak sabırlı olup mücadele etmeyi tercih etmiştir.

Şahıs kadrosu kalabalık olan piyesin kahramanları, okul çalışanları ve öğrencilerden oluşmaktadır. Okul müdürü Kemal Bey, problemleri öğrenciler karşısında telaşa kapılmamak gerektiğini, aksine korkmadan hareket edilirse daha iyi çözümler elde edilebileceğini düşünmektedir. Müdür muavinlerinden Ali Bey, başarısız öğrencilerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geçirilmesinden şikâyetçidir. Bu uygulamanın öğretmeni geri plana attığını düşünen Ali Bey, kendisini yaptığı işten soyutlama yolunu tercih etmiştir. Bu nedenle ders dışında hiçbir konuyla ilgilenmemektedir. Diğer müdür muavini Hasan Bey; Ali Bey’in aksine öğrenci ile iç içe olmayı tercih etmekte, problemleri öğrenciler hakkında ne kadar çok bilgi sahibi olursa onlara o kadar çok yardımcı olabileceğine inanmaktadır. Piyeste yer alan

---

¹⁹⁷ Yorgancıoğlu, 1970: 13.

diğer öğretmenler; Sezai Bey, Nihal Hanım ve Şebnem Hanım'dır. Sezai Bey, problemlili öğrencilere yapılacak en iyi davranışın onlarla hiç iletişim kurmamak olduğunu düşünmekte, onları okuldan uzaklaştırmak gerektiğini savunmaktadır. Nihal Hanım; etrafındakilerle alaylı bir tarzda konuşmayı seven, etrafında olup bitenlere karşı ilgisiz, işleri olurluna bırakmayı tercih eden bir karakterdir. çözmeyi seven biridir. Şebnem Hanım'la ilgili ise Nihal Hanım'la çok yakın arkadaş olduğu dışında bir bilgi eserde yer almamaktadır. Piyeste yer alan erkek ve kız öğrencilerin isimleri belirtilmemiştir. Öğrenciler genel olarak sınıf düzenini bozan, dersle alakaları olmayan, şımarık, kendi aralarında çatışma hâlinde olan tiplerdir. Piyeste yazar tarafından "kız" ve "erkek" şeklinde kullanım söz konusudur. Yazar, böyle bir kullanımı şahıs kadrosundaki isim listesini genişletmeme adına olduğunu düşünmekteyiz.

Piyestin dili sadedir. Cümlelerde verilmek istenen duygular anlaşılmaktadır. Yazarın dilin kullanımı üzerine yaptığı en büyük problem, karakterlerde hem Türkiye Türkçesini hem de Kıbrıs ağzını bir arada kullanmasıdır. Bu şekildeki bir kullanımın yapılması yazarın başarısızlığını ortaya koymaktadır. Zaten yazarın piyeste yazma konusundaki ilk tecrübesi olduğundan bu tür başarısızlıkları da doğal karşılamak gerektiği inancındayız.

Piyestin adından da anlaşılacağı üzere olaylar tek bir mekan olan ismi verilmeyen bir okulda; okulun öğretmenler odasında ve sınıfta geçmektedir.

Piyeste Kaya Öğretmen'in göreve başladığı ilk yılında, problemlili öğrencilerle yaşadığı sorunlar anlatılmış; onlara gösterdiği sabır, sergilediği sevgi dolu davranışlar ve verdiği öğütler neticesinde bu sorunlu öğrencilerin topluma faydalı birer birey olma yolunda attıkları adımlar okuyucuyla paylaşılmıştır. Yazar da bu konudaki düşüncesini Kaya Bey'in ağzından şu sözlerle ifade etmektedir: "... Mademki kendiniz iyiyi kötüyü ayırt edecek olgunluğa vardınız ve mademki kendi kendinizi cezalandıracak kadar irade gösterdiniz, bununla da yetinmeyip vicdan azabından kurtulmak için gelip özür dilediniz. Hiç mesele kalmamıştır..."¹⁹⁸

Öğrencilerine ulaşabilmenin, onlara faydalı olabilmenin mutluluğunu yaşayan Kaya öğretmen, öğretmenlik mesleğinin maddi ve manevi bütün zevkini bu yol ile tatmayı başarmıştır.

---

¹⁹⁸ Yorgancıoğlu, 1970: 46.

2.2.4. Evlilik Problemi Hakkında Piyesler

2.2.4.1. Annem Niçin Miyavladı

Özden Selenge'nin *Annem Niçin Miyavladı* adlı piyesi, toplumsal bir konu olan evlilik problemini anlatmaktadır. İki perdeden ibarettir. Yazar hakkında bilgi, *Fatma Çavuş* adlı piyesle ilgili bölümde bilgi verilmiştir.

Annem Niçin Miyavladı adlı piyesin basılı hâli bulunmamaktadır. Bu nedenle piyesin metni, tarafımızdan yazarla yapılan söyleşide kendisinden daktilo çıktısı olarak temin edilmiştir. Piyesin 1983 yılında, Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından sahnelendiği ve daha sonra gerek dernekler tarafından gerekse okul müsamerelerinde sıkça oynanan bir piyes olduğu bilinmektedir. Çok beğenilen ve pek çok farklı platformda sahnelenen Selenge'nin bu piyesi ve yazarın bir diğer eseri olan *Kim Bu Adam* hakkında edebiyat araştırmacısı Nesim şu yorumlarda bulunmuştur:

Peş peşe oynanan *Annem Niçin Miyavladı* ve *Kim Bu Adam* adlı oyunlar, mizah türü içerisinde Kıbrıs Türk halkının yaşamını, tutkularını, zaafalarını ve özlemlerini ustaca seyirciye aktarmaktadır. Halkın var olan değerlerine ve beğenisine yönelik yaratıcılık, ilk defa Özden Selenge'nin oyun yazarlığı ile başlamıştır.¹⁹⁹

Piyes karakter listesi ve dekor tasviri ile başlamaktadır. Piyeste; zengin ve kurnaz bir kadının, cahil ve saf kızını, köye gelen eğitilmiş öğretmenle evlendirmek için kurduğu planlar anlatılmaktadır.

Yazar, eserdeki karakterlerden biri olan çobana Şaban adını vermiştir. Şaban kelimesinin argoda "aptal, saf" anlamına geldiği bilinmektedir. Yazar, piyeste bu kişinin adının anlamına uygun bir tablo çizmektedir. Kişi bu karaktere bürünmesine rağmen durumunun farkında olduğunu bizlere şu sözlerle aktarmaktadır:

"Beni ahmak zanederler da gonuşurlar yanımda. Ben da ses etmem hepsini dinlerim."²⁰⁰

Yine bu kişi saf olmasına karşılık Hayriye Kadın'ın öğretmene kurmak istediği planı algılayıp, olaya müdahale bile etmiştir. Yazarın böylesine saf aynı zamanda da açık göz olup olayları meydana çıkarması büyük bir tezatlığı karşımıza çıkarmaktadır. Böylece piyeste komiklik sağlayacak ve okuyucuyu böyle bir karakter üzerine düşünmeye yönlendirecektir.

Bu saf karakterin karşısında okumuş, kültürlü bir öğretmen bulunmaktadır. Fakat öğretmen daha evvel böyle kurnaz bir kadın tarafından oyuna getirilmediği için bu konuda

¹⁹⁹ Nesim, 1986: 146.

²⁰⁰ Selenge, 1984: 11.

tecrübesizdir. Tuzağa düşürülmeye az kalmışken köyün çobanı aynı zamanda saf ve cahil biri tarafından kurtarılmıştır.

Hayriye Kadın, her anne gibi kızının mürüvvetini görmek istemektedir. Fakat gözü de yükseklerde olan biridir. Bu sebeple kızını köyden birine mehel görmemiş ve evlendirmemiştir. Hayriye Kadın, kızının yaşının ilerlemesi ile onun evde kalma ihtimalini düşünerekten çoban Şaban'la kızına gizlice nişan takmıştır. Olan bu durumu ise hiç kimselerle paylaşmamış, Şaban'a da söylememesi için iyice tembihlemiştir. Köye gelen öğretmeni gördüğü zaman ise kurnazca planlarını kurmaya başlamıştır. Hayriye Kadın da cahil kızı ile öğretmenin geleceğinin olmadığını bilmesine rağmen yine de bu izdivacı uygun bulmaktadır. Bu işin bir an önce olması için ikinci bir adım olarak da hocalara başvurmayı düşündüğünü şu cümlelerle dile getirmiştir: “En eyisi ben gideyim Mulla'ya şirinlik musgası yapırayım da, dakalım. Öğretmen girer çıkar, Emine'nin yüzüne bile bakmaz, oysa çirkin kız da değil ama ah neyleyim şu böndür, aynı bubasına çekdi.”²⁰¹

Yazarın halk kültüründe var olan muska yaptırma olayını bu piyeste de karşımıza çıkarmaktadır.

Yazarın toplumsal yönde bir mesaj verdiği bu piyeste, kendi amaçlarınıza ulaşmak için başkalarını kandırarak kurduğunuz planların eninde sonunda ortaya çıkacağını söylemeye çalışmaktadır.

Oyunun başkişisi, Hayriye Kadın'dır. Malı, mülkü çok olan bu yaşlı kadın, oldukça kurnazdır. Yaşı ilerlemiş cahil kızını köye öğretmen olarak atanan Murat'la evlendirmek isteyen Hayriye Kadın, bu isteğine ulaşmak için kurnazca planlar yapmaktadır. Hayriye Kadın'ın kızı Emine, saf bir köylü kızıdır. Emine, annesinin sözünden çıkmayan biri tiptir. Ayrıca son derece cahil ve idraksiz olan Emine, annesinin köye gelen öğretmenle kendisini evlendirmek için kurduğu planları dahi anlamakta ve bu planları hayata geçirmekte zorlanmaktadır. Emine'nin yerli yersiz ve saçma sözleri de piyesin en temel komedi unsurlarındandır.

Piyeste yer alan diğer karakterler; Şaban, Öğretmen ve Muhtar'dır. Şaban, köyün çobanıdır. Hayriye Kadın, kızına koca ararken Şaban'ı bir basamak olarak kullanmış ve elinde tuttuğu bu kişiyle kızına söz kesmiştir. Hayriye Kadın'ın esas planı Emine'yi okumuş, görgülü biriyle evlendirmektir ancak böyle birini bulamama ihtimaline karşın Şaban'ı elden kaçırmak istememektedir. Şaban, saf biri olmasına rağmen Emine'ye göre daha açığız sayılmaktadır. Öğretmen, köye yeni gelmiş, yakışıklı ve kültürlü bir delikanlıdır. Öğretmen

²⁰¹ Selenge, 1984: 19.

karakterinin en temel özelliği, insanlara her zaman hoşgörüyü yaklaştırmaya çalışmasıdır. Muhtar ise yaşlıca biri olup köye gelen misafirlere yardımda bulunmaya çalışan, olumlu bir tiptir.

Piyeste mekan olarak bir köy evini görmememiz mümkündür. Kullanılan dile baktığımız zaman da öğretmen dışındakiler Kıbrıs ağzı ile konuşturulmuştur. Yazar, bir tek okumuş, kültürlü olan öğretmene Kıbrıs ağzını kullandırtmamıştır.

Hayriye Kadın, cahil bir o kadar da kurnaz biridir. Yaşı ilerleyen ama henüz bir izdivaç yapamayan kızı Emine'ye köyden hiç kimseyi layık bulup evlendirmemiştir. Onun gözü hep yükseklerdedir. Kızı Emine ise çok saf ve aynı zamanda da cahildir. Köy yaşamından dışarı hiç çıkmamış, annesinin dizinin dibinden ayrılmamıştır. Olan biten her ne varsa hiç düşünmeden söylemektedir. Anne sözünden hiç dışarı çıkmayan Emine, bu haliyle de mutludur. Hayriye Kadın, gün geçtikçe kızının bu durumundan üzgündür ve köyde çobanlık yapan, çok saf birisi olan Şaban'la kızını gizlice nişanlamıştır. Bu durumu hiç kimsenin duymasını istememektedir. Çünkü kadının gerçek niyeti kızını bu kişiyle evlendirmek değildir. Durumlar bu şekilde seyrederken köyde bulunan okula yeni bir öğretmen atanmış ve gelmiştir. Tabii ki Hayriye Kadın, bu genç kültürlü insanı görür görmez kızını bu kişiye layık bulmuş ve planlar yapmaya başlamıştır. Hayriye Kadın, ne yaparsa yapsın öğretmen, Emine'yi evlenecek gelin adayı olarak görmeyince, o kızını öğretmenin şirin görmesi için büyücülere bile başvurmayı denemiştir. Fakat başarılı olamamıştır. Son bir plan daha yapan Hayriye Kadın, öğretmeni eve çağırıp kızı Emine ile baş başa kalmasını sağlayacak, ardından da kızı öğretmene sokulup onunla öpüşecektir. Tam o anda Hayriye Kadın, içeri girip olanları görünce kıyameti kopardığı anda öğretmen de Emine'yi almaya mecbur kalacaktır. Planın püf noktası Hayriye Kadın, kedi gibi miyavladığı anda kızı bu işareti algılayıp öğretmenin üzerine sarılacaktır. Ve işte o anda kıyamet kopacaktır. Fakat Hayriye Kadın'ın kızına anlattığı planı Şaban rast gele duymuş ve koşup öğretmene haber vermiştir. Böylece kurduğu planlar suya düşence, başarısızlıkları yüzünden Hayriye Kadın da üzgün olan kızını teselli için şu cümleleri zikredecektir: "... Köy dolu, kasaba dolu, şehir dolu. Yüzlerin adam dolu. Bende mal çok, altın, elmaz çok. Napsan bulurum sana bir efendi..."²⁰²

Bu durumun ortaya çıkmasıyla beraber gizlice nişan taktığı çoban Şaban da Emine'yi istememiş, nişanı attığını belirtmiştir. Hayriye Kadın, saf kızını teselli etmek için parasını ve mallarını hatırlatarak ona bir koca bulacağını sözünü de vermiştir.

---

²⁰² Selenge, 1984: 38.

2.2.4.2. Ağustos Böceklerini Unutma

Özden Selenge'nin bu piyes toplumsal konulu olup evlilik problemini işlemektedir. İki perdeden oluşan bir piyestir. Eserin basılı hâli bulunmamaktadır. Bu nedenle piyes, yazarın kendisinden el yazması şeklinde temin edilmiştir. Piyes, 1981 yılında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından oynanmıştır. Selenge'nin *Annem Niçin Miyavladı* adlı piyesiyle aynı tarzda yazılan *Ağustos Böceklerini Unutma*, komedi türündedir. Hatta Selenge'nin bu iki oyunun karakterleri de aynıdır.

Sanat yönetmeni ve tiyatro araştırmacısı Ersoy; Selenge'nin *Ağustos Böceklerini Unutma*, *Annem Niçin Miyavladı* ve *Kim Bu Adam* adlı oyunları hakkında, Kıbrıs ağız özelliklerinin abartılı bir şekilde hatta temel amaç olarak kullanılmasının çeşitli çevreler tarafından eleştirildiği yorumlarında bulunmuştur.²⁰³

Kıbrıs Türk Edebiyatı'nın önemli şairlerinden biri olan Filiz Naldöven, 21 Haziran 1987 yılında Londra'da yapılan I. Kıbrıslı Türk Aydınlar Paneli'nde *Kıbrıs Türk Edebiyatında Oyun Yazma Sanatı* adlı bir bildiri sunmuş ve bu bildiri de Selenge'nin oyunları hakkında yorumlarda bulunmuştur:

Kendi konuştuğumuz dile gülmek Kıbrıs Türk toplumunda garip bir eğilimdir. Bu yüzden Özden Selenge'nin yazdığı ve Devlet Tiyatrosunun sahnelediği;

1. Ağustos Böceklerini Unutma
2. Annem Niçin Miyavladı
3. Kim Bu Adam gibi oyunları halk tarafından oldukça beğeni kazanmıştır. Yalnız konuya daha sağlıklı yaklaşırsak;
  - a. Özden Selenge'nin yazdığı oyunlar aslında Kıbrıs Türk toplumunda son yıllarda hızla gelişen Türkiye kültürünün arabesk yanıyla bütünleşmenin o yavan, avutucu, yoz bir yansımasıdır.
  - b. Oyundaki karakterler Kıbrıslıdır, konuşma dili Kıbrıslıdır, fakat aslında değildir. Hiçbir duyarlılık yerli yerine oturmamıştır ve halkın büyük bölümünün geri kalmış, eriyen ve yozlaşan kültürüyle eş düzeydedir.

Oyunların popüler oluşu bu yüzdendir. Oysa Selenge'nin oyunlarında insan sevgisi, sevecenlik gibi barışçılık gibi bazı özelliklere rastlamak olanaklı.²⁰⁴

Ağustos Böceklerini Unutma, Öncü Gazetesi'nin *Düşünceler Formu* köşesinde *Devlet tiyatrosunda yozlaştırılan sanat* başlıklı forumda da eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirilerde, oyunun evrensel özden ve yerel geleneklerden uzak olduğu belirtilmiştir. “Evde kalmış kız” ve “onu satmaya çalışan ana”nın ilk bakışta toplumsal sorun olarak sunulduğu fakat oyunun giderek gerçeklerden saptığı, yöresel ağızla yapılmaya çalışılan güldürü unsurunun zorlamaya kaçtığı, oyun ve oyun kişilerinin gerçekdışı bir çizgiye getirildiği

²⁰³ Ersoy, 1998: 140.

²⁰⁴ Kızılyürek vd., 1988: 115, 116.

oyunla ilgili temel eleştirilerdir. Ayrıca oyun içine oturtulan yerel motiflerin yama gibi sırttığı, gereksiz tekrarlar yapıldığı ve oyunun anlamsız bir sonla bittiği; oyunun özünden uzaklaşarak şive ve köylü ile alay edercesine yöresel ağzın ön plana çıkarıldığı, kaba güldürü unsuru yaratılmaya çalışıldığı söylenmiştir. Oyunla ilgili eleştirilerin yanı sıra oyunu sahneye koyan Hilmi Özen hakkında da olumsuz yorumlarda bulunulmuş, Özen'in sahne düzenlemesi ile oyunu "okul müsamesesi" çizgisine getirdiği dile getirilmiştir.²⁰⁵

Piyenin konusunu; saf ve evde kalmış kızını, köylerine tatile gelen genç çiftin okumuş, memur olarak görev yapmakta olan kardeşine vermeye çalışan Hayriye Kadın'ın çabaları oluşturmaktadır.

Piyenin başında şahıs kadrosu sıralanmış ve dekor hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Yazarın, piyese verdiği başlık ile piyeste işlenen konu arasında doğrudan bir bağlantının bulunduğunu söylememiz söz konusu değildir. Ama yazar konu ile başlık arasında bağlantı kurmak için ilk önce bu köyde bulunan ağaçlardan, yeşilin çeşitlerinden, denizin maviliğinden yola çıkmıştır. Yazarın kendisi bir doğa hayranı olduğu için ağustos böcekleri konusunda fikrini de Ayşe adlı karakterin ağzından şöyle anlatmıştır: "İnanır mısın ben yazın geldiğini onlarsız anlamam. Yazın tadı tuzudurlar. Sustukları zaman büyük bir eksiklik hissederim. Ötmelerini bekler dururum. Ne güzel, müzik gibi, koro gibi..."²⁰⁶

Yazar, *Annem Niçin Miyavladı* piyesinde olduğu gibi saf ve cahil olan kızını evlendirmeye uğraşan kurnaz bir kadından söz etmektedir. Diğer piyesten farklı olarak bu piyesteki kurnaz kadın, köy hayatıyla beraber şehir hayatını da bilen biridir. Kadın, şehirde yaşadığı için bunu bir övünme unsuru olarak görmektedir. Yazar, bu durumu kadına şu sözleri söyleterek bize hissettirir:

"Benim rahmedlik herifin köyüdür burası, malımız mülkümüz var. Onları tumar eddiririk, maksılıımızı alır giderik şehirdeki evimize."²⁰⁷

Piyeste, iki tarafın da rızası alınmadan yapılacak bir evliliğin mümkün olamayacağı mesajı verilmektedir.

Piyenin ana karakteri Hayriye Kadın, yaşı altmışı bulan kurnaz bir kadındır. Konuşmayı çok seven Hayriye Kadın'ın maddi sıkıntısı bulunmamaktadır. Hatta yılın yarısını köyde bulunan evinde diğer yarısını da şehirdeki evinde geçirmektedir. Fakat kara çarşafı olduğu belirtilen Hayriye Kadın'ın şehir yaşamına uymadığı görülmektedir. Bu yaşlı kadının en büyük sıkıntısı otuzlu yaşlarına gelmesine rağmen evlenememiş olan kızını

²⁰⁵ "Devlet tiyatrosunda yozlaştırılan sanat", *Öncü Gazetesi*, 04.05.1981.

²⁰⁶ Selenge, t.y.: 3.

²⁰⁷ Selenge, t.y.: 5.

evlendirebilmektir. Hayriye Kadın'ın piyesin şahıs kadrosunda adı geçmeyen bir de oğlu vardır. İsmi bilinmeyen bu oğul evlidir. Fakat karısı ile annesi arasındaki gelin-kaynana anlaşmazlığı nedeniyle, birbirlerinden uzak durmaktadırlar. Hayriye Kadın'ın kızı

Emine ise anne baskısı ile büyümüş, bu nedenle sürekli annesi tarafından yönlendirilen bir karakterdir. Emine eğitim almamış, saf ve cahil bir tiptir.

Piyeste yer alan diğer önemli karakterler; genç ve aydın birer öğretmen aynı zamanda da karı-koca olan olan Ayşe ile Mustafa'dır. Bu çift, yaz mevsimi geldiği ve okullar tatil olduğu için piyesin ana mekânı olan ve eserde isminden söz edilmeyen köyde tatilin keyfini çıkarmaktadır. Piyesteki diğer karakterler; Öner ve Lale'dir. Mustafa'nın kardeşi olan Öner, genç bir memurdur. Lale ise Ayşe'nin yeğenidir; İngiltere'de öğrenim görmüştür.

Piyeste mekan olarak bir köy evi verilmektedir. Kullanılan dil sadedir. Yazar tarafından karakterler, Kıbrıs ağız ile konuşturulmaktadır. Öğretmen olan çift yöresel ağızla beraber Türkiye Türkçesini de kullandıkları görülmektedir.

Şehirde kızı ile yaşayan Hayriye Kadın, köydeki mallarına bakmak için gelmişlerdir. O, köye tatil yapmaya gelen öğretmen genç çifti görür görmez hemen kim olduklarını öğrenmek ve iki laf etmek üzere evlerine damlamıştır. Genç çift, Ayşe ile Mustafa, cahil aynı zamanda da görgüsüz bu kadından kurtulmaya çalışmak isteseler de pek başarı elde edememişlerdir. Genç çifti ziyarete yeğenleri aynı zamanda memur olan Öner geldiği zaman da Hayriye, bekar olduğunu öğrendiği bu delikanlıya kızını layık bulmuş ve kızı ile beraber bu izdivacın gerçekleşmesi için elinden geleni yapmıştır. Gerek parasından gerekse kızının maharetinden çokça bahsederek göz boyamaya çalışan Hayriye Kadın, kızının bu yaşa kadar evlenmeyişi ise kendisinin bir türlü kıyıp da kızını verememesine bağlamaktadır: "... Aha benim Emine'yi isdemeyen galmadı ama gıyıp da bir türlü veremedim. Öğretmen da isdedi, avgat da"²⁰⁸.

Hayriye Kadın'ın çabaları bunlarla sınırlı kalmamış, damat adayına büyü bile yapmıştır. Eğitimli ve aydın kişiler olan Ayşe, Mustafa ve Öner ise parada pulda gözleri olmadığı için Hayriye Kadın'ın söylediklerine aldırış etmemişler bilakis bu durumdan bir an önce kurtulmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Hayriye Kadın'dan kurtulmayı bir türlü başaramayan bu gençlerin imdadına, İngiltere'den gelen yeğenleri Lale yetişir. Lale'nin ortaya koyduğu plana göre Öner, deli taklidi yapacaktır ve Emine ile evlenmeyi kabul edecektir. Planı uygulamaya başlayan gençler, Hayriye Kadın'ın hemen bu izdivaçtan vazgeçtiğini görürler. Bu ani etki karşısında oldukça şaşırın gençler, Hayriye Kadın'ın yıllar

---

²⁰⁸ Selenge, t.y.: 29.

evvel kocasını delirttiğini ve hayatının çoğunun hastanelerde kocasını beklemek zorunda kalarak geçtiğini öğrenirler. Hayriye Kadın, kızının da aynı şeyleri yaşamasını istememektedir. Oyunun finalinde Lale'nin planı işe yaramış ve Hayriye Kadın bu evlilikten vazgeçmiştir.

2.2.4.3. Kim Bu Adam

Kim Bu Adam, Özden Selenge'nin kaleme aldığı toplumsal bir piyes olup evlilik problemini işlemektedir. İki perdeden oluşmaktadır. Baskısı yapılmayan piyesin metnine Selenge'nin kendisinden ulaşılabilmiştir. Piyenin metninin elimizde bulunan şekli; bir bölümü daktilo çıktısı, bir bölümü de el yazması olan bir müsveddedir. Piyenin, 1986 yılında Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları tarafından sahnelendiği bilinmektedir.

Selenge'nin *Kim Bu Adam* adlı piyesi ile ilgili gazeteci-yazar Ahmet Tolgay'ın ağır eleştirileri olmuştur. *Bozkurt Gazetesi*'ndeki *Günün İçinden* adlı köşesinde piyes ile ilgili yorumlarını paylaşan Tolgay, iki perdelik bu oyunun nitelikli olmak bir yana sululuktan ibaret olduğunu vurgulamıştır. Tolgay eserle ilgili eleştirilerine; "... bir Kemal Sunal sululuğunun Türk Sinema Sanatı'na katkısı hangi düzeydeyse, bu oyunun da emekleme çağındaki toplumsal tiyatromuza katkısı odur"²⁰⁹ ifadeleri ile devam etmiştir. Tolgay ayrıca "Yerli oyun olsun da nasıl olursa olsun" düşüncesi ile hareket ettiği takdirde Devlet Tiyatroları'nın yüklendiği sorumluluklardan, temsil etmek zorunda olduğu sanat anlayışından ve kültürel kaliteden büyük ödünler vermek zorunda kalacağına açık-seçik olarak ortada olduğunu belirtmiştir. Devlet Tiyatroları'nın esas görevinin ne olduğunu soran Tolgay, yazısına şöyle devam etmiştir: "...Herhâlde gişe kaygısını ön plana alarak, sanatsal ve kültürel etkinliklerini yozlaştırıcı oyunlarla oynamak değildir. Devlet Tiyatrolarımız, nitelikli oyunlar çıkararak soylu bir tiyatro geleneğine koşut olarak, güzelin arayışı içindeki tiyatro sever de eğiterek yetiştirmek ve büyütmeştir. Salonun izleyicilerle dolup taşması, oyunların kapalı gişe oynaması, hiçbir zaman başarılı ve nitelikli bir tiyatro etkinliğinin göstergesi olamaz..."²¹⁰

Piyenin başında, oyunda yer alan kişiler tanıtılmış ve kısaca oyunun dekorundan söz edilmiştir.

Piyenin konusu evlilik üzerine işlenmiştir. Gözü dışarıda bir babanın, oğlunun sevdiği kız olduğunu bilmediği evladı yaşındaki biriyle evlenmek istemesi anlatılmıştır. Piyenin sonunda da kırkıktan sonra azan bu kişinin yapmaya çalıştığıyla ilgili aldığı dersle neticelenmiştir.

²⁰⁹ "Bir Oyun", *Bozkurt Gazetesi*, 18.04.1986.

²¹⁰ "Bir Oyun", *Bozkurt Gazetesi*, 18.04.1986.

Yazara göre kadın düşkün, yaşı ilerlemiş olan Yusuf, piyeste olumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkarılmıştır. Yusuf, karısı öldüğü için yeniden evlenmişti. Fakat ilerleyen yaşı itibarıyla bunun bunalımını yaşadığı için bu kez de evladı yerinde bir kız alarak evlenmek istemektedir. Piyeste geçen Taner ile Seydali adlı kişileri de yazar, birbirine zıt iki karakter olarak karşımıza çıkarmaktadır. Seydali, ne kadar saf ve gözü açılmamış, babasının sözünden çıkmayan biri iken; kardeşi Taner de o kadar açık göz, hırçın biridir.

Yazar, evlilik üzerine düşünülüp yazmış olduğu bu piyeste, toplumun en büyük sorunlarından olan ticaret yapan kişilerin hileli mal sattıkları konusudur. Yazarın da bu konuya değindiğini görmekteyiz. Bunun için piyesin ana karakteri Yusuf'u halkı kazıklamaya çalışan bir bakkal olarak karşımıza çıkarmıştır. Büyük oğlu Seydali, çok saf olduğundan bakkal dükkanında babasının emirlerini harfiyen yerine getirmektedir. Fakat küçük oğlu Taner, bunu bildiği için dükkana uğramak bile istememekte, babasına da korkusuzca bu konudaki fikrini şöyle dile getirmektedir: “Yook, yok. Ben dükkana gidip herkese hileli mal satıp fakir fukarayı dolandıramam.”²¹¹

Silik, ezik bir karakter olan Yusuf'un karısı Emete'nin karşısında yaş itibarıyla ondan daha büyük olmasına rağmen canlı, zeki biri olan Sultan'ı çıkardığını görmekteyiz. Emete, kocasının tavırlarından ötürü ses çıkaramaz ve imdat ararken yazar, ona destek vermesi ve olayları Emete'nin lehine çevirmesi için Sultan'ı devreye koymuştur. Yusuf'u kurduğu planla dize getiren Sultan, kendini çok akıllı biri olarak görmektedir. Bu sebeple bu cahil ama zeki kadının ağzından yerlere göklere sığdıramadığı kendi kendisi hakkındaki yorumunu şöyle vermiştir: “Eğer biraz okumam yazmam olaydı Allah için meclise gireceydim.”²¹² Burada yazarın okumanın önemine vurgu yapmaya çalıştığı görülmektedir.

Yusuf'un evladı yerinde biriyle evlenmek istemesi, kendisine plan kurup onu bu fikrinden dolayı pişmanlık duymasını sağlamakla bizlere verilen mesajın; dinsizin hakkından imansız gelir atasözü ile karşılanabildiğidir.

Piyenin şahıs kadrosu, ana karakter olan Yusuf ve onun ailesinden oluşmaktadır. Yusuf, huysuz ve bencil davranışları olan, gözü dışarıda bir adamdır. Yusuf, ilk eşini kaybettikten sonra hemen bulduğu başka bir kadınla evlenmiştir. Buna rağmen ne yaşına ne de evliliğine bakmadan genç kadınlara olan düşkünlüğü ile ön plandadır. Yusuf'un karısı Emete sessiz ve kendi hâlinde bir karakterdir; Yusuf'un baskısı altındadır. Seydali, Yusuf'un ilk eşinden olan oğludur. Otuz yaşlarında olmasına rağmen babasının evinde yaşamaktadır.

²¹¹ Selenge, t.y.,:10.

²¹² Selenge, t.y.: 27.

Seydali, babasının baskısı ile büyümüş, gözü açılmamış, saf biridir. Evin diğer oğlu Taner ise huysuz ve hırçın bir delikanlıdır. İnci'ye âşıktır. Genç ve güzel bir kız olan İnci de Taner'i sevmekte, onu istemektedir. Eserde sözü edilen bir başka karakter elli yaşlarındaki Sultan Kadın'dır. Bohçacılık yaparak geçimini sağlayan Sultan Yusuf'un yeğenidir. Zeki bir kadın olan Sultan, yaşına rağmen oldukça dinçtir. Yusuf, Sultan'dan pek hoşlanmamaktadır. İnci'nin kız kardeşi Pembe ise sessiz ve çekingen hâli ile dikkat çeken dul bir kadındır.

Piyes, Yusuf ve ailesinin yaşadığı evde geçmektedir. Yazar, Kıbrıs ağız ile piyesteki karakterleri konuşturduğunu söylememiz mümkündür. Evlilik problemi üzerine kurulu olan bu piyeste Yusuf, oğlu Taner'in hem eş hem de meslek seçiminde tamamen karşıdır. Taner'in gönlündeki kişi yerine zengin bir kızla evlenmesini isteyen Yusuf, onun üniversite eğitimi almasına da karşıdır. Oğlunun üniversiteye gitmesine karşı olan baba, aynı zamanda onun okumak istediği bölüme de kesinlikle onay vermemektedir. Bu durum yazar tarafından Yusuf'un ağızından şöyle dile getirilmiştir: "...Garagözlük yapacan diye avucınan para masarır edecen? Olmaz gatliyyen, tiyatroculuk, köçeklik istemem ben"²¹³

Yusuf ile Taner arasındaki bu duruma üzülen Emete, evde sözü geçmediğinden için için yanmaktan başka bir çare bulamazken Emete'nin imdadına Sultan Kadın yetişir. Sultan, hem Taner ile İnci'yi kavuşturacak hem de Emete'nin hastalığı sebebiyle yeniden evlenmeyi düşünen Yusuf'a iyi bir ders verecek bir plan hazırlar. Bu plan doğrultusunda Emete, erkek kılığında Yusuf'un karşısına çıkar. Planı yapan Sultan, neler olduğunu anlamama ayaklarına yatıp, plandan haberdar olmayan Taner ile Seydali'yi anne ve babalarının bu hallerine karışmamalarını söylemiş; ikisini de elinden tutup karı-kocayı kendi hallerine bırakmışlardır.

2.2.4.4. Londralı

Bekir Kara'nın *Toplu Oyunlar II* adlı eserinin ikinci sırasında yer alan *Londralı* piyesi, evlilik problemi üzerine yazılmıştır. Piyes, iki perde ve dört tablodan oluşmaktadır. Yazar tarafından komedi türünde kaleme alındığı belirtilen bu piyes, Kıbrıs'ta çeşitli tiyatro kulüpleri tarafından sahnelenmiştir. Piyesin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Piyeste; Londra'ya göçen ve uzun yıllar orada kaldıktan sonra Güney'deki mallarını alabilmek için Kıbrıs'a dönen Hasan ve onunla birlikte gelen oğlu Varol'un başından geçen olaylar anlatılmış; maddi sıkıntı ile boğuşan bir ailenin önüne çıkan fırsatları değerlendirmek zorunda kaldığı belirtilmiştir.

²¹³ Selenge, t.y.: 30.

Yazar, diğer piyeslerinde olduğu gibi bu piyeste de “göç” olayını işlemektedir. Yazarın yaşam öyküsüne baktığımız zaman küçük yaşta savaş nedeniyle köyünden bir başka yere göç etmişti. Bizler de yazarın bütün piyeslerinde bu olayı işlemesindeki en büyük sebebin o günlerden kalma bu durumun, belleğine kazınmış olmasına bağlamaktayız. Yine bu piyeste 1974 sonrasında Kıbrıs’ın Kuzey’inde toplanan Türklerin Güney’de bıraktıkları mallarının karşılığını alma konusunun işlendiğini de görmekteyiz. Kıbrıslı Türklerin günümüzde de hâlâ peşinde koştukları bir konudur. Yazarın ve ailesinin de bu tür bir durum ile karşı karşıya kaldığını düşünmekteyiz.

Piyeste bir yanda göç olayı yaşayan bir aile, bir yanda da maddi sıkıntı içerisinde bulunan başka bir aile anlatılırken, bu yaşananlar neticesinde insanların, sevgiyi bir kenara bırakmak ve istemeseler dahi önlerine çıkan fırsatları değerlendirmek mecburiyetinde kaldıkları mesajı verilmiştir.

Piyes; şahıs kadrosu, dekor ve olayların geçtiği zaman hakkında bilgi verilerek başlamaktadır. Piyesin başkişisi Hasan’dır. Hasan, uzun süre Londra’da yaşamış, maddi olarak oldukça iyi durumda olan bir karakterdir. Hasan’ın oğlu Varol da babası ile birlikte Londra’da yaşamıştır. İşsiz olan Varol, baba parası ile geçinmektedir. Hasan’ın eski bir arkadaşı olan Halil, dürüstlüğü ile bilinmektedir. Emekli olan Halil, maddi sıkıntılar nedeniyle ek iş olarak manavlık yapmaktadır. Halil’in Nazlı adında bir eşi, Şirin adında da bir kızı vardır. Nazlı, sürekli ev işleriyle meşgul olan bir ev kadınıdır. Şirin ise liseyi bitirip üniversite tahsiline başlamış genç bir kızıdır. Şirin, ailesinden gizli, mahalledeki Ali ile flört etmektedir. Piyesteki diğer karakterler; Şirin’in sevgilisi Ali ve Fatmalı’dır. Piyesin şahıs kadrosunda Hayriye, piyesin içinde ise Fatmalı adı ile geçen karakter; geçim sıkıntısı içerisinde olan, hayatını örgü örerek ve bu örgüleri kapı kapı dolaşip satmaya çalışarak kazanan bir kadındır. Kurnaz bir kadın olan Fatmalı, gittiği evlerden para koparmaya çalışmaktadır.

Aldığı emekli aylığı ile ailesini geçindirmekte zorlanan Halil, ek bir iş bile yapmaktadır. Karısı ev işleri ile meşguldür. Geçim sıkıntısı derdi ile sürekli kocasının başının etini yiyip durmaktadır. Yazar tarafından Nazlı bu konudaki öfkesini şu şekilde dile getirmektedir:

“ ...Herkes yolunu buldu, oğlunu karısını, kızını bir yerlere sokuşturdu. Bizimki; ‘ama görmen ortalığı!’ der durur. Ama bundan sonra öyle bir kişinin çalışmasıyan, dönmez ya evin çarkı.”²¹⁴

---

²¹⁴ Kara, t.y.: 69.

Yazar, Halil'i evine bağı bir erkek ve dürüst kişiliği ile ortaya koyarken; Nazlı'yı kocasının kişiliğinde bulunan dürüstlüğü yıkmak için her türlü dili döken bir kadın olarak göstermektedir. Çünkü o karısının sözlerine ve çektiği maddi sıkıntıya bakmaksızın dürüstlüğünü kaybetmemiştir. Bundan dolayı da yazar hep Halil'in yanındadır. Diğer yandan Hasan'ı Londra'ya gittiği için Halil gibi maddi sıkıntısı olmayan biri olarak karşımıza çıkarmaktadır. Aynı köyde yaşayan bu arkadaşlar, Kıbrıs'ın Kuzey'ine geçtikten ve yerleştikten sonra maddi sıkıntı çekerken; öbürü Londra'ya gittiği için orada çalışmış ve iyi kazanç elde etmiştir. Halil'in oğlu Varol, tembel bir karakter olarak karşımızdadır. İşe güce sarılmaksızın baba parasını harcayıp, keyif yapmaktadır. Piyeste geçen bir diğer delikanlı Şirin'in flört ettiği Ali, Şirin'i çok sevmektedir. Fakat parasızdır. Varol, para gücünü; Ali de sevgisini ortaya koyup Şirin'i istemektedir. Burada yazar devreye girip paranın gücünün her şeyde galip geldiğini belirterek Şirin'e Varol'u tercih ettirecektir.

Piyeste olaylar hep aynı mekanda yani Halil'in evinde geçmektedir. Yazar, piyeste kişileri Kıbrıs ağız ile konuşturmuştur. İçlerinden İngiltere'den gelen Varol, yarı Kıbrıs ağız yarı İngilizce olarak iletişim sağlamaya çalıştığı görülür.

Mallarını alabilmek için Londra'dan Kıbrıs'a dönen Hasan ve oğlu Varol, Hasan'ın eski arkadaşı Halil'in evine misafir olur. Halil, kıt kanaat geçinmekte, emekli olmasına rağmen geçinebilmek için manavlık yapmaktadır. Bu misafirleri fırsat bilen Şirin, sevgilisi Ali'yi de eve, yatılı kalmak üzere davet etmiştir. Ali, Şirin'in evine kadın kılığında bir misafir olarak gelir. Evdekilerin bu tuhaf misafirin hâline şaşmakla beraber ne olduğunu anlayamaz.

Hasan, Kıbrıs'taki işlerini yoluna koyar ve oğluna buradan bir ev satın alır. Hasan aynı zamanda oğlunu baş göz etmek istemektedir. Bunun için de misafir kaldıkları evin kızı Şirin'e bir teklifte bulunur. Şirin başlarda, Varol'un davranışlarını farklı bulur ve bu farklılığı beğenmediği için ondan hoşlanmaz. Fakat Varol'un kendisine aldığı hediyelerden sonra onun hakkındaki düşünceleri değişmeye başlar. Diğer yandan Halil de kızının maddi durumu iyi olan Varol'la evlenmesini istemektedir. Şirin, babasının bu düşüncesini öğrenince daha büyük bir tereddüt yaşamaya başlar ve piyesin finalinde sevgilisi Ali'nin yüzüne bir kez daha baktıktan sonra kararını şu sözlerle dile getirir: "Demek bu gararı ben verecem ha? Şey... Bu iş olursa bile ben bunda Kıbrıs'ta galacam, bilesiniz. Hiç isdemem ayrılalım Kıbrıs'dan..."²¹⁵ Şirin'in verdiği bu karar karşısında Ali ise çaresiz kalır ve ister istemez bu karara boyun eğer. Böylece sevdiği kızı, parasız bir delikanlı olduğu için parası olan başka birine kaptırmış olur.

---

²¹⁵ Kara, t.y.: 112.

2.2.5. Sınıflar Arası Çatışma Hakkında Piyes: Ermişliğin Ezgisi

Sami E. Alhun'un²¹⁶ sınıflar arası çatışmadan söz ettiği bu eseri, Lefkoşa Belediyesi tarafından "Kültür-Sanat Etkinlikleri" çerçevesinde, 1984 yılında düzenlenen oyun yazma yarışmasında birincilik kazanmıştır. *Ermişliğin Ezgisi*, dört perdelik bir oyundur. Lefkoşa Belediye Yayınları tarafından yayımlanan *Oyunlar 84* adlı kitapta, birinci sırada yer almaktadır.

Piyes hakkında ise araştırmacı yazar Nesim, şu yorumlarda bulunmaktadır:

1974'ün getirdiği yeni düşünce ve duyuş biçimi oyun yazarlığında da kendisini gösterir. Bu oyunda insanlar ve olaylar arasındaki zıtlıkların tarihin yaratıcısı olduğudur. Ayrıca;

1. Her dönemde, insanlar ezen-ezilen, ölen-öldüren olarak ayrılmıştır.
2. Her dönemde, Tanrı'yı bile insanları dolandırmada alet olarak kullananlar vardır.
3. Her dönemde, istemedikleri halde emirlere uyarak birbirine silah çekenler, birbirini öldürenler vardır.

Sami E. Alhun, oyunda dünü, bugünü ve geleceği bir bütün olarak ortaya koyuyor. Çelişkileri ve toplum kurallarını yaratan güçlerin değişmezliğini savunuyor.²¹⁷

Yazarın piyesin başında karakterleri tanıtarak her bir sahne için zaman hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca her perdenin başında dekordan söz edilmiştir. Bu açıklamalar, I. perdede oldukça uzunken diğer perdelerde daha kısadır. Piyeste karakterler isimlerinden ziyade özellikleri ya da meslekleri ile verilmiştir.

Piyesteki olaylar, MS I. yüzyılda başlayıp XX. yüzyılda son bulmaktadır. Ölü bir eşeğin sahibine insanların çok saf olduklarını, bu sebeple her söylenene inandıklarından söz ederek; eşeklerin eşek olmalarına rağmen insanlardan daha akıllı olduklarını vurgulamaktadır. Eşeklerin düşünme ve konuşarak anlatma yetisi olmamasına rağmen yazar, bir eşeği ana karakter yaparak onu bir insan gibi düşünmekte ve konuşturur. Yazar, bu eşeği konuşturmakla da kaymayacak, onu aynı zamanda da bilgeleştirecektir. Yazarın bilgeleştirdiği bu eşeğin sahibinin, durumun kendinden kaynaklandığını şu sözlerle ifade ettiği görülmektedir: "Tabii benim gibi bir bilge ile yaşaya yaşaya bir eşek bile bilgeleşir."²¹⁸

Yazarın burada insanoğlunun bir özelliği olan "kendine pay çıkarma" olayını da görmemiz mümkündür. Yazarın, piyesteki anlatılanlara uygun olarak seçtiği başlığın birbiriyle bağlantısı olduğunu görmekteyiz. Bireylerin veya toplumların daha güçsüz bireyleri

²¹⁶ Sami E. Alhun, lise yıllarından itibaren öyküleri ve şiirleri yayımlanmıştır Kendisinin esas mesleği kimya yüksek mühendisidir. Bir dönem, arkadaşlarıyla birlikte *Sanatçı* adlı bir de yazın dergisi de çıkarmıştır. Yazarı hakkında bilgi Lefkoşa Belediye Yayınları tarafından yayımlanan *Oyunlar 84* adlı kitabın dışında hiçbir kaynakta bulunamamıştır.

²¹⁷ Nesim, 1986: 147, 148.

²¹⁸ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 13.

veya toplumun emeğini olsun, kaynaklarını olsun çıkarları yönünde kullanmaları yani sömürmeleri olayını eleştiren yazar, bunu bir eşeğin üstünden anlatmaya çalıştığı görülmektedir. Yazarın sözünü ettiği eşek, öldüğü zaman sahibi tarafından sömürülmek istenmiştir. Bu duruma müdahale eden yazar, insanoğlunun hamurunda olan sömürme olayını eşeğin ağızdan şöyle aktarmıştır:

“Tam bir insanoğlusun. Doğumumdan ölümüne kadar her olaydan yarar çıkarmaya kalktın. Doğumumla yaptığın ilk iş, anamı satmak oldu. Yaşadığım sürece kadının, bineğin, evin, saçak altın, yatağın. Her şeyin oldum. Öldüm naaşımaya sulanıyorsun. Pis sömürücü. Her şeyimi kullandığın yetmedi. Şimdi iliklerimi de sömürmek istiyorsun.”²¹⁹

Var olan sömürü sisteminde her daim güçlünün güçsüzü sömürdüğü ve bu doğrultuda yöneticilerin izledikleri politikaların bedelini de her zaman halkın ödediği, parası olup üst kademede görev yapanların ise hep kazançlı çıktıkları mesajı verilmektedir.

Piyenin ana karakteri, Bavlo adındaki ölü eşektir. Gezgin’in eşeği olan Bavlo, ölü olmasına rağmen sahibiyile akıllıca konuşmaktadır. Eşeğin sahibi Gezgin, pejmürde bir görünüşlü, güçlü ve etkili bir bilgedir. Derebey, olarak anılan karakter, varlıklı bir senyördür. Toraklarının kutsal olduğunu düşünmekte ve Kudüs kralı olmayı hayal etmektedir. Derebey, halkı sürekli ezen olumsuz bir karakterdir. Piyesteki bir diğer önemli karakter, Delikanlı adıyla anılan genç bir yazardır. Delikanlı, insanların suçsuz yere öldürülmesini insanlık dışı bir davranış olarak görmektedir ve emeğin hakkını savunmaktadır.

Piyesteki diğer karakterler; Aksak, Kadın, Papaz, Kız, Başkan ve Muhtar olarak anılan isimlerdir. Kadın, hamile olduğu bilinen bir kadındır. Aksak, Kadın’ın kardeşidir. Ayağı yürürken aksadığı için kendisine bu ad verilmiştir. Aksak, Milliyetçi bir mebustur. Papaz, manastır yöneticisidir. Kız ise Papaz’ın kızıdır. Kız; iyi niyetli bir karakterdir, zor durumdaki kişilere, kendi dininden olmasa bile yardım etmekten kaçınmaz. Başkan, köye gelerek mabedin açılışını yapacak olan kişidir. Muhtar ise Başkan’la beraber köye gelip mabedin açılışına katılan yardımcı bir karakterdir.

Piyesteki olaylar bir adada geçmektedir. Zaman olarak MS I. yüzyılda başlayan aynı mekandaki olaylar XX. yüzyıla kadar aynı yerde devam etmiştir. Yazarın, sade ve anlaşılır bir dille piyesini kaleme aldığı görülmektedir.

Piyes, Gezgin’in, eşeği Bavlo ile olan sohbetiyle başlar. Gezgin, pejmürde bir hâldedir ve parasızdır. Ölen eşeğini gömmüş ve eşeğin ricasıyla mezarının başına da haç şeklinde iki dal asmıştır. Bu mezarı gören Derebey, çok sinirlenir ve Gezgin’i öldürmek ister. Zor

²¹⁹ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 13

durumda kalan Gezgin Derebey'e, gördüğü bir rüya üzerine burada olduğu yalanını söyler. Gezgin'in yalan olan rüyasına göre bu mezar, Ermiş Paul'a aittir. Gezgin, mezarı bulmuş ancak bu kutsal kişiye tapınak yapacak parayı bulamadığı için çaresizlik içinde mezarın başında kalakalmıştır. Her zaman topraklarının kutsal olduğuna inanan Derebey, Gezgin'in bu yalanına da hemen inanmıştır. Hatta bu olayı, adını duyurmak ve Kudüs kralı olmak için bir fırsat olarak kabul eden Derebey, tapınağın yapımı için gerekli yardımı yapmaya da karar vermiştir. Yaşananlar karşısında eşek, Gezgin'e şunları söyler: “Şimdi bizim eşek olduğumuzu daha iyi anladım. Çünkü biz on iki yıllık Eşek Bavlo'nun bir gecede Aziz Bavlo veya Ermiş Bavlo veya Saint Paul olacağına inanmıyoruz. İnanmadığımız içindir ki eşek doğduk eşek öldük. İnsanların bu konudaki üstünlüğü ise tartışılmaz”²²⁰

İkinci perdede, aradan iki bin yıllık bir zaman Bavlo'nun mezarının olduğu yere görkemli bir kilise yapılmıştır. Bu bölgede artık başka yaşamlar sürmektedir. Zaman da karakterler de değişmiştir. Milliyetçi bir mebus olan Aksak, hamile kız kardeşini doktora götürmek için çıktığı yolda, belinde tabanca taşıdığı için yakalanmıştır. Bu esnada Aksak'ın yanında Kadın'ı doktora götürmeye yardım eden ve siyasi görüşleri Aksak'la tamamen farklı olan genç bir yazar da bulunmaktadır.

Tutuklanan bu üç isim, sorumlulara teslim edilmek üzere bekletilmektedir. Tutukluların başlarında bulunan nöbetçi ile bu üç kişinin hem dilleri hem de dinleri farklıdır. Nitekim bekleyiş esnasındaki sohbet, siyasi atışmalara varmış ve iki devlet arasında izlenen politikalar hakkında tartışılmaya başlanmıştır. Aksak; insanları kaçırarak yaptıkları bu terörizmin devletin eliyle yapıldığını iddia etmiştir. Burada Darwin'in seleksiyon teorisinde savunduğu “Dünyada; güçlü, akıllı ve çevreye uyum sağlayanlar yaşar.” görüşüne karşılık burada yazar, Darwin'in teorisinden yola çıkarak bu düşünceye katılmadığını şu cümlelerle aktarmıştır: “Açık kapalı dünya uluslarını birbirlerinin gırtlaklarına sarıldıkları bu günlerde barışçı olmak, öldürmemek; ölmeye yatmaktır.”²²¹ Nöbetçi ise bu suçlamalara karşılık her iki halkın da barış yanlısı olduklarını söylemiş, birkaç fanatik görüşlü aktivist ve politikacı yüzünden iki toplumun birbirine düştüğünü ileri sürmüştür. Tutukluların bekleyişi uzadıkça tartışmalar alevlenmiş, hamile Kadın'ın durumu ise gittikçe kötüleşmiştir. Kadın'ın bu durumundan endişe duyan Delikanlı, kilisenin Papaz'ının kendilerine yardım edeceğini ümit etmektedir.

²²⁰ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 22.

²²¹ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 38.

Bir taraftan da tartışmalara katılan Delikanlı, diğer ulusun düşmanlığı çocuklara küçük yaşta aşılacağını ve bu kinle yetiştirilen nesillerin kaybetmeye mahkûm olduğunu vurgular. Delikanlı ayrıca Kadın'ın bebeğini kastederek kendilerinin de çocuklarını bu kinle yetiştirdikleri takdirde kaybedenlerden olacaklarının altını çizer. Konuşulanlardan ve hamile Kadın'ın durumundan etkilenen nöbetçi, bu durum için üzgün olduğunu ancak elinden bir şey gelmeyeceğini söyler. Bunu duyan Delikanlı, bu iki ulusun uzun yıllar birlikte yaşadıklarını, komşuluk yaptıklarını düşünüp en azından bunun hatırı için bir doktor getirilmesini ister. Bu gergin bekleyiş sırasında, nöbetçinin elindeki silah ateş alır ve silah sesini duyan Papaz ile kızı, koşarak olayın yaşandığı yere gelir. Papaz'ın kızı hamile kadına yardım etmek ister ancak aralarında çıkan sürtüşme neticesinde kız vurulur, hamile Kadın da daha fazla dayanamayarak ölür. Bu sırada nöbetçi de hayatını yitirmiş, Papaz ise kaçmıştır. Aksak ise aldığı görev icabı, görüşleri kendisinininkilerle ters düşen Delikanlı'yı öldürür.

Diğer perdede, bu yaşanan olayın üzerinden on yıl geçmiştir. Fakat yer değişmemiştir. Köye, buradaki mabedi halkın hizmetine sunmak için açılış yapmak üzere bir Başkan ve bir Muhtar gelmiştir. Bu iki ismin yanında, mebus seçimlerini kaybeden Aksak da bulunmaktadır. Kendi aralarındaki konuşmaların ardından önce Aksak, daha sonra Başkan halka seslenmiş ve açılış gerçekleşmiştir. Onlar bu mabedin iki bin yıl öncesine ait bir ermişe ait olduğunu sanırlarken Gezgın ile eşeği Bavlo'nun hayali belirir. Gezgın ile Bavlo kendi aralarında; savaşların yaşandığından, insanların öldürüldüğünden, dünyada bir düzen ve adaletin olmadığından söz etmişlerdir. Gezgın, yaşanan savaşların uygarlığın gelişmesi için katalizör görevi gördüğünü ileri sürerken Bavlo ise ne olursa olsun insanların acı çekmelerinin elzem olduğundan bahsetmiş ve şunları eklemiştir: "... Derebeylikten teokrasiye; teokrasiden demokrasiye geldik. Çağlar değişti. Ama bize verilen görev hep aynı: Umutsuzlara umut, güçlülere alet olmak."²²²

Eşeğin insanlar konusunda vardığı netice itibarıyla sahibi onun gerçek bir evliya kadar hükmettiğine karar vermiştir.

2.2.6. Toplumsal Adaletsizlik ve Yolsuzluk Hakkında Piyesler

2.2.6.1. Köşede Durmak

Filiz Naldöven'in²²³ toplumsal adaletsizlik ve yolsuzluğu ele alındığı bu piyesi, Lefkoşa Belediyesi tarafından "Kültür-Sanat Etkinlikleri" çerçevesinde, 1984 yılında

²²² Lefkoşa Belediye Yayınları,1984: 50.

²²³ Filiz Naldöven, Kıbrıs Türk Edebiyatı'nın önemli şairlerinden biridir. Yükseköğrenimini Türkiye'de, felsefe üzerine tamamladıktan sonra adaya dönmüş ve 1974 itibarıyla öğretmenlik mesleğine başlamıştır. Yazdığı şiirler

düzenlenen oyun yazma yarışmasında ikinciliği kazanmıştır. Üç perdeden oluşan bu piyes, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu oyuncularından tarafından 1984-1985 döneminde sahnelenmiştir. Ayrıca Lefkoşa Belediye Yayınları tarafından yayımlanan *Oyunlar 84* adlı kitapta, ikinci sırada yer almıştır.

Naldöven, *Köşede Durmak* adlı piyesini Lefkoşa Belediyesi tarafından tertip edilen oyun yazma yarışmasına katılmak üzere kaleme almıştır.

Yayımlandığı dönemde büyük yankı uyandıran ve yasaklanan piyes; pek çok araştırmacı, yazar ve gazetecinin yazısına konu olmuştur. Piyenin yasaklanma sürecini sanat yönetmeni Ersoy şu şekilde anlatmaktadır:

Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan Yasakçı ve Çağ Dışı Bir Uygulama" başlıklı yazıda 5. Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği çerçevesinde düzenlenen "Oyun Yazma" yazma yarışmasında ödül alan Filiz Naldöven'in "Köşede Durmak" oyununu Lefkoşa Belediye Tiyatrosu 1984-85 tiyatro döneminin birinci oyunu olarak sahneler. Fakat Lefkoşa Belediye Tiyatrosu salonunun onarım ve yapım çalışmaları devam ettiğinden dolayı, bu oyunun, Atatürk Kültür Merkezi'nde izleyiciye sunulması için Lefkoşa Belediye Başkanı Mustafa Akıncı, 5 Eylül 1984 tarihli bir yazıyla Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan izin talep eder. Akıncı'nın bu yazısına, Bakanlığın verdiği yanıtta, istenilen sürenin çok uzun olduğu belirtilir. Bunun üzerine Mustafa Akıncı, 1 Kasım 1984'te yeni bir yazı gönder ve bu yazısında "oyunun sahnelenmesine olanak verilmesini rica eder". Mustafa Akıncı'nın yazısına bu kez, Bakanlık, Kıbrıs Türk kültür-sanatı ve demokrasisi adına utanç verici bir yanıt verir. Bakanlık oyunu incelediğini ve Atatürk Kültür Merkezi'nde halka sunulmasının uygun olmadığını belirttikten sonra, buna gerekçe olarak da aynen şunu gösterir: "Kıbrıs Türk halkının ve Türk ulusunun çıkarlarına ters, Devleti ve Yönetimi küçük düşürücü etkinliklere izin verilmez". Böylece Bakanlığın bu çağ dışı, ilkel, sansürcü ve antidemokratik tavrıyla Atatürk Kültür Merkezi, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'na kapatılır.²²⁴

Ersoy'un başka bir kitabında piyes ile ilgili yorumları ise şu şekildedir:

Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından "Kıbrıs Türk Halkının ve Ulusunun Çıkarlarına ters, devleti ve yönetimi küçük düşürücü" bulunarak AKM'de oynanması yasaklanır. Bir de oyunda "kenef" sözcüğü geçtiği için ahlaki değerlere uygun bulunmaz. Yine sistemi, statükoyu koruma, yine talim terbiye ve ahlak bekçiliği adına Eğitim ve Kültür Bakanlığı görev yapıyor... Haksız kazanç sağlayarak köşeyi dönenleri, toplumun değer yitimini eleştiren ve namuslu, dürüst yurttaşların nasıl sömürüldüğünü anlatan bir oyun yasaklanır...²²⁵

Piyenin yasaklanması ile ilgili haber, *Ortam Gazetesi*'nde *Çağdışı Kafa Buna Denir* başlığı ile verilmiştir. Haberde bina sorunu dolayısıyla Atatürk Kültür Merkezi salonunu kullanmak isteyen Lefkoşa Belediye Tiyatrosu'na oyunu sunması için Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın gerekli izni vermediği belirtilmiştir. Eğitim Bakanlığı, oyunun

---

hem Kıbrıs'taki *Yasemin*, *Kültür-Sanat*, *Ortam-Sanat*, *Pygmalion* hem de Türkiye'deki *Varlık*, *Broy*, *Sombahar*, *Gösteri* gibi dergilerde yayımlanmıştır.

²²⁴ Ersoy, 1998: 187, 188.

²²⁵ Ersoy, 2012: 106.

gösterimine izin vermeme gerekçesinin; piyesin “Türk Ulusunun veya Kıbrıs Türk Halkının ulusal çıkarlarına aykırı ve/veya devleti ve yönetimi küçük düşürücü nitelikte” olmasından ileri geldiğini belirtmiştir.²²⁶

Ortam Gazetesi’nde yayımlanan başka bir haberde; Atatürk Kültür Merkezi salonlarının; Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun değerli ve yetenekli, halk tarafından sevilen çağdaş düşünceye sahip ilerici oyuncularına kapatıldığı belirtilmiş, bu uygulamanın nedeni olarak sahneye konulacak oyunun Bakanlık tarafından Türk Ulusunun ve Kıbrıs Türk Halkının çıkarlarına aykırı olduğunun ileri sürüldüğü belirtilmiştir. Haberin devamı şu şekildedir:

... Eğer adı Atatürk Kültür Merkezi olan sitenin salonu Atatürk’ün “sevelim” dediği sanatçı çocuklara kapatılmasında ısrar edilecekse Namık Kemal’lerin oyunlarını yasaklayan Abdülhamit’e özenen kişilere bir önerimiz olacaktır. Mademki Abdülhamit gibi Kıbrıs’ta da yasaklar uygulamaktasınız öyleyse “Atatürk Kültür Merkezi” adını taşıyan tabelayı indiriniz ve yerine “Abdülhamit Zihniyetini” sembolize eden “Abdülhamit Han Gericilik Merkezi” adını koyunuz!²²⁷

AKM’nin Lefkoşa Belediye Tiyatrosu oyuncularına verilmemesini eleştiren bir başka isim, *Kıbrıs Postası Gazetesi*’nde *Açı* isimli köşenin yazarı olan Şener Levent’tir. Levent eleştirilerini şu şekilde ifade etmiştir:

Alman Oda Orkestrası’nın, Lefkoşa’daki Atatürk Kültür Merkezi Salonunda konser verildiğini duyunca sevindim. Müzik ruhun gıdasıdır!.. Malum bizim yeni kültür salonunda oyun oynamak, konser vermek ve şiir okumak için ulusal çıkarlara aykırı düşmemek şart! Almanlara ne mutlu... Bu engeli aşmışlar. Bizim belediye tiyatrosu sanatçıları ise komünist olduklarına şüphe olmayan ozanlar ise takılı vermişler AKM çengeline. Neden? Ulusal çıkarlara ters düşmüşler de ondan! Vay hainler! Vay yezitler! Yuh olsun hepsine! Alman Oda Orkestrası’nı kutlarım. Madem ulusal çıkarlarımızı biz savunamıyoruz, onlar olsun savunsunlar...²²⁸

Bakanlık tarafından piyesin AKM’de oynanmasının yasaklanması dışında doğrudan piyesin kendisi ile ilgili de dönem basınında fazlaca haber bulunmaktadır. *Kıbrıs Postası Gazetesi*’nde *Dostça* adlı köşesinde yazan Özker Yaşın’ın *Köşede Durmak* başlıklı yazısı bunlardan biridir. Yaşın; oyunun birçok yanlışı ve acemilikleri olduğunu, bunun da deneyimsiz bir yazarın ilk piyesi olması nedeniyle doğal karşılanması gerektiğini dile getirir. Yaşın yazısının başında oyunu, Lefkoşa Belediye Tiyatrosu’nun çok yetenekli oyuncularının izlenebilir hâle getirdiğini belirttikten sonra oyunu izleyip evine döndüğünde oyun metnini incelediğini ve oyunda farkedtiği eksikliklerin, metindeki bazı sahnelerin oynanmamasından

²²⁶ “Çağdışı Kafa Buna Denir”, *Ortam Gazetesi*, 19.11.1984.

²²⁷ “Abdülhamithan, Gericilik Merkezi”, *Ortam Gazetesi*, 24.11.1984.

²²⁸ “Hellim Öldü”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 28.11.1984.

kaynaklandığını dile getirmiştir. Bu bağlamda sorunun yazardan kaynaklanmadığını öne sürerek oyunun ya tam oynanması ya da hiç oynanmaması gerektiğini vurgulamıştır.²²⁹

Piyesele ilgili basında çıkan haberlerden bir diğeri *Kıbrıs Postası Gazetesi*'nde *Biraz Aydınlık* adlı köşede yazan Hikmet Afif Mapolar'a aittir. Hikmet Afif Mapolar *Köşeyi Dönemeyenlerin Öyküsü* adlı yazısında, piyesin dejenere olmuş sosyal konut sorununun acı öyküsünü ele aldığını, yazarın çok derşne inmeden gerekli düzeyde ele aldığı bu soruna açıklık getirdiğini belirtmiştir. Mapolar yazısında ayrıca; Eğitim Bakanlığı'ndaki bazı kişilerin devletin üst düzeydeki kişilere "yağ çekmek" adına Lefkoşa Belediye Tiyatrosu oyuncularına Atatürk Kültür Merkezi'nin yasaklandığını belirterek bu durumu eleştirmiştir. Mapolar, bu oyunun bu güne kadar oynanmış yerel oyunların üstünde olduğunu; bazı boşlukların, gerçek dışı ve inandırıcı olmayan sahnelerin de yer aldığı oyunun genel olarak oldukça başarılı olduğunu vurgulamıştır.²³⁰

Piyesele ilgili başka bir yorum ise araştırmacı yazar Ali Nesim'den gelmiştir. Nesim, oyunun içeriğine dikkat çekerek oyunda fakir bir ailenin bireylerinin birbirleriyle ve çevreyle olan uyumsuzluklarının işlendiğini belirtmiştir. Nesim ayrıca, belediye oyuncuları tarafından başarıyla sahnelenen oyunun; sürekli toplumun hatalı yönlerini vurgulaması nedeniyle oldukça karamsar bir tablo çizdiğini dile getirmiştir. Ancak daha sonra Nesim; Yüksek tahsil yapanların, yeni aile kuranların, hakkını normal yollardan arayanların toplumda çektikleri acıların bir arada sahnelenmesiyle yaratacağı karamsarlık düşünüldüğünde F. Naldöven'e hak vermek gerektiğini söylemiştir.²³¹

Piyesin başında; yazarı hakkında kısa bir bilgi, karakter listesi ve kısa bir dekor tasvirini yer almaktadır.

Piyeste, ekonomik yönden sıkıntılar yaşayan bir ailenin yaşadığı bireysel ve toplumsal sorunlar anlatılmış ve bu bağlamda, insanı insan yapan değerlerin yitirilişi ele alınarak incelenmiştir.

Yazar, piyesin içeriğine uygun bir başlık koymaya çalışmıştır. Bunu yaparken de mecaz anlama gelen bir söz grubunu kullanmıştır. Piyese içerisinde karakterlerden biri olan Neriman, köşeyi dönme konusunda yazar tarafından şu şekilde konuşturulmuştur:

"Neler çektik el kapılarında babanın inadı yüzünden...Bir dürüstlüktür tutturdu... Bir haklı tutturdu. Ben çalak yalayıcılığı yapmam diyordu, diyor da. Elalemin dürüstü Salih

²²⁹ "Köşede Durmak", *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 18.04.1985.

²³⁰ "Köşeyi Dönemeyenlerin Öyküsü", *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 22.04.1985.

²³¹ Nesim, 1986: 149.

Çavuş. Elalemin namuslusu. Namus ne bu zamanda, hak ne? Bulacaksın adamını, döneceksin köşeyi.²³²

Piyesin sonunda para hırsına kapılan bu kadına, yazarın çok ağır bir bedel ödettiğini görmekteyiz. Kadın hırsından dolayı pişmanlık yaşasa da artık iş işten geçmiş olacaktır.

Piyeste okuyucuya verilmek istenen mesaj; para hırsına kapılıp kolay yoldan kazanç elde etmeye çalışanların, hırslarının bedelini elindekileri de kaybederek ödeyecekleridir.

Bir ailenin başından geçenlerin anlatıldığı piyesin ana karakteri, evin annesi Neriman'dır. Neriman huysuz, kavgacı bir tiptir. Ona göre para her şey demektir. Bunun için de paranın hangi yolla kazanıldığının hiçbir önemi yoktur. Neriman etrafındaki zengin insanlara özenip kendisi de köşeyi dönmek istemektedir. Evin babası, Salih Çavuş'tur. Eşi Neriman'ın aksine Salih Çavuş; namuslu, yaşamı boyunca dürüstlükten hiç ödün vermemiş bir tiptir. Mustafa, evin büyük oğludur. Tahsilini yurt dışında tamamlayan Mustafa, iyi bir eğitim almasına rağmen iş bulamamıştır. Bu arada sevdiği kızla da evlenen Mustafa, çok zor günler geçirmiştir. Evin küçük oğlu Tunç; tembel, havai, kolay yoldan para kazanmaya çalışan bu sebeple de uyuşturucu işine bulaşan bir karakterdir.

Piyesin bir diğer önemli karakteri Mustafa'nın eşi Oya'dır. Oya Mustafa ile yurt dışında tanışmış, onu sevmiş ve onunla evlenmiştir. Ailesinden koparak Kıbrıs'a gelin gelen Oya; sessiz, kendi hâlinde bir tiptir. Oya, parasız olduğu için Neriman tarafından istenmeyen gelindir ve kaynanasının yüzünden akıl hastanesine düşmüştür. Kemal Polis ve doktorlar piyesin yardımcı karakterleridir. Kemal Polis, Salih Çavuş'un arkadaşıdır. Salih Çavuş'a oğlunun uyuşturucudan tutuklandığı haberini o verir. Doktorlar ise Oya'nın kaldırıldığı akıl hastanesinde görevli kişilerdir.

Mekan olarak bir ailenin evi ile akıl hastanesi verilmiştir. Yazar, dili sade ve anlaşılır bir şekilde kullanmıştır. Bunun yanı sıra piyeste kaba kelime (kenef) de yer kullanmış ve bu konuda çok eleştiri almıştır.

İşsiz ve parasız bir genç olan Mustafa yurt dışında tahsil yaptığı sırada Oya adında genç bir kızla tanışır. Oya ile Mustafa birbirlerini severek evlenirler ve birlikte Kıbrıs'a dönerler. Mustafa'nın anne ve babası evlilik konusunda kendilerinin rızası alınmadığı için oğullarına tepki gösterirler. Bir süre sonra baba Salih Çavuş, oğlunun hatırı için Oya'yı kabul eder. Ancak paradan başka hiçbir şeye değer vermeyen anne Neriman, gösterdiği tepkiden asla vazgeçmez ve gelinini kabullenmez.

²³² Lefkoşa Belediye Yayınları,1984: 52.

Diğer yandan kıt kanaat geçinen bu aileye eklenen yeni üye, çekilen ekonomik sıkıntıların daha da artmasına neden olur. Mustafa, geçici olarak bir inşaatta iş bulur ve Oya'yla birlikte ailesinin yanından ayrılarak teyzesinin yanına taşınır. Ancak Mustafa'nın geçici işi sona erdiğinde teyzesi, Mustafa'nın artık eve katkıda bulunamayacağını söyleyerek Mustafa ve Oya'yı evden kovar. Genç çift, gidecek başka yerleri olmadığı için tekrar baba evine dönerler. Salih Çavuş, oğlunun yokluğu sırasında duyduğu üzüntüden ötürü onun gelişini hemen kabullenirken Neriman yine bu duruma onay vermemiştir.

Ekonomik sıkıntılarla boğuşan bu aile, Neriman'ın söylenmeleri de eklenince adeta bir kâbus yaşamaktadır. Neriman, kocasına; oğlunun bir an önce işe yerleşmesi için gidip birilerine rica etmesi ve rüşvet vermesi için baskı yapmaktadır. Salih Çavuş bu durumdan hiç hoşlanmasa da oğlunun hatırına birilerine gidip, el etek öpüp iş istemeyi göze almıştır. Ancak iş rüşvet vermeye gelince mizacına bu kadar ters düşen bir şey yapmaktansa ölmeyi istemiştir.

Evin küçük oğlu Tunç ise tembel, havai biridir. Kısa yoldan para kazanma peşinde olan Tunç'un en büyük destekçisi, annesi Neriman'dır. Tunç sürekli arkadaşlarıyla görüşme bahanesiyle evden uzaklaşır. Salih Çavuş bu durumdan rahatsız olsa da Neriman her daim Tunç'un açıklarını örtmektedir.

Bütün bunlar yaşanırken Oya, hamile olduğunu öğrenir ve kocasına durumu anlatır. Bunu öğrenen Neriman, eve bir nüfus daha gelmesine karşı çıkar ve çifte bebeği aldirmaları için baskı yapar. Neriman sonunda dediğini yaptırır. Ancak kendi isteği dışında bebeğini aldirmek zorunda kalan Oya'nın psikolojisi fena hâlde bozulur ve Oya kocası tarafından hastaneye yatırılmak zorunda kalır. Tunç ise kolay yoldan para kazanmak düşüncesi ve arkadaş çevresinin etkisi ile uyuşturucu işine bulaşmış ve yakalanmıştır. Salih Çavuş, polis arkadaşı Kemal'den oğlunun yakalandığı haberini alır. Dürüstlüğü ve namusluluğu ile bilinen Salih Çavuş, oğlunun yakalanma nedenini öğrenince dayanamaz ve felç geçirir. Neriman sağlığını yitiren kocasının, hapis haneye düşen oğlunun ve akıl hastanesinde tedavi gören gelininin ardından Mustafa'ya, bugüne kadar yaptıklarından dolayı duyduğu pişmanlığı şu sözlerle ifade etmiştir:

Baban... Onu hiç anlamadım, ona hiç değer vermedim Mustafa... Sevdim ama hırs peşimi bırakmadı. Bu kadar değildim eskiden. Savaştan sonra... Baktım ki olmuyor, baktım ki yürümüyor... Herkes kolay yaşıyordu, kolay. Ben de istedim kolaylığı ama yokuşa sürdüm hepinizi. Bilemedim, anlayamadım... Mahvettim her şeyi. Ah ah, elim kolum, dilim kurusaydı da söyleyemez, yapamaz olsaydım.²³³

Neriman, yaptıklarından dolayı kendini suçlu hissetse de bu konuda artık geri dönüş olmadığını bilmektedir. Neriman, tek dalı kalan oğlu Mustafa'da teselli bulmaktadır. Mustafa

²³³ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 91.

ise yaşamlarını acı bir yaraya benzeterek bunun farkında olduklarını annesine vurgulamıştır. Yaşadıklarından büyük bir ders çıkardığı için de her haksızlık karşısında mücadele vereceğini belirtmiştir.

2.2.6.2. Beceristan

Bekir Kara'nın *Toplu Eserler II* adlı kitabında dördüncü sırada yer bu piyes, toplumsal adaletsizliğin ve yolsuzluğun işlendiği iki perdeden oluşmaktadır. Yazar tarafından komedi türünde yazıldığı belirtilmiştir. Piyenin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Yazar, piyesin başında kişileri sıralamış; piyese adını veren mekân, piyesteki olayların geçtiği zaman ve dekor hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Piyesteki yer ve karakter adlarından hareketle, piyesin sembolik mahiyette olduğu söylenebilmektedir. Yazar piyese başlamadan önce esere adını veren Beceristan hakkında şu bilgileri vermektedir: “Beceristan, küçük ve fakir bir ülkedir. Ekonomik yönden zengin kaynakları var mı, yok mu bilinmez. Halkın kültürü yüksek olmasına karşın, sosyal adalet bir türlü sağlanamamış ve her şey tutanın elinde kalmış. Bürokrasi, bozuk. Rüşvet var ama pek yaygın değil”²³⁴

Piyeste, bir devlet dairesinde yaşanan yolsuzluk anlatılmaktadır. Bu nedenle karakterlerin çoğu devlet memurudur.

Yazarın, toplumun sorunlarından biri olan yolsuzluk olayını işlerken özellikle sembolik şekilde ele alıp anlatmayı tercih ettiğini görmekteyiz. Bunu yapmasına neden olarak da ilgili yerlere gerekli mesajları vermek olduğunu düşünmekteyiz.

Yazar, sosyal adaletin sağlanamayışı karşısında dururken, her şeyin tutanların elinde kalışını eleştirmeden de edemez. Yazarın bu konudaki yorumu Mus adlı memurun ağzından şu şekilde verilmektedir:

“Bu memlekette, oluşturulan sistem fukaranın düşmanı bir sistem. Ekonomimiz serbest piyasa ekonomisi. Allahını seversen söyle! Ekonomisi yalnızca ithalata dayalı olan bir ülkede, rekabet nasıl olur? Üretimimiz sıfırlanmak üzere. Üretimi sıfır olan bir ülkede, neyin rekabeti olacak? Kendi kendimizi kandırıyoruz ve tabii, sadece ithalatçı birkaç kişi, zenginliğine zenginlik katar. Ya halk? İşte bankalar da gitti. Neden gitti? Kim iflas etmek ister? Sistemin suçu! Denetim yok. İsteyen istediğini yapar. Tutanın elinde kalır.”²³⁵

²³⁴ Kara, t.y.: 195.

²³⁵ Kara, t.y.: 235.

Yazarın piyeste yapılan bu haksızlıklar karşısında beğenip takdir ettiği kişi Tostos'tur. Dairede çalışanlar arasında en dürüst ve görevine bağlı tek kişidir. Olayın sonunda bu özelliğinden dolayı geçici de olsa müdür tayin edilmiştir. Tabii ki ilk aşamada bu dürüstlüğüne ve işlerin yolunda gitmesine titizlik göstermesiyle karşımızdadır. Fakat Tostos'un bundan sonraki durumu okuyucunun yorumuna bırakılmıştır. Tostos, ya bulunduğu görev süresince bu dürüstlüğüne devam ettirecektir, ya da mevki sevdasına kapılıp diğerleri gibi olacaktır.

Yazarın hiç onay vermediği kişi daire müdürü Hako'dur. Hako, yolsuzluk yapmaktan yakalanmıştır. Bizler bu aşamada yaptığı yolsuzluk sebebiyle onun ceza almasını beklerken, yazar beklenmedik bir şekilde davranıp bu kişiyi ödüllendirecek ve ona daha üst bir makamda terfi verdirecektir.

Yazar, ezilenin her daim halk olduğunu Zaşa vasıtasıyla bizlere göstermeye çalışmaktadır. Çünkü bu vatandaş işi için günlerce koşmakta ve bir türlü işini halledememektedir.

Piyeste anlatılanlardan yola çıkılarak önemli olanın kişilerin yer değiştirmesinin değil, düşüncelerin değişmesi olduğu mesajı verilmektedir.

Eserin başkışisi olan Tostos, dairedeki en dürüst memurdur. Tostos'un yaşı da diğer memurlardan büyüktür. Dairenin müdürü Hako adlı memurdur. Vergi dairesinde yolsuzluk yapmasının ardından ceza alması gereken Hako, tersine mükâfatlandırılarak terfi etmiştir. Momo, dairenin çaycısıdır. Gece hayatını, kadınlarla vakit geçirmeyi seven Momo, dünyaya zevk içinde yaşamak için geldiğini düşünüp bu şekilde hareket etmektedir. Momo ayrıca yalancı ve hırsızdır. Hatta hırsızlık yaparken yakalanmış ve hapse atılmıştır. Buna rağmen hiçbir şey olmamış gibi davranmaktadır.

Piyeste yer alan diğer karakterlerden Mus ve Zaika memur, Sasi ise memur kılığına girmiş bir müfettiş, Zaşa da daireye gelen bir vatandaşdır.

Piyesteki olaylar bir devlet dairesinde geçmektedir. Karakterler sade ve anlaşılır bir dille konuşturulmaktadır. Yazarın bu piyesinde Kıbrıs ağzını kullanmadığını görülmektedir.

Mus siyaset bölümü mezunu, zeki bir memurdur ancak işine önem vermez. Görevlerini savsaklayan Mus, vatandaşın işini geciktirmektedir. Diğer yandan eşinden ayrıldıktan sonra iş arkadaşı Zaika'ya karşı ilgi duymuştur. Zaika da başlarda Mus'a ilgi duymuş ancak Müdür Hako daireye atandıktan sonra ilgisi Hako'ya kaymıştır. Sasi, aslında genel müdür müfettişlerinden biridir. Sasi, dairedeki yolsuzluğu ortaya çıkarmak adına daireye münhal başvurusunda bulunarak kimliğini gizlemiştir. Sasi daha sonra yolsuzluğu

ortaya çıkarır ve gerçek kimliğini açıklar. Zaşa ise satmak istediği evinin emlak vergisini hesaplatmak için sürekli daireye gidip gelmek zorunda kalan bir vatandaştır.

İsmi bilinmeyen bir devlet dairesindeki memurlardan Tostos hariç hepsi görevlerini savsaklamakta, vatandaşın işini geciktirmektedir. Ayrıca dairede müdür olarak görev yapan Hako, hesaplarda gizli gizli oynama yapmaktadır. Dairede çay ocağında çalışan Momo bile patronun kasasından para çalmış, olay anlaşılınca hapse atılmış fakat patronun davayı geri çekmesiyle hapisten kurtulmuştur. Dairede çalışan Mus, iş ile ilgilenmek yerine kadınlarla alakadar olmayı tercih etmiş ve iş arkadaşı Zaika ile yakınlaşmaya çalışmıştır. Zaika ise önce Mus'a ilgi duymuş daha sonra Müdür Hako ile yakınlaşmıştır. Dairedeki düzen bu şekilde devam ederken bir gün Sasi adındaki bir memure bu daireye iş başvurusunda bulunmuş ve tanıdıkları sayesinde işe alınmıştır. Zaşa adındaki vatandaş ise günlerce evinin vergisini hesaplatmak için bu daireye gelip gitmiş ve her seferinde de vergi kâğıdını imzalatmayı başaramamıştır.

Aslında dairedeki yolsuzluğu ortaya çıkarmak için görevlendirilmiş bir müfettiş olan Sasi, Müdür Hako'nun yaptığı yolsuzluğu ortaya çıkarır. Ancak bu durum hiç beklenmeyen bir biçimde son bulacaktır. Yaptığı yolsuzluğun akabinde azledilmesi gereken Hako aksine daha üst bir makama getirilir. Dairenin en dürüst memuru olan Tostos ise geçici olarak müdür yapılır. Tostos görevi alır almaz arkadaşlarına emirler yağdırarak vatandaşın işinin günü gününe yapılmasını, bu konuda en ufak bir şikâyet istemediğini belirtir. Tostos'un bu tavrı karşısında işine tamamen ilgisiz olan Mus bile bir sorumluluğu olduğunu hatırlar ve görevine dört elle sarılır. Bunu gören Zaika Hanım şu sözleri dile getirmiştir: “İki yıldan beri çalışmamayı rehber edinen Mus Bey, bu kadar dosyayı yeniden gözden geçirmeyi göze alıyorsa, bir şeyler değişiyor demek.”²³⁶

Mus, bir yandan işine dört elle sarılırken, bir yandan da dairedeki Zaika'ya evlenme teklifinde bulunmuştur. Zaika'nın teklifi kabul etmesiyle Mus, onu kucaklayarak hissettiği sevinci herkese haykırır.

2.2.7. İşçi Grevi Hakkında Piyes: Grev

Sabahattin İsmail²³⁷ tarafından kaleme alınan bu piyes, işçi grevi ile ilgilidir. Piyes, Lefkoşa Belediyesi tarafından “Kültür-Sanat Etkinlikleri” çerçevesinde 1984 yılında

²³⁶ Kara, 2008: 261.

²³⁷ Sabahattin İsmail, gazeteci kimliği ön planda olan Sabahattin İsmail, aynı zamanda edebiyatla da ilgilenmektedir. Gazeteciliğin çeşitli dallarında aldığı ödüllerin yanı sıra Lefkoşa Belediyesi'nin düzenlemiş olduğu öykü yazma yarışmasında üçüncülük, Dışişleri Bakanlığı'nın düzenlediği Bilimsel Eser Yazma

düzenlenen oyun yazma yarışmasında üçüncülük kazanmıştır. Lefkoşa Belediye Yayınları tarafından yayımlanan *Oyunlar 84* adlı kitapta üçüncü sırada yer alan piyes iki perdeden oluşmaktadır.

İsmail'in *Grev* adlı piyesi ile ilgili olarak araştırmacı yazar Nesim, şu yorumlarda bulunmaktadır:

Sabahattin İsmail, "Grev" adlı oyunun konusunu 1948 yılında Kıbrıs'ta Lefke-Karadağ maden bölgesinde işçilerin başlattığı grevden seçmiştir. Olayın tarihsel gerçeklerine bağlı kalan yazar grev içindeki olayları evrensel bir bakış açısıyla sentezlemiş; bugünü hazırlayan gelişmeleri belgeselleştirmeye çalışmıştır.

Kıbrıs Maden Şirketine karşı Rum-Türk işçilerin başlattığı grev üç yönden önemli bir başlangıçtır. Birincisi işçilerin hak aramaları yönünden ve ikincisi bu amaca ulaşmak için sendikalaşmanın önemini kavramaları yönünden. Nitekim bu olay ayrı bir Türk işçi sendikasının kuruluşuyla sonuçlanmıştır. Olayın üçüncü boyutu sadece güçlü olanın haklı çıktığı hiçbir zaman grevcileri ücretli işçi olmaktan kurtaramaz.²³⁸

Piyenin başında; yazarı hakkında bilgi, şahıs kadrosunun ayrıntılı tasviri, kostüm ve dekor tasvirleri yer almaktadır. Ayrıca oyunla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur:

1948 grevi içinde yer alan işçiler dinlenerek, olayın özüne sadık kalınmaya dikkat edilmiştir. Ancak belgesel yan yanında her grevde olan olaylar da düşünülerek oyuna eklenmiş ve "Grev"e evrensel bir öz verilmeye çalışılmıştır. Mesajın evrensel olmasına dikkat edilirken, olayın tarihsel gerçekliğine de ters düşülmemeye çalışılmıştır. Oyundaki isimler gerçek isimler olmakla beraber, grevde oynadıkları roller daha değişiktir. Grev adlı oyunumuz bu nitelikleri ile tam bir belgesel olmaktan ziyade yarı belgesel bir oyun niteliğindedir.²³⁹

Piyeste, 1948 yılında Kıbrıs'ta bulunan Lefke-Karadağ bölgesindeki madende çalışan Türk, Rum ve Maronitlerin (Lübnan'ın Hıristiyan halkına verilen ad) başlattığı ve dört ay dört gün süren aynı zamanda esere adını veren grev anlatılmaktadır.

Yazar, gazeteci olduğundan Kıbrıs'ta Lefke bölgesinde yaşanan bu gerçek olayı piyes halinde yazıp, hem Lefkoşa Belediyesi'nin açtığı yarışmaya katılmak istemiş hem de kamu oyu ile Kıbrıs'ta bulunan Türk, Rum ve Maronit halkın başından geçen bu olayı bir kez daha gündeme getirmek istemiş olduğunu düşünmekteyiz.

Yazar, madende çalışan işçilerin ne kadar zor şartlar altında çalıştıklarını, böyle bir yerde çalışan insanın sağlığının da her geçen gün bozulduğunu Hasan Kalfa'nın ağzından şu cümlelerle vermektedir:

Yarışmaları'nda bir mansiyon ödülü ile ikincilik; ayrıca senaryo yazma yarışmasında bir mansiyon ödülü daha kazanmıştır. Edebiyatın hemen her dalı ile alakadar olan İsmail'in ayrıca Kıbrıs sorunu ile ilgili araştırma ve incelemeleri de bulunmaktadır.

²³⁸ Nesim, 1986: 150.

²³⁹ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 96.

“Ben tam 10 yıldır bu madendeyim. Her gün biraz daha eridiğimi hissediyorum. Bu zararsız toz dediğiniz kara toz her gün ciğerimi, mideni, yüreğimi yiyor.”²⁴⁰

Piyeste anlatılan konudan yola çıkarak, haksızlıklara karşı verilen ortak ve örgütlü mücadelelerin her zaman başarı ile sonuçlanacağı mesajı verilmektedir.

Piyesin şahıs kadrosunun çoğu madende çalışan işçilerden oluşmaktadır. Bu işçilerden Hasan Kalfa, aynı zamanda sendika temsilciliği yapan, bilinçli bir işçidir. Hasan Kalfa, kararlı ve sert mizacı ile grevdekilere önderlik etmektedir. Hasan Kalfa'nın karısı Rasiha Kalfa, kocası gibi bilinçlidir. Sağlam bir karaktere sahip olan Rasiha Kalfa, grevi ve grevdekileri desteklemektedir. Ayrıca kocasına da her yönden yardımcı olan bir karakterdir. İsmail Onbaşı, madende çalışan başka bir işçidir. İsmail Onbaşı, şakacı ve iyi niyetli bir tiptir ancak bilinçsizliği nedeniyle kolayca başkalarının etkisi altına girmektedir. İsmail Onbaşı'nın karısı Fatma Onbaşı ise korkak ve teslimiyetçi bir köylü kadınıdır. Mücadeleci bir ruha sahip değildir. Fatma Onbaşı ilk kez bir grevle karşılaşmıştır.

Piyesin bir diğer karakteri, genç bir maden işçisi olan Sedat'tır. Sedat, heyecanlı ve girişken bir yapıya sahiptir. Grev kararını desteklemektedir. Madenin usta başısı olan Kadir Usta olumsuz bir karakterdir: Yalancı, ispiyoncu ve çıkarıcıdır. Kendini çok önemli biriymiş gibi gören Kadir Usta, her türlü işçi eylemine karşıdır. Piyeste Rum karakterler de yer almaktadır. Bunlardan Stavro şakacı; aynı zamanda disiplinli bir maden işçisidir. Türkçeyi tatlı bir Rum şivesi ile konuşan Stavro, bilinçli bir grevcidir. Andres ise sendikanın madende bulunan profesyonel elemanı durumundadır. O da Andres gibi Türkçeyi tatlı bir Rum şivesiyle konuşmaktadır. Piyesteki bir başka isim maden şirketi müdürü, İngiliz Mr. Hendrix'tir. Mr. Hendrix; tatlı dilli ve kibar bir görünüşe sahip olsa da diktatör bir ruha sahiptir. Tam bir işçi düşmanı olan Mr. Hendrix, etraftakilere karşı politik davranmaktadır. Piyeste ayrıca Mehmet Efendi ve Kahveci Hüseyin adında iki karakter daha yer almaktadır. Mehmet Efendi, kendi çıkarını düşünen, üç kâğıtçı bir bakkaldır. Hüseyin ise sakatlandığı için madenden çıkarılmıştır, kahvecilik yapmaktadır. Yardımsever bir karakterdir. Piyesin “kostümler” bölümünde belirtildiğine göre greve katılan işçilerin doğru dürüst kıyafetleri yoktur; ayaklarında lastik çizme, yüzlerinde ise siyah muza (is) vardır. İşçilerin içinde sadece ustabaşı Kadir'in pantolon, gömlek giydiği ayağında ise ayakkabı olduğunu belirtilmiştir. Müdür ise takım elbiseli ve kravatlıdır. Buradan hareketle; en çok emek sarf eden işçilerin, ne yazık ki en müşkül durumda oldukları görülmektedir. Mevki sahibi olan kişilerin ise şartları çok daha iyidir.

²⁴⁰ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 114.

Piyeste mekan olarak olayların bir madende geçtiğini görmekteyiz. Kullanılan dil sade ve anlaşılırdır. Bunun yanı sıra karakterlerden biri olan İngiliz Mr. Hendrix konuşmalarının arasına İngilizce kelimeleri de serpiştirdiği; Rum işçi Stavro ile sendikacı Andres'in Türkçeyi anlaşılır bir Rum şivesi ile konuştukları görülmektedir.

Maden şirketi müdürü Mr. Hendrix, diktatör bir ruha sahip olduğu için işçilere karşı sürekli zorbaca davranmaktadır. Madende çalışan işçilere hiçbir değer vermeyen Mr. Hendrix, politik davranarak iyi niyetli görünmeye çalışmaktadır. Mr. Hendrix'in en büyük yardımcısı madenin ustabaşısı Kadir'dir. Kadir sürekli Mr. Hendrix'e dalkavukluk yapmakta, İşçileri ise önemsememektedir. Nitekim Kadir, işçilerin haklarını alamaması üzerine greve gitme kararı almalarını engellemeye çalışmıştır.

Madende çalışan işçilerden Hasan Kalfa ile Sedat haklarını alabilmek için birlikte hareket etmeleri gerektiğinin, gelecekleri açısından bu mücadelenin büyük bir önem arz ettiğinin farkındadırlar. Sedat, bir yandan grev kararına destek verirken diğer yandan işini kaybetme korkusu ile büyük bir kararsızlık yaşamaktadır. İşini kaybettiği takdirde geçimini nasıl sağlayacağını bilememektedir. Bildiği ve emin olduğu tek şey ise arkadaşlarını yalnız bırakmayacağı ve onlarla birlikte hareket edeceğidir. Rum işçi Stavro ise Amerikan ve İngilizlere karşı Türk'ün de Rum'un da bir olması gerektiğini ileri sürerek, greve destek verenlerden biridir.

İşçiler, grev kararı almadan evvel sendikacı olan Andres ile konuşmuş, hatta onun vasıtası ile Mr. Hendrix ile bağlantı kurmuşlardır. Fakat bu görüşmelerden bir netice alamamışlar ve greve gitmişye karar vermişlerdir. Bu karara uymayan tek is Ustabaşı Kadir olmuştur. Bu sırada şirket müdürü, grevi kırmak adına her türlü hileye başvurur; mahalle esnafı satın almaya çalışarak işçileri çökertmeye çalışır. Mr. Hendrix'in bu planları uyarınca önce Kahveci Hüseyin'e gidilmiş; kendisinden arkadaşlarına destek vermemesi istenmiş, hatta rüşvet teklif edilmiştir. Fakat Hüseyin, dürüst biri olduğundan arkadaşlarına ihanet etmeyerek teklifi kabul etmemiştir. Oysa aynı teklifle gidilen Bakkal Mehmet, kendi çıkarlarını düşünen bir tip olduğu için bir anda arkadaşlarını silip atmaya kabul etmiştir.

İşçilerden İsmail'in karısı Fatma, içinde buldukları bu durum karşısında sürekli şikâyet ederek çocuklarının düşünülmesi gerektiğini, bu nedenle mücadeleden vazgeçip özür dilenmesini ve işçilerin işlerine dönmelerini istemektedir. Hasan'ın cesur ve destekçi karısı Rasiha ise greve destek olmalarının atılmış en doğru adım olduğunu düşünmektedir.

Dört ay, dört gün süren mücadele sonunda kazanılır. Grev sona erer ve işçiler yeniden iş başı yapar. İşçiler mücadelelerinde başarılı olup haklarını almayı başarsa da daha yapılacak çok iş olduğu Hasan Kalfa'nın ağzından şu cümlelerle dile getirilir:

... Biz yalnız bu grevi kazandık. Ama iş bununla bitmiyor. Yine onların elinde ücretli köleyiz. Yine bize tam alın terimizin karşılığını mı veriyorlar. Ürettiğimizin karşılığını mı ödeniyoruz. Sırtımızdan kazandıkları karları yine Amerika'ya, İngiltere'ye onların çelik kasalarına akıyor mu? Yine bizim çalışmamız bir boğaz tokluğuna değil mi?²⁴¹.

Piyenin devamında işçilerin, birlik ve beraberlik içinde hareket ederek grevi kazanmaları büyük bir basamak olmuştur ancak asıl önemli olan; bundan sonra kendilerini sömürmeye çalışan yabancı devletlerin tekelinden kurtularak bu güzel adada, özgürce yaşayabilmek için mücadeleye devam etmeleridir. Ancak bu şekilde hareket edildiği zaman barış ve dostluk da beraberinde gelecektir. Fakat tüm bu güzel düşüncelere rağmen işçilerin grizu patlaması sebebiyle vefat etmeleriyle bu hayallerini gerçekleştiremedikleri anlaşılacaktır.

2.2.8. Kötü Huyların Eleştirisi Hakkında Piyes: Domuzun Kuyruğu

Bekir Kara tarafından kötü huyların eleştirisi üzerine yazılan *Domuzun Kuyruğu* adlı bu piyes, Kara'nın *Toplu Oyunlar I* adlı kitabında üçüncü sırada yer almaktadır. Piyes, iki perdeden oluşmaktadır ayrıca Kıbrıs'ta çeşitli tiyatro kulüpleri tarafından sahnelenmiştir. Piyenin yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Oyunun başında kişiler sıralanmış ve dekordan söz edilmiştir. Ayrıca oyundaki olayların yaz mevsiminde geçtiği belirtilerek, oyuncuların konuşmalarının yöresel ağızla olduğu söylenmiştir.

Piyeste, kötü bir karaktere sahip olan çiftçi Durmuş'un komşularından hep iyilik görmesine rağmen kıskançlığının esiri olarak etrafındakilere sürekli zarar vermeye çalıştığından söz edilmekte ve onun vazgeçemediği bu kötü özellikleri nedeniyle eleştirilmesi anlatılmaktadır.

Yazar, piyeste kıskançlığı ve kötü huyları sebebiyle Durmuş'u olumsuz özellik taşıyan biri olarak karşımıza çıkarmaktadır. Durmuş'un tam zıttı biri olan Kemal'i çıkarmaktadır. Kemal de aynı bölgede yaşayan bir çiftçi olmasına rağmen iyi niyetli ve hiç kini olmayan olumlu kişiliğe sahipken; aynı şekilde Mehmet adındaki kişi de olumlu özelliğe sahip oluşuyla karşımıza çıkarılmaktadır. Yazar, Safir adındaki kişiyi ise olumlu kişiliği olmasına rağmen parasızlık nedeniyle olumsuz özelliğe sahip çiftçinin yanında çalışmaya başladıktan sonra değiştiğini göstermektedir. Safir, işverenin emirlerini istemese de yerine getirmeye çalışıp, etraftaki çiftçilere zarar vermiştir. Fakat yaptığı istemeden yaptığı bu kötülüklerin karşılığını çok geçmeden bulmuştur. Yazar, bu düşüncenin doğruluğunu kanıtlamak için

²⁴¹ Lefkoşa Belediye Yayınları, 1984: 144, 145.

hemen müdahale etmiştir. Şöyle ki herkese işverenin zorlamasıyla kötülük yapan Safir'in kızı işverenleri tarafından kötülüğe uğramıştır. Tabii ki bu durumu öğrendiği zaman çılgına dönüp işverenini cezalandırmak istemiştir. Diğer çiftçiler tarafından engellendiği zaman Safir, onlara yaptıklarından dolayı pişmanlığını şu cümlelerle anlatmıştır:

“Beni affedin. Ben çok aptalım! Ben eşşeğim eşşek!”²⁴²

Yazar, paranın insanları bir anda değiştirdiğini, doğruluktan yana olsalar bile parasal destek gördükleri anda bu yönlerini kaybedişlerini işçi başı Ali karakteriyle karşımıza çıkarmıştır. Yazar bu karaktere sahip insanları desteklemese de hayatın gerçeklerini göz ardı etmenin de mümkün olmayacağını bildiği için piyeste kullanmaktan geri kalmamıştır. Bununla da topluma mesaj vermek istediği düşünülmektedir.

Yazarın özellikle piyese *Domuzun Kuyruğu* adını vermiştir. Çünkü piyesin baş kahramanı Durmuş'un kötülükten yapmaktan hiçbir zaman geri kalmayacağını bilmektedir. Çünkü bir insanın huyu başta ne ise gerisinde de odur. Eğri olan bir şey hiçbir zaman doğrulmaz. Yazar da olumsuz özelliklere sahip bu kişinin ne yaşarsa yaşasın, ne kadar iyilik görürse görsün hiçbir zaman doğruyu bulamayacağını bilmektedir.

Piyeste anlatılan konudan yola çıkılarak Durmuş'un sergilediği bu davranışlar üzerine Mehmet'in şu sözleri ile kendini gösterir:

“Düzelmez be bu düzelmez. Domuzun kuyruğunu kırk sene mengeneğe koymuşlar da düzelmedi be da bu düzelecek?”²⁴³

Oyunun başkahramanı, olumsuz bir karakter olan çiftçi Durmuş'tur. Durmuş; kıskanç, kendisine yapılan iyiliği unutan ve kötü huylarının esiri olan biridir. Durmadan içki içip sarhoş olur ve ne yaptığını bilmez. Maddi olarak iyi durumda olan Durmuş'un yanında ırgatlar çalıştırmaktadır. Kemal iyi niyetli bir delikanlı; Mehmet de aynı şekilde kötülük düşünmeyen, kendi yağı ile kavruarak ailesine bakmaya çalışan bir aile babasıdır.

Mehmet'in karısı Fatma, kocasına tarla işlerinde yardım eden bir köylü kadınıdır. Kızları Emine ise eğitim almamış, anne ve babasının sözünden çıkmayan saf bir kızdır. Piyesin bir diğer karakteri olan Safir, Durmuş'un yanında çalışan bir çiftçidir. Safir, başlarda Durmuş'un yapmak istediği kötülüklere tasvip etmese de ortak olmasına rağmen daha sonra doğru yolu bulur ve Durmuş'un kötü emellerine alet olmaktan vazgeçer. Safir'in Elif adlı bir de kızı vardır. Safir ile Elif, Durmuş'un çiftliğinde beraber kalırlar. Piyesin ilerleyen bölümlerinde Durmuş'un kendisine saldırması üzerine Elif, Durmuş'u bıçaklayacaktır. Piyesteki bir başka isim ise Durmuş'un yanında işçi başı olarak çalışan Ali'dir. Ali başlarda

²⁴² Kara, 1994: 177.

²⁴³ Kara, 1994: 193.

Durmuş tarafından kendisine ve diğer işçilere yapılan haksızlıklara karşı durmuş, işçileri mücadele etmeleri konusunda desteklemiş ve örgütlemiştir. Ancak Durmuş'un kendisine ödediği yüklü meblağlar karşısında bir müddet sonra suskun kalmayı tercih edecektir.

Piyeste mekan olarak köyde bulunan bir motor evi kullanılmıştır. Piyeste Kıbrıs ağzının kullanımını görmekteyiz.

Durmuş, kıskançlığının ve kötü niyetinin yanı sıra aynı zamanda da alkoliktir; sürekli içki içip kendini kaybederek ne yaptığını bilmez duruma gelmektedir. Durmuş ile Kemal arasında bir husumet vardır. Durmuş Kemal'in kız kardeşi ile evlenmek istemiş Kemal ise bu alkolik adama kız kardeşini vermek istememiştir. Bu şekilde başlayan husumet, Durmuş tarafından büyük bir kine dönüşmüştür. Bu nedenle Durmuş her fırsatta Kemal'e zarar vermeye çalışmaktadır. Bu sırada Kemal ile arkadaşlığı bulunan ve Durmuş'un kıskançlığını ile kötü niyetini bilen Mehmet, Kemal'i sürekli bu adama karşı uyarmakta, ona nasihatlerden bulunmaktadır.

Durmuş önce Kemal'e zarar vermek için çiftliğindeki su motorunu bozmuştur. Daha sonra Kemal'e yardımcı olmaya çalışan Mehmet'i de aynı şekilde zarara uğratmaya çalışmıştır. Durmuş, bu kişilere zarar verirken kötü işlerini Safir'e bunu yaptırmaktadır. Safir ise yaptıklarının yanlış olduğunun farkında olmasına rağmen parasızlık sebebiyle Durmuş'un yanından ayrılmamaktadır. Bu durum Durmuş'un içki içtiği bir akşam kendini kaybederek Safir'in kızı Elif'e saldırmasıyla son bulacaktır. Elif, kendini Durmuş'un elinden kurtarıp olan biteni Fatma ile Emine'ye anlatacaktır. Safir de kızına olanları öğrenerek Durmuş'a saldırmaya çalışacak ancak Mehmet ve Kemal, Safir'in yanlış bir şey yapmasına engel olacaktır. Safir; kendisine ve kızına iyi niyetle yaklaşan ve onları kucaklayan bu insanların karşısında Durmuş'un zorlaması ile de olsa onlara verdiği zararları hatırlayacak ve çok utanacaktır. Safir daha sonra Kemal ve Mehmet'ten özür diler, pişmanlığını dile getirir ve olan biteni onlara anlatır.

Diğer yandan Durmuş, Elif'e saldırdığını asla kabul etmez ve bu durumu örtbas etmek için Emine ile Kemal arasında bir ilişki olduğu iftirasında bulunur. Durmuş'un amacı hem kendisi ile Elif arasında olanların unutulmasını sağlamak hem de Mehmet ile Kemal'in arasını açmaktır. Bu sırada yaşadıklarından ders almayan Durmuş, tekrar Elif'e saldırır. Ancak bu kez hazırlıklı olan Elif, Durmuş'u yaralar. Bu manzara karşısında Mehmet yine dayanamaz ve Durmuş'un ölmesine razı gelmeyip onu Fatma ile hastaneye götürür. Bu sırada Durmuş'un attığı iftira hayırlı bir işe vesile olur. Çıkan söylentileri kendisine yediremeyen Kemal, Emine'yi istemeye geleceğini bildirir. Emine ise Kemal'in teklifine sıcak bakmaktadır. Bunun

üzerine Fatma kocası Mehmet'e kızlarının da bu evliliğe sıcak baktığını dile getirip, Mehmet'in olumlu yönde bir karar vermesini ister.

Tedavi olup hastaneden çıkan Durmuş, çok farklı davranmaya başlamıştır; etrafındaki herkesten yaptığı kötülükler için özür diler. Etrafındakiler başlarda Durmuş'un bu tavırlarına güvenirse de daha sonra ona inanmayı tercih ederler. Fakat Safir'in Mehmet'in yanında işe başlayacağını söylemesi üzerine Durmuş yine eski kıskanç hâline dönüp ortalığı kırıp geçirir. Yaşananlar karşısında ise diğer çiftçilerin de bir insanın huyunun hiçbir zaman düzelmeyeceği konusunda hemfikir oldukları görülür.

2.2.9. Eğitim Sorunları Hakkında Piyas: Ah Şu Sınavlar

Bekir Kara'nın eğitim sorunlarını ele aldığı ve *Toplu Oyunlar II* adlı kitabında, beşinci sırada yer alan *Ah Şu Sınavlar* adlı piyasa yer almaktadır. Piyasın iki bölümden oluştuğu yazar tarafından belirtilmiştir. Piyasın yazarı hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Yazar, piyasin başında şahıs kadrosunu verdikten sonra dekor hakkında açıklamalarda bulunur. Piyas; bir ailenin üniversite çağına gelmiş çocuklarının hayat akışlarını belirleyecek olan üniversite sınavı öncesinde yaşadıkları sıkıntıları anlatmaktadır.

Yazar, eğitimin önemini vurgularken, aynı zamanda sınav sisteminin şeklini de yanlış bulmaktadır. Gençlerin hayatlarının birkaç saatlik bir sınavla değerlendirilemeyeceğini düşünmektedir. Çocuklarının iyi bir eğitim almasını isteyen ve bunun için uğraşan ailenin kaygıları karşısında yazar, bu duruma müdahale etmeyi uygun görmüştür. Yazar, hayattaki tek alternatifin üniversite olmadığı vurgusu yapılmıştır. Yazar, bir taraftan derslerine çok sıkı çalışan ve tek hedefi üniversite olan bir kızını verirken; diğer taraftan derslerine karşı ilgisiz bir erkek kardeşi çıkarmıştır. Bu zıt durumu ortaya koyup okuyucunun da ilk anda hedefine doğru ilerleyen kızdan üstün bir başarı beklemesi karşısında yazar, erkeğin daha başarılı olmasıyla neticelendirecektir. Burada yazarın bize ikinci bir nokta olarak hedefe gitmenin yanı sıra kendine güvenmenin de önemini vurgulamaya çalıştığını görmekteyiz.

Piyaste anlatılanlardan yola çıkarak hayatın bazı önemli dönüm noktaları olduğu, bu dönüm noktalarında çok çalışmanın yanı sıra kendine güvenmenin de büyük öneme sahip olduğu ancak hayatta mutlu ve başarılı olmanın asla tek bir yolu olmadığı mesajı okuyucuya verilmeye çalışılmıştır.

Piyasin şahıs kadrosu; sınava hazırlanan iki genç, bunların aileleri ve arkadaşlarından oluşmaktadır. Piyasin ana karakteri; oğlu, gelini ve torunlarıyla birlikte yaşayan Rahme Nine'dir.

Rahme Nine'nin tek uğraşı ev işleri ve çok sevdiği torunlarıdır. Eski kafalı bir kadın olan Rahme Nine yeni neslin kızlı erkekli arkadaşlık ilişkilerini onaylamamaktadır. Torunu kız arkadaşını eve getirmek istediği zaman kıyameti koparıp şu cümlelerle düşüncesini ortaya koymuştur:

“E, vallahi bu çocuklar deli oldu. Ne zamana yetişdik öyle! Gelsin anası-bubası her şeyi anladacam.”²⁴⁴

Rahme Nine'nin oğlu olan Zeki; ailesine bağlı, işinde gücünde, evlatlarını seven ve onların istikbalini düşünen bir babadır. Zeki'nin karısı Seher de ailesine bağlı bir ev kadınıdır. Seher, kızı Bahar'ın derslerinde başarılı olduğu için sınavlarında da başarılı olacağına inanmakta ancak oğlu Kemal'in haylazlığından ötürü başarılı olamayacağından korkmaktadır.

Bahar, evin güzel ve akıllı kızıdır. Bir lise öğrencisi olan Bahar'ın akli fikri derslerindedir. Bahar üniversite sınavlarında başarılı olacağına ve iyi bir bölüm kazanacağına inanmaktadır. Kemal ise evin haylaz oğludur; bir lise öğrencisi olmasına rağmen akli fikri futboldadır. Derslerinde çok başarılı olmayan Kemal'in üniversite sınavlarından da pek bir beklentisi yoktur. Piyenin diğer karakterleri; Kemal'in arkadaşı Ömer ve Bahar'ın arkadaşı Çimen'dir. Ömer, Kemal gibi futbola meraklı bir delikanlıdır. Diğer yandan Ömer, Bahar'dan hoşlanmaktadır. Bahar'ın arkadaşı Çimen ise üniversite sınavlarına Bahar ile birlikte hazırlanmaktadır.

Piyes tek bir mekan olan bu ailenin yaşadığı evde geçmektedir. Piyes sade bir dille yazılmış ve yöresel ağız kullanılmıştır.

Haylaz ve derslerine karşı ilgisiz olan evin oğlu Kemal'in tek düşüncesi futbolcu olmakken evin kızı Bahar, çok çalışkan ve zeki bir kızdır. Arkadaşı Çimen ile düzenli olarak çalışan Bahar'ın üniversite sınavlarından başarı elde edeceğine inancı tamdır.

Yaklaşan üniversite sınavları neticesinde, anne ve babanın kaygıları gittikçe artar. Bu sebeple çocuklarını çağırıp konuşma ihtiyacı duyarlar. Bu konuşma esnasında Bahar, sınavı kazanamazsa yıkılacağını söylerken Kemal ise gayet rahat bir tavır sergileyerek sınava kazanabileceğine inanmadığını dile getirir. Zaten Kemal'e göre hayatının tek alternatifi üniversiteyi kazanmak değildir. Piyeste bir taraftan sınav kaygısı anlatılmaya çalışılırken diğer yandan sınavların gençlerin hayatındaki tek kurtuluş yolu olmadığı Zeki Bey'in şu cümleleri ile vurgulanmak istenmiştir: “... Önemli olan, geleceğe doğru adımlar atmak. Eğer

---

²⁴⁴ Kara, t.y.: 281.

geleceğinizi üniversiteyi bitirmekte görürsanız, sınavı kazanmak zorundasınız. Ha size, yaşamın tek alternatifi, bir üniversiteyi kazanmak ve bitirmek olduğunu söyleyemem”²⁴⁵

Sınav günü gelip çattığında Bahar’ın Kemal’e sınavı kazanıp kazanmamayla ilgili söylediği sözler, Kemal’in motive olmasını sağlar. Bunun üzerine iki kardeş de girdikleri sınavda başarıyı yakalar. Bu başarısının üzerine Kemal, Rahme Nine’sine bir sürpriz yapıp ona bir çember hediye eder. Bu duruma çok şaşırın Rahme Nine, aynı zamanda çok da mutlu olur. Bir sürpriz de kendisi yapmaya karar verir ve kocasından kalan bankadaki parasını torununa verir. Kemal başta bu hediyeyi kabul etmek istemese de ninesini kırmadığı için parayı kabul etmek zorunda kalır. Piyes anne ve babanın çocuklarının başarılarından ötürü duyduğu gurur ile son bulur.

2.3. Mitolojiye Dayanan Piyesler

Kıbrıs Türk Tiyatrosu’nda Kıbrıslı yazarlar arasında sadece Osman Türkay’ın mitolojiye dayalı konuları ele alıp işlediğini söylememiz mümkündür. Belki de yazarın küçük yaştan itibaren mitolojiye olan tutkunluğundandır. Türkay, Gılgamış Destanı’ndan etkilenip *Ölümsüzlük Acısı* adlı piyesi ile Antik Mısır mitolojisinden etkilenerek *Piramit Üçlüsü*’nü kaleme almıştır.

2.3.1. Ölümsüzlük Acısı

Osman Türkay’ın²⁴⁶ konusu mitolojiye dayanan bu piyesi, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları tarafından basılmıştır. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları Kültür Dizisi içerisinde yer alan 47. kitaptır. *Ölümsüzlük Acısı*, dört perdeden oluşmaktadır.

Kıbrıs mitolojisinden yararlanan ilk şair olan Türkay; Türk, Amerikan ve İngiliz şair geleneğini içerisinde kendine özgü bir üslup yaratmayı başarmıştır. Türkay, “uzayda ve zamanda insanı sorgulayan şiiirleriyle adını duyurmaya çalışmıştır.”²⁴⁷ Türkay, şiiirlerinde ele

²⁴⁵ Kara, t.y.; 285.

²⁴⁶ Osman Türkay, Kıbrıs’ta 1946 yılında İngiliz okulunu bitirdikten sonra kendini şiiir ve edebiyat konusunda yetiştirmek üzere Türkiye’ye gitmiştir. Ardından 1953 yılında İngiltere’ye giderek gazetecilik eğitimi almış ve bunun akabinde de felsefe öğrenimini 1955 yılında tamamlamıştır. Uzay şairi olarak bilinen, Türk dünyasının Kıbrıslı şairi; 1978 ve 1990 yıllarında iki kez Nobel Edebiyat Ödülü’ne; *Variations* adlı kitabı ile de 1988 ve 1990 yıllarında iki kez olmak üzere World Poetry Society İntercontinental tarafından ödüle aday gösterilmiştir. Şair kimliği ile ön planda olan Türkay’ın mitolojiye dayalı tiyatro eserleri de mevcuttur. Türkay’ın kaleme aldığı iki tiyatro eserinden biri *Ölümsüzlük Acısı* diğeri ise *Üçlü Piramit* adını taşımaktadır. Mitolojiye dayalı bu eserler, 1999 yılında Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır.

²⁴⁷ Yaşın, 2005: 524.

aldığı “uzay çağı” hakkındaki görüşlerini, kendisiyle yapılan bir söyleşide şu şekilde dile getirmiştir:

Bu çağın nükleer yıkım tehlikesi, açlık, nüfus patlamaları, çevre kirlenmeleri, tedhiş –ki günün birinde nükleer tedhişe dönüşebilir- doğal kaynakların tükeniş, para ve ruh bunalımları gibi görkemli sorunları vardır. Bunların bilincine vardktan sonra, bir uzay çağı mistiği gibi yazmaya ve düşünmeye başladım. Bu mistisizm, yani gizemcilik, bazen merkeze yaklaşan, bazen merkezden uzaklaşan, bir insan gücü, insan yapısı ile teknoloji ile fethedilebilir ve denetlenebilir bir duruma gelmekte olan evrenin üzerimize zorladığı kısıtlamaların üstünden aşmamızı sağlamaktadır. Geçmişte sayısız büyük Asya gizemcileri vardı. Benim kanımca şiirin geleceği gizemcilikten başka bir şey olmayacaktır.²⁴⁸

Piyeste, bilinen en eski destan olan Mezopotamya bölgesindeki Uruk kenti kralı Gılgamesh’in öyküsünden esinlenerek kaleme alınmıştır. Mitolojik bir eser olan piyeste yer alan karakterler de mitolojik kahramanlardır.

Piyeste ölümsüzlüğü arayan Gılgamesh’in ölüm karşısındaki yenilgisi anlatılmaktadır.

Yarı insan yarı tanrı olan Gılgamesh, ölümsüzlüğü bulmak için mücadele vermiş, ölümsüzlüğü yakalamış fakat ölüm karşısında mağup olmuştur. Yazara göre insanlar, insanlık adına yeni ufuklar açmışlarsa öldükten sonra da ölümsüz olurlar.

Piyeste tanrılar; kutsal kıdemli tanrılar ile genç tanrılar şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar. Kutsal kıdemli tanrılar piyeste belirtilen Lahmu, Lahumu, Şaşmaş, Enlil, İhtar, Taimat, Marduk, Anshar, Enki, Daminka iken; genç tanrıların isimleri bu şekilde geçmektedir. Dünya yaratıldıktan sonra en büyük eksikliğin insan olduğunu düşünen tanrılar, bunun yaratılmasına karar vermişlerdir. Genç tanrılardan biri bu konuda şöyle düşünmektedir: “İnsanı yaratalım ki bizim yerimize, bundan sonra onlar çalışsınlar. Bizim kulumuz olsunlar. Biz artık çalışmaktan usandık. Onlar bize hem çalışsınlar, hem de dua etsinler.”²⁴⁹

Bunun üzerine yine onlar tarafından insanın, tanrılara rakip olmaması adına, ölümlü varlıklar olarak yaratılmasına karar verilmiştir. Yazar burada insanların çalışmaları, kulluk etmeleri ve dua etmeleri için yaratıldığını vurgulamaktadır. Bu düşüncenin İslam inancına uyduğunu söylememiz mümkündür.

Bir dev olan Enkidu, çok güçlüdür ve bir kaplan kadar çeviktir. Fakat Enkidu, Uruk tapınağının güzel fahişesinin kadını çekiciliğine esir olur, onun etkisine girer ve ona teslim olur. Yazar, kadınların karşısındaki kim olursa olsun kadını yönünü kullanarak üstün geldiğini vurgulamaktadır.

²⁴⁸ http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/karadag_evrensel.pdf (erişim tarihi: 17.04.2017).

²⁴⁹ Türkay, 1999a: 22.

Marduk, tanrılar arasında en akıllısıdır. Tüm tanrıların anası Taimat'tan bile daha güçlü bir tanrıdır. Zaten Marduk'un doğuşuyla varlık bir anlam kazanmıştır. O, Taimat'ı öldürmüş ve kainat bir anlam kazanmıştır. Bütün tanrıların anası olan Taimat, kötü karakterli bir tanrıdır. Tüm kainatı savaşlarla yaratmayı ve savaşlar üzerine kurmayı istemekte, bu doğrultuda da hareket etmektedir.

Şehvet tanrıçası İştâr, ölümsüz olmasına rağmen kendi hırsına yenilmiş ve bunun bedelini de canıyla ödemiştir. Tezat bir durum söz konusudur. Demek ki tanrı dahi olsa hırs yapanın mutlaka cezasını çektiği yazar tarafından vurgulanmaktadır.

Tanrılar içerisinde en insafsız en cani tanrı olarak Kingu verilmektedir. Marduk tarafından öldürülen bu tanrının kanı kil ile yoğrularak insanın yaratıldığından söz edilmektedir. Bu da yaratılan insanın şeytansı yönünün buradan geldiği düşüncesini vermektedir.

Piyeste yaratılan insanlar; Nurdu, Ab, Atap ve Utnapiştim'i görmekteyiz. Bu kişilerin içinden bir tek Utnapiştim diğerlerine göre farklıdır. Çünkü o, başta diğer insanlar gibi ölümlü yaratılmasına rağmen tanrılar tarafından ölümsüz kılınmıştır. Yazara göre ölümsüz kılınan bu kişi, diğerlerine göre akıllı, sezgileri güçlü ve mücadeleci biridir. Çünkü tanrılar, insanları günahlarından dolayı cezalandırmak için bir tufan başlatmışlardı. Tufan öncesi Utnapiştim durumu sezmiş ve kaçmıştır. Tufana karşı savaşmış, insanları ve hayvanları kurtarmıştır. Bu nedenle tanrılar da kendisini ölümsüz kılmışlardır.

Yazar, yapılan araştırmamız neticesinde edindiğimiz bilgilerde küçük yaştan itibaren mitolojiye ilgi duyduğudur. Bu sebeple eserlerinde onun mitolojik konuları seçip işlediğini ve bunları evrensel sorunlarla bağdaştırarak ortaya koyduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Yazar, "Gılgamış Destanı"ni konu edinerek bu piyesi kaleme aldığını görmekteyiz.

Her insanın ölümlü olduğu mesajını içeren bir piyestir. Piyesteki olaylar kainat yaratılmadan önce ve kainat yaratıldıktan sonraki yerler şeklinde geçmektedir. İlk önce zaman şafağının attığı ufuktaki bir nokta, tanrılar kurultayı sarayı verilmektedir. Kainat yaratıldıktan sonra Aşağı Mezopotamya'da sulak ve çayırly bir arazi, Uruk kenti.

Piyesin başkahramanı, Uruk Kralı Gılgamesh'tir. Gılgamesh, haşmetli bir kral, yenilmez bir savaşçıdır; ayaklarındaki ve pazularındaki güce güvenmektedir. Gılgamesh'in annesi bir tanrıça babası ise bir papazdır. Dolayısıyla yarı tanrı yarı insan olan Gılgamesh ölümlüdür. Bu nedenle en büyük hayali ölümsüzlüğe ulaşmaktır. Gılgamesh, ölümsüzlüğü aramak için çıktığı yolda aradığını bulur ancak onu bir yılanı kaptırır.

Piyesteki diğer karakterler şu şekildedir: Enkidu, bir devdir. Tanrılar tarafından Gılgamesh'e rakip olması ve haddini bildirmesi için yaratılmıştır. Enriku, görevini başarıyla tamamladığı takdirde da Uruk'a kral olacaktır. Taimat; tüm tanrıların anası, en güçlü tanrıdır. Lahmu ve Lahumu ilk tanrılardır. Apsu, kozmik bir sudur. Mummu, Apsu'nun veziridir. Enki, tatlı bir su tanrısıdır. Suları yönetmektedir. Anshar, Enki ve Damkina birer tanrıdır. Anshar, Enki'nin babası; Damkina da Enki'nin karısıdır. Marduk; Damkina ve Enki'den olma bir tanrıdır. Marduk'un doğuşuyla varlık bir anlam kazanmış, yeryüzü ile gökyüzü ayrılmış ve kaos sona ermiştir. Tamiat'ı öldüren Marduk, kusursuz bir şekilde kâinatı yaratmıştır.

Piyeste yer alan diğer tanrılar; Şaşmaş, Enlil, Kingu ve İştar'dır. Şaşmaş, güneşin özerk tanrısıdır. Enlil ise karaları yönetmektedir. İştar, ay ve şehvet tanrıçasıdır. Ölümsüz olmasına rağmen Canlılar Dünyası'nda yaşarken Ölüler Dünyası'na hâkimiyet kurmak için geçtiğinden ötürü cezalandırılmış, bu hırsının bedelini canıyla ödemiştir. Kingu, tanrıların en kötüsü, en canisi ve en insafsızdır. Kingu, her kötülüğü yapan ve her günahı işleyen bir tanrıdır. Marduk tarafından öldürülen Kingu'nun kanı ile kilin yoğrulmasından insan meydana gelmiştir.

Piyeste insan olduğu belirtilen kahramanlar; Nurdu, Ab, Atap ve Utnapiştim'dir. Nurdu, meyve toplayıcılığı; Ab ise balıkçılık yapmaktadır. Atap ise avcıdır. Utnapiştim, ölümsüzlüğe eren tek insandır. Bunların dışında piyeste Gılgamesh'in tabiriyle "insanlar tarafından" görülen bir hayalet olan Humbaba ile Uruk tapınağının güzel fahişesi yer almaktadır.

Aradığı sırra ulaşan Gılgamesh, bu sırrı acı bir şekilde elinden kaçıracaktır. Piyese; insanın yaratılışından çok önce Zaman Şafağı'nın kendi kendini yaratması, daha sonra Zaman Şafağı tarafından tanrılar ve en nihayetinde insanın yaratılması anlatılmaktadır. Daha sonra ise Uruk Kralı Gılgamesh'in maceralarına geçilir.

Bir dev olan Enkidu, çok güçlüdür ve aynı zamanda bir kaplan kadar çeviktir. Fakat Enkidu, Uruk tapınağının güzel fahişesinin kadını çekiciliğine esir olur, onun etkisine girer ve teslim olur. Bunun üzerine insanlaşmaya başlayan Enkidu istese de istemese de uygarlaşmak zorunda kalacaktır.

Gılgamesh ile Enkidu arasında ilk macera; Uruk'a yeniden kral olan Gılgamesh'in Enriku ile olan güreşidir. Güreşi Gılgamesh kazanır ve bu sayede Gılgamesh ile Enkidu yakın dost olur. Gılgamesh daha sonra Şehvet Tanrıçası İştar ile bir maceraya atılır. Gılgamesh'e âşık olan İştar, aşkına karşılık bulamayınca, yeryüzüne kızgın bir boğa göndererek Gılgamesh'i öldürtmek istemiştir. İştar bu planında başarılı olamamıştır ancak çıkan çatışma sonucunda

Gilgamesh'in can dostu Enkidu Ölümler Dünyası'na geçer. Gilgamesh, bu durum karşısında yıkılır.

Tufan çıkıp yeryüzünü sular bastığı zaman, tufandan kurtulan ve tanrılar tarafından Utnapiştim adlı bir insana ölümsüzlük verilmiştir. Bunu duyan Gilgamesh, Utnapiştim'i bulmak üzere yola çıkar. Aradığını bulan Gilgamesh'e Utnapiştim'in ölümsüzlük hakkındaki ilk tavsiyesi şu olur: "... Hiçbir zaman öleceğini düşünme, ye, iç rahat yaşa. Sana verilen ömrü zevk ve eğlence içinde geçir..."²⁵⁰

Gökyüzündeki Tanrılar Kurulu Sarayı'nda bulunan Enki, Anu, Şaşmaş ve Enlil bir yandan yaşanan olayları izlerken, diğer yandan kendi aralarında konuşmaktadır. Güneş Tanrısı Şamaş'ın Gilgamesh üzerine yorumu şöyle olmuştur: "... Benim mantığıma göre, insanlar yaşarken değil, öldükten sonra ölümsüz olurlar eğer insanlığa yeni ufuklar açmışlarsa... Ünlü ve güçlü insanların çoğu yaşarken ölüdür; öldükten sonra yaşar. Gilgamesh, bu ölümsüzlüğe çoktan erişti de bilmiyor!"²⁵¹

Utnapiştim; her şeye rağmen ölümsüzlüğün sırrını bulmak için ısrar eden Gilgamesh'e Utnapiştim, ölümsüzlüğün sırrını veremeyeceğini ancak teselli ödülü olarak gençlik otunun nerede bulunup nasıl kullanılacağını söyleyebileceğini belirtmiştir. Bu ot sayesinde her zaman gençliğine geri dönebileceğini öğrenen Gilgamesh, hemen yola çıkar. Gilgamesh, bu otu bulmayı başarır ancak onu yemeğe fırsat bulamadan bir yılana kaptırır. Bu şekilde Gilgamesh, ölüm karşısında mağlup olmuştur.

2.3.2. Piramit Üçlüsü

Osman Türkay'ın mitolojiye dayalı bu eseri, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı yayınları tarafından basılmıştır. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları Kültür Dizisi içerisinde yer alan 45. kitaptır. Eser, *Sandıkta Ölüm, Bir Kozmik Psikodram ve Kıyametten Sonra da Savaş* olmak üzere birbiriyle konu itibarıyla bağlantılı üç piyesten oluşmaktadır. Piyesin yazarı hakkında, önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Kitabın sunuş kısmında; yazarın bazı ülkelere yaptığı ziyaretler sırasında eski Mısır mimarisinden etkilendiği ve aynı zamanda mitolojiden de etkilenerek bu kitaptaki dramatik sahneleri yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca sunuşta belirtildiği kadarıyla, yapıtın tarihsel bir nitelik taşımakla birlikte zamanı; evrensel trajedyada içinde, geçmiş, şimdiki ve gelecek olarak üç boyutu ile barıştırdığını vurgulamıştır.²⁵²

²⁵⁰ Türkay, 1999a: 159.

²⁵¹ Türkay, 1999a: 162.

²⁵² Türkay, 1999b: X.

Yazar, bu piyesi Mısır mitolojisinden esinlenerek kaleme aldığı için eserdeki kişiler de mitolojik kahramanlardır. Yazar, *Sandıkta Ölüm* ile *Kıyametten Sonra da Savaş* adlı piyeslerinden önce kişi isimleri şu şekilde sıralanmıştır:

Wah ve Gebu adlı kişiler Tanrı Unas'ın hizmetindeki rahiplerdir.

Osiris, iyilik tanrısı ve aynı zamanda bilgili, akıllı ve kutsal bir kraldır.

Unas, gerek insanları gerekse başka tanrıları yiyerek yaşamını sürdüren bir tanrıdır.

Amon bir Mısır tanrısıdır.

Edjo, tanrı Amon'un etrafında dolaşan ve onu korumaya çalışan başka bir tanrıdır.

Mayet, dünya düzenini ve ruhunu temsil eden mitolojik bir varlıktır.

Thoht, Osiris'in başvezirdir. İnsanlara, kuşlara ve diğer hayvanlara ad koyan kişidir.

İmhotep baş danışmandır.

Nut, gök tanrıçasıdır. Tanrı Set ile tanrıça Neftis'in annesidir.

Set ise kötülük tanrısı olup, kısır bir çölü simgelemektedir. Çölü simgelediği için halk ondan hoşlanmaz. Neftis'in kocasıdır.

Neftis, bir tanrıçadır. Kötülük tanrısı Set'in karısıdır. İsis'in kız kardeşidir. Şehvetli ve kıskanç biridir.

Omo, Habeşistan kralıdır.

Aso, Omo'nun karısıdır.

Tebli Şair, çobanlık yapan ve kurban avcıları tarafından yakalanıp, Tanrı Amon'a yemesi için sunulmuş olan kişidir. Ölümden korkusu yoktur. Çaldığı flütün sesinden etkilenen Amon, onun canını bağışlamıştır.

İsis, Osiris'in karısı ve aynı zamanda da kardeşidir. Gururlu, sevgi dolu, yaratıcılık yönü yüksek olan biridir. Kocasına sadıktır. Neftis'in kız kardeşidir.

Memfisli Müzisyen, bir müzisyen olarak bilinen ünlü bir sistrumcudur.

Horus, Osiris'in oğludur. Set'i yenilgiye uğratmış ve onu öldürmüştür.

Ramses II, firavunların en büyüğüdür.

Keops, yedi başlı kızıl bir ejderdir.

Gökyüzünden Gelen Ses, gökyüzünden vahiy getiren sestir.

Evrensel Zaman, dünya dışı bir varlıktır.

Musa, İbraniler'in peygamberidir.

Nuh, kıyamet gemisinin kaptanıdır.

Sandıkta Ölüm; Piramit Üçlüsü adlı kitapta yer alan piyeslerin ilkidir. Piyeste iyilik tanrısı ve aynı zamanda kral olan bereketli Osiris'in kötülük tanrısı olan ve aynı zamanda kısır bir çölü simgeleyen kardeşi Set'in hilesi neticesinde öldürüşü anlatılmaktadır.

Yazar, Osiris'i olumlu bir karakter; kareşi Set'i de olumsuz bir karakter olarak karşımıza çıkarmaktadır. Osiris, karısı İsis ile aynı ana rahminde büyümüş, sonra da karı-koca olarak dünyaya gelmiştir. Yani hem kardeş hem de eştirler. İsis, onu her yapılan kötülükten bir iyilik çıkarıp halkına sunan, altın yürekli, gök gözlü biri olarak değerlendirmektedir. Osiris, aynı zamanda akıllı, zeki biridir. Çünkü dünyaya gelmesinin ardından uygarlığı da ülkesine getiren kişidir. Fakat kötülük düşünmeyecek kadar saftır. Kardeşi set'in kendisine komplo kuracağını aklından bile geçirmemiştir. Set ise kızıl gözlü ve kızıl saçlı olarak dünyaya gelmiştir. O, yaratılış itibarıyla kötülüğün duyanıdır. Aynı zamanda çok kıskançtır. Yazar, kötülüğün duyanı olan Set'in yedi canlı olduğunu vurgulamıştır. Set, tahta sahip olmak için kardeşi Osiris'i öldürmüştür. Osiris'in oğlu Horus ise amcası Set'ten intikam almak için onu öldürse de Set'in sadece bir canını alabilmiştir. Set, ölümüyle beraber ölümler dünyasına kabul edilmediği için dünyaya geri dönmüştür. İslam inancıyla, yazar burada ters düşmektedir. İslam inancında insan öldükten sonra insan olarak yeniden ayağa kalkması söz konusu değildir.

Neftis de şehvetli bir kadın olduğundan gözü Osiris'ten başkasını görmemektedir. Neftis'in kocası Set, kısır bir çöle benzediğinden onu istemediği için Osiris'le beraber olmak için kız kardeşi İsis'in kılığına girmiştir. Yazar, burada bir erkeğin karısını aldattığını ortaya koymuştur. Fakat bu aldatış tamamıyla Neftis'in Osiris'e kurduğu komplo neticesinde olduğu bilinmektedir.

Yazara göre bu kişiler arasındaki kardeşlik olayına değinmiştir ve bu kardeşliğin dünya insanların bildiği şekilde olmadıklarını; tümünün tek bir din ve tek bir ulus olmalarından dolayı birbirlerini kardeş görmekteyken. Yazarın burada çok tanrılı dinleri eleştirdiği düşünülebilir.

Yazar, Horus'un Set'ten intikam alması üzerine kendisine Mısır'da en çok tapılan tanrı olan Ra'nın bu başarısından dolayı ilahlık verdiğini belirtmektedir. Yazar, Horus'u Osiris'ten sonra gelen en güçlü kişi olarak düşünmektedir. Çünkü o, bu gücü babasından almıştır.

Piyesten alınan mesaj; insan mevki uğruna kardeşine dahi her türlü kötülüğü yapabileceğidir.

Mekan olarak eski Mısır'da bulunan tapınak olarak kullanılan mağara, kral Osiris'in sarayı, Abidos Tapınağı, Habeşistan'daki bir çiftlik evi, Osiris'in Teb'deki küçük saray ve Set'in Memfis'deki Köşkü'dür.

Piyeste; Eski Mısır'da bulunan Thebes adlı yerin yakınında aynı zamanda tapınak olarak da kullanılan bir mağarada Wah ve Gebu adındaki rahiplerin, Tanrı Unas'ın hizmetinde

oldukları ve ona hizmet ettikleri belirtilmiştir. O dönemde burada barbarlığın söz konusu olduğu görülmektedir. Tanrı Unas, tanrıların yalnız etini ve kemiklerini değil aynı zamanda onların büyülerini, bilgilerini, zekâlarını, ruhlarını ve belleklerini de yemektedir. Tanrı Amon, artık vahşet ve barbarlık çağlarını, gökyüzünün buyruğuyla kapattığını ve bundan sonra Mısır ülkesinin uygarlığın beşiği olacağını söyleyerek bu güzel ülkeye uygar tanrıların ve uygar insanların yaşattığını belirtmektedir.

Bu durumun ardından Ötelerden Gelen Ses, kâinatın karanlığın içinden çıkıp aydınlığa girdiğinin müjdesini vermiştir. Uygarlığı getirecek olan Osiris ile İsis ana rahminde büyüyerek karı-koca olarak ve birbirlerine sarılmış bir hâlde halkın arasına, üzerlerinde hiçbir şey olmaksızın inmişlerdir.

Bir Ruh tarafından rahip Wah'a, gökyüzü tanrıçası Nut'un, Tanrı Set ile Tanrıça Neftis'i doğurduğu ve onların yeryüzüne inmekte oldukları haberi verilmiştir. Bir Ruh ayrıca bunların üçüncü artık yılda doğduklarını ve Set'in kızıl gözlerinin ve kızıl saçlarının olduğunu da sözlerine eklemiştir. Bunun üzerine Wah da telaşa kapılarak şöyle bir yorum yapmıştır: "... Kızıl, bizim inancımıza göre kötülüğün rengi... Eyvah, ülkemizde zaman ne büyük felaketlere gebe..."²⁵³

Osiris sayesinde Mısır; tarımda, ekonomide, sanatta, bilimde ve askeri alanda, gelişme göstermiştir. Osiris, Mısır'dan sonra komşu ülke Habeşistan'ı da uygar bir ülke konumuna getirmeyi hedeflediği için buraya gitmiştir. Karısı İsis'e de vekâleten ülkeyi yönetme görevini vermiştir. Osiris, Habeşistan'a vardığı zaman Habeşistan kralı Omo onu bir törenle karşılamıştır. Osiris, akıllı ve bilgili biri olduğu için Omo tarafından; İsis de gururlu ve büyüclük özelliğe sahip olduğundan Omo'nun karısı Aso tarafından kıskanılmıştır. Aso, bu sebeple ikisinin hakkından ancak Set'in gelebileceğini vurgulamıştır.

Piyeste Set'in karısı Neftis'in, İsis kılığına girerek Osiris'le birlikte olduğu ve Osiris'in farkında olmadan karısına ihanet ettiği görülmektedir. Osiris, ülkesine döndüğü zaman halk, "Festival Haftası" düzenleyerek kutlama yapmak için hazırlıklara başlamıştır. Osiris, Set'ten gelen bir mektupla bu festival haftasının üçüncü gecesinde, adına bir davet verileceğini öğrenmiştir. Osiris, Set'in davetini geri çevirmemiş ve gitmeyi kabul etmiş; fakat herhangi bir kötülük düşünmediğinden ve mektupta davetin yalnızca erkekler arasında gerçekleşeceği ibaresinden hareketle davete karısı İsis'ten habersiz olarak gitmiştir. Set, bu davette kurduğu komplo ile Osiris'i tuzağa düşürerek sandığa girmesini sağlamıştır. Set, sandığın kapağını kapatmış ve çivilemiştir. Sandığın hava deliğinden de içeriye şunları

²⁵³ Türkay, 1999b: 49

söylemiştir: “Mısır’ın tacı da tahtı da benimdir, dedim aldırmadın. Şimdi, cezayı bu sandığın içinde can vermekle çekeceksin.”²⁵⁴ Set, Osiris’i öldürdükten sonra onun yerine kral olmuştur.

Abidos Tapınağı’nda Osiris’in ölümünün yirminci yıl dönümü vesilesiyle toplanılmıştır. Önce dinsel ayin yapılmış daha sonra da toplantı salonunda olay tartışılmıştır. Horus, kendisine “piç” diyen Set’in karşısına geçerek babasının intikamını almış ve kılıcını Set’in kalbine saplamıştır. Set yere yığılırken ağzından şu sözler dökülmüştür: “Sadece bir canımı alabildin Horus. Benim yedi canım var.”²⁵⁵

Osiris’in ölümünün üzerinden piyesten de yirmi yıl gibi bir zaman geçtiğini öğrenmekteyiz. Abidos Tapınağı’nda Osiris için bir dinsel ayin yapılmasının ardından toplantı salonunda ülkenin ileri gelen kişileri toplanıp, olayı tartışmışlardır. Bu toplantıya kılık değiştirip katılanlar arasında ise Osiris’in karısı İsis ve Neftis de bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Habeşistan kraliçesi Aso ile Osiris’in oğlu Horus da, Güneş Tanrısı Ra’nın verdiği diskli başlık koltuğunun altında, toplantı salonunda yerlerini almışlardır. Bu kişiler arasında en ilginç olanı ise, yazarın da belirttiği üzere, uzaydan gelerek olayı görüntüleyecek olan tanımadıkları bir misafirdir. Onun bu görüntüyü “Süper Videofon” denen aygıtlarla yapacağı belirtilir.

Bu aygıttan aksedilen görüntüde “Osiris’in Öyküsü” anlatılmıştır. Piramitlerdeki yazılarda buraya gömülen kralın ölümsüzlüğü hakkında bilgi verilmenin yanı sıra Osiris öyküsünden de söz edilmektedir. Bu öyküde, Osiris’in kardeşi Set tarafından tuzak kurularak öldürüldüğü ve İsis’in kardeşi ve aynı zamanda da kocası Osiris’in ölümünden dolayı yas tuttuğu belirtilir. İsis, kocasını aramak için yola çıkmış ve her gördüğü kişiye Nil nehrine bırakılan sandık hakkında soru sorarak bilgi edinmeye çalışmıştır. Kendisine kutsal bir ses tarafından sandığın “ılgın” denen bir ağacın köküne takılıp kaldığı, sonra da ağacın büyüyüp sandığı içine aldığı sonra da Biblos Kralı’nın ağacın büyümesi karşısında hayran kaldığı için ağacı keserek anıtsal bir sütun haline getirterek sarayına koydurduğu söylenmiştir. İsis, bu yere giderek kraliçe ile dostluk kurmuştur. İsis’in saraydakilere gerçek kimliğini açıklaması üzerine kral, sarayındaki bu sütunu söktürüp kendisine vermiştir. İsis, kendisine verilen sütunu kesip, sandığı çıkarmış ve kocasının cesedi üzerine kapanıp ağlamıştır. Bu haykırıştan sebebiyle kralın bebeği ölmüş, bu durum karşısında kral, Mısır’a dönmesi için İsis’in emrine bir gemi vermiştir. Mısır’a dönen İsis, gebe olduğunu anlayınca doğacak çocuğun erkek olması için çok yalvarmıştır. Çünkü erkek çocuk doğurursa kocasının intikamını alabilecektir.

²⁵⁴ Türkay, 1999b: 88.

²⁵⁵ Türkay, 1999b: 105.

İsis, Mısır topraklarına döndükten sonra sandığı delta bataklıklarında bulunan kamışlıklara saklamıştır. Fakat Set, bu sandığı avlanırken tesadüfen görmüş ve içeri açıp Osiris'in cesedini bulmuştur. Bunun üzerine cesedi on dört parçaya bölmüştür. Bu parçaları da tüm Mısır ülkesine saçmış ve bu yüzden İsis, yeniden acılara boğulmuştur. O, yollara düşmüş, kocasının cesedinin parçalarını bularak onları birleştirerek bütünlemiş ve cesedi mumyalatmıştır. Ceset mumyalaşınca Osiris yeniden canlanmış; fakat kalleşçe davranan ve kötülük yapan insanların var olduğu bir dünyada yaşamaktansa “Ölüler Diyarı'nda” yaşamayı tercih etmiştir.

İsis, kötü ruhlu Set tarafından yakalanmış ve zindana atılmıştır. Daha sonra İsis, Thoth'un yardımı ile hapisten kaçmayı başarmış ve oğlu Horus'u dünyaya getirmiştir. Horus'un dünyaya gelişi ile İsis büyük bir sevinç duymuştur. Horus'un büyüdüğünde babasının intikamını alacağını ve Mısır tahtını da Set'in elinden kurtaracağını düşünmektedir.

Horus büyüdüğünde, Set ile Horus savaşmış ve bu savaşlarda Horus galip gelmiştir. Güneş Tanrısı Ra bunun üzerine Horus'a ilahlığını vermiştir. Böylece Horus'un kahramanlığını göktekiler görüp bundan dolayı da onu övmüşlerdir.

Piramit Üçlüsü adlı kitabın ikinci piyesi *Bir Kozmik Psikodram*'dir. Bu piyeste; Mısır firavunlarının en büyüğü, en savaşçısı olan Ramses II. sarayındaki yatak odasında uzanmış yatmakta iken karşısına çıkan bir Ruh'un ona suikaste uğrayacağını söylemesi, bu konuda ona yardım etmesi, onu ölümden kurtarması, kırk gün kırk gece uyutması, ona rüyasında dünya dışı bir varlık olarak tanımlanan “Evrensel Zaman”ın yeryüzüne inmesiyle dünyada kaosun başladığını, yedi başlı kırmızı bir ejder olan Keops'un Ölüler Dünyası tanrısı Osiris'e karşı darbe yaparak kendini Ölüler Dünyası Tanrısı ilan etmesini; Keops ile Evrensel Zaman'ın ellerinde dünyayı ve kainatı yakacak güçte silahların olması ve aralarında psikolojik bir savaş yürütmelerini; İsis'in oğlu Horus'un babasının öcünü almak için savaflara hazırlanmasını; ülkede yaşanan kaos nedeniyle kabile savaşlarının sonuçlarının ne olacağını bilinememesi ve son olarak İbrani kölelerin Mısır'dan kaçmaya hazırlanmalarını göstermiştir. Kaosun bitmesiyle de Ramses II.'nin uyandırması anlatılmıştır.

Yazar, Ramses II'nin yaşadığı bu durumu; onun bir zaman için bir Zaman Makinesi içinde yaşadığını fakat bunu hiçbir şekilde sezmediğini belirtmiştir. Yazara göre insanoğlu da bir zaman makinesi içinde yaşamaktadır. Evrensel Zaman olarak nitelendirdiği soyut kavram, zamanı bir ölümlüye kapamasıyla her şeyin sona ermesi demektir.

Yazara göre yeryüzüne inen Evrensel Zaman, tanrı buyruğunda çalışan fakat onu bilmeyen gök sistemlerinin devinimlerini ölçerek tarih kavramını meydana getire soyut bir kavramdır.

Piyeste verilen mesaj; hayat denen şeyin bir rüyadan ibaret olduğudur.

Mekan olarak, Abidos Tapınağı, Firavun Ramses II'nin sarayı, Büyük Piramit'te Keops'un mezar odası, Güneşkent Tapınağı, Ölüler Diyarı, Teb'deki Ay Tanrısı Khons'un tapınağındaki toplantı salonu, Güneşkent'teki İbrani mahallesindeki bir ev ve Büyük Piramit'in yakınında bulunan bir çadırıdır.

Rahipler Wah ile Gebu, gördükleri rüyalardan yola çıkarak bir kaosun yaşanacağını düşündüklerinden Tanrı'ya dua etmektedirler. O anda gökyüzünden gelen ses, Set'in ne ölüler diyarına ne de gökyüzüne kabul edildiğini, dünyaya geri gönderileceğini; zaten yedi canından birini Horus'un kılıcıyla kaybettiğinden altı canlı olarak tekrar yeryüzüne döneceği haberini vermiştir. Bu ses, bir kaosu haber vermektedir.

Firavunların en büyüğü olan Ramses II'nin küçük kardeşi onu öldürmeye teşebbüs etmiş ve bunu başarmıştır; fakat Ramses II'nin bu komployu yaşaması bir ruh tarafından engellenmiştir. Zira küçük kardeş, Ramses II'yi öldüreceği sırada, ruh küçük kardeşi Ramses II'nin şekline dönüştürmüştür. Böylece Ramses II bu komplodan sağ kurtulmuştur.

Keops, Ölüler Diyarı'nda Osiris'in tahtını ele geçirmiş ve kaos yaşanmaya başlamıştır. Keops, kâinatı elinde tutan Evrensel Zaman'a da hedefinin bu kozmik düzeni yıkmak olduğunu belirtmiştir. Mısır, kum ve toz bulutları etkisinde kaldığı için Mısır'da bir psikodram havası yaşanmaktadır. Kaosla beraber İbraniler de kaçmaktadırlar.

Ramses II; baş verizi, baş danışmanı ve baş müneccimi ile durum değerlendirmesi yapmaktadır. Baş danışman kaçan İbranilerin arkasına düşmek ve onları öldürmek gereğinin olmadığını söylerken; baş müneccim kaçan İbranilerin gittikleri yerde güçlenebileceği, hatta devlet kurabileceğini belirtmiş ve ayrıca kendilerinin zayıf olduklarını ve onlar gibi uzun saatler çalıştırabilecekleri köleleri bir daha bulamayacaklarını vurgulamıştır. Baş müneccim ise sözlerine şu şekilde devam etmiştir: "İbranilerin içlerinden en akıllı olanı kendini peygamber ilan edecek. Tek Tanrılı dini kuracak. Ve ondan sonra da tek Tanrılı dinler çağı başlayacak"²⁵⁶ Ramses II'ye; bu kişinin Musa olduğunu ifade edilmiştir. Bu psikodram havası içinde yaşanan kaos, kırk gün sürmüş ve kırkinci günün sonunda kaos sona ermiştir. Kaosun bitmesiyle de küçük kardeş şeklindeki Ramses II, yeniden kendi hâline dönmüştür.

Kıyametten Sonra da Savaş yine Piramit Üçlüsü kitabında yer alan üçüncü piyestir.

Konusu itibarıyla mitolojik bir piyes olduğunu söylemek mümkündür. *Sandıkta Ölüm, Bir Kozmik Psikodram* adlı piyeslerle konu itibarıyla bağlantılı olan bu piyeste, taht kavgası sebebiyle kıyametin kopmasının ardından yaşanan savaş dönemi anlatılmaktadır.

²⁵⁶ Türkay, 1999b: 178.

Yazar, bu piyeste kıyametin kopmasının ardından yaşanan savaş dönemi anlatırken Nuh peygamberi karşımıza çıkarmıştır. Rahip Wah, Rahip Gebu, Tebli Şair ve Memfisli Müzüsyen'e uzaylılardan kıyametin kopacağı haberi gelmesi karşısında tufan peygamberi olarak bilinen Nuh peygamberin gemisine binip gidecekleri bildirilmiştir. Yazarın Nuh peygamberin gemisi hikayesiyle bir bağlantı kurmaya çalıştığını görmekteyiz. Nuh'un gemisi hikayesinde Himalaya'da oturduğu bilinen gemi, piyeste yazar tarafından hareket ettirilmiştir. Yazarın sözünü ettiği bu gemi, içerisinde süper televizyon sistemi olan özellikli bir gemidir. Geminin içindekiler dışarıda olan her olayı ve haberi izleyebileceklerdir. Yazar, bu gemiyi Kıyamet Gemisi olarak adlandırmaktadır. Bu geminin kaptanlığını Nuh peygamber yapmaktadır. Bu geminin içinde Nuh'un bilimsel danışmanı bir robot da bulunmaktadır. Nuh, bu gemide ötekilerle beraber beş yüz yıl gibi bir zaman geçirmiştir. Nuh'un fiziki dünyadan metafizik dünyasına dalıp geminin yönünü değiştirmeyerek yaptığı hata sebebiyle robot tarafından uyarılmış ve yeryüzüne yani Himalaya'daki yerine geri döneceği bildirilmiştir. Geminin içinde bulunanların tekrar yeryüzüne dönecekleri için mutlu oldukları belirtilmiştir.

Yeryüzüne döndükten sonra Nuh, kıyametin kopmasına sebep taht kavgası yapan Set ile Horus'u hâlâ bunu devam ettirdiklerini gördükten sonra Musa peygamberi gökyüzünden yeryüzüne çağırılmış ve buna sebebini sormuştur. Musa da bu soruyu tanrıya iletmiş zaman derin bir ses duyulmuş ve cevap vermiştir. Bu kişilerin, kızgın güneşin altında cezalı oldukları için tutuldukları bildirilmiştir. Diğer insanların ise Rahip Wah'ın yaptığı bir dua sebebiyle affedildiklerini, bu kişilere de dua edilirse onların da kurtulacakları belirtilmiştir. Yazar, burada dua etmenin önemine vurgu yapmakta; kulun duasının diğer kullara faydalı olabileceği anlatılmaktadır. Dünyanın dua üzerinde döndüğünü söylememiz mümkündür.

Mekan olarak, Abidos Tapınağı, İsis'in Memfis'teki köşkü, Memfis'te bulunan kraliyet sarayı, Horus'un karargahı, Ölüler Dünyası, Himalaya'da bulunan Kıyamet Gemisi ve Giza'daki Büyük Piramit'tir.

Kıyametin kopmasına sebep olsa da insanın taht uğruna verdiği mücadeleden vazgeçmeyeceği mesajı verilmiştir.

Buna göre Set, yeryüzüne gönderilmiş ve sarayı yeniden ele geçirmiştir. Horus ile aralarında bir savaş başlamış ve Horus onun gövdesi ile kafasını birbirinden ayırmıştır. Horus'un başarısı sayesinde saray, taç ve taht sonsuzluğa erişmiştir. Horus kazanmış olduğu bu zaferin ardından ölümler dünyasına giderek babası Osiris'e, Set'i öldürdüğü müjdesini vermiş ve ondan intikamını aldığını belirtmiştir. Horus'un bu başarısının ardından Güneş Tanrısı Ra, Horus'a zafer simgesi olarak Set'in bir gözünü ve ayrıca kendi "Güneş Diski"ni vermiştir.

Kâinatın tek ve yüce Ruhu'nun sesi, bu taht kavgası sebebiyle dünyanın bir zaman makinesi içinde bir zaman koridorundan çıkıp diğerine girdiğini haykırmıştır. Haykırışın ardından kıyamet kopmuş ve gökyüzünün derinliklerinden bir ışık içerisindeki cisimden uzaylılar inmiş ve kıyamet gemisinden söz etmişlerdir. Mezardan kalkan ölümler, rahip Wah'ın duası üzerine affolunmuşlar ve bu gemiye binerek başka dünyaya hareket etmişlerdir. Hareket eden geminin dümeninin başına Nuh geçmiştir. Rahip Wah, Rahip Gebu, Memfisli Müzisyen ile Tebli Şair gökyüzüne uçarlarken içlerinden Set ve Horus; cezalarını çekmek üzere yüzleri kararınca kadar güneşin altında taht kavgası cezasına çarptırılmışlardır. Geçen bin yılın ardından Nuh, gemiyi yönlendiremediğinden bininci yılda gemi yeniden dünyaya dönmüştür. Gemidekiler ise geri dönecekleri için memnundurlar.

Nuh, dönüp de yine karşısında Set ile Horus'un taht kavgasına devam ettiklerini gördüğü zaman ellerini havaya kaldırıp "imdat Musa" dediğinde gökyüzünden Musa inmiştir. Nuh, Musa'ya Horus ve Set arasında halen devam eden taht kavgasının hikmetinin ne olduğunu öğrenmek istediğini ve bunu Cenab-ı Hakk'a sormasını söylemiştir. Bunun üzerine yer sarsılarak derinden bir ses işitilmiştir. Derinden gelen ses yaşanan olayları sıralayıp, Rahip Wah'ın duasıyla diğerlerinin affedildiğini, Horus ve Set'in ise Rahip Wah onlar için dua edene kadar ceza çekeceklerini belirterek Nuh'a şunu müjdelemesini söylemiştir: "Dünya artık yaşanılabilir bir dünya oldu. Uzak ve Orta Asya cennet gibi ormanlarla yeşerdi. Kıyamet Gemisi'ni oraya indirsin. İnsan yaşamını ve genel olarak tüm yaşamı orada başlatsın"²⁵⁷

Tarihsel kişilerin ve mitolojik varlıkların bir arada yer aldığı piyeste tarihsel olaylar gizemli ve görkemli bir şekilde anlatılmıştır. Kıbrıs tiyatrosunda Antik Mısır mitolojisini işleyen piyeste, mitolojik olayları etkileyici bir şekilde sunması yönünden oldukça önemlidir.

---

²⁵⁷ Türkay, 1999b: 294.

SONUÇ

Kıbrıs Türk tiyatrosu yaşadığı tüm sıkıntılara rağmen günümüzde de gelişimini sürdürmektedir. 1965 senesinde Kıbrıs Türk Tiyatrosu adıyla kurulan Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları ve 1980’de kurulan Lefkoşa Belediye Tiyatrosu, faaliyetlerini bugün de devam ettirmektedir. Nüfusu 300 binin altında olan Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti, tiyatronun gelişimi için büyük çaba göstermiş ve pek çok yerli piyes yazarı yetiştirmiştir. Bu konuda Kıbrıs’ta ikisi, 1973 senesinde; birisi de 1984 senesinde düzenlenen oyun yazma yarışmaları pek etkili olmuştur.

Kıbrıs tiyatrosunun gelişiminde bir dönüm noktası olan 1970’li yıllarda Kıbrıslı piyes yazarlarının ele aldıkları konular, millî duygular çerçevesinde şekillenmiştir. Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz egemenliğinden kurtulduktan sonra karşılaştıkları yıllarca süren Rum katliamları ve Rum-Türk çatışmalarında yaşanan olaylar, 1970’lerde yazılan piyeslerin temelini oluşturmuştur. Bu eserlerde, Türk erkeği gibi kadınların ve çocukların da canlarını ortaya koyduğu, vatanın ve milletin bağımsızlığı uğruna şehit olmaktan çekinmedikleri görülmektedir. 1974 yılında başlayan Barış Harekatı’nın kazanımları 1983 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kurulmasıyla sonuçlanırken, Kıbrıs Türk halkının mücadele odağında sosyal ve ekonomik sorunlar yer alır. Bu dönemde Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları’nda da durumun pek de iç açıcı olmadığı; ekonomik sıkıntıların devam ettiği; yöneticiler tarafından tiyatro sanatçılarına verilen vaatlerin yerine getirilmediği; sanatçıların her türlü güvenceden yoksun oldukları; özellikle kadın sanatçı ve teknik personel eksikliği yaşandığı; Türkiye tiyatrolarından oyuncu, dekoratör ve yönetmen getirtmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Fakat bütün bu zorluklar karşısında Kıbrıs tiyatrosu varlığı sürdürmeyi başarmıştır.

Kıbrıs’ta 1970-2000 yılları arasında yazılmış piyesler bakıldığında tarihi olaylara ve ulusal, milli düşünceye dayanan piyeslerin çoğunluk teşkil ettiği göze çarpmaktadır. Bu konuların yoğun olarak özellikle 1970’li yıllarda, milli mücadele döneminde işlendiği gözlemlenmektedir. Bu piyeslerin ilki, Kıbrıs adasının Osmanlı Devleti tarafından fethinin anlatıldığı *Zafer ve Bağış* adlı piyestir. Bu piyeste; savaş neticesinde alınan bir yerin kim olursa olsun hiç kimseye bağışlanamayacağı vurgulanmıştır. Eserin kişi kadrosunda gerçek tarihi şahsiyetler yer almıştır. *Önce Vatan* adlı piyeste Türk Kurtuluş Savaşı’nda yaşanan olaylar yansıtılmaya çalışılmış; Türkler için vatanın her şeyden önce geldiği mesajı verilmiştir. *Özgürlüğe Doğru- Kuzeyden Gelen Ses* adlı piyeste ise Kıbrıs Türk halkının

bağımsızlığa kavuşmasında ana vatan Türkiye'nin yardımlarını esirgemediği, Kıbrıs Türk halkına hep destek olduğu anlatılmıştır. Kıbrıs Türk halkının vatan uğruna verdiği savaş ve bu savaşın, ana vatan Türkiye'den gelen destek ile zafere ulaşması *Kuzeyden Gelen Kartal*; Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin, Rumlara karşı verdiği varoluş mücadelesi *Her Şey Bu Vatan İçin* adlı eserlerde işlenmiştir. 1964 yılında, Erenköy çarpışmalarında vatanın bağımsızlığını, milletin namusunu ve şerefini korumak için canını vererek şehitlik mertebesine ulaşan şehit Ali'nin destanı *Bayrak Gibi*; Ali adındaki komutanın Rum saldırıları sırasında şahadet şerbetini içişi *Baraj-Tepe*; vatanı canından daha kıymetli olan Demir'in yaşadıkları *Üzgü*; Rumlara karşı verdiği mücadele ve bu mücadele sırasında genç, yaşlı, çocuk demeden üstüne düşen ne varsa elinden geldiğince yapan Türk halkının, özellikle de büyük bir cesaret örneği sergileyen Metin'in hikâyesi *Dava Kavramı* adlı piyeslerin temelini oluşturmuştur. Türk halkının Rumlara esir olmamak için verdiği mücadele, vatan sevgisi, bayrak aşkı ve bağımsızlık uğruna âşık olduğu Rum kızından vazgeçmeyi göze alan Ümit'in hayatı merkeze alınarak işlenen *Bu Destan Bizimdir*; Kıbrıslı Türklerin düşmana karşı verdikleri bağımsızlık mücadelesine destek veren Oğuz'un, kardeşlikten ve barıştan yana olan Cengiz ile yaşadığı fikir çatışmaları *Onlar içimizde Yaşadıkça*; Fadime'nin yaşadıkları merkeze alınarak Rumların Türklere karşı saldırıları ve Türklerin bu saldırılar karşısındaki mücadeleleri *Fadimenin Kavgası*; Rumların Türkleri yok etmek için harekete geçtikleri *Melek Değilmiş Komşularımız*; vatan sevgisini her şeyin üstünde tutan Hatçe Ana'nın ser verip sır vermemek adına evlatlarını feda edişinin öyküsü *Ana*; Rumların Türklere karşı her daim kötü emeller taşıdıkları ve bu emellerini gerçekleştirmek için her türlü yola başvurdukları *Emellerin Uğraşı*; Fatma Kadın'ın iki oğlunu da vatanın bağımsızlığı uğruna şehit veriş *Fatma Çavuş*; tutsak düşen dört Türk gencinin başından geçenleri *Tutsaklar* adlı piyeslerde anlatılmıştır.

Bunların yanında bu bölüm içerisinde gerçek hikayeden esinlenerek yazılan *Şago* adlı piyeste; üzerine aldığı görevi yerine getirmeye çalışan Şago adlı ana karakterin Rumlara esir düşmemek için elinde kalan son bombayı göğsüne bastırarak patlattığı ve vatanın bağımsızlığı için canını feda ettiği görülmektedir. *I. Manga* adlı bir diğer piyeste de Kıbrıs'taki Erenköy çarpışmaları sırasında Türkiye'de tahsil gören öğrencilerin ailelerinin yanında olmak ve bu mücadeleye destek vermek amacıyla adaya dönerek mücadeleye katılmaları işlenmiştir.

Görüldüğü üzere bu bölümde irdelenen *Zafer ve Bağış* ile *Önce Vatan* dışındaki piyeslerin çerçevesini, 1955 yılından 1974 yılına kadar geçen zaman diliminde Rumların adayı Yunanistan'a bağlamak için harekete geçtikleri sırada Türklere karşı düzenledikleri saldırılar ve katliamlar oluşturmaktadır.

Büyük mücadele sonucunda Kıbrıs'ın kuzeyinde bağımsız bir devlet kurulmasıyla Türk halkının en önemli sorunu, ekonomik sıkıntılar olmuştur, bu yüzden 1980'lerin ortasından başlayarak milli konular yerini toplumsal konulara bırakmıştır. Toplumsal konuları işleyen piyesler içinde *Deli Hasan*, *Dedemin Paracıkları*, *İsten Pasadembo*, *Hasret*, ekonomik sıkıntıları dile getirmektedir. *Okulda* adlı piyeste kültürel farklılıklardan dolayı görev yaptığı okulda sorunlar yaşayan bir öğretmenin başından geçenler anlatılmıştır. Sosyal yapı içerisinde önem arz eden evlilik konusunun *Annem Niçin Miyavladı*, *Ağustos Böceklerini Unutma* ve *Kim Bu Adam* adlı piyeslerde işlendiği görülmektedir. Bu piyeslerde saf köylü kızının evlenememe konusunda yaşadığı mağduriyet karşımıza çıkmaktadır. Bu mağduriyeti ortadan kaldırmaya çalışan cahil, ama ekonomik yönden güçlü bir annenin ise saf kızına koca arayışı karşısında düştüğü komik durumlar irdelenmektedir. *Londralı* adlı piyeste ekonomik durumu kötü olan bir ailenin, kızlarını, Londra'dan gelen maddi durumu iyi olan aile yakınlarının oğlu ile evlendirme arzusu anlatılmıştır. Toplumsal bir konu olan sınıflar arası çatışma; *Ermişliğin Ezgisi* adlı piyeste dile getirilerek yöneticilerin izlediği politikaların bedelini halkın ödediği anlatılmıştır. Sosyal yapı içerisinde yaşanan sınıflar arası çatışmalar da ön planda tutularak okuyucuya verildiği saptanmıştır. *Beceristan* adlı eserinde bir devlet dairesi müdürü tarafından yapılan yolsuzluk ele alınmıştır. Devlet kurumundaki bozulmaların anlatıldığı bu piyeste işini savsaklayarak yapan ve vatandaşı mağdur eden memurlar eleştirilmiştir. *Köşede Durmak* adlı piyeste devlet içerisinde yapılan yolsuzluklardan söz edildi. Toplum tarafından yapılan baskılar neticesinde bireylerin de bu bağlamda suç işledikleri konusu üzerinde durulmuştur. Böyle bir ortamda dürüstlüğünden ödün vermek istemeyen bir bireyin dağılan ailesi karşısında yaşanan hüznün ve çaresizlik irdelenmiştir. *Grev*'de Kıbrıs'ta bulunan Lefke bölgesindeki madende çalışan işçilerin haklarını almak için başlattıkları grev anlatılmış; *Domuzun Kuyruğu* adlı piyeste kötü huyların eleştirisi yapılmıştır. Bu piyeste bir kişide var olan huyun hiçbir koşulda değişmediği düşüncesini oyundaki kahramanların ağzından vererek okuyucuyla bu durumun doğruluğu dayatılmadan verilmeye çalışıldığı görülür. Eğitim sorunları ile ailelerin ve gençlerin üniversite sınavları öncesinde yaşadıkları sıkıntılar *Ah Şu Sınavlar* adlı piyeste dile getirildi. Ortaya atılan bu toplum sorunu piyesteki kişiler vasıtası ile tartışılarak okuyucunun bu konuyu etraflı bir şekilde düşünmesini sağlar. Ama var olan bu soruna çözümler üretme yoluna da gidilmez.

Kuzey'de devlet kuran Kıbrıs Türk halkının sosyal ve ekonomik alanlarda mücadelesinin devam ettiği bilinmektedir. Buna paralel olarak fikirleriyle toplumu aydınlatmaya çalışan yazarların da sosyal konulara eğilmişler, yöneticilerin izledikleri politikaların bedelini halkın ödediğini vurgulamış, haklarını almaya çalışan işçilerin tarafında

yer almışlardır. Bunların yanı sıra yazarlar, kötü huylu ve kıskanç insanların bu yönlerine yenik düşerek çevrelerindeki insanlara verdikleri zararları, ailelerin en büyük sancularından biri olan çocuklarının geleceklerini tayin eden üniversite sınavlarına hazırlanırken yaşadıkları sıkıntıları, kızını evlendirmek için uğraşan anaların bu konudaki uğraşlarını ve bu bağlamda düştükleri komik durumları dile getirmişler. Bir tema etrafında oluşan bu piyeslerde tekniğin büyük bir önem arz etmediği görülmektedir. Gerek tarihi gerçeklere ve ulusal düşünceye dayanan piyeslerde gerekse toplumsal konulu piyeslerde iyi ile kötünün ayrımı yapılarak bu ayrım neticesinde yazarların da iyinin yanında oldukları bilinmektedir. Piyeslerdeki olumlu kişiler iyi bir karaktere sahip olarak çizildiği görülmektedir. Bu kişiler kötüler karşısında zarara uğrasalar bile bildikleri doğrulardan ödün vermemişlerdir.

XX. yüzyılın sonuna doğru Kıbrıs'ta mitolojik konulara da ilgi uyandırdığı görülmektedir. Osman Türkay'ın *Ölümsüzlük Acısı* ile *Piramit Üçlüsü* adlarını taşıyan piyesler, Mısır ve Mezopotamya mitolojilerinden esinlenerek kaleme alınmıştır. Bu piyeslerinde yazar, ölümsüzlük ve iyilik- kötülük savaşı gibi ebedi felsefi konulara eğilmiştir.

Az bir nüfusa sahip olan Kuzey Kıbrıs sanatçıları, sanat dallarının gelişmesi için büyük çabalar vermiş; Kıbrıs piyes yazarlarının eserleri, Kıbrıs'ın 1970-2000 yılları arasında geçen siyasi ve toplumsal hayatının aynası olmuştur.

KAYNAKÇA

- “Abdülhamithan, Gericilik Merkezi”, *Ortam Gazetesi*, 24.11.1984.
- Adalı, K. (1970). *Şago*. Beşparmak Yayınları, Lefkoşa.
- Armaoğlu F. (2000). *20. Yüzyıl Siyasi T0arihi*. Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Bahadır, M. (t.y.). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Doğuşu*. Fatih Yayınevi, Lefkoşa.
- “Başarılı Bir Oyun”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 02.12.1983.
- “Belediye Tiyatrosu Sanatçıları Bina Onarımı İçin Yardım Kampanyası Başlattı”, *Söz Gazetesi*, 10.05.1984.
- “Belediye Tiyatrosu ve Devlet”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 03.04. 1985.
- Belen, F. (1983). *Türk Kurtuluş Savaşı*. Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- “Bir Oyun”, *Bozkurt Gazetesi*, 18.04.1986.
- “Bizim de Bir Tiyatromuz Var”, *Kurtuluş Gazetesi*, 27.03.1979.
- Büyük, D. (1 Aralık 2016). Ahmet Tolgay ile söyleşi. Kıbrıs Gazetesi, Lefkoşa.
- Büyük, D. (23 Mart 2016). Bekir Kara ve Fatma Sevem ile bir söyleşi. Pizza Vira Restaurant, Güzelyurt.
- Büyük D. (19 Ocak 2017). Ekman Zaifoğlu ile söyleşi. KKTC Devlet Tiyatroları İdari Binası, Lefkoşa.
- Büyük, D. (12 Mayıs 2016). Hilmi Özen ile söyleşi. Hilmi Özen’in Ofisi, Lefkoşa.
- Büyük D. (12 Temmuz 2016). Oğuz M. Yorgancıoğlu ile bir söyleşi. 12.07.2016, Deniz Plaza, Gazi Mağusa.
- Büyük, D. (31 Mart 2016). Özden Selenge ile bir söyleşi. Özden Selenge’nin Evi, Lefkoşa.
- “Çağdışı Kafa Buna Denir”, *Ortam Gazetesi*, 19.11.1984.
- “Devlet Tiyatrosunda Çalışanların Milletvekillerine Verdiği Muhtıra”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 14.10.1978.
- “Devlet Tiyatrosu Kendi Adımını Attı”, *Ortam Gazetesi*, 17.02.1994.
- “Devlet Tiyatrolarının Misafir Sanatçıları Geldi”, *Birlik Gazetesi*, 23.12.1981.
- “D. Tiyatro Personelinin Sorunları Hâlâ Askıda”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 06.11.1987.
- “Devlet Tiyatroları Yeni Sezon Hazırlıklarını Tamamladı”, *Birlik Gazetesi*, 09.10.1983.
- “Devlet tiyatrosunda yozlaştırılan sanat”, *Öncü Gazetesi*, 04.05.1981.
- “1979-80 Dönemi Sonunda Devlet Tiyatrosuna Genel Bakış”, *Söz Gazetesi*, 23.07.1980.
- “Dünya Tiyatro Gününde Tiyatromuz”, *Bozkurt Gazetesi*, 27.03.1979.
- “Dünya Tiyatrolar Günü K.T. Devlet Tiyatrosu’nda Sinema Günü Olarak Kutlandı”, *Söz*

- Gazetesi*, 28.03.1979.
- Ertuğ, M. (1993). *Geleneksel Kıbrıs Türk Tiyatrosu*. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa.
- Ertuğ, M. (2007). *Geleneksel Kıbrıs Türk Seyirlik Oyunları*, Dehan Offset, Lefkoşa.
- Ersoy, Y. (1998). *Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi*. Ateş Matbaacılık, Lefkoşa.
- Ersoy, Y. (2012). *Bir Ülkenin Yaşamında Rol Almak*. Khora Yayınları, Lefkoşa.
- Fedai, H. (2005). *Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-1*. Samatay Vakfı Yayınları, Lefkoşa.
- Gazioğlu, A.C. (1986). *Kıbrıs Sorunu ve Bağımsızlık*. CYREP Yayınları, Lefkoşa.
- Gazioğlu, A. (2000). *Kıbrıs'ta Türkler*. Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa.
- Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi. (1973). *Kıbrıs Türk Ulusal Radyo ve Sahne Oyunları*. Ergenekon Yayınları, Lefkoşa.
- Gençlik, Spor ve Kültür İşleri Dairesi. (1974). *Kıbrıs Türk Ulusal Sahne Oyunları*. Ergenekon Yayınları, Lefkoşa.
- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı. (1986). *Kıbrıs'ın Fethi*. Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- “Hellim Öldü”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 28.11.1984.
- “İnsan Olan İnsan”, *Yenidüzen Gazetesi*, 18.01.1993.
- Kamel, A.A. (2009). *Dış Politika Süzgecinde Türkiye*. Yeni Yüzyıl Yayınları, İstanbul.
- Kara, B. (1994). *Toplu Oyunlar I*. Dört Renk Matbaacılık, Lefkoşa.
- Kara, B. (t.y.). *Toplu Oyunlar II*. Ateş Matbaacılık, Lefkoşa.
- “Kıbrıs Türk Tiyatrosu Kuruldu”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 16.10.1965.
- “Kıbrıs Türk Tiyatrosu Müdürlüğünden”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 07.12.1965.
- “K.T.D. Tiyatroları Müdürü Hilmi Özen Ankara'daki Temaslarını Sürdürüyor”, *Birlik Gazetesi*, 14.10.1981.
- “Kıbrıs Türk Devlet Tiyatroları ve Devletin Tiyatrosu Üzerine”, *Ortam Gazetesi*, 28.12.1995.
- “K.T.A.M.S. Tiyatro Personelinin Sorunlarına Çözüm Getirilmesini İstedi”, *Bozkurt Gazetesi*, 06.11.1978.
- Kızılyürek, N., Naldöven, F., Yaşın, M., Yaşın, N. ve Yücel, H. (1988). *Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği*. Varlık Yayınları, İstanbul.
- “Konumuz Tiyatro”, *Bozkurt Gazetesi*, 10.02.1987.
- “Köşeyi Dönemeyenlerin Öyküsü”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 22.04.1985.
- “Köşede Durmak”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 18.04.1985.
- Lefkoşa Belediye Yayınları. (1984). *Oyunlar 84*. İleri Basımevi, Lefkoşa.

- “5. Lefkoşa Kültür Sanat Şenliği Oyun Yazma Yarışması Katılım Koşulları Belirlendi”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 09.03.1984.
- “Lefkoşa Belediyesi Yayınlarından “Oyunlar 84” Adlı Eser Satışa Çıkarıldı”, *Söz Gazetesi*, 07.12.1984.
- “Lefkoşa Belediye Tiyatrosu Salon Tamirâtı İçin Yardım Talep Ediyor”, *Yenidüzen Gazetesi*, 10.05.1984.
- Levent, N. A. (1973). *Hücredekiler*. Halkın Sesi Basımevi, Lefkoşa.
- “Muhtrâ Verildi”, *Bozkurt Gazetesi*, 13.10.1978.
- “Müfettişler Müfettişi”, *Kıbrıs Gazetesi*, 13.01.1997.
- Nesim, A. (1986). *Kıbrıs Türk Edebiyatında Sosyal Konular*. Gelişim Ofset, Lefkoşa.
- “Oyunlar 84” Yayınlandı”, *Halkın Sesi*, 17.12.1984.
- Selenge, Ö. (t.y.). *Ağustos Böceklerini Unutma*. Özden Selenge’nin Şahsi Kütüphanesi.
- Selenge, Ö. (1984). *Annem Niçin Miyavladı*. Özden Selenge’nin Şahsi Kütüphanesi.
- Selenge, Ö. (t.y.). *Kim Bu Adam*. Özden Selenge’nin Şahsi Kütüphanesi.
- Serdar, G. (t.y.). *1571’den 1964’e Kıbrıs Türk Edebiyatı’nda Gazavatname, Destan, Efsane, Kahramanlık Şiiri*. Ulus Ofset, Lefkoşa.
- Şimşir, Ö. K. (2014). *Kıbrıs Tarihi ve Önemi Konusunun Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Yeri ile İlgili Analiz Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- “Taşıma Su ile Değirmen Döner mi?”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 24.12.1981.
- Tilki, H. (t.y.). *Özgürlüğe Doğru*. Sultan Offset Matbaası, Lefkoşa.
- “Tiyatro Konusundaki Açık Oturum Yapıldı”, *Yenidüzen Gazetesi*, 27.03.1984.
- “Tiyatro Görkemli Bir Çatı Hepimizi Kucaklayacak Kadar Soylu”, *Ortam Gazetesi*, 23.04.1992.
- “Tiyatrolar Günü Kutlanıyor”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 27.03.1984.
- “Tiyatrolar Müdürü Özen Mesaj Yayınladı”, *Zaman Gazetesi*, 27.03.1979.
- “Tiyatrolar Müdürü Hilmi Özen Ankara’ya Gitti”, *Birlik Gazetesi*, 03.10.1981.
- “Tiyatrosuz Tiyatrocular”, *Kıbrıs Postası Gazetesi*, 09.02.1984.
- “Tiyatro Yıkmak”, *Ortam Gazetesi*, 21.05.1986.
- Türkay, O. (1999a). *Ölümsüzlük Acısı*. Sistem Ofset, Lefkoşa.
- Türkay, O. (1999b). *Piramit Üçlüsü*. Sistem Ofset, Lefkoşa.
- Ulaş, M. (1986). “Umut Eleştirmenlerimizde”. *Özgürlük Dergisi*, 6: 16.
- Yaşın, M. (2005). *Kıbrıs Şiiri Antolojisi*. Adam Yayınları, İstanbul.
- Yaşın, Ö. (1988). *Zafer ve Bağış*. Yeşilada Yayınları, İstanbul.

“Yıllardır Verilen Vaidelerin Yerine Getirilmemesi Sonucu Devlet Tiyatrocuları Toptan İstifa Etti”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 19.10.1981.

Yorgancıoğlu, O. M. (1970). *Okulda*. y.e.y, Mağusa.

Yorgancıoğlu, O. M. (1972). *I. Manga*. y.e.y, Mağusa.

İnternet Kaynakları

http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/karadag_evrensel.pdf (erişim tarihi: 17.04.2017).

<https://turkctarih.com/wp-content/uploads/2015/07/K%C4%B1br%C4%B1s-Bar%C4%B1%C5%9F-Harekat%C4%B1.pdf>. (erişim tarihi: 11.07. 2017).

http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi31_pdf/2tarih_uluslararasıiliskiler_siyyaset_sanat_arihi_arkeoloji/gurpinar_pinar.pdf. (erişim tarihi: 12.07.2017).

<http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/dergimiz-12-ozel/3-kamu/9-mugevatansever.pdf>. (erişim tarihi: 12.07.2017).

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1267/14583.pdf>. (erişim tarihi: 21.07.2017).

<http://www.sosyalbilgiler.gen.tr/izmirin-ısgali15-mayıs-1919/> (erişim tarihi: 22.07.2017).

<http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Hamza-ERO%C4%9ELU-Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetini-Yaratan-Tarihi-S%C3%BCre%C3%A7-ve-Son-Geli%C5%9Fmeler.pdf>. (erişim tarihi: 25.07.2017).

<http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Hamza-ERO%C4%9ELU-Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetini-Yaratan-Tarihi-S%C3%BCre%C3%A7-ve-Son-Geli%C5%9Fmeler.pdf>.

(erişim tarihi: 25.07.2017).

<http://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/Hamza-ERO%C4%9ELU-Kuzey-K%C4%B1br%C4%B1s-T%C3%BCrk-Cumhuriyetini-Yaratan-Tarihi-S%C3%BCre%C3%A7-ve-Son-Geli%C5%9Fmeler.pdf>.

(erişim tarihi: 26.07.2017).

http://www.asosjournal.com/Makaleler/516195768_813%20Hande%20EROL.pdf. (erişim tarihi: 26.07.2017).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI :Duygu BÜYÜK

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise :Güzelyurt Kurtuluş Lisesi, KKTC, 1996

Lisans Diploması :Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, KKTC, 2000

Yüksek

Lisans Diploması :Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Antalya, 2017

Tez Konusu : 1970-2000 Yılları Arasında Yazılmış Kıbrıs Türk Piyeslerinin Tematik Açıdan İncelenmesi

Yabancı Dil :İngilizce

İş Denevimi

Stajlar :KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Şehit Turgut Ortaokulu

Projeler :KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'nda Kıbrıs Türk Edebiyatı Derslerinin Meslek Liselerinde Okutulmasına Yönelik Müfredat Hazırlama Projesi

Çalıştığı Kurumlar :KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli ortaokul, lise, meslek lisesi ve kolejler

E-Posta :duygubuyuk@gmail.com